



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Speculativæ Scholasticis Prælectionibus Et Exercitiis Accommodatæ Libri IV

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Controversiæ Selectæ Ex Vniversa Theologia S. Thomæ Aquinatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

CONTROVERSIAE SELECTAE
EX
VNIVERSA THEOLOGIA
S. THOMÆ AQUINATIS.
EX PRIMA PARTE.

CONTROVERSIA I.
EXISTENTIA DEI.

Quomodo Rationibus naturalibus Atheo ostendi possit.



Etiam si Adversarius in Praefatione sua monuerit, pro veritate pugnare sibi constitutum esse, tamen in primo conflictu videtur propositi sui fuisse oblitus: nam assertionem illam, quod fuerint possibiles generationes infinitae ab aeterno, quam ipse asseverat, à P. Haunoldo lib. 1. n. 19. falsò attribui Angelico Doctori, P. Haunoldus vel non attribuit S. Doctori, vel non falsò. Si enim propositio illa accipitur ab Adversario de possibilibus generationibus, ab aeterno sibi Succedentibus, tunc non attribuitur falsò; cum S. Thomas 1. p. q. 46. a. 2. ab ipso met. Adv. relatus, maximopere contendat, potuisse Mundum existere ab aeterno, & in illo dari generationes Infinitas successivas. Si autem intelligatur de possibilibus generationibus infinitis non successivis, sed simul existentibus, per modum causalitatis requisitae ad unum aliquem effectum, (prout ab Adversario intelligi patet ex thesi contextu, & duplici testimonio, quo illa ex Jo. à S. Th. & ex ipso S. Th. tanquã falsam improbat) tunc falsum est, quòd à P. Haunoldo attribuitur Angel. Doctori, cum expresse addat particulam successivas, dicens: Multorum est opinio post S. Thomam q. 46. a. 2. & Philosophum 8. phys. & 1. de Caelo. possibiles fuisse generationes NB successivas infinitas ab aeterno. Verum Adversarius militari stratagemate eliminavit particulam successivas ex verbis P. Haunoldi, & ideo ego debui primùm inquirere, quo sensu mutilata prior assertio ab illo intelligatur.

2. Nunc non aliam adhuc Vim Veritas à propugnatore suo passa sit, videamus: referam autem (cum bona Venia mei Venerandi Magistri P. Haunoldi, Viri ex communi & publico hominum testimonio in Theologiae myste-

ria acuti sui ingenij acie profundè penetrantis) propria Adversarii Verba, qui Theses suas ita auspicatus est. [Non penetravit Haunoldus tres illas S. Thomæ rationes, quibus hic q. 2. a. 3. existentiam DEI demonstrat, se fundans in repugnantia processus in infinitum: dum lib. 1. Theol. specul. n. 19. opinione asserente, possibiles fuisse generationes infinitas ab aeterno, quam Angelico Doctore falsò attribuit, deterritus aliò confugit.] Inprimis existimo, Veritatem propter ejusmodi exordium, verecundo quodam rubore suffusam esse, eodemque vultu aliarum quoque Thesium similia inauspicata auspicia legisse. Deinde non invenio ullum propugnaculum, vel argumentum, quo Adversarius in his verbis, non penetravit Haunoldus tres rationes S. Thomæ, sed deterritus aliò confugit, aliquam Veritatem tueatur. Nam ab ipso in defensionem veritatis in tota thesi sua nihil aliud video praestitum, quam quòd exscripserit duos textus, unum ex Ioanne à S. Thoma 1. p. q. 2. disp. 3. a. 2. n. 19. ubi ait, Licet sit opinio, an possint dari infinita per modum effectus, non tamen per modum causalitatis requisitae ad unumquemque effectum, sic enim nunquam esset determinatus, & novus effectus, si non esset finis in his, quae requiruntur ad causandum, & de hoc non est opinio. Addit Adversarius: ut male supposuit Haunoldus: repono ego: ut hoc suppositum malè imposuit adversarius Haunoldo: quia, ut dixi, P. Haun. per particulam Successivas solummodo indicavit opinionem, quae admittit infinitos effectus, successivè productos, non autem infinitas causas, simul operantes, & necessarias per se, ad productionem alicujus determinati ac novi effectus, quarum solarum possibilitatem (non autem successivarum, vel causarum per accidens praeteritarum, & non amplius per se influentium) negat S. Thomas in altero textu, rursus impertinenter ab adversario relato ex 1. p. q. 46. a. 2. ad 7. Ubi inquit S. D. [In causis efficientibus impossibile est procedere in infinitum per se, ut puta, si causae, quae per se requiruntur ad aliquem effectum, multiplicarentur in infinitum. Sicut si lapis moveretur à baculo, & baculus à manu, & hoc in infinitum

A Sed

Sed per accidens in infinitum procedere in causis agentibus, non reputatur impossibile, ut putatur, si omnes causas, quae in infinitum multiplicantur, non teneant ordinem, nisi unius causae, sed earum multiplicatio fit per accidens. Sicut artifex agit multis martellis per accidens: quia unus post unum frangitur. Accidit ergo huic martello, quod agit post actionem alterius martelli. Et similiter accidit huic homini, in quantum generat, quod sit generatus ab alio &c.]

3. Sed quid haec prosunt Adversario ad profundam penetrationem trium rationum S. Thomae sibi contra P. Haunoldum arrogandam? Quid ad probandum P. Haunoldi terrorem, & fugam? An forsan hic ideo fugit, quia tres rationes S. Thomae fundatas in repugnantia processus in infinitum in causis per se subordinatis, & quoad simultaneum actualemque influxum necessariis, ut ponatur novus effectus, non ex instituto retulit, sed ut jam communiter notas ac Philosophis, in Metaphysica existentiam DEI demonstrantibus, ultro relictas, supposuit? Verum sic inferri posset, etiam Adversarium fugisse ab alijs duabus Rationibus S. Thomae, quas S. D. prioribus tribus loco cit. subiungit, & ab illa, qua usus est lib. 1. contra Gent. c. 13. in fine. Cum nullius istarum Adversarius mentionem faciat, An ideo fugit P. Haun. quia Atheo volenti evitare processum in infinitum in causis per se subordinatis, à S. Thoma ut impossibilem obiectum, per suam argumentationem, & specialem rationem, effugium praclusit? Atqui hoc etiam fecit ipse S. Thomas per illas alias rationes, ab Adversario praetermissas, & ab omni impossibilitate processus in infinitum independentes.

4. Quia enim Atheus posset dicere, à se solummodo supponi processum in infinitum in causis successivis, & postquam aliqua causa est producta, eam, sicut opus artificis, sine ulterio-ri ope & conservatione artificis, tamdiu seipsa persistere, donec ponatur aliquod contrarium, vel destructivum illius, ut adeoque quando ipsa agit, non habeat opus alià causà primà, vel infinitis per se subordinatis ad retinendam suam propriam existentiam; ideo etiam ut possibili concessio processu in infinitum in causis successivis à S. Thoma, & à P. Haunoldo transmissio, ipse ulterius ostendit ratione quoad efficaciam ab Adversario non impugnata, multò minus expugnata, quod infinita collectio causarum praeteritarum, seu successivatum, indigeat aliquà causà per se, quae sit extra totam illam collectionem, adeoque nullam aliam causam etiam per accidens supponat, sed sit penitus improducta. Et hoc non est aliò confugere, vel non penetrasse tres rationes S. Thomae, sed est Atheo duntaxat fugam pracludere per ostium, quod falsò putabat à S. Thoma sibi apertum, concessione possibilis processus in infinitum in causis successivis: dum adhuc urgetur Atheus, ostendendo, eum frustra asserere

creaturas, successivo influxu ab aeterno se propagantes, & solum in conservando secundum attentatum effugium ab omni causa independentes, ut evitet causam per se necessariam, ab alia improductam, & infinitas per se subordinatas, quarum implicantià S. D. demonstravit necessitatem causae primae, ac improductae.

5. In quem finem, & ad praedictum effugium pracludendum, sic etiam contra Atheum argumentari licet sine fuga propriae suspitione. Si creatura in conservando non indiget alià causà conservativà, & haec iterum alià usque dum perveniat ad aliquam causam primam, vel ad infinitas per se, sequitur, quod quia Corpora Coelestia, utpote ad generationem ac conservationem aliarum creaturarum semper necessaria, & quoad substantiam ex defectu principij vel qualitatis contrariae semper incorrupta, eadem, ab aeterno secundum Atheum existerent, hoc ipso semper existerent in conservari; & si res in conservari existens pro tunc non indiget causà productivà, hoc ipso etiam nunquam fuerint producta ab alio, consequenter existerent semper à se; ergo vel debet fateri Atheus, dari ensi se, quod est directè contra negationem existentiae DEI sub conceptu *Entis à se*, seu *Improducti*, vel Occlusum est illi suum effugium, quo volebat evitare necessitatem admittendi Causam Primam, vel infinitas per se. Plures alias demonstrationes, quibus vel hoc ipsum effugium propositum, vel per abundantiam existentiae DEI immediatè convincitur, nempe omnino quindecim, partim physicas, partim morales, fusè & efficaciter prosequitur Lessius lib. 1. de Providentia Numinis cap. 2. quae apud ipsum legi possunt, mihi enim sufficit ostendisse, tres rationes S. Thomae, fundatas in repugnantia processus in infinitum in causis per se; à P. Haunoldo rite penetratas, & contra non observatum ab Adversario effugium Athei speciali ratione vallatas, non autem per fugam desertas esse; neque enim ad hanc primum esse P. Haunoldum, experietur Adversarius, pugnà pro Veritate deinceps protractà.

CONTROVERSIA II.

ESSENTIA DEI.

An sit formaliter aliud praedicatum Essentiae, & aliud Natura Divina.

6. REcte docuit P. Haunoldus l. r. n. 14. & 66. Conceptum quidditativum DEI in ratione Essentiae constitui per *Ens à se*, & in ratione Naturae per *esse à se intellectivum*. Etiam ne Natura per *esse à se* potentia physice provenit non detur in DEO potentia physice productiva ipsius Intellectionis & Volitionis Divinae non tamen hinc contra omnium Fidelium sensum sequitur, non dari Naturam, vel hanc, autem contendit Adversarius, non distingui ratione

rationem ad Essentiam: quia aliud est, non dari eandem rationem distinguendi Essentiam & Naturam in DEO, quæ requiritur ad conceptum quidditativum Naturæ in Creatura, ubi principium actionis est conjunctum cum aliqua potentialitate, quæ potentialitas in DEO nec reperitur nec necessaria est vel ad salvandam distinctionem rationis, qualis etiam intercedit inter alias DEI perfectiones, ad quas non datur potentialitas; vel ad salvandam naturam; & aliud, dari nullam rationem distinguendi, licet ipsum intelligere DEI sit ejus essentia realiter. Possit namque cum hac identitate reali consistere distinctionem rationis rationem, vi cujus Essentia Divina non tantum latè sumpta, sed prout est prima Ratio illativa omniū aliarum perfectionum Divinarum & distinctiva DEI à creaturis, differat à prædicato Naturæ, conceptibilis ad modum potentia Intellectivæ, patet ex textu S. Thomæ, ab Adversario solummodo truncatè citato, quando nimirum Angelicus Doctor hic q. 4. r. a. 4. ad 3. ita loquitur. *Intelligere & velle non sunt tales actus, qui designent processionem alicujus rei, à DEO distinctam vel Essentialiter vel Personaliter. Unde respectu horum actuum non potest salvari ratio potentia in DEO, nisi NB. secundum modum intelligendi & significandi tantum: prout diversimode significatur in DEO intellectus, & intelligere, cum tamen ipsum intelligere Dei sit ejus essentia, non habens principium. Idem S. Doct. supra q. 26. a. 2. in C. ipsū intelligere, ait, secundum rationem nostrā attribui, adeoque; ut formaliter distinctum superaddi essentia, tanquam formalem ejus beatitudinem, sicut Beatis in cælo attribuitur & superadditur realiter. Verba ejus sunt hæc. In DEO autem non est aliud Esse & intelligere secundum rem, sed tantum NB. secundum intelligentiam rationem. NB. Attribuenda ergo est DEO beatitudo secundum intellectum sicut & alijs Beatis, qui per assimilationem ad Beatitudinem ipsius Beati dicuntur. Et mox in resp. ad 1. inquit. Dicendum quod ex illa ratione probatur, quod DEVS sit Beatus secundum suam essentiam, non autem, quod Beatitudo ei conveniat secundum rationem Essentia, sed magis secundum rationem intellectus.*

7. Quod autem supposita hac distinctione intellectuali inter Essentiam & Naturam Divinam, conceptus quidditativus DEI in ratione Essentia consistat in tō esse à se, in ratione Naturæ verò in tō esse à se intellectivum, rursum testatur S. Thomas 1. p. q. 13. a. 11. ad 1. ubi ait. *Hoc nomen, qui est, est magis proprium nomen DEI, quam hoc nomen Deus. Cujus rationem indicavit in ipso corpore Articuli, inquit: Cum esse Dei sit ipsa ejus essentia, manifestum est, quod inter alia nomina hoc maxime propriè nominat DEVM. Unumquodque enim denominatur à sua forma. Nomen DEVS autem non ad essentiam, seu formam DEI, sed ad Naturam Divinam formaliter nominandam præcipuè esse impositum, exple sit in cit. loc. ad 1. his verbis: Sed quantum ad id, à quod imponitur no-*

men ad significandum, est magis proprium hoc nomen, DEVS, quod imponitur ad significandam Naturam Divinam. Nam ut idem S. D. Opusculo de Ente & Essentia inquit; Nomen Naturæ significare videtur Essentiam rei NB. secundum quod habet ordinem ad propriam operationem; propria autem Operatio DEO est Intellectio, sub qua etiam comprehenditur Providentia DEI: unde S. D. 1. p. q. 13. a. 8. in C. allegans S. Dionysium ait; Imponitur enim hoc nomen DEVS ab universali rerum providentia; omnes enim loquentes de DEO hoc intendunt nominare DEVM, quod habet providentiam universalem de rebus. Et ibidem reddens rationem, quare pro Ente à se denotando potius utamur nomine DEUS, licet non Essentiam, sed Naturam exprimat, dicit: quia DEVS innotescit nobis ex operationibus, vel effectibus eius, ex his possumus eum nominare. Unde hoc nomen DEVS est nomen Operationis.

8. Autoritati S. Doctoris addo rationem. Si ad esse Operativum alicujus substantiæ præsupponitur aliud prædicatum, ex quo per rationem nostram inferitur ipsum esse operativum, & per quod primò differt ab omni alio, quod non est ipsum, tunc illud prædicatum, quod est primò distinctivum, est etiam primò constitutivum essentia rei, & tale prædicatum essentia formaliter distinguitur à prædicato naturæ, præsupponente prædicatum essentia: Atqui ad esse Operativum DEI ratione nostrā præsupponitur ipsum Esse à se ex quo ceteræ perfectiones Divinæ, omnes, atque adeo etiam ipsum Operativum per rationem nostram inferuntur, estque primum distinctivum DEI ab omni eo, quod non est DEUS, nempe à creaturis, quæ enti à se primò opponuntur per tō esse ab alio: ergo esse à se est prædicatum Essentia Divinæ, formaliter distinctum ab esse operativo, quod est prædicatum Naturæ Divinæ. Major est ex terminis nota omni intelligenti significatum essentia. Minor traditur à S. Dionysio c. 5. de Divinis Nom. his verbis: *Ex ipso esse, tanquam antiquiori alijs DEI bonis, ipse DEVS celebratur.* Deinde concludit. Primum igitur ipsum esse munus ceteris præponens suprema illa Bonitas ipso esse, ut antiquissimo, primoque omnium ejus participationum potissimum celebratur. Et S. Thomas 1. dist. 19. q. 2. a. 1. ad 1. utpote constans sectator S. Dionysij testatur, Essentiam (significatam juxta ipsum per nomen qui est, quod non existentiam, sed Aseitatem denotat, ut etiam 1. cont. Gent. c. 12. explicat) secundum intellectum esse priorem suā existentia, sic enim loquitur. *Possent etiam dici, quamvis non ita bene, quod causa communiter accipitur pro omni eo, quod est etiam prius secundum rationem. Cum enim Essentia Divina secundum intellectum sit NB. prius, quam esse suum (sumit hic esse suum pro existere suum, ut rursum patet ex cit. loco contra Gent.) & esse prius, quam Aternitas sicut mobile est prius motus & motu, prior tempo-*

re, dicitur ipse DEUS esse causa suae Aeternitatis secundum modum intelligendi, quamvis ipse sit sua Aeternitas secundum Rem.

CONTROVERSIA III. DISTINCTIO MEDIA.

*An detur Distinctio Virtualis inter
Essentiam & Relationes Divinas.*

9. Si Essentia Divina non præcisè secundum *Esse Absolutum* sumatur, secundum quod cum S. Thoma q. 39. a. 1. imò cum expressa declaratione Concilij Florent. sess. 25. col. 5. §. *Quibus Latini*, omnino fatendum est, Essentiam à Relatione Divina non differre re, sed ratione tantum; sed si sumatur, quatenus per sui Communicationem identificatur cum Filiatione Divina, eamque per identitatem includit, merito visum est P. Haunoldo lib. 1. n. 77. eam plùs, quàm ratione distinguì à Paternitate; quia ut sic continet duo prædicata, unum quod est commune Paternitati, & alterum, quod est realiter distinctum à Paternitate; proinde Essentia Divina, sumpta cum Filiatione, ratione hujus tertij prædicati utique plus distinguitur, quàm cognitione; quæ distinctio tamen quia propter prædicatum Absolutum, Filiationi, & Paternitati Commune, non est adequata Realis, Vocatur à Citato Auctore *Media* vel *Virtualis*, ab aliquibus vocatur etiam *inadequata Realis*. Quòd autem Essentia possit per Intellectum tali modo considerari, partim articulus fidei est, partim indicatur à S. Thoma l. c. ad 2. his Verbis. *In quantum Essentia & Persona in Divinis differunt secundum Intelligentiæ Rationem*, sequitur, quòd aliquid possit affirmari de Uno, quòd negatur de Altero: & per consequens quòd *Supposito Uno non supponatur alterum*. Subsumo. Atqui sola distinctio rationis, qualis datur in Creaturis, nisi Essentia Divina se comunicaret Filiationi, cui Paternitas non comunicatur, nò sufficeret ad Verificandam hæc prædicata contradictoria physica: *Essentia est Filiatio: Paternitas non est Filiatio*. Ergo etiam S. Thomas agnoscit aliam distinctionem rationis majorem, quàm qualis datur in Creatis. Idem significavit 1. dist. 34. q. 1. a. 1. ad 2. inquit; *Quia Essentia & Persona Ratione distinguitur, quicquid pertinet ad Rationem illam, in qua distinguuntur, quòd prædicatur de uno, potest negari de altero, ut dicatur, quòd Essentia est communis, Persona non est communis.*

Persona generat, Essentia non generat.

CONTROVERSIA IV. LUMEN GLORIÆ.

An solum Lumen Gloriæ, vel an Intellectus simul influat in Visionem.

10. Non negat P. Haunoldus lib. 1. Instit. Theol. n. 62. id quod ex adducto textu S. Thomæ ab Advers. unice convincitur, nempe quòd Lumen Gloriæ totam Visionem Beatificam producat, ideoque utramque propositionem S. Thomæ mox referendam concedit esse Verissimam; sed negat, eòd solum Lumen Gloriæ Visionem immediatè producat, & hic est nodus difficultatis controversæ, quam Adversarius, essi gravissimam appelleret, tamen cum priori propositione non negat à hic & Thes. 6. confundit, quasi idem sit, Lumen gloriæ esse totam rationem agendi seu, ut cit. thesi 6. loquitur Adv. esse principium effectivum adequatum Visionis: & esse rationem agendi totius Visionis, seu esse principium effectivum adequatæ Visionis. Unde non rectè etiam dicit Adversarius, quòd Thomista post S. Doctorem; *Contra Gent. c. 14.* volum velint, hanc causalem, ideo *Visionem eliciunt Beati, quia per lumen gloriæ sunt elevati, non minùs esse Veram, quàm doctrinam D. Thomæ 1. 2. q. 111. a. 2. ad 2. docentis, dum in justificatione per motum liberi arbitrij Dei iustitiam consentimus, Totam operationem pertinere ad gratiam.* Verùm Thomista, quos P. Haunoldus impugnat, non tantum hoc volunt, quòd elici per verba Angelici Doctoris indicatur, sed insuper contendunt, Beatos ita elevari per lumen gloriæ, ut illorum Visio intuitiva DEI, quæ Vitalitatem & supernaturalitatem per identitatem includit, non immediatè dependeat ab Intellectibus Beatorum, sed à solo lumine gloriæ, quæ tanquam instrumento intrinseco mediante, ipsi Intellectus dicantur elicientes Visionem.

11. Contra hos itaque Doctores attestatur P. Haun. quòd quia perfectiones cujusque effectus debent contineri in causa adequata, ideo Intellectus Beatorum debeant immediatè influere in Visionem ratione Vitalitatis, & Lumen gloriæ ratione Supernaturalitatis, non quasi non utraque partialis causa producat utramque perfectionem effectus, utpote realiter distinctam; sed quia Intellectus non possit totum effectum producere ratione Supernaturalitatis, quam Intellectus non habet, proinde nec dare posset, nisi adjuvaretur à lumine gloriæ & vicissim quia Lumen gloriæ non possit totum effectum producere ratione Vitalitatis, nisi hujus defectus suppleretur ab Intellectu, tanquam à principio Vitali: conceditur igitur P. Haunoldus à quavis causa partiali produci

ducitur totum effectum, sed non totaliter. Utrum autem propterea etiam Lumen gloriae debeat dici elevatum ab Intellectu, sicut Intellectus elevatur à Lumine, responderi potest Adversario proprijs ejusdem verbis ex Thes. 89. scilicet quod manifestè ad inutilem & contemnendam de Nomine quaestionem recurrat. Quia tamen forsitan hac responsione contentus non erit, ideo ulterius respondeo, ex eo, quod intellectus tanquam subiectum & comprincipium Lumini Gloriae sit naturaliter debitum, Lumen gloriae verò sit qualitas Supernaturalis, ac indebita Naturae, solum Intellectum dicendum elevari à Lumine, ad effectum indebitum, lumen autem non elevari, sed adjuvari ab Intellectu ad effectum debitum.

12. Nunc ad quaestionem dere veniendo, ostendo, Patrem Haun. contra plures Insignes Thomistas, non autem contra S. Thomam, Intellectui rectè attribuisse immediatum influxum in Visionem DEI. Licet enim Angelicus Doctor in quaestionib. disput. q. Unica de Virtutib. in communi 4. 10. ad 2. dicat: *Respectu eorum, quae facultatem Naturae non excedunt, habet homo à Natura non solum principia receptiva, sed etiam principia activa; respectu autem eorum, quae facultatem naturae excedunt, habet homo à Natura aptitudinem ad recipiendum.* Et iterum 1. 1. q. 109. a. 1. *Unaqueque forma, indita rebus creatis à DEO, habet efficaciam respectu actus determinati, in quem potest secundum suam proprietatem; altero autem non potest, nisi per aliquam formam superadditam.* Facile tamen Mens S. Doctoris explicatur: Quippe per primum textum minimè negat, quod homo respectu eorum, quae facultatem Naturae excedunt, habeat potentiam obedientialem activam inchoatam, seu incompletam, sed tantum, quod habeat completam per necessaria comprincipia, ad quae neque jus habet exigendi, sed solum aptitudinem recipiendi. Per Secundum S. D. non dicit, quod postquam forma elevans est superaddita rebus, ultra effectum naturalem nihil possint immediate producere, sed tantum quod non possint, nisi per aliquam formam superadditam completantur, & eleventur, sive deinde illa forma sit intrinseca, qui modus elevandi Intellectum est connaturalior, sive sit extrinseca, nempe Omnipotentia DEI.

13. Quod verò Intellectus habeat ex se partialem & inchoatam soloque augmento indigentem virtutem producendi Visionem Supernaturalem, Clarè indicatur 3. Contra Gent. c. 53. n. 4. his Verbis. *Virtus autem Intellectus creati naturalis non sufficit ad Divinam substantiam videndam, ut ex praedictis patet. ergo Oportet, quod augeatur ei Virtus ad hoc, quod ad talem Visionem perveniat. non sufficit autem augmentum per intentionem naturalem Virtutis: quia talis Visio non est ejusdem rationis cum Visione naturali Intellectus cre-*

ati: quod ex distantia Visorum patet. Oportet igitur, quod fiat augmentum virtutis intellectiva per aliquam novam dispositionis adaptionem. Eodem modo S. D. etiam in 1. p. q. 12. a. 5. in C. docet, ad Visionem DEI esse necessarium Lumen Gloriae tanquam augmentum Virtutis intellectiva, & tanquam dispositionem elevantem, ac superacrescentem Virtutem intelligendi, non autem tanquam totam Virtutem intellectivam immediatam. Deinde in cit. a. 5. ad 1. expressè ait, quod per lumen Gloriae Intellectus fiat potens ad intelligendum per modum, quo potentia fit potentior ad operandum per habitum. Sed habitus naturales, quibuscum comparat S. D. habitum supernaturalem luminis Gloriae, & lumen Corporale, cui ibidem assimilatur lumen Gloriae, non reddunt potentiam potentior, ut ne partialem concursum immediatum debeat prestare: ergo nec lumen Gloriae hoc facit.

14. Auctoritati Angelici Magistri majus adhuc pondus addit Concilium Viennense in Clement. *Ad nostrum de Haereticis decernens, Animam indigere Lumine Gloriae, ipsam elevante ad DEVM videndum, & eo beatè fruendum.* Quibus Verbis fatentur Adversarij, quod Anima magis propriè dicatur producens Visionem, quam aqua medio calore, sibi Violenter unito, dicatur calefaciens manum: Atqui nisi anima per suam naturalem potentiam intellectivam produceret Visionem, propter lumen Gloriae, non quidem Contra, sed tamen supra exigentiam Naturae sibi unitum, non posset dici magis propriè & formaliter producens Visionem, quia Luminis Gloriae neque esset radix activa, eò quod ex se illud non emanaret, neque passiva, hoc ipso, quod Lumen non sit juxta, sed supra exigentiam naturalem Animae; ergo Anima per suam naturalem potentiam intellectivam simul cum Lumine Gloriae producit Visionem.

15. Deinde cur Adversarius dissimulavit illud gravissimum argumentum P. Haunoldi, desumptum à paritate voluntatis, quae immediate debet cum habitibus supernaturalibus concurrere ad actus supernaturales, meritorios? Negant quidem hoc ipsum Adversarij, opposcentes primò, quod si daretur in natura voluntatis vis quaedam initialis, immediate productiva effectuum supernaturalium, hoc ipso in Natura jam darentur initia gratiae, & semina quaedam rerum supernaturalium, qui est error SemiPelagianorum; secundò, quod habitus supernaturales, cum auxilijs gratiae, vel essent superflui, vel debiti: tertio, quod ipsa potentia obedientialis Voluntatis esset entitativè supernaturalis, sicut actus sunt supernaturales, cum Omnis potentia specificetur ab actu, ad quem Ordinatur, cujusdemque sit ordinis cum illo.

16. Verum partialis influxus in actus supernaturales non potest ob praetensas rationes negari Voluntati. Quia S. Paulus 1. Cor. 15.

ta loquitur de bonis suis operibus supernaturalibus, in utilitatem etiam aliorum practitis: *Abundantius illis Omnibus laboravi: non Ego autem, sed gratia DEI mecum.* In qua Verba S. Aug. de gratia & libero arbit. c. 5. ita scribit. *Non solus, sed gratia DEI mecum: ac per hoc non gratia DEI sola, nec ipse solus, sed gratia DEI cum illo.* Et in pl. 78. super illa Verba: *Adiuvamur nos DEVS salutaris noster:* inquit idem S. Pater. *Adiuvamur nos vult, nec ingratus est gratia, nec tollit liberum arbitrium; qui enim adiuvatur, etiam per seipsum aliquid agit.* Idipsum videtur plane definitivisse Concil. Trid. sess. 6. c. 5. dicens, hominem gratia excitanti atque adjuvanti liberè assentiendo, & cooperando disponi. Et Can. 4. Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à DEO motum & excitatum nihil cooperari assentiendo DEO excitanti, atque Vocanti, quoad obtinendam Iustificationis gratiam se disponat, ac præparet; neque posse dissentire si Velit, sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, merèque passivè se habere, anathema sit.

17. Ad Rationes oppositas facile p. primam niti falsà Suppositione, quia Error Semi-Pelagianorum fuit iste, quod dixerint, hominem per actus merè naturales, independentes à principio supernaturali elevante, posse mereri auxilia supernaturalia ad producendos actus supernaturales, meritorios gratia iustificantis, adeoque principium Iustificationis esse adequatè in Viribus Naturæ positum. Ad secundam Rationem patet solutio ex dictis, hoc ipso enim, quod potentia Naturalis tantum sit incompleta & inchoata, indiget habitu & gratia auxilio supernaturali, elevante; & cum solum detur indigentia, non autem exigentia naturalis, ipsum principium elevans est indebitum. Tertia Ratio etiam si videatur niti auctoritate Angelici Doctoris 1. p. q. 77. a. 1. in C. ubi ait: *Cum potentia, & actus dividantur, & quodlibet genus entis: oportet, quod ad idem genus referatur potentia & actus: & ideo si actus non est in genere substantiæ, potentia, quæ dicitur ad illum, non potest esse in genere substantiæ:* Tamen S. D. non loquitur hic de potentia instrumentali, vel elevata, qualis est Intellectus in ordine ad Visionem supernaturalem, ad quam ita se habet, sicut accidentia ad producendam substantiam in sententia S. Thomæ.

18. Unde patet, ab Adversario immeritò obijci P. Haunoldo, quod non tetigerit nodum difficultatis gravissimæ: cum potius Adversario opponi possit, quod neque difficultatem questionis, neque argumentorum P. Haunoldi tetigerit, quale etiam erat illud à P. Haun. his Verbis insinuat. *Accedit ratio Philosophica, desumpta ex Vitalitate actus, ob quam exigit procedere à principio Vitali, qua tali; cuiusmodi sanè non est Lumen Gloriæ, utpote indebitum Animæ. Neque illius Vitalitas rectè probatur ex illo Ioan. 17. Hæc est Vita æterna, ut cognoscant te*

DEVM Verum. Nam ex his ad summum infertur Vitalitas ipsius cognitionis, & quod proinde procedat ab aliquo principio Vitali, nempe ab Intellectu. Dixi *ad summum.* Nam particula *Vita* non sumitur ibi in sensu Philosophico, quo modo etiam Dammati vivunt vitam in actu secundo, sed in sensu Theologico, pro æterna Felicitate, ratione cuius Gratia iustificans dicitur: *Vita in actu primo, quamvis definitiva Vita in rigore Philosophico, nec ipsi, nec habitibus supernaturalibus, uti neque Naturalibus, secundum communem sententiam DD. propriè conveniat.*

CONTROVERSIA V.

ASSISTENTIA EXTRINSECA

An DEVS per hanc possit supplere defectum Luminis gloriæ.

19. Non nimis confidenter suppositum est Haun. lib. 1. Instit. Theol. n. 61. *DEO per assistentiam extrinsecam posse supplere lumen gloriæ, idèquò immeritò de hoc arguitur ab Adversario.* Licet enim S. Thomas 1. 2. q. 175. a. 3. ad 2. dicat: *Divina Essentia Videri à Intellectu creato non potest, nisi per Lumen Gloriæ;* huius rationem assignans 3. contra Gent. c. 11. his verbis quod nihil possit ad altiorum operationem elevari, nisi per hoc, quod ejus Virtus fortius inferat: *Oportet igitur, quod fiat augmentum Virtutis Intellectivæ per alicujus novæ dispositionis assumptionem:* ambo tamen textus solummodo intelligendi sunt de impotentia & impossibilitate in se ex parte Intellectus, seu Virtutis naturalis creatæ, in qua proinde datur indigentia Luminis Gloriæ, tanquam dispositionis elevantis ad altiorum Operationem, nisi DEUS per Assistentiam extrinsecam suppleat modo extrinsecario illam ipsam dispositionem intrinsecam, per se ipsum immediatè fortificans Virtutem Naturalem, & præstans concursum fortiorum, quod etsi minus connaturaliter & ordinariè, per dissolutionem tamen DEI potentiam fieri possit, expressè testatur S. Thomas q. 10. de Veritate a. 11. in c. Ubi præmittens suam doctrinam ab Adversario objectam, eandemque nostro modo explicans, inquit. *Oportet, quod si DEVS per Essentiam Videri debeat, quod per nullam creatam fieri videatur; sed ipsa ejus Essentia fiat intelligibilis forma intellectus ejus Videntis. Quod fieri non potest, nisi ad hoc intellectus creatus per Lumen Gloriæ disponatur; & sic in videndo Deum per essentiam per dispositionem, & infusi luminis pertingit mens ad terminum Viæ, qui est gloria; & sic non est in Viæ. Sicut autem Divina Omnipotentia subiecta sunt corpora, ita & mens. Unde sicut potest aliqua corpora pervenire ad effectum, quorum dispositio in prædictis corporibus non invenitur, sicut l'etrum fecit super aquas ambulare, sicut haec*

quod ei dotem agilitatis tribueret, ita potest mentem ad hoc perducere, ut Divina Essentia uniatur in statu *Via* modo illo, quo unitur sibi in patria, sine hoc NB. quod Lamine Glorie perfundatur.

20. Nec tamen hinc sequitur, Rationem, qua Praeceptor Angel. 2. 2. q. 23. a. 2. contra Lombardum probat, Charitatem non esse ipsum Spiritum Sanctum, nullius fore roboris, est enim Majoris, quam Adversario gratum sit. Quia nempe actus Charitatis debet esse Voluntarius, ideo non potest procedere à solo Spiritu S. tanquam Principio adequatè extrinseco; & quia etiam debet esse liber, ac meritorius, ideo debet quoque immediate procedere à potentia libera, cujus est agere, vel non agere, quo praecedenti thesi nova confirmatio accedit: quia denique modo ordinario, & connaturaliori procedit, si potentia activæ sit connaturalis per aliquam formam, quæ etiam sit principium actionis; propterea maxime necesse est inquit S. D. quod ad actum Charitatis in nobis existat aliqua habitualis forma, superaddita potentia naturali, inclinans ipsam ad Charitatis actum, & faciens eam promptè & delectabiliter operari. Cujus formæ defectum tamen DEUS modo extraordinario, & minus connaturali supplere potest, sicut de Suppletionem possibili Luminis Glorie S. Thomas loco proxime citato testatur est, quamvis propter rationem ultimo loco relatam, neque ipsum lumen glorie suppleverit, eodem S. D. teste, 2. 2. q. 176. a. 3. ad 2. quando S. Paulus in raptu DEUM vidit per lumen glorie, ad modum passionis transiens participatum.

CONTROVERSIA VI. VISIONVM INÆQUALITAS.

An hæc proveniat ex sola Inæqualitate Luminis Glorie, vel an etiam possit provenire ex inæqualitate intellectuum.

21. *Æ*què parum sibi contradicit P. Haunold. l. 1. n. 159. asserens: [Visiones esse formaliter æquales, non obstante Intellectuum inæqualitate, si Lumen Glorie sit ejusdem rationis:] quàm parum sibi contradicit S. Thomas, quando concedit Intellectui *partialem influxum in Visionem*, ut thesi 4. ostensum est; Lumen Glorie verò tribuit rationem formæ, ac principij elevantis Intellectum, & unice mensurantis perfectionem Visionis, eò quod major perfectio Intellectus secundum hunc ipsum suum excessum perfectionis sit adhuc Improporcionata ad modum cognoscendi intuitivum DEI, magis perficiendum, atque ad eundem per Lumen Glorie debeat elevari. Unde juxta S. Thomam 1. p. q. 12. a. 6. ad 3. Dicendum

quod diversitas Videndi non erit ex parte objecti: quia idem Objectum omnibus præsentabitur, scil. DEI essentia: nec ex diversa participatione objecti per differentes similitudines, sed erit per diversam facultatem Intellectus, non quidem naturalem, sed gloriosam. Idem ex instituto tradit 3. contra Gent. c. 58. per totum.

22. Propterea principium Adversarij non est universaliter Verum, quod quando aliquis effectus penderà duplici causa, quarum qualibet suâ propriâ activitate influit in actum, ex augmento cujuscunque causæ necessariò debeat crescere aliqua perfectio in effectu. Falsum enim hoc est Si activitas causæ, & ipsum augmentum perfectionis propter suam improporcionem elevatione indiget, ut ad perfectionem effectus pertingat, V. C. ut Intellectus creatus producat cognitionem DEI Intuitivam, cujus activitas cum omni sua perfectione naturaliter se tantum extendit ad cognitionem abstractivam, quoad modum tendendi dissimilimam.

23. Sicut autem Intellectui concedendus est partialis influxus in Visionem, sic non obstante textu ex S. Th. 3. cont. Gent. cap. 149. ab Adversario allato, concedendus est homini partialis influxus in conversionem, & ad bene volendum, ac operandum; licet enim, ut inquit S. D. *Divino prævenitur auxilio*, tamen eatenus solum prævenitur, quatenus illud auxilium pro priori naturæ accipit, antequam cum illo operetur, non autem prævenitur ipsa operatio hominis, quasi auxilium se solo prius producat operationem bonam, aut justificantem, vel quasi homo ad illam operationem per ipsum auxilium physice prædeterminetur, ut perperam Adversarius pro eodem sumit præventionem & prædeterminationem. Quandoquidem verò uterque partialis influxus, quo Voluntas ad operationem bonam se liberè determinat, vel quo Intellectus ad Visionem DEI proximè concurret, non est secundum, sed supra naturam, & quia major perfectio intellectus nullam habet naturalem proportionem ad Visionem DEI perfectiorem, ideo P. Haunoldus æquè ac Thomistæ cum S. Thoma 1. p. q. 12. a. 6. dicere potest: quia *facultas Videndi DEVM non comperit intellectui creato secundum suam naturam*, ideo intellectus *plus participans de lumine glorie perfectius DEVM videbit.*



CON-

CONTROVERSIA VII.

VISIONIS OBJECTUM.

An scilicet Visio DEI, possit repræsentare unam perfectionem simpliciter simplicem, vel relativam sine alijs, vel alias sine ista.

24. Sententiæ negativæ & communis Theologorum S. Thomas 3. p. q. 3. a. 3. rationem assignat his verbis: *Intellectus dupliciter se habet ad Divina. Uno modo ut cognoscat DEVM sicut est: & sic impossibile est, quod circumferatur per intellectum aliquid à DEO, & quod aliud remaneat: Quia totum, quod est in DEO, est unum. Salva distinctione Personarum.* Cujus Vini Adversarius non videtur satis percepisse, dum eam confundit cum illa, de qua P. Hauoldus lib. 1. n. 178. inquit: [Omissa probatione Vulgari, desumpta ex generali ratione Visionis, seu cognitionis intuitivæ, quasi de hujus natura sit, discernere omnes formalitates identificatas in objecto; quæ argumentatio merito ab Auctoribus primæ sententiæ exploditur; quia manifeste nimium probat, quia inde inferretur non videri ab uno Beato plura Attributa secundariarum, quam ab alio] Nam ista posterior ratio, fundata in quacunque unitate ac identitate prædicatorum, qualem etiam habent Attributa Divina secundaria, & propterea nimium probans, non est eadem cum ratione S. Thomæ, fundatâ non in quacunque identitate, sed in illa solâ, quæ est de conceptu cujusvis prædicati, quod est in DEO; cum enim quodlibet prædicatum, quod est in DEO, sit Divinum, quâ Divinum autem in suo conceptu involvat identitatem cum omni perfectione simpliciter simplici, & inter perfectiones simpliciter simplices etiam sit facienditas, & vis se identificandi cum prædicatis Relativis, realiter inter se distinctis, hinc fit, ut nullum prædicatû Divinum possit videri, ut est in se, & ut Divinum, quin simul ratione identitatis inclusæ in eo esse Divinum, seu infinitè perfectum, videantur omnes perfectiones simpliciter simplices, & omnia prædicata relativa relucentia in fecunditate, & in Virtute se (id est, Naturam & Essentiam DEI) eum tribus Relativis realiter identificandi.

25. Et hinc patet, à P. Hau. Rationem S. Thomæ non tantum non explodi, sed adhiberi, & proponi n. 183. his verbis. [Repugnat videri unum Attributum Divinum, quâ Divinum, hoc est, in ratione infiniti, quin videantur etiam cætera: ergo repugnat visio, de qua disputamus. Declaratur antecedens. Infinitas Divinorum Attributorum non nisi ex duplici capite desumi, & cognosci potest: Primò quidem ex ordine ad infinitos terminos, quos respicit: hoc modo fatendum est non videri à Beatis Omnipotentiam, quia non vident in Deo omnes

terminos possibiles illius: (unde S. D. 1. p. q. 1. a. 8. in C. inquit, *Ille intellectus potest in causa cognoscere omnes causas effectus, & omnes rationes effectuum, qui causam totaliter comprehendit.* Nullus autem intellectus creatus totaliter DEVM comprehendere potest, ut ostensum est. Nullus igitur intellectus creatus, videndo DEVM, potest cognoscere omnia, quæ DEVS facit, vel potest facere; quibus verbis evertitur etiam à S. D. illa ratio, ex qua inferretur, omnia Attributa secundaria, in quibus cognoscerentur effectus possibiles, per Visionem DEI intuitivam repræsentari debere.) Secundo, ex identitate cum omni perfectione simpliciter simplici: atqui hæc identitas secundum Adversarios non videretur, si unum Attributum videretur altero non viso: videretur quidem identicè, sed non formaliter, sive, ut charitè dicam, non videretur eo modo, quo de facto videtur à Beatis: ergo non videretur in ratione infiniti: ergo Visio Attributi Divini, in ratione infiniti debet esse Visio omnium Attributorum, constituentium DEVM in ratione eutis infiniti, & plenè felicitantis, ac satiantis.] Ecce, quomodo P. Hauoldus non explodit, sed insinuat Rationi Angel. Doctoris.

26. Ab ea tamen, & à mente sui Magistri recessit Adversarius, dum ab *Visione* perfectionum Divinarum confugit ad *immediatam* repræsentationem DEI in Visionem sine concursu immediato cujus speciei impressæ, ex quo si quid probaretur, sequeretur etiam non posse videri perfectiones primarias, seu simpliciter simplices, sine secundarijs: vel si DEUS non obstante, quod absque media specie intellectuali insinuat in Visionem sui, potest ita attemperare suum insinuum, ut Visio non necessariò repræsentet perfectiones omnes secundarias, identificatas cum DEO, tunc redit tota difficultas, quare *cum totum, quod est in DEO, sit unum*, & immediatè insinuat in Visionem, possint cognosci intuitivè prædicata primariae secundarijs, nec tamen unum primum sine alio primario. Neque solvitur difficultas per aliam rationem Adversarii, in ratione S. Doctoris non contentam, quòd nempe in DEO non tantum omnia sint unum cum DEO, quòd dicit S. D. sed etiam sint *purus actus* absque potentialitate: nam hæc ratio rursus probaret pro Attributis secundarijs, in ordine ad quæ etiam nulla datur potentialitas, sed à parte rei Deus est unus perfectissimus actus cū illis. Itaq; vel rursus ad aliam rationem confugere debet Adversarius, ut ostendat, quomodo Visio DEI nec debeat nec possit repræsentare omnes Ideas & imagines creaturarum possibilium, sed eas tanquam perfectiones solummodo secundarias formaliter, non tamen realiter prædicatas, repræsentando totum Deum, & non realiter, ut loquitur S. D. vel debet ratione S. Thomæ non confundere cum ratione merito rejectâ P. Hauoldo.

CON.

CONTROVERSIA VIII.
SCIENTIA FUTURORVM.Quomodo hæc consistat cum libertate
creata.

27. **O**ptimè, & ad mentem S. Thomæ, dixit P. Haun. lib. 1. n. 244. ideo per Divinam præscientiam non ladi nostrorum actuum libertatem, quia illa præscientia est aliquo modo à nostra Voluntate impeditilis. Etiam si enim adjuncta Voluntate, seu Decreto Divino, prædeficiente auxilia, præsupposita ad actus absolute futuros, sit causa auxiliorum, & hæc sint causa actuum, ac consequenter etiam ipsa præscientia adjuncta Voluntate sit causa actuum, ut tradit S. Thomas 1. p. q. 14. a. 8. & q. 2. de Veritate a. 14. tamen dicta præscientia est aliquo modo à nostra voluntate impeditilis, aliàs ex parte nostræ voluntatis induceret necessitatem in scito, pro qua neganda inquit S. Thomas cit. a. 14. ad 1. rectè dixisse Origenem super epistol. ad Rom. 8. Non propterea aliquid erit; quia id scit DEVS futurum; quasi diceret: non propterea aliquid necessario & impedibiliter erit; quia id scit DEVS futurum: quamvis salvâ libertate & impedibilitate præscientiæ, & præsentis decreti identificari cum hac præscientia, in alio sensu etiam verum sit, quod aliquid sit futurum, quia id futurum Deus scit per scientiam cum Voluntate conjunctam, & mediante hac causativam actus futuri: in quo sensu etiam S. Augustinus lib. 15. de Trin. c. 13. scripsit: *Universas autem creaturas suas, & Spirituales & corporales non quia sunt, ideo novit, sed quia novit, ideo sunt.* In priori tamen sensu idem S. Pater lib. 5. de Civitate cap. 10. dixit: [Neque enim ideo peccat homo, quia Deus illum peccatum præcivit: imò ideo non dubitatur ipsum peccare, cum peccat, quia ille, cuius præscientia falli non potest, non fatum, non fortunam, non aliquid aliud (Scilicet peccati impedibiliter illativum, quale esset decretum prædeterminans entitatem seu actualitatem peccati) sed ipsum peccatum esse præcivit.]

28. Licet autem præscientia absoluta, & decretum decernens auxilia eatenus sit impeditibilis, quatenus si Deus habuisset aliam scientiam conditionatam de actu contrario, etiam auxilia dedisset per aliud decretum permissivum actus contrarij ac peccaminosi, & consequenter habiturus fuisset aliam scientiam absolutam, non tamen propterea objectum, quod est Deo ratio habendi hanc potius scientiam conditionatam & directivam decreti absoluti, quam aliam, est causa scientiæ Divinæ; quia Objectum habens duntaxat statum existentie conditionatæ, seu quod non existit, sed existeret,

si conditio poneretur, nec potest causare existentiam cognitionis, cum existentiam nullam habens, nullam possit dare; nec potest causari ab existentia cognitionis, cum ut positum in statu conditionato, nullam accipiat existentiam, sed solummodo eam acciperet, si impleta conditione transiret in statum absolutum, in quo dixit S. Thomas locis cit. præscientiam Dei adjuncta Voluntate esse causam rerum, & Deum videre nostras Voluntates, absolute exituras, videndo suam Voluntatem juxta textum 1. Cont. Gent. cap. 68.

29. Quod tamen objectum positum in statu conditionato, etsi ipsi præscientiæ non sit causa essendi, nihilominus sit ratio objectiva habendi potius hanc, quam aliam præscientiam, colligitur in primis ex paritate cum Voluntate Divina, desumpta ex 1. Contra Gent. cap. 87. ubi Angelicus Doctor ita loquitur. *Quamvis autem aliqua Ratio Divine Voluntatis assignari possit, non tamen sequitur, quod Voluntatis eius sit aliqua causa.* Idem indicavit cit. a. 8. ad 1. prosequens responsionem ad textum Origenis his verbis: [Sed quod dicit ideo præscire Deum aliqua, quia sunt futura, intelligendum est secundum causam consequentiæ; non secundum causam essendi. Sequitur enim, si aliqua sunt futura, quod Deus ea præciverit; non tamen res futurae sunt causa, quod Deus sciat.] Quæ Verba de tali causa consequentiæ intelligenda sunt, de qua Origenes, quem utique ad mentem explicavit S. Thomas, in suo textu illa intellexit, nempe quam habent res in Ordine ad præscientiam Dei, & non vicissim præscientia in ordine ad res, adeoque ut res in statu conditionato posite inferant præscientiam, non autem præscientia inferat statum conditionatum: & sic Origenes prius posuit propositionem negativam, deinde affirmativam, dicens: *Non propterea aliquid erit; quia id scit Deus futurum; sed quia futurum est, ideo scitur à Deo, antequam fiat.* Ex quo proinde textu, arque ex alijs illi similibus, neque à S. Thoma negatis, rectè P. Haunoldus impedibilitatem præscientiæ Divinæ probavit: ut quando etiam S. Justinus lib. quæstionum à Gent. positarum q. 58. sic loquitur. *Nec causa est ejus, quod futurum est, prænotio; sed quod futurum est, causa prænotionis* (intellige causam, id est rationem consequentiæ, non causam essendi) S. Hier. in Ezech. cap. 2. [Non quia ille ventura cognoscit, necesse est nos facere, quod ille præcivit; sed quod nos propriâ voluntate sumus facturi, ille novit futurum quasi Deus.] Similia habent S. Chrys. hom. 60. super Matth. S. Cyrillus lib. 9. in Ioan. c. 10. Boëtius lib. 5. de Consol. prosa 3. Beata tom. 8. q. 13. & plures alij à P. Haunold. relati.

CONTRVERSIA IX.

ANTECEDENS INIMPEDIBILE.

*An hoc tollat libertatem actus
subsequentis.*

30. EX dictis patet, non errasse P. Haunoldum, supponendo illud principium veluti certissimum: *Quidquid ex impedibili in existendo per necessariam consequentiam sequitur, impedibile est*: Quia verò Adversarius maluit sine fundamento sparsæ fabulæ, atque à Francisco Sylvio 1. p. q. 19. a. 8. fide alienâ relata, de dicto principio à Sixto IV. condemnato, fidem dare, quàm rei veritatem ex fideli relatione Eminentiissimi Card. de Lugo disp. 26. de Incar. sect. 6. n. 72. & Bernardi Aldrede 1. tom. in 1. p. disp. 23. sect. 2. intelligere, ad quos duos AA. P. Haunoldus lib. 1. n. 27. illum ablegaverat. ideo hic citati Card. de Lugo Verba adscribere operæ pretium duxi. [Quod attinet, inquit, ad historiam illius condemnationis, scire oportet, eam sæpius à multis fuisse quaesitam, tam Romæ, quàm Lovanii, nusquam inveniri potuisse. Imò cum nuper Illustriss. & Reverendiss. D. Didacus Alvarez, Archiepiscopus Tranensis super hoc ipso Lovanienſi Academia scriptisset, responſum habuit litteris datis ad ipsum die 6. Junij anni 1631. in quibus Decanus & Facultas Theologica fatentur, se illam censuram diligenter quaesitam in Archivis Theologicæ, & Philosophicæ Facultatis, non potuisse reperire, nisi solum vetustam chartulam, manuscriptam, de Rivo subscriptam, cujus mox fiet mentio; quarum litterarum exemplum Authenticum apud me habeo. Ad majorem tamen securitatem ego denuo repetitâ diligentia curavi, quidquid in hoc lateret, in lucem produci; & tandem inventus fuit Lovanii liber quidam manuscriptus, & conscriptus, ut apparet circa illud tempus, quem communicavit, & transcribendum dedit R. D. D. Guilielmus Mercerus, Decanus S. Petri, & S. Theologiæ Doctor, & Professor Primarius: in quo habentur primò 8. propositiones Petri de Rivo, quæ ibi latissimè oppugnantur ab aliquo, vel aliquibus ex eadem Universitate. Deinde tres aliæ propositiones ejusdem Petri de Rivo. Deinde censura Lovanienſis, & tandem sententia Romæ prolata à Vicario Generali Papæ, & revocatio ibidem facta. Ex his autem omnibus constat apertè, propositionem censuram in illo Doctore non fuisse illam, quæ refertur: *Quod ex impedibili sequitur per necessariam consequentiam, impedibile est*. Sed hanc. *Quod ex precedenti Ordine successiva durationis sequitur per necessariam consequentiam, necessarium est impedibile est*. Quæ quidem merito reprobata fuit, cum sit hæretica, & erronea;

quia ut illi Doctores contra Rivam bene obieiebant, Revelatio Dei de peccato Antichristi, præcedit Ordine successionis ipsum peccatum, quod ex illa per necessariam consequentiam infertur; & tamen peccatum non est simpliciter necessarium, vel impedibile. In Cardinalis, qui Romæ scripsit, & in horum fidem plura subjunxit, quæ apud ipsum legi possunt.

31. Sed permisso principio à P. Haunoldo usurpato sine anathematis notâ, inquit Adversarius: saltem evidens est, quod hoc ipsissimum argumentum sibi objecerit, & solvens Angelicus Doctor hic q. 19. a. 8. Ubi querit. *Utrum Voluntas Dei necessitatem rebus volitis imponat*. Et pro ratione dubitandi subiungit. [Omnis causa, quæ non potest impediri, ex necessitate suum effectum producit: sed Voluntas Dei non potest impediri: dicit enim Apostolus ad Rom. 9. Voluntas ejus quis resistit? ergo Voluntas Dei rebus volitis necessitatem imponit.] Deinde verò respondet dicendo. [Quod ex hoc ipso, quod nihil Divinæ Voluntati resistit, sequitur, quod non solum fiant ea, quæ Deus vult fieri, sed quod fiant contingenter vel necessariò, quæ sic fieri vult.] Verùm ex his non ostendit Adversarius, quod hoc ipsissimum argumentum, prout à P. Haunoldo & ab alijs nostris Doctoribus usurpatur, Angelicus Doctor sibi objecerit. Nam argumentum constituitur in hoc principio. *Quidquid ex impedibili in existendo per necessariam consequentiam sequitur, impedibile est*. S. Doctor autem nec in objectione, nec in solutione sui argumenti dicit, quod Voluntas Dei non possit impediri quoad existentiam, sed quod liberum arbitrium non possit facere, in loco hujus decreti ab æterno positum fuerit aliud decretum; sed quod ex suppositione existentie impedibilis nulla creatura possit resistere decreto, quod minus ab arbitrio creato libere ponatur effectus, si eum voluit libere poni, nihil impedibiliter decernendo, quod pro priori naturæ existens inevitabiliter connectatur eum effectui. Unde mox in responsione ad 3. dicit. [quod posteriora habent necessitatem à prioribus secundum modum priorum: & ea quæ sunt à Voluntate Divina talem habent necessitatem, qualem Deus vult ea habere, scilicet absolutam, vel conditionalem tantum.] Quasi diceret, si priora, scil. præscientia Dei, & decretum prædefiniens actum, ponuntur quoad existentiam impedibiliter, & sub hypothesei futuritionis conditione etiam posteriora ponuntur tantum impedibiliter, & necessitate conditionatâ, quâ fatemur poni actum præscitum, & prædefinitum, si nimirum præscientia & prædefinitio Dei ab æterno exierit.

32. Ex quo patet ulterius sensus prædictorum Verborum. [Quod ex hoc ipso, quod nihil Divinæ Voluntati resistit, sequitur quod]

quod non solum fiant ea, quæ Deus vult fieri, sed quod fiant contingenter vel necessariò, quæ sic fieri vult.] Quibus Adversarius etiam potuisset adungere testimonium S. Anselmi in Concordia præscientiæ & prædestinationis c. 1. dicentis.

[Quoniam quod Deus vult, non potest non esse: si Deus vult Voluntatem humanam nullà cogi vel prohiberi necessitate ad Volendum, tunc necesse est Voluntatem esse liberam, & esse quod vult.] Non enim sensus utriusque testimonij est iste, quod agens creatum agat liberè præcisè per hoc, quod Deus velit illud liberè agere; sicut è contra non agit necessariò præcisè per hoc, quod Deus velit illud necessariò agere: sed per hoc agit liberè, quatenus neq; à natura sua est determinatum ad producendum hunc solummodo effectum, sicut v. g. ignis est determinatus ad producendum ignem & calorem, neque à Deo per accidens prædeterminatur (sicut tamen Adversarius ait prædeterminari humanum arbitrium) per aliquid, quoad existentiam inimpedibile, pro priori naturæ infallibiliter connexum cum certo effectu. Et per hoc agit necessariò, quatenus ipsum agens alterutro modo est determinatum ad producendum hunc solummodo effectum. Unde sicut Deus non posset velle, ut ignis liberè produceret calorem, sic non posset velle, ut arbitrium creatum pro priori naturæ inimpedibiliter prædeterminatum ad amorem, liberè produceret amorem. Supponunt itaq; ambo SS. Patres, cum dicunt, agens creatum non solum ponere effectum, quem Deus vult poni, sed etiam eo modo ponere, quo vult poni, quod Deus, quando vult actum secundum liberum vel necessarium, velit etiam actum primum proportionatum, nempe ut ex parte agentis creati nihil deur pro priori naturæ, quoad existentiam ab illo agente inimpedibile, & simul ineluctabiliter connexum cum actu secundo, quando eum Deus vult liberè poni; vel ut deur aliquid inimpedibile, ac inimpedibiliter connexum, quando eum vult necessariò poni: quam declarationem suorum Verborum aperte significavit ipse Angelicus Doctor, in cii. q. 19. a. 8. in C. hæc immediatè subnectens. *Ei ideo quibusdam effectibus Deus apravit causas necessarias, quæ deficere non possunt, ex quibus effectus de necessitate proveniunt: quibusdam autem apravit causas contingentes, defectibiles, ex quibus effectus contingenter eveniant.* Non igitur propterea effectus voliti à Deo eveniunt contingenter, quia cause proxima sunt contingentes, (nam si prædeterminarentur à Deo, etiam si secundum se essent contingentes & indifferentes ad actus oppositos, prout est omne arbitrium liberum, tamen effectus voliti à Deo non evenirent contingenter) sed propterea, quia Deus voluit contingenter evenire, contingentes causas ad eos præparavit: removendo, quidquid earum contingentiz seu

libertati obstarer, & dando cognitionem directivam indifferentem, auxiliâque indifferentia. Unde quia prædeterminatio non est præparatio contingentium causarum, etiam si procedat à primo Libero, sed quia potius est sublativa contingentiz, seu indifferentiz, neque potest dici principium quo, vel radicale, vel causale libertatis.

CONTROVERSIA X. MENSURA ÆTERNITATIS.

An Deus videat futura in sua æternitate.

33. Videtur Adversarius P. Haunoldum lib. 1. n. 256. sibi fingere hostem, quia iste non alio sensu negat, futura esse Deo realiter ab æterno præsentia, quàm quo aliqui, saltem tuo modo loquendi, illud malè affirmabant, non advertentes, aliud esse, inquit P. Haunoldus, futura in tempore coexistere æternitati Dei, quæ identificatur ipsi Deo, & est indivisibilis; aliud: accipere denominationem existentis ab æterno ab æternitate Dei; adeoq; esse Deo præsens ab æterno seu per totam æternitatem: hoc posterius quoniam tam falsum est, quàm falsum est, me per hoc, quod hic coexistam Deo, & ejus Immensitati, hoc ipso etiam esse ubique. Ita P. Haunoldus, & verissimè: Nam per æternitatis indivisibilitatem, & infinitam coextensionem ad illas temporis differentias, in quibus aliquando existent, quæ sunt futura, non possunt dici Deo realiter ab æterno præsentia, ut Adversarius existimat: æternitas Dei enim non facit creaturas ab æterno præsentia Deo, sed tantum ab æterno facit, in tempore, quo aliquando existent, Indivisibili æternitati præsentia. Unde Angelicus Doctor 1. p. q. 14. a. 8. ad 2. inquit [Scientia Dei est causa rerum, secundum quod res sunt in scientia. Non fuit autem in scientia Dei, quod res essent ab æterno. Unde quamvis scientia Dei sit æterna, non sequitur tamen, quod creaturæ sint ab æterno.]

34. Neque P. Haunoldus quoad hoc alios quosdam non ignobiles Thomistas impugnavit, quod non admiserint maiorem præsentialitatem creaturarum ab æterno, quàm merè objectivam; sed impugnavit, quod hanc præsentialitatem objectivam dixerint esse unicum medium & rationem cognoscendi futura, ac proinde dandi præsentialitatem objectivam: quia S. D. q. 14. a. 13. expressè dicit. [Omnia, quæ sunt in tempore, sunt Deo ab æterno præsentia, non solum eâ ratione, quâ habet rationes rerum (Ideales, dantes esse obiectivum) apud se præsentia, ut quidam dicunt; sed quia ejus intuitus fertur ab æterno supra omnia, prout sunt in sua

sua praesentialitate. Unde manifestum est, quod contingentia & infallibiliter à Deo cognoscuntur, in quantum subduntur Divino conspectui secundum suam praesentialitatem, & tamen sunt futura contingentia, suis causis comparata.]

35. Ex his tamen Verbis immerito conatur Adversarius evincere, quasi P. Haunoldus contra S. Thomam negasset, *Omnia, quae sunt in tempore, sunt Deo ab aeterno praesentia*: Non enim negavit hanc propositionem in sensu, quo ab Angelico D. asseritur, nempe quod omnia, quae sunt in tempore, sint Deo ab aeterno existenti praesentia pro illo tempore, pro quo revera existunt, sed tantum negavit in sensu, quo videbatur dicta propositio asseri à quibusdam Thomistis, referendo particulas *ab aeterno* non solum ad Deum, sed etiam ad creaturas, tribuendo illis aliquam denominationem extrinsecam, vi cuius dicantur coeternae, coexistentes ab aeterno, & praesentes non solum aeternitati D. I. indivisibili, sed etiam per aeternitatem indivisibilem.

36. Neque verò ex negata in hoc sensu accepta propositione sequitur, quod infert Adversarius, [quod nimirum; si futura non physice ab aeterno formaliter Deo coextiterint, fuerint physice futura Deo.] Hoc ipso enim quod eadem indivisibilis aeternitas Dei & scientiae Divinae se coextendat ad creatas differentias temporis, & creatura aliquando coexistat aeternitati, nulla creatura potest dici respectu Dei futura, id est, existura post aliquam partem aeternitatis Divinae, neque dici praeterita, id est, extitisse ante aliquam partem aeternitatis Divinae: & ipsa scientia Divina ab aeterno affirmat creaturam, ut praesentem suae aeternitati toti, utpote indivisibili, sed non totaliter, adeoque vi sui moditendendi, neque dicit: *Creatura existens*: & deinde postquam creatura amiserunt suam existentiam, neque dicit: *creatura extiterunt*: sed semper invariata manens, ab aeterno, & in aeternum dicit: *Creatura existunt*, non ab aeterno, sed in eo tempore, quo actu ponantur extra suas causas, & quo proinde coexistunt indivisibili Nunc aeternitatis & scientiae Divinae. Et sic P. Haunoldus ait, aliud esse, quod creatura ab aeterno cognoscantur & asserantur à Deo, ut sibi, aeternitati, & scientiae suae praesentes, ac coexistentes: & aliud: quod cognoscantur & asserantur, ab aeterno & pro omni tempore praesentes ac coexistentes: sicut aliud est, quod Deus ubique cognoscat, se penetrativè inexistere creaturae; & aliud: creaturam ubique existere, & Deum ubique illi penetrativè inexistere. Quod quia credo etiam Adversarium dicere cum Angelico suo Magistro loci citati, & 1. dist. 38. q. 1. a. 5. in C. prope finem, & dist. 40. q. 3. a. 1. ad 5. & I. contra Gent. c. 66. n. 6. ideo ab initio monui, Adversarium sibi fingere hostem P. Haunoldum, aliter illum

intelligendo, quam oporteret, & movendo illiorem de modo loquendi, nam in re ipsa non potest esse controversia, cum certum sit, Deum & scientiam Divinam existere per aeternitatem indivisibilem ab aeterno, creaturas autem in tempore,

CONTROVERSIA XI. SCIENTIA MEDIA.

An hac probetur ex S. Thoma.

37. Testimonia, quibus P. Haunoldus lib. 1. n. 294. & seqq. Scientiam Mediam ex S. Thoma contendit probare, non rite, quem unice reponit Adversarius, rectè dissolvitur, ideo illis in suo robore relictis, addam plura alia, longè clariora, quam quae Adv. in contrarium adducit. Si enim Deus agens liber, sui voluntatis creatus actus liberos conditionaturos, non potest infallibiliter cognoscere inde creto praedeterminante eò quod illud S. Thom. negetur, tunc ex S. Thoma insufficienter probatur Scientia media, (nam aliqua scientia conditionata dictorum actuum, utiq; ex mente S. Thomae, etiam ab Adversario, & nunc à Thomistis communiter admittitur) sed decretum praedeterminans negatur à S. Thoma: ergo ex S. Thoma insufficienter probatur Scientia media. Minorem ostendo ex 2. dist. 39. q. 1. a. 1. in C. ubi inquit Doctor. [Sciendum, quod aliquis actus ab aliquo dupliciter. Uno modo tam secundum substantiam actus, quam secundum determinationem agentis ad actum, & hoc proprie in potestate agentis esse dicitur, ut est in voluntate, ipsa enim potentia volentis, quantum in se est, indifferens est ad plura: sed quod determinat eum eat in hunc actum, vel in illum NB. non est ab alio determinante: sed ab ipsa voluntate.] Deinde articulo sequenti in corp. ait: [Actio enim culpa in actu deformi est ex hoc, quod procedit ab eo, qui habet dominium sui actus: hoc autem est in homine secundum illam potentiam, quae ad plura se habet NB. nec ad aliquid eorum (sive ad entitatem, & actualitatem boni, sive mali) determinatur, nisi ex ipsa, quod tantum voluntati convenit.] In S. D. non solummodo dicit, voluntatem ab Authore naturae & ex natura sua non esse determinatam ad unum, esseque de se indifferentem ad actus oppositos; sed addit illam à seipso determinari, nisi à seipso, adeoque neque à primo Libero causaliter tolli indifferentiam, quae formalis determinatione, seu ab ipso exercitio libertatis essentialiter supponitur. Idem expressis verbis jam supra docuerat dist. 25. q. 1. a. 1. in C. & ad 3. Ubi cum duo officia circa actionem liberi arbitrii Deo assignasset, nempe dandi voluntatem indifferentem, & praestandi physicam cooperationem.

perationem, seu simultaneum influxum tertium Officium determinandi ipsam virtutem indifferenter, & faciendi, ut Deus potius ad hanc, quam ad aliam actionem influat, non ipsi Deo, sed libero arbitrio creato attribuit, dicens [In libero autem arbitrio hoc modo agit, ut virtutem agendi sibi (hoc est, arbitrio) ministret, & ipso operante liberum arbitrium agat; sed tamen NB. determinatio actionis, & finis, in potestate liberi arbitrij constituitur. Unde remanet sibi dominium sui actus; licet non ita sicut primo Agenti] primo enim Agenti competit Dominium eminens, quod habet in omnes creaturas, quatenus propter suam gloriam extrinsecam, sibi tanquam ultimo Fini intentam, ipsas & causas earum secundas libere producit.

38. His accedit duplex clarissimum testimonium ex q. 3. de potentia a. 7. ubi cum in duodecimo arguente S. Doctor sibi objecisset. [Eccles. 15. dicitur, quod DEVS fecit hominem & reliquit eum in manu consilij sui: non autem reliquisset, si semper in voluntate operaretur: ergo non operatur in voluntate operante.] Sic sibi respondit: [Dicendum, quod DEVS non dicitur, hominem dereliquisse in manu consilij sui, quin in voluntate operetur: sed quia Voluntati hominis dedit dominium sui actus, NB. ut non esset obligata (id est, restricta, & determinata) ad alterutram partem contradictionis] Deinde in responsione ad 13. inquit [Dicendum, quod Voluntas dicitur habere dominium sui actus, non per exclusionem causae primae, sed quia causa prima non ita agit in voluntatem, ut eam de necessitate NB. ad unum determinet; sicut determinat naturam, (id est, Substantiam, quae non ex voluntate, sed ex natura sua operatur) & ideo determinatio actus relinquatur in potestate rationis, & voluntatis] Quid his textibus ad compellendum Rissum Adversarij, & ad tollendam praedeterminationem physicam, adeoque ad substituendam scientiam independentem à decreto praedeterminante, opportunius dici posset? cum his tamen de claritate concurrant adhuc alij tres, quorum duos hac controversia n. 4. & tertium in fine controversiae. 27. n. 131. afferimus.

39. Ad textus ab Adversario allatos facile responderetur. Nam quando D. Thomas 1. p. q. 16. a. 7. ad 3. inquit; [Illud quod nunc est, ex eo futurum fuit, antequam esset; quia in causa sua erat, ut fieret; unde sublatà causā non esset futurum illud fieri: sola autem causa Prima est aeterna; unde non sequitur, quod ea, quae sunt, semper fuit verum, ea esse futura, nisi quatenus in causa sempiterna fuit, ut essent futura; quae quidem causa solus est Deus.] Responsio supeditatur nobis ab ipso S. Doctore art. cit. in C. & in eadem q. 16. a. 1. in l. 1. & ad 3. Ubi veritatem proprie dictam ait, non esse in rebus intelli-

gibilibus tanquam in subiecto, sed esse in intellectu, sicut sanitas est in animali; unde solam veritatem formalem agnoscit pro veritate proprie dicta: res autem dicit denominari veras veritate extrinsecā, sicut urina & medicina denominatur sana. Et quia veritas formalis, quae est in Intellectu Divino, etiam est causa absolute futurorum; hinc eatenus verum est veritate proprie dictā, illa esse futura, quatenus existit causa verificans futuritionem veritate proprie dictā.

40. Econtra, quia quae videntur à Deo, ut conditionate futura, nondum videntur ut absolute aliquando existentia, sed tantum quod essent aliquando exitura, & quod essent causanda à Deo, si conditio poneretur; ideo secundum solam possibilitatem suam, non autem secundum existentiam, quam nondum habent, sed haberent, absolute dependent à scientia Dei, seu veritate formali; verificantur tamen etiam quoad futuritionem conditionatam à veritate proprie dictā, licet suam veritatem objectivam & fundamentalem, seu ipsam cognoscibilitatem per actum essentialiter verum, non habeant à scientia Dei, seu veritate formali, sicut urina & Medicina sui ordinis, & fundamentum comparabilitatis non habent à sanitate, sed ad sanitatem. Et sic nulla veritas proprie dicta habetur independentem ab Intellectu Divino, sed solus Deus est prima & aeterna veritas proprie dicta; quamvis Cognitio Divina logicè, seu quoad subsistendi consequentiam (ut supra n. 29. ex S. Thoma 1. p. q. 14. a. 8. ad 1. diximus) praesupponat conditionatam futuritionem, tanquam veritatem fundamentalem, seu denominabilem à prima veritate proprie dictā, utpote ad quam non ipsa cognitio Divina determinat, sed à qua aliquo modo determinatur, non velut à causa, per se vel per species sui vicarias producente cognitionem, sed velut à termino & ratione objectivā, propter quam Deus potius habet rationem cognitionem; quam aliam veritatis fundamentalis oppositae. Unde quando S. Doctor q. 16. a. 1. ad 3. inquit, [Dicendum, quod licet veritas intellectus nostri à se causetur, non tamen oportet, quod in re prius inveniatur ratio veritatis, sicut neque in Medicina prius inveniatur ratio sanitatis, quam in animali. Virtus enim Medicinae non finitas ejus causat sanitatem; cum non sit agens Univocum. Et similiter esse rei, non veritas ejus causat veritatem intellectus.] Eadem ratio applicari potest rei conditionate futurae, à scientia Media formaliter verificatae, quia ista, etsi non causet, est tamen ratio, ut intellectus divinus, de se indifferens, habeat illius determinatam cognitionem.

41. Ad illos textus, quos Adversarius allegat, ex 1. p. q. 14. a. 5. ubi S. Thomas asserit, quod Deus alia non videat, nisi in seipso, ut in causa, ad quod ex 2. 8. requiritur conjuncta voluntas

B 3 &

& q. 2. de veritate a. 12. ad 7. ubi S. Doctor notat per futurum designari Ordinem, qui est in causis illius rei ad ejus Productionem. Respondetur, ex his non plus probari, quam quod quæ sunt absolute futura, ea videat Deus in seipso, tanquam in causa volente, & quod hæc Ordinem habeat ad eorum productionem. Quoad conditionatè autem futura, sicut non sunt futura, sed essent futura, si conditio p. neretur, sic Deus nec habet rationem causæ, nec ordinem ad illorum productionem, sed solummodo esset habiturus, adeoque non potest illa videre in seipso tanquam in causa. Itaque citati textus intelligendi sunt de scientia visionis strictè dicta, seu de cognitione absolute futurorum, ut legenti totum contextum est evidens: de his absolute futuris etiam intelligendum est id, quod 1. Per iher. lect. 14. dicit S. Doctor. [Ex voluntate divina originari necessitatem & contingentiam in rebus,] quod quæ ratione fiat, dixi supra, n. 32. similiter quando 1. dist. 39. q. 1. a. 1. ad 5. ait: [Dicendum, quod licet esse, & scire, sint idem secundum rem; tamen scire sequitur voluntatem ut imperatum ab ipsa, esse autem non: & ideo esse suum non subiacet libertati voluntatis, sicut scire operativum creaturæ:] ex his ipsis postremis verbis, uti & ex toto illo articulo patet, S. Doctorem sermonem instituere de scientia, quæ oritur ex voluntate absolute operativâ, seu productivâ creaturarum, quarum existentiam ita ab æterno decernit, ut potuisset non decernere, & consequenter etiam non scire, de quo ibidem quæstio in titulo proponebatur. *Item scilicet Deus possit non scire illud, quod est scitum ab eo.* Eadem est mens S. Doctoris ad Ambaldum 1. dist. 38. q. 2. a. 1. Idem S. Doctor de actibus nostris liberis absolute futuris, & ratione suæ honestatis, vel inhonestatis, positivè vel permixtivè à Deo prædefinitis per decretum impletivum conditionis, sub qua per scientiam mediam prævidebantur conditionatè futuri, in 3. contra Gent. c. 66. dixit: [Deus voluntates nostras, sicut & alios suos effectus cognoscit per hoc, quod est nobis causa volendi] scilicet videndo nostras volitiones in suo decreto prædefiniendo, prout priùs 1. contra Gent. c. 68. dixerat [Deus scit nostras voluntates, videndo suam voluntatem] & in argumento tertio ibi tem. [sicut Deus cognoscendo suum esse, cognoscit esse cuiuslibet rei ita cognoscendo suum intelligere & velle, cognoscit omnem cogitationem & voluntatem:] Quo sensu etiam S. Aug. lib. de Prædest. Sanct. cap. 10. scripsit: [Prædestinatione Deus omnia præcivit, quæ fuerat ipse facturus.]

42. Ad textum 1. 2. q. 109. a. 2. ad 1. ubi ait S. Thomas: [Mens hominis etiam sani non ita habet dominium sui actus, quin indigeat moveri à Deo; & multo magis liberum arbitrium hominis infirmi post peccatum, per quod

impeditur à bono per corruptionem naturæ.] utiq; hominem indigere, moveri à Deo per illustrationes, & gratiam excitantem, sed non prædeterminari. Unde patet, quid ad alios textus, similes illi priori, respondendum sit. q. 3. de malo a. 2. ad 4. [Cum aliquid movet seipsum non excluditur, quin ab alio moveatur, à quo habet hoc ipsum, quod seipsum movet; & sic non repugnat libertati, quod Deus est causa actus liberi arbitrii] 1. p. q. 101. a. 4. ad 1. [Moveri voluntarie est moveri ex se, id est, à principio intrinseco: sed illud principium intrinsecum potest esse ab alio principio extrinseco, & sic moveri ex se non repugnat ei, quod est moveri ab alio:] 1. 2. q. 112. a. 3. in C. [Præparatio ad gratiam potest considerari secundum quod est à Deo movente, & tunc habet necessitatem ad id, ad quod ordinatur à Deo, non quodem coactionis, sed infallibilitatis: quia intentio Dei deficere non potest. Secundum quod Augustinus dicit lib. de prædest. Sanct. quod per beneficia Dei certissime liberantur, quicunque liberantur. Unde si ex intentione Dei moventis est, quod homo, cuius cor movet, gratiam consequatur, infallibiliter ipsam consequatur.] 1. q. 6. de malo a. 1. ad 3. [Deus movet voluntatem immutabiliter propter efficaciam voluntatis moventis, quæ deficere non potest, sed propter naturam voluntatis mortæ, quæ indifferenter se habet ad diversa, non inducitur necessitas, sed manet libertas] 1. q. 6. de veritate a. 4. ad 3. [Deus in voluntate agit non per modum necessitatis, quia voluntatem non cogit, sed movet eam non auferendo ei modum suum, qui in libertate ad utrumlibet consistit; & ideo quamvis Divinæ voluntati nihil resistat, tamen voluntas, & quælibet alia res, exequitur Divinam voluntatem secundum modum suum, quia & ipsum modum Divinæ voluntatis eis dedit, ut sic ejus voluntas impleteretur, & ideo quidam expleant Divinam voluntatem necessitè, quidam contingenter, quamvis illud, quod Deus vult, semper fiat.]

43. His, inquam, testimonijs potius confirmatur, non dari prædeterminationem, quia illustrationes internæ, & auxilia supernaturalia dirigentia ac allicientia voluntatem, collata à Deo ex infallibili scientia conditionata libera nostræ cooperationis, & ex intentione divina nostrorum actuum liberorum, directi prædicta scientia, sunt vera motio, (sed non prædeterminatio secundum se cum actu opposito inconiungibilis) procedens à primo principio libero extrinseco, estque hæc motio necessitate consequentis ac infallibilitatis, quæ repetitur in præscientia conditionata atque intentione absolute Dei moventis, necessitè coniungenda cum actu meritorio gratiæ, & consequenter cum ipsa gratia; ita ut voluntas creata & mortua, divinam voluntatem, ex efficaci intentione electæ

vam talis motionis, cui Deus per scientiam mediam seu conditionatam prævidit, voluntatem creatam non restitutam, non possit immutare, eique amplius resistere; sed solummodo potentia antecedente, & præsupposita ad proprii actus liberam determinationem potuisset impedire, ut cum ista motione interna non conjungeretur talis actus, utque ista motio non processisset ab hac præscientia, & intentione efficaci, sed à præscientia ac permissione actus contrarij: juxta Trid. sess. 6. can. 4. expressè asserens, *liberum hominis arbitrium à Deo motum posse dissentire, si velit.*

44. Quæ omnia, nempe Efficacia Divinæ motionis, & libertas arbitrij creati, in sententia adversariorum cum prædeterminatione physica conciliari non possunt, ut ex Cont. seqq. patebit, & optimè agnovit S. Thomas q. 6. de malo, quæ tota est de libero arbitrio, & habet art. Unic. ibi in corpore art. post medium, ut conciliaret libertatem cum Divina motione, expressè dixit, voluntatem à Deo relinqui indeterminatam, objectivè verò determinari ab ipso objecto, alliciente & movente in genere causa finalis: Verba S. D. sunt hæc, quæ poterunt addi prioribus textibus pro Scientia media ex S. Thoma probanda adductis.

[Relinquitur quòd id, quod primò movet voluntatem & intellectum, sit aliquid supra voluntatem & intellectum, scilicet Deus, qui cum omnia moveat secundum rationem mobilem, ut levia sursum, & gravia deorsum, etiam voluntatem movet secundum ejus conditionem, non ut ex necessitate: sed NB. ut indeterminatè se habentem ad multa. Pater ergo, quòd si consideretur motus voluntatis ex parte exercitij actus non movetur ex necessitate: si autem consideretur motus voluntatis ex parte objecti determinantis actum voluntatis ad hoc vel illud volendum, considerandum est, quòd objectum movens voluntatem est bonum conveniens apprehensum.] Et ibidem, ut ostendat S. D. non dari à Deo aliquod infallibile, & infrustrabile, seu in causando inimpedibile *Reductivum voluntatis* ad suum actum, (quod Adversarius *Prædeterminationè physica* appellat) hæc sibi objiciens: [Si voluntas respectu ad aliqua voluntatem non ex necessitate moveatur, necesse est dicere, quòd se habeat ad opposita, quia quòd non necesse est esse, possibile est, non esse: sed omne, quòd est in potentia ad opposita, non reducitur in actum alicujus eorum, nisi per aliquod ens actu, quòd facit illud, quòd erat in potentia, esse in actu. Quòd autem facit aliquid esse actu, dicimus esse causam ejus. Oportet ergo, si voluntas aliquid determinatè vult, quòd sit aliqua causa, quæ faciat ipsam hoc velle. Causa autem posita necesse est effectum poni, ut Avicenna probat; quia si causa posita adhuc est possibile effectum non esse, indigebit adhuc alio reducente de potentia in actum: & sic primum non erit sufficiens causa.] Respondet [Ad

decimum quintum. Dicendum, quòd non omnis causa ex necessitate inducit effectum etiam si sit causa sufficiens, eò quòd causa potest impediri, ut quandoque effectum suum non consequatur, &c. Sic ergo, illa causa, quæ facit voluntatem aliquid velle, NB. non oportet, quòd ex necessitate hoc faciat, quia NB. potest per ipsam voluntatem impedimentum præstari, vel removendo talem considerationem, quæ inducit ad volendum (notet hic etiam Adversarius, Inductivum seu Reductivum voluntatis non constitui à S. D. in qualitate physice prædeterminante, sed in aliqua *Consideratione*) vel considerando oppositum, scilicet quòd hoc, quòd proponitur, ut bonum, secundum aliquid non est bonum.] Ecce quàm apertè S. Doctor testetur, Motionem, seu Reductivum voluntatis non esse intrinsecè & essentialiter ac inimpedibiliter connexum cum actu voluntatis, sed relinqui voluntatem adhuc indeterminatam, ac indifferentem, ut possit etiam ipsam Motionem, & causam sufficientem ad inducendum, ac inclinandum, impedire, ut quandoque effectum suum non consequatur.

45. Ad textum 1. d. q. 14. a. 8. ad 1. respondit in Contr. 8. n. 27. & 29. Quando verò in eodem art. ad 3. S. D. ait: [Sicut scibilia naturalia sunt priora, quàm scientia nostra, & mensura ejus, ita scientia Dei est prior, quàm res naturales, & mensura ipsarum] Resp: S. Doctorem, ut patet ex corpore articuli, expressè loqui de rebus naturalibus absolute existentibus, quatenus Deus per scientiam suam eas causat, ut artifex, non autem de existentibus conditionatè, secundum quem statum eas non causat; cum secundum istum nullum habeant esse absolutum, sed haberent positam conditionem. Ceterum, neque secundum hunc statum res naturales sunt priores scientiæ Dei per prioritatem physicam, vel naturæ, sed tantum per prioritatem logicam, id est, per prioritatem à subsistendi consequentiâ, quatenus sunt ratio illativa scientiæ, & non ipsa scientia est ratio illativa rerum, ut solum conditionatè extitutarum: quemadmodum citatà contr. 8. ex Angelico Doctore & aliis Patribus clarè ostensum est. Neque res sunt mensura veritatis Divinæ formalis, licet sint ratio objectiva habendi earum cognitionem; ista enim est per se ipsam, & independentè à concursu causali rerum infinite vera, & infinites magis certificatur per veritatem suam formalem, reflexè cognitam, quàm ulla veritas objectiva creata certificet.

46. Ad textum in quodlib. 12. a. 3. ubi ait S. D. [Prædestinatio habet certitudinem ex parte scientiæ Dei, quæ non potest falli: & ex parte voluntatis Divinæ, cui non potest aliquid resistere.] quòd etiam indicat q. 6. de veritate a. 3. ad 4. iniquens. [Causa secunda, quàm oportet supponere ad inducendum præ-

prædestinationis effectum, etiam ordini prædestinationis subiacet.] Resp. voluntati Divinæ non posse aliquid resistere in sensu paulò antè explicato, etque causam secundam subiacere, non ut prædeterminandam, sed ut adjuvandam à Deo per liberam electionem auxiliorum, sub quorum conditione infallibiliter Deus prænovit, qualis actus foret ponendus, & utrum per decretum prædestinationis vel reprobationis sint conferenda. Quæ responsio apertè indicatur proximè cit. art. in C. ita loquente S. Doctore: [Liberum enim arbitrium deficere potest à salute: tamen in eo, quem Deus prædestinat, tot alia adminicula præparat, quòd vel non cadat, vel si cadat, quòd resurgat: sicut ex orationes, & suffragia orationum, donum gratiæ, & alia huiusmodi, quibus Deus adminiculatur ad salutem.] Atqui si S. D. agnovisset prædeterminationem, eam, distinctè recensendo alia adminicula, non tantum non debuisset præterire, sed omnium loco sufficisset nominasse, illaque collata liberum arbitrium non posset deficere à salute.

47. Ad id, quòd dicat Adversarius ex 1. p. q. 19. a. 7. ad 2. manifestè deduci, quòd S. Thomas admittat decreta absoluta ex parte subjecti, sed ex parte objecti conditionata. R. id quidem non manifestè deduci, sed solum quòd absolutè dentur & cognoscantur à Deo exigentiæ causarum secundarum, exque etiam à Deo revelentur, quibus tamen Deus absolutè decernit, & efficit contrarium. Caterum, etiam si deducerentur manifestè decreta saltem virtualiter conditionata, tamen non deducuntur talia, qualia negat P. Haunoldus, quæ scilicet non tantum prædeterminant existentiam virtutis activæ, & auxilij indifferentis, sed ipsum actum secundum, idque faciunt independentè à conditionata prævisione illius.

CONTROVERSIA XII.

PRÆDETERMINATIO PHYSICA.

An hæc se teneat ex parte Actus Primi.

48. Merito supposuit P. Haunoldus lib. 1. n. 486. *Prædeterminationem physicam, prout à suis asseritur Authoribus, tenere se ex parte actus primi proximi, & non relinquere potentiam proximam indifferenter ad actus oppositos. Licet enim non se habeat per modum Virtutis in actu primo, sed sit Virtutis applicatio, non tamen sequitur, quòd non se teneat ex parte actus primi proximi: quia ex parte huius non tantum se tenet Virtus agendi, sed quidquid Virtutem rededit proximè expeditam ad agendum, & ad effe-*

ctum pro priori naturæ præsupponitur: sic consilium, imperium, cognitio directiva, applicatio agentis ad passum, non sunt partialis Virtutis, & tamen tenent se ex parte actus primi proximi & Beati in cælo non dicuntur in actu primo proximo liberi libertate indifferentiæ ad amandum Deum, quia licet visio intuitiva Dei tollens indifferentiam voluntatis, eamque determinans ad amorem, non sit partialis voluntas seu virtus volitiva, tamen cum voluntate, inimpedibiliter pro priori naturæ præsupponitur ad amorem. Male ergo confundit Advers. hæc duo: *requirit per modum Virtutis in actu primo: & tenere se ex parte actus primi, seu totius complexi, quòd pro priori naturæ præsupponitur ad actum secundum.* Ite deinde in illo complexo gerat officium Virtutis activæ, sive cognitionis directivæ, sive applicationis, sive reductivæ in actum secundum. Quid autem prædeterminatio physica, quæ secundum Adversarium est reductiva liberi arbitrii in ipsum actum secundum, ad istum præsupponatur, ut prior naturæ, sine dubio fatetur ipse, quia de prædeterminatione physica exponit illud S. Thomæ 3. cont. Gent. c. 149. *Motio movens præcedit motum mobilis ratione & causa.* Quæ verba, more militum occupata tormenta bellica quoadque in hostem vertentium, sic in adversarium intorqueo. Si prædeterminatio physica se non tenet ex parte actus primi, tunc S. D. per illa verba nullam agnovit prædeterminationem physicam, quia per ipsa designavit motionem moventis, quæ præcedit motum mobilis ratione & causa: quod autem præcedit ut causa, sive physica, sive moralis, tenet se ex parte actus primi: ergo si prædeterminatio non se tenet ex parte actus primi, non est illa motio præcedens, designata à S. Thoma.

49. Confirmatur ex eodem S. D. Vel prædeterminatio physica non est auxilium, quod Deus adjuvat hominem de se insufficientem ad bene operandum, vel ipsa tenet se ex parte actus primi: si Adversarius fateatur primum, tunc S. D. per motionem non intellexit prædeterminationem, quia per motionem expressè denotavit auxilium, relatis verbis hæc immediatè subiungens, ostendens, quòd homo non sit causa meritorum suæ motionis, sed motio sit causa meriti. [*Non igitur, inquit, propter hoc datur nobis auxilium divinum, quia nos ad illud per bona opera promovemus, sed potius nos ideo per bona opera proficimus, quia divino auxilio prævenimur.*] Si ergo adversarius concedat prædeterminationem esse ipsum auxilium, & neget alterum membrum, tunc iterum contradicit S. Doctori, quia iste auxilium vocat causam, causa autem utique se tenet ex parte actus primi, & cap. 148. n. 2. de illo auxilio ita scribit. [*Divinum auxilium sic intelligitur ad bene agendum homini adhiberi, quòd in nobis nostra opera operatur: sicut causa prima operatur operationes causarum secundarum, &*

agens principale operatur actionē instrumenti.] Idem S. D. cap. 147. n. 5. auxilium divinum ait homini esse necessarium, tanquam remotionem impedimentorum: atqui ista tenet se ex parte actūs primi proximi, sicut solutio vinculorum, etiam si non sit partialis Virtus ambulandi. Unde patet, ab Adversario immerito obijci P. Haudnoldo, cum hoc ipso, quod Dei concursus simultaneum admittat, prædeterminationem negare inconsequenter: nam admittit solummodo concursus simultaneum in actu secundo, ita ut nec Deus, nec liberū arbitrium creature, prius ponat actionem, quæ est actuale exercitiū libertatis creatæ: hæc autem actio nec est ipsa prædeterminatio, nec præsupponit prædeterminationem, sed præmotionem, seu collatum auxilium supernaturale, cui Deus per Scientiam mediam prævidit, hominem non resistitur, & ex suppositione suæ prævisionis neque posse resistere, quamvis potuisset hanc suppositionem, seu prævisionem impedire: quod 8. & 9. & 11. Controversiâ ex S. Thomæ pluribus testimonijs ostendi; quomodo scilicet supposita potentiâ resistendi antecedente, sed non consequente ad dictam suppositionem, Deus movendo voluntarias causas non auferat (prout tamen per prædeterminationem physicam, in existendo & determinando inimpedibilem, auferret) quin actiones earum sint voluntariæ, sed potius hoc in eis faciat: juxta S. D. 1. p. q. 83. a. 1. ad 3.

50. Quia verò hæc assertio Adversarij [quod prædeterminatio physica non se tenet ex parte actūs primi proximi] est præcipuum & ferè unicū effugium contra argumenta ex libertate arbitrij humani petita, ideo via magis illi obstruenda est. Prædeterminatio secundum ipsum est applicatio voluntatis ad actum volitionis, & consequenter requiritur pro priori naturæ ad hoc, ut voluntas sit proximè & completè potens exire in suum actum, sicut approximatō ignis requiritur ad hoc, ut potentia illius calefactiva, vel combustiva possit exire in actum secundum extraneum, ut epim formaliter exeat in actum secundum, id præstat ab actione, & non ab applicatione, quæ potius est ultima actuatio actūs primi proximi, quàm actūs secundi: sed quidquid requiritur pro priori naturæ ad hoc, ut potentia possit exire in suum actum secundum, & quidquid ita requiritur, quemadmodum approximatō agentis in passum extraneum, tenet se ex parte actūs primi proximi: ergo prædeterminatio tenet se ex parte actūs primi proximi. Unde inter prædeterminationem, & actionem creaturæ, quæ se tenet ex parte actūs secundi, hoc est discrimen, quod actio creaturæ non pro priori naturæ requiritur ad exercitiū causæ creatæ, sed sit ipsum exercitiū; prædeterminatio autem physica à solo Deo posita, non sit exercitiū causæ creatæ, ac liberæ, sed præsupponatur ad illud, ut ipsum possit poni.

51. Confirmatur secundò, quod prædeterminatio physica includatur in actu primo proximo,

& non in actu secundo. Quidquid vel, ut quo, vel ut quod, se tenet ex parte actūs secundi, debet esse effectus actūs primi, debetque poni ab arbitrio creato, cui adscribitur & imputatur totus actus secundus, aliàs certè ipse potius deberet adscribi illi causæ, quæ inchoavit actum secundum, & quæ posuit primam partem inimpedibiliter, ex qua inimpedibiliter sequitur posterior pars. Atqui prædeterminatio physica non est effectus actūs primi, neque ponitur ab arbitrio creato: ergo non se tenet ex parte actūs secundi, sed revocatur ad primum.

52. Confirmatur tertio. Secundum Adversarium Prædeterminatio physica datur in ordine ad positionem actūs secundi: sed quidquid datur in ordine ad positionem actūs secundi, seu in ordine ad ipsam actionem, non est actus secundus, neque tenet se ex parte actūs secundi: ergo prædeterminatio non se tenet ex parte actūs secundi. Quidquid autem non tenet se ex parte actūs secundi, & ad illum pro priori naturæ præsupponitur, tenet se ex parte actūs primi; quia inter primum & secundum non datur medium.

53. Confirmatur quarto. Si imperio, consilio, vel alio modo inducens, & applicans alterum ad agendum, hoc ipso ponit aliquid, tenens se ex parte actūs primi, tunc etiam prædeterminatio, quæ similiter pro priori naturæ existente arbitrium creatum inducitur in actum secundum, tenebit se ex parte actūs primi: neque alia solida, & ad rem pertinens disparitas potest assignari, quàm quod imperium vel consilium inducat fallibiliter, prædeterminatio autem inducat infallibiliter ad agendum; singula verò, etsi non dent posse agere, cum non sint partialis potentia, aut Virtus agendi, tamen neque dant formaliter actu agere, quia denominatio actu agentis formaliter habetur à sola actione.

54. Confirmatur quinto. Non est sufficiens ratio assignabilis, quare imperium causæ secundæ liberæ determinans & applicans potentias executivas ad suos actus, teneat se ex parte actūs primi, & non etiam decretum causæ Primæ liberæ, prædeterminans, & applicans inimpedibiliter causam secundam, teneat se ex parte actūs primi. Ergo eodem modo se tenet ex parte actūs primi: Præsertim cum secundum ipsam Adv. ab omnipotentia Dei realiter non distinguatur, & Deus in ipso, tanquam in Causa ab æterno videat effectus omnes absolute futuros.

55. Unde regula universalis, ex qua probatur multa alia se tenere ex parte actūs primi, etiam si non sint partialis Virtus agendi, convenit omnibus & solis, quæ ad actum secundum pro priori naturæ supponuntur: hujusmodi autem universalis regula traditur à S. D. 4. dist. 1. q. 1. a. 4. q. 1. in C. ubi distinguens causam à pura conditione sine qua non, id dicit habere rationem causæ, seu tenentis se ex parte actūs primi,

mi, quod facit ad inducendum effectum, vel disponendo, vel meliorando, quantum ad rationem causandi: quod utique convenit ipsi inductivo causæ, ad effectum pro priori naturæ præsupposito.

§6. Denique ostendo, quod si prædeterminatio & decretum prædeterminans dicatur ingredi actum primum, siue non, tamen non relinquat potentiam proximam indifferentem seu liberam ad actus oppositos. Esse indifferens pro priori naturæ ad actus oppositos, est non esse inimpedibiliter determinatum pro priori naturæ ad certum actum: atqui prædeterminatio physica, hoc ipso, quod inimpedibiliter præcedat pro priori naturæ, & ponatur in eodem signo, quo potentia deberet esse indifferens ad actus oppositos, non relinquit potentiam dicto modo indeterminatam, ergo non relinquit indifferentem. Unde non potest libertas indifferentiæ salvari per hoc, quod libertas causæ secundæ contineatur in libertate Causæ primæ, & prædeterminatio unice proveniat à Causa prima: nam etiam Visio Beatifica provenit, & confertur à Causa prima, quia tamen Voluntatem determinat, & rapit ad amorem sui objecti, ideo tollit indifferentiam proximam, seu libertatem à necessitate, solumque relinquit libertatem à coactione.

§7. Neque dicat Adversarius, esse disparitatem cum visione Beatifica, eod quod hæc non relinquat iudicium indifferenter proponens objectum oppositum amoris. Nam sicut per Visionem beatificam non relinquitur iudicium indifferens, sic per prædeterminationem physicam non relinquitur potentia electiva actus proximè indifferens: etiam si enim per hanc non tollatur cognitio sua ipsa oppositi, adeoque nihil immutetur ex parte actus directivi, immutatur tamen aliquid ex parte potentie effectivæ: & hac ratione proxima libertas indifferentiæ non tollitur intentionaliter, sed physice, propter prædeterminationem physicam.

CONTROVERSIA XIII.

LIBERTAS INVIOLATA.

Qualis Prædefinitio seu Determinatio actus non tollat libertatem.

§8. IN hoc titulo non proponit Adversarius novam difficultatem, quæ non abunde soluta sit in controversia 9. sed solummodo repetit synonymos textus, in quibus quia reperit verbum *Prædetermino*, statim putavit, Angelicum Doctorem loqui de *Prædeterminatione physica*, à P. Haunoldo lib. 1. n. 283. propter incompos-

sibilitatem libertatis negat. Priorem textum ex S. Thoma ad Annibaldum 1. dist. 47. q. Unica. a. 4. ita allegat. [Voluntate Dei, quæ est causa rerum, non solum res in esse producantur, sed etiam rebus producendis modum prædeterminavit: unde cum voluntas Dei efficaciter impleatur, oportet, quod res fiant, & eo modo fiant, quo Divina voluntas disposuit, disposuit autem Deus, ut quædam fierent contingenter.] Verum hæc verba: *modum prædeterminavit*, non significant, quod actum liberum prædeterminaverit decernendo qualitatem ab arbitrio creato inimpedibilem, & inimpedibiliter connexam cum actu, per decretum similiter inimpedibile: sed tantum pariunt hunc sensum, quod DEVS prædeterminaverit, id est: decreverit, & præparaverit causam proportionatam rebus, nempe rebus necessariis præparaverit causam necessariam, & determinatam ad illas, contingentibus autem seu liberis præparaverit causam contingentem, & indifferentem ad actus oppositos: hanc explicationem ipse S. D. in suo textu clare expressit: quem Adversarius propterea corruptè tulit, & sui Sancti Magistri verba circumdedit, quæ tamen ego fideliter exscribam, ea sic sonant. [Voluntate Dei non solum res in esse producantur, sed etiam rebus producendis, modum, quo producantur, prædeterminavit. Unde cum voluntas Dei efficaciter impleatur, oportet, quod res fiant, & eodem modo, sicut voluntas Divina disposuit. Disposuit autem DEVS ad completionem Universi, ut quædam fierent necessario, & his NB. præparavit causas necessarias etiam secundas, quædam verò, ut fierent contingenter, & his NB. præparavit causas secundas contingentes: & ideo Divina voluntas rebus necessitatem non imponit.] Notet hæc ultima verba Adversarius: & advertat cum quali prædeterminatione à S. Thoma libertas salvetur, & quomodo ea non salvetur, nisi præparatur causa seu actus primus proximus indifferens ac imprædeterminatus, qui proinde suum modum operandi contingenter ac libere in se continet à Deo causatum, & ad operationem liberam præparatum.

§9. Adducit Adversarius ex quodam 11. a. 5. etiam hunc textum. à providentia Dei omnia esse prædeterminata. Verum hæc verba non a. 1. sed 4. habentur; & patet eorum sensus ex immediate dictis, sicut etiam horum verborum, contra Gent. c. 90. ubi S. Thomas exponens S. Damascenum inquit: *Damascenus dicit in secundo libro Orthodox. fid. c. 30. quod ea, quæ sunt in nobis DEVS prænotescit, sed non prædeterminat; exponenda sunt, ut intelligantur ea, quæ sunt in nobis, Divine determinationi non esse subiecta, quasi ab ipsa necessitatem accipientia.*

•••••

CON

CONTROVERSIA XIV. REPREHENSIO COROZAITARVM.

An stare possit cum prædeterminatione physica.

60. Ex eo, quod Christus Dominus Matth. 11. v. 21. exprobraverit civitatibus, in quibus, ut Evangelista inquit, factæ sunt plurimæ Virtutes ejus, quia non egissent pœnitentiam: *Va tibi Corozain, va tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sidone factæ essent Virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent:* P. Christ. Haunoldus lib. 1. n. 284. contra prædeterminationem physicam cum alijs DD. hoc collegit argumentum. [Si daretur decretum prædeterminandi v.g. Tyrios & Sidonios ad pœnitentiam conditionatè, si talia signa viderent, quæ facta sunt apud Corozaitas, redderetur ridicula reprehensio, & exprobratio facta Corozaitis à Christo Domino, quod non agant pœnitentiam qualem egissent Tyrij & Sidonij, si apud illos fuissent eadem miracula patrata. Respondere quippe potuissent optimo jure. Quid nobis exprobras Tyrios & Sidonios? quid mirum, si illi pœnitentiam egissent, visis tuis miraculis: cum ab æterno decreveris illos tunc physice prædeterminare ad agendam pœnitentiam, decreto inimpedibili: si nos pares illis prædeterminando fecisses, utique pœnitentiam ageremus. Non erat in nostra potestate facere, ut nos prædeterminares &c]

61. Istum discursum putavit quidem Adversarius per retorionem in P. Haunoldi principia eludi posse, eò quod juxta illa Corozaitæ Christo respondere potuissent: immeritò nobis exprobras Tyrios; nam si etiam nos poneres in illis occasionibus, ac circumstantijs, in quibus per scientiam Mediam prævidisti nos esse credituros, utique pœnitentiam ageremus. Verùm telum in vulnere Adversarij lassatum sine viribus in Autorem retorquetur: nam etiamsi in Corozaitarum potestate, his suppositis circumstantijs & occasionibus, permittatur non fuisse, ut haberent alia auxilia gratuita, in quibus per scientiam mediam prævisi fuissent credituri, atq; pœnitentiam acturi; tamen in illorum potestate fuerat, ut cum his auxilijs conjungere potuissent fidem in Christum, ac pœnitentiam, & ut Deus per scientiam mediam eorum fidem & pœnitentiam ab æterno prævidisset. Unde jure merito de neglectu collaræ potestatis, & de infidelitate ac impœnitentia à Christo reprehensi sunt. At si præter illa auxilia, quæ Corozaitæ defacto acceperunt, adhuc necessaria ipsis fuit physica prædeterminatio ad fidem, & ad pœnitentiam, & si, eam prædeterminationem habere, non fuit in illorum potestate, tunc hoc ipso non habuerunt,

nec in potestate illorum fuit habere potentiam proximam, & completam pœnitentiæ fidem, ac pœnitentiam, sine hac potentia autem proxima & completa, etiamsi habuerint remotam & incompletam, nempe liberum arbitrium cum auxilijs, destitutis necessariâ sibi prædeterminatione; tam parùm fuerunt reprehensibiles, quàm is, qui haberet quidem potentiam remotam ambulandi, sed per solutionem pedum à vinculis nondum proximè expeditam ac completam. Itaque Adversario non licet sic argumentari, quemadmodum P. Haunoldo.

62. Præterea alia adhuc est disparitas inter argumentum P. Haunoldi & retorionem Adversarij, fundata in expressâ Autoritate S. Thomæ, ab ipso Adversario contra se incautè relati. Nam secundum principia P. Haunoldi fuit in potestate Corozaitarum, ne seiplos impedirent à talibus auxilijs & gratijs, dependenter à quibus fidem & pœnitentiam præstaturi, à Deo conditionatè prævisi fuissent: ut proinde verissimè dixerit Angel. Doctor 3. cont. Gent. cap. 159. ab Adv. adductus, & ita loquens. [Considerandum est, quod licet aliquis per motum liberi arbitrij Divinam gratiam nec promereri nec advocare possit, potest tamen seipsum impedire, ne eam recipiat; & cum hoc NB. sit in potestate liberi arbitrij, non immeritò imputatur ei, qui impedimentum præstat gratiæ receptioni.] At in Adversarij sententia secundum quam Corozaitæ ad ipsum impedimentum fuerunt prædeterminati, ita ut suam prædeterminationem non potuissent impedire (nisi Adversarius rursum confugiat ad aliud antè impeditum, de quo redibit quæstio, utrum etiam illud præsupponat aliud impedimentum, & sic abibitur in infinitum) & secundum quam cum prædeterminatione inimpedibili neque potuissent conjungere omissionem impediti, non fuit in potestate liberi arbitrij Corozaitarum, ne impedimentum præstarent gratiæ receptioni. Igitur Adversarius per suam prædeterminationem assertam contradicit S. Doctori, & frustra apud ipsum quærit solutionem argumenti propositi.

63. Unde denique aliam solutionem attentat, dicendo, quod quia prædeterminatio est in potestate creaturæ terminativè, nec se habet per modum virtutis in actu primo, reprehensio Corozaitarum non fuerit ridicula. Verùm, quia supposita necessitate ac indigentia prædeterminationis ad fidem & pœnitentiam, hoc ipso, quod prædeterminatio non fuerit formaliter & immediatè in potestate Corozaitarum, neque terminus, nempe fides & pœnitentia fuit in illorum proxima & completa potestate. Deinde contr. 12. jam ostendi, Adversarium malè confundere Virtutem in actu primo cum ipso actu primo completo, ad cuius completionem non spectat sola Virtus agendi, sed quicquid etiâ pro priori natura requiritur, ut ipsa virtus exeat in actum secundum, quod

nisi à virtute liberi arbitrij creati sit impedibile, vel nisi sit indifferens ad utramque partem contradictionis, vel contrarietatis actus secundi, sed si *simul* sit inimpedibile, & inconjunctibile cum omissione actus secundi, hoc ipso tollit libertatem proximam & reprehensibilitatem agentis.

CONTROVERSIA XV. CALVINISMI DEPVLSIO.

*An hæc pro Prædeterminatione
Physica sit sufficienter præ-
stita ab Adver-
sario.*

64. CUM Adversarius non ausus fuerit dicere, Franciscum Pennam Episcopum Opusculo contra dogma Calvini pag. 62. & 63. anno 1551. incautè scripisse, dixit, P. Hauldum lib. 1. n. 284. incautè retulisse hæc illius Episcopi verba. [Negamus, duntaxat Deum omnia prævidere, quòd ita ut fieret decrevit, ut temerè asserit Calvinus: alioquin totalis quædam in rebus omnibus invehetur necessitas. Et pag. sequent. Inde autem potissimum hic manasse error videtur, quòd falsum axioma sibi constituerit Calvinus, ut omnia fieri necessariò, contingenter nihil fieri confirmaret, Deum scilicet non aliâ ratione, quæ futura sunt prævidisse, nisi quia ut ita fieret, decrevit.] Quæro, an hoc sit agere incautè, si quis referat verba, quibus à Catholico Episcopo impugnatur decretum à Calvino pro præscientia & prævisione omnium etiam conditionatè futurorum, salvandâ perperam assertum, petâtque per modum obijcientis disparitatem decreti juxta Adversarium inimpedibile, omnem actum liberi arbitrij creati infrustrabiliter prædeterminantis? quale decretum inimpedibile non asseruit S. Thomas 3. Contra Gent cap 56. dicens: *Deus voluntates nostras, sicut & alios suos effectus cognoscit per hoc, quòd est nobis causa volendi.* & 1. p. q. 14. a. 9. ad 3. *Dei scientia est causa rerum voluntate adjuncta.* Per hæc enim verba tantum denotatur decretum decernens auxilium seu motionem, cui juxta Trid. sess. 6. Can. 4. possit resisti, quòd decretum tamen sit essentialiter reflexum in scientiam mediam, sub conditione ponendi auxilij asserentem, quòd si daretur tale auxilium, liberum arbitrium ei non resisteret, unde decretum decernens absolute dationem auxilij, est Deo ratio videndi actum absolute futurum; qui si non fuisset futurus, Deus neque habuisset talem scientiam mediam, sed aliam, & aliud etiam decretum, decernens idem

auxilium, & absolute representans oppositum actum, à scientia media conditionatè representatum quæ omnia fusiùs declarata sunt contr. 11. Decretum prædeterminans autem ante omnem prævisionem actus à libero arbitrio creato eligendi, prædeterminat inimpedibiliter & ipsum actum secundum, & qualitate essentialiter ac infallibiliter reductivam arbitrij creati in determinatum actum secundum; ita ut eo decreto & eâ qualitate pro priori naturæ non possit arbitrium creatum nondum completè & proximè possit seipsum determinare ad talem actum, ipsi autem positus, & inimpedibilibus, nequeat consistere alius actus secundus. Petitur ergo ab Adversario, quale aliud decretum Episcopus tena impugnaverit, ex quo totali quædam in rebus omnibus invehetur necessitas. Et quòd sit axioma falsum.

65. Dicit primò, Decretum prædeterminans non se tenere ex parte actus primi. Sed contra. Hic non quæritur ex qua parte se teneat decretum, sed quomodo differat. Deinde jam supra ostendi, quòd se teneat ex parte actus primi: & præterea quòd sufficiat, si pro priori naturæ inimpedibiliter præsupponatur ad actum secundum.

66. Dicit secundò, se contra Calvinum asserere Decretum asserere, quòd posita prædeterminatione ad unum maneat adhuc potentia proxima ad oppositum, consistens in sensu composito cum ipsa prædeterminatione, & quòd voluntas non solum coöperetur Deo prædeterminanti, sed liberè coöperetur. Sed iterum non assignat Adversarius discrimen ex parte decreti, eo autem non assignato infertur primum ut consequens, quòd ex decreto prædeterminante, eodem modo sequatur, non manere potentiam proximam ad oppositum, simul consistentem; (remotam autem, simul consistentem, neque Calvinus negat, utpote quæ est ipsa invariabilis essentia liberi arbitrij; multò minùs negat excitationem, sed vimiam infrustrabilitatem ei tribuit) & quòd voluntas quidem coöperetur Deo, sed non coöperetur liberè, ut per tres controversias præcedentes confirmavi. Unde quia ab Adversario non assignatur aliqua oppositio vel diversitas ex parte actus primi, vel eorum, quæ juxta ipsum & juxta Calvinum pro priori naturæ præsupponuntur ad actum secundum, ex quorum indifferentia, vel impedibilitate dependet libertas indifferentia, & impedibilitas actus secundi; & quia tamen ex concessio hoc antecedenti, quòd Deus per decretum inimpedibile pro priori naturæ inimpedibiliter prædeterminet voluntatem creatam, tollatque eam vagam indifferentiam, Adversarius negat loqui, quòd propterea tollatur libertas indifferentia, Calvinus autem concedit tolli, ideo opponit quidem è diametro in doctrina Calvinio, tamen negando consequens, utpote hæreticum; obijcit tamen ipsi, cum malè negare consequentiam; quia ex concessio eodem antecedenti

videtur legitime idem inferri consequens.

67. Quandoquidem tamen ab Ecclesia non est definitum, utrum illatio sit legitima vel illegitima, sed solum: quod illatum seu ipsum consequens sit hæreticum; & quandoquidem etiam non est definitum, quod decretum prædeterminans Thomistarum & decretum necessitans Calvinii in nullo discrepent; verum quia Ecclesia utrumque membrum hujus controversiæ concertationi Theologicae reliquit, & expressè prohibuit, ne partes contendentes se mutuo censuris afficiant; hinc Adversarius immerito arguit P. Haunoldum, quod non dicendo indicaverit, quid dicere velit; falsò ominans, P. Haunoldum voluisse oppositam sententiã dicere hæreticam. Quasi verò probare conclusionem Theologicam ex Scriptura, vel Concilio Ecclesiæ, vel ex deductione erronei consequentis per alicujus adversarii principia, sit dicere, Adversarium conclusionem Theologicam esse hæreticam. Aliud enim est, asserere aliquem hæreticum, & aliud, per modum argumentantis ei obijcere sequelam erroris, ab ipso met negati. Distingueretur itaque oportet cum Logicis inter consequens & consequentiam, quod quidem Adversarius non fecit, quando dixit: Calvinus ideo à Trid. sess. 6. can. 4. est damnatus, quia ex hoc antecedente, [Liberum arbitrium à Deo prævenitur] consequentiam istam sinistrè formavit. Unde Haunoldus pariformiter argumentans (hic retorqueri potest, quod adversarius non dicendo indicet, quid dicere velit; sed malè assumit contra P. Haun. verbum prævenitur pro verbo prædeterminatur) viderit, quomodo se à velo hoc, quod in ipsum retorquetur, expediat. Nam Calvinus non propter meram consequentiam sinistrè formatam damnatus est, sed propter consequens, deductum ex sinistrè (ut argumentando contendimus) formato antecedenti, asserendo aliquid à Deo pro priori naturæ positum, vi cuius liberum arbitrium, verè indigens à Deo indifferenter præveniri, moveri, & excitari, ac vocari, non possit dissentire, si velit, seu non possit velle dissentire.

CONTROVERSIA XVI.

MATERIALE PECCATI.

An DEVS ad hoc prædeterminet.

68. Non frustra timuit P. Haunoldus lib. 1. n. 23, ne ex prædeterminatione physica sequeretur, quod Deus esset Author peccati. Nam S. Thomas 1. 2. q. 79. a. 2. ad 2. non solvit argumentum, quod Adversario contra prædeterminationem obijcitur ex vio-

lacione libertatis ad non peccandum, petitem; sed solvit solum id, quod sibi obijcebatur, negatque Deum esse causam peccati, seu peccatum DEO imputari, etiamsi actum peccaminosum physico concursu producat, & (ut a. 1. in corp. S. Doctor dicebat) etiamsi DEVS secundum ordinem suæ sapientiæ non det tale auxilium evitandi peccatum, quale per suam sapientiam præviderat, quod à libero arbitrio creato esset conjungendum cum evitacione peccati, sed det aliud, quod præviderat non conjungendum cum evitacione peccati, quo sensu potest quidem secundum Angelicum Doctorem DEVS aliquo modo dici causa actus peccaminosi, sed non ut peccaminosus est, quia malitia actus non potest DEO propterea imputari, quandoquidem non tenebatur dare aliud auxilium.

69. Sed neque Adversarius indirectè solvit objectum sibi argumentum, animo illud retorquendi, inquiens. [Si propter connexionem malitiæ cum entitate actus, DEUS non possit prædeterminare ad hanc, quin etiam prædeterminet ad illam; quomodo simultaneè concurrat ad rationem unam, quin concurrat ad alteram.] Nam vel consistit malitia in aliquo positivo, ab entitate actus realiter indistincto, vel in aliquo merè negativo: si primum, negatur suppositum, quod Deus non producat simultaneo concursu ipsam malitiam physice loquendo, quamvis eam non producat imputative, quia non tenebatur negare suum concursum. Si secundum: facile iterum negatur suppositum, quod puræ negationes possint produci per aliquem concursum physicum exigentem terminari immediate tantum ad aliquid positivum: nihilominus tamen diceretur DEVS prædeterminare ad ipsam malitiam mediatè, quia non tantum ex Dei cōcursu ad entitatem actus mediatè poneretur ejus malitia, sed etiam non posset hæc malitia impediri ab arbitrio creato, quia entitas actus non posset impediri, ex quo per connexionem infallibilem & necessariam sequitur malitia. Itaque retorasio argumenti in concursum Dei in actu secundo, neque sublativum libertatis, neque imputabilem Deo, prorsus invalida est.

70. Quando verò Adversarius difficultatem decreti prædeterminantis ulterius retorquet in decretum, juxta P. Haunoldum lib. 2. n. 455. applicans omnipotentiam divinam ad concursum disjunctivum, ita tamen, ut Deus potius ex se intendat, & desideret actum bonum, P. Haunoldus nec gravatè assignat disparitatem, nec difficultatem auget. Si enim omnipotentia Dei per decretum applicatur indifferenter, ut cum libero arbitrio creato parata sit concurrere, vel ad actum bonum, vel ad malum, prout ipsum libere se determinaverit, utique est evidens disparitas cum decreto inimpedibiliter prædeterminante arbitrium creatum ad entitatem actus, realiter indistincti, vel inseparabilis à malitia. Difficultatis

C;

ficultatis

ficulatis augmentum autem, quod ab Adversario his verbis obijciunt. [Etenim modus ille concurrendi indifferenter, utpote Vagus, & confusus, reddit Deum similem piscatoribus, qui mittunt rete in mare, ignorantes, quos pisces capient.] A P. Haunoldo lib. 1. n. 408. jam sublatum est; ubi negavit suppositum Adversarii, sibi imaginantis, quod decretum offerens concursum sit formaliter & vi sui modi tendendi disjunctivum, aut indifferens ad actum bonum vel malum, sed propter suam impedibilitatem asseruit virtualiter seu æquivalenter disjunctivum; quatenus in potestate liberi arbitrii creati est, facere, ut DEUS vel actum bonum vel malum prævideret conditionatè ponendum, & ut dependenter ab hac scientia obtulerit suam omnipotentiam per decretum impedibile, sed determinatum ex parte objecti ad illum actum, ad quem conditionatè prævidendum ab arbitrio creato fuit determinatus.

71. Adde, quod etiam si admitteretur decretum formaliter disjunctivum, cuius probabilitatem ostendit P. Haun. lib. 1. n. 402. tamen DEUS non esset similis prædictis piscatoribus, quia per scientiam mediam, sub certa conditione ponendi actus repræsentativam, & per decretum decernens ipsius conditionis existentiam, ab æterno prævideret executionem sui concursus ad actum determinatum arbitrii creati.

72. Æque parum difficultatis habet, quod Adversarius in fine subjungit, dicens. [Neque minus est ridiculum asserere, quod Deus decernat concurrere cum homine ad levandum pondus aliquod, diceret: Ego te adjuvabo ad tollendum hoc pondus, si illud tollas.] Nam iterum negatur suppositum, fundatum in ignorantia modi tendendi, quo decretum solummodo virtualiter disjunctivum decernit concursum in actu secundo; sic enim erat formandum: Quia video, quod indigentia & insufficientia liberi arbitrii creati exigeret meum concursum potius ad hunc, quam ad alium actum à se liberè ponendum, si constitueretur in talibus circumstantiis, & quia in his illud constituam, ideo cum eo concurram ad hunc actum. Imò etiam si admitteretur decretum formaliter disjunctivum, præcedens scientiam mediam (quod tamen necessarium non esse, P. Haunoldus n. 406. optimè ostendit) tamen illud non efformaretur modo expresso ab Adversario, sed vel non esset etiam conditionatum, vel pro conditione importaret non ipsi velle arbitrii creati, verum scientiam mediam, & actum primum proximum, prærequisitum ad actum secundum ipsius volitionis.

73. Ut autem Adversarius difficultatem à se asserti decreti prædeterminantis ad entitatem peccati, & vim argumenti magis experiatur, quod sequela, ab ipsomet contra se deducta, contemptim transilire nitebatur (ut consuevit agere

etiam in alijs locis) inquit: Dum prædeterminatio ex illo Iacobi 1. Deus inentator malorum est, impugnatur impertinenter; an non sequitur, de ipso posse ex ps. 49. dici consequenter, si videbas furum, currebas cum eo? (quæ verba non ad improbandum concursum Dei, teste S. Thoma 1. diff. 27. q. 2. a. 2. in C. abique periculo erroris inanebatur in omnem actum arbitrii creati, sed ad expugnandum concursum prædeterminantem, vel potius præcursum insuperabiliter trahentem in peccatum, apta sunt) sic totius discursus vigorem ac robur in aciem educo.

74. S. Iacobus in epistola sua cap. 1. v. 13. inquit. [Nemo, cum tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur: Deus enim inentator malorum est: ipse autem neminem tentat. Unusquisque verò tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus. Deinde concupiscentie, cum conceperit, parit peccatum.] Sublime, Atqui si Deus etiam peccata conditionatè vel absolute futura præcitat per decretum inimpedibiliter voluntatem humanam prædeterminans, & per qualitatem inimpedibilem, atque cum peccato futuro essentialiter connexam, pro prioris naturæ inditam voluntati humanæ, tunc futuris & insuperabiliter tentat hominem, quam tenetur à propria concupiscentiâ sensitivâ, adurbationi subjectâ, vel ab ipso diabolo, qui recte S. Augustino latrare potest, mordere non potest; neque ullum foecundius semen potest excogitari prædeterminatione physica, quam cum voluntas conceperit, parit peccatum. Vnde Deus potiori jure posset dici author peccati, quam qui solum per jussionem vel consilium, à peccatore adhuc liberè contemptibile, concurreret.

75. Ad hoc argumentum respondent Thomistæ communiter, in quovis peccato distinguendo duos conceptus objectivos, unum vocant entitatis, seu actualitatis, consistentem in perfectione physica, & bonitate transcendentali, quam qualibet creatura habet, ut ens actu existens. Alterum appellant deformitatis moralis, seu malitiæ, si hæc in privativo, si in positivo consistat, nempe si sit aliqua negatio, inimpedibiliter consequens actum peccaminotum, si sit ipse actus peccaminosus, prout est difformis legi divinæ, & dictamini rationis. Primum conceptum objectivum dicunt esse materiale peccati, posteriorem esse formale, perinde ferè, sicut animal est genus, & rationale est differentia; ex quorum utroque constituitur tota definitio metaphysica, seu essentia hominis. Hoc supposito respondent, Deum per decretum positivum tantum prædeterminare entitatem, seu actualitatem peccati specificativè sumptam, non autem reduplicativè, seu determinare ad materiale peccati, non autem ad formale; ad hoc enim, ajunt, Deum solummodo determinare per decretum permissivum, quo vult permittere malitiam peccati, & denegare auxilium speciale ad

ad illud evitandum; negant tamen propterea Deum esse autorem peccati, quia licet certius & infallibilius deformitas peccati conjungatur cum positiva prædeterminatione entitatis seu actualitatis, quam conjungatur cum jussione vel consilio, tamen ad deformitatem positiva determinatio quæ talis se non extendit, jussio autem vel consilium se extendit ad utrumque, tam ad formale, quam materiale peccati.

76. Contra hanc responsionem est 1. Quod etiam concupiscentia sensitiva non allicit ad deformitatem, quæ talem; vix enim ullus intendit malitiam formalem peccati, sed solummodo voluptatem, conducentiam, & entitatem peccati specificativè sumptam; imò plerique optarent, ut malitia & deformitas peccati abesset. Similiter diabolus tantum allicit, consilium, & impellit ad materiale, non autem ad formale peccati: quorum utrumque patet ex Gen. c. 3. v. 4. his verbis. [Dixit autem serpens ad mulierem, nequaquam morte moriemini: scit enim Deus, quod in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dei, scientes bonum & malum. Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile, & tulit de fructibus illius, & comedit.] Subsumo. Atqui diabolus & concupiscentia mulieris, verè dicitur illam tentasse, & utrique tribui potest peccatum tanquam auctori, non obstante, quod consilium & consensus directè ac positivè tantum determinaverit voluntatem mulieris ad materiale, non autem ad formale peccati, & licet diabolus intenderit formale, multi tamen suo consilio illud non intendunt, & tamen dicuntur tentatores & auctores peccati.

77. Si dicas, hoc ideo fieri, quia obligatio consulentis, vel ponentis peccatum non abstrahit à formali malitia, & morali deformitate, eaque vel per identitatem, vel infallibilem consequentiam connectitur cum materiali peccati: ad Deum autem se non extendit illa obligatio, etiamsi detur eadem connexio identitatis, vel consequentiæ; Ulterius urgeo, quod sicut Deus non obstante incapacitate ullius obligationis non potest ponere præceptum, vel consilium externum, intendens solam entitatem peccati, non autem deformitatem, eò quod jam diceretur tentans & auctor peccati, sic multò minùs possit ponere prædeterminationem physicam, internam, positivè inducendo, & magis infallibiliter determinando ad entitatem peccati.

78. Contra est 2. Licet per affectum speculativum possit præcindi malitia peccati ab alia formalitate cum illa identificata, vel infallibiliter connexa, & sic ex suppositione peccati præteriti etiam homini liceat gaudere de illius vi causandi, vel occasionandi aliquod bonum de se honestum, tamen per affectum practicum non potest præcindi, nec licet facere mala, ut eveni-

ant bona: ergo sicut propter identificatam, vel inimpedibiliter annexam malitiam peccati ad-versatur obligationi hominis, consentite in entitatem, vel quamcunque physicam bonitatem peccati, sic etiam ad-versatur infinitæ bonitati & Sanctitati divinæ, intendere ac positivè decernere entitatem, v.g. odij divini, cum deformitate morali per identitatem, vel inimpedibilem consequentiam, infallibiliter connexam. Per hoc tamen non nego, DEUM voluntate suâ quidem prohibere, sed nihilominus nolle impedire peccatum; imò etiam ad illud tam quoad entitatem, quam quoad deformitatem, si hæc in aliquo positivo consistat, physicè concurrere, tanquam causam universalem, à qua omnis creatura debet dependere, id tamen facit præter intentionem peccati, etiam solummodo materialiter spectati, ex sola conditionatâ illius prævisione independentis à sua prædeterminatione. Unde S. Thomas 1. 2. q. 80. a. 1. ad 3. ait: *dicendum, quod Deus est universale principium omnis interioris motus humani: sed quod determinetur ad malum consilium voluntas humana, hoc directè quidem est ex voluntate humana, & à diabolo per modum persuadentis, vel appetibilia proponentis.*

79. Contra est 3. Positâ prædeterminatione ad materiale peccati, nullâ prohibitionem divinâ, nullâ dehortationem Concionatorum, nullâ comminationem penarum, voluntas potest inhiberi, quò minus ponat formale peccati; ergo inutiliter & imprudenter adhiberentur dicta media ad finem inobtinibilem in his circumstantiis, ad quas etiam impediendas nihil conducunt, cum determinatio physica ad materiale peccati omnino sit inimpedibilis. Unde contra hanc inimpedibilem & infrustrabilem necessariamque motionem eodem modo argumentatur S. Thomas q. 6. de Malo, art. Un. in corp. inquit: *Si ex necessitate movemur ad volendum, tollitur deliberatio, exhortatio, præceptum & puni-tio, & vituperium.*

80. Contra est 4. Etiam si voluntas divina posset præcindere entitatem physicam peccati à deformitate morali, tamen ipsum reductivum actûs primi ad secundum, seu ipsa qualitas physica prædeterminationis, non præcindit; sed sicut actio physica tendit in omnes formalitates effectûs, easque ponit extra causas, ita etiam prædeterminatio physica tendit in materiale & formale peccati, vel immediatè, si consistit in aliquo positivo, vel mediatè, si in privativo. Unde (quod absit) damnati in inferno possent semper divinis auribus has execrandas voces ingerere: Tu es causa nostræ damnationis, tu inimpedibiliter determinasti nos ad peccandû, & reduxisti nostras voluntates in actum secundum peccati. Respondenti autem Deo: ego vos tantum determinavi ad materiale, præcindens per meam voluntatem à formali: meritò reponerent; atqui tua determinatio ad materiale addu-

sit voluntates nostras etiam in formale; quia auxilium quod nobis cecidisti ad non peccandum, non fuit sufficiens, ut illo vel excluderemus prædeterminationem ad entitatem peccati, vel impediremus, ne per identitatem vel consequentiam inevitabilem conjungeremus formale. Vel ergo nos punis propter materiale peccati, quod ipse positivè voluisti, & decrevisti à nobis poni, vel punis propter formale, quod repugnat non esse identificatum, vel inimpedibiliter connexum cum materiali: utroque titulo injustè nos punis, quia quod voluisti poni, & quo posito inimpedibiliter ponitur alterum, non potuisti velle non poni, adeoque prohibere; neque nos potuimus resistere voluntati tuæ efficaci, quò minus illud velles, vel quò minus illud poneremus.

81. Ne itaque Deo imputativè & in genere moris tribuatur deformitas peccati, non quidem necesse est, cum neque influere in actum peccaminosum; hoc enim esse impossibile optimè ostendit S. Thomas 2. dist. 37. q. 2. a. 2. eò quòd sicut creatura in esse, sic etiam in operari sit dependens à Deo, à quo dante actum primum proximum, accipit posse, & à cooperante in actu secundo accipit ipsum agere. Necesse tamen est, ut Deus ne quidem ad entitatem actus peccaminosi prædeterminet, quia sic tolleretur ipsum liberè posse in actu primo proximo, & ipsum liberè Agere, quandoquidem Arbitrium creatum nec prædeterminationem posset impedire, nec frustrare suo effectu, seu entitate actus peccaminosi: Si autem non potest omittere entitatem actus, etiam malitiam non potest omittere. Unde pro salvando concursu divino ad entitatem actus, non autem pro salvanda prædeterminatione ad entitatem actus S. Doctor loco cit. ad 3. dixit. [Deus dicitur causa bonarum operationum, non solum quantum ad essentiam actus, sed etiam quantum ad perfectionem, secundum quam bonæ dicuntur; utrumque enim agenti insuit, & ut agat, & ut bene agat. Sed in malis actionibus quamvis sit causa earum quantum ad essentiam, non tamen est causa quantum ad defectum, & ideo absolute dicendus est causa bonorum operum, non autem peccatorum.] Et ibidem ad 5. [Dicendum, quòd sicut actio, quæ peccati deformitatem habet, dicitur bona, in quantum est actio, bonitate naturæ: non propter hoc, quòd aliquando inveniatur separata à deformitate: sed quia bonitas illa naturæ deformitati substat: ita etiam Deus dicitur esse causa illius actionis, in quantum est actio, & non in quantum est deformis: hoc modo, quòd actionem non faciat à deformitate separatam, sed quia in actione deformitati conjuncta, hoc quòd est actionis, facit, & quòd deformitatis, non facit. Et si enim in aliquo effectu plura inseparabiliter conjuncta sunt, non oportet, ut quidquid est causa ejus quantum ad unum, sit causa

ejus quantum ad alterum, sicut natura est causa oculi quantum ad substantiam ejus, & non quantum ad defectum cæcitatis, quæ ex natura defectu incidit.] Licet ergo Deus entitatem actus peccaminosi teste S. Thoma verè causet, per accidens tamen, & præter intentionem seu inclinationem, ob quam causam malitia actus illi non imputatur, nihilominus ad entitatem actus, quantumvis boni, minimè prædeterminat, nisi in præcedenti quæstione a. 2. ad 5. rursum his verbis testatur. Dicendum, quòd operatio illius agentis, qui per se agit, oportet, ut in primam agens, sicut in causam reducatur: quamvis enim in infinita entia per se agant, quia per propriam naturam, & per proprium judicium, NB. actus suos determinat non tamen à se habent, quòd agant, sed à prima agente, quòd eis esse, & posse, & agere conferat.

82. Retorsio, quæ ad propositum argumentum reponi solet, desumpta ex peccato originali; quòd ex fide constat, ab infantibus contrahi inimpedibiliter, quam primum ponitur eorum generatio, nec tamen Deus eam positivè reponendo, ac intendendo, dicitur author peccati originalis, facile à nobis repellitur; quia generatio hominis neque est determinatio ad malitiam peccati, neque ad aliquid, quòd est identificatum, vel inimpedibiliter connexum cum malitiâ, ut ponenda, sed ab Adam posita presupponit, & ideo DEUS positivè decernens, ac producens generationem hominis, non est author peccati originalis: hujus enim ille solummodo dicitur author, qui posuit, & determinavit ad malitiam vel immediatè, si est identificata cum entitate actus peccaminosi, vel mediata, si inimpedibiliter sequitur ex actu peccaminoso. Hinc neque homo generans est author peccati originalis, cum tamen sine dubio etiam secundum ipsum adversarium, homo producat actum peccaminosum sit author peccati actualis: adeoque fatendum est, esse magnam disparitatem inter peccatum originale & actuale. Quod autem tam dispar instantia pro retorsione adhibeatur, provenit ex male applicato nostro principio. Nos enim illud sic efformamus. Qui voluntatem creatam positivè determinat ad entitatem & actualitatem ipsius malitiæ, vel ex quo inimpedibiliter sequitur malitia peccati, is est tentator & author peccati. In retorsione tamen sic efformatur. Qui positivè determinat ad aliquid se tenens ex parte peccati originalis, est illud realiter neque sit ipsa malitia, neque inimpedibiliter secum trahat malitiam, est author peccati: quòd est falsissimum.



CONTROVERSIA XVII.

SIMPLICITAS PROVIDENTIAE.

*An DEUS omnia decernat per
Unicum decretum.*

83. **P**er hoc, quod P. Haunoldus lib. 1. n. 402. & 429. probabile iudicat, ad Scientiam mediam praesupponi aliquod decretum disjunctivum, quod sit indifferens oblatio concursus divini ad actum liberum arbitrij creati, & conditionata determinatio ad individuum cuiusque speciei, dicendo v.g. Si Petro decrevero talem actum primum proximum amandi vel odio habendi, tunc concurrem tantum vel ad actum amoris A. vel ad actum odii A. minime sibi Auctor contradicit, prius n. 374. docenti. [Ad divinam providentiam utpote infinite perfectam spectare, ut uno indivisibili & virtualiter indistincto actu attingat, & ordinet omnia.] Nam per haec verba non vult excludere decretum, praecedens Scientiam mediam, virtualiter distinctum; sed tantum vult asserere, quod Deus post Scientiam mediam non debeat per aliud decretum intendere finem, & per aliud ordinare media ad finem, sed quod debeat per unum realiter & virtualiter indivisibile decretum attingere & ordinare omnia.

84. Per hoc autem, quod n. 406. modum ostendat, quo illud decretum n. 402. ut probabile assertum evitari possit, neque Angelico Doctori contradicit 2. dist. 37. q. 2. a. 2. in C. asserenti, quod, non posset vitari, quin voluntas humana esset primum agens, si ejus actio in aliquod prius agens non reduceretur, sicut in causam. Nam per haec verba tantum indicatur decretum subsequens scientiam mediam, quo Deus absolute decernit necessarium auxilium, & cooperationem physicam ad omnem actionem humanam. Quando autem Adversarius quaerit, qua virtute per scientiam mediam, directivam illius decreti praevideatur homo conditionate consenturus; sibi que P. Haunoldi nomine respondet: quod liberum arbitrium seipsum moveat; non recte ominatus est responsum, confundens haec duo, quod liberum arbitrium seipsum primo moveat: & quod liberum arbitrium se ipsum determinet: nam prima motio, ut ex dictis contr. 11. & 12. patet, consistit in auxilio physice indifferenti quidem, sed tamen allicienti & excitanti ad consensum, & hoc utique debet decerni, ac conferri à Deo: hinc quia scientia media, seu conditionata, in auxilium fertur, tanquam in conditionem, dicendo; Si Petrus haberet hoc auxilium, tunc consentiret: idem est, ac si diceret: Si Petrus haberet hanc primam motionem allicientem, & excitantem illum, tunc con-

sensiret motioni, & se ipsum determinaret, & motus moveret ad consensum. Quæro nunc ex Adversario, an hæc responsio repugnet S. Doctori q. 3. de Malo a. 2. ad 4. dicenti: [per hoc non excludi, quin ab alio moveatur, à quo habet hoc ipsum, quod seipsum movet; & sic non repugnat libertati, quod Deus est causa actus liberi arbitrij:] Imò an non potius hæc scientia media recte dirigat decretum prædictum, quo Deus absolute auxilium, seu primam motionem decernit, & actum conditionate prævisum absolute prædefinit, ut sic iste in ipsum Deum tanquam in primum agens reducat?

85. Certè nihil aliud opponit Adversarius, quam quod iste modus explicandi libertatem per decretum, quoad suam existentiam impedibiliter prædefiniens actum arbitrij creati, ratione distinctionis virtualis à volitione necessariâ divinæ simplicitati repugnet. Quasi verò decretum inimpedibiliter prædeterminans melioris esset conditionis; quod cum & ipsum foret volitio libera, eodem modo de illo quoad distinctionem à volitione necessariâ discurrendum esset, sicut de decreto impedibili, sequente scientiam mediam.

86. Quod autem distinctio virtualis non præjudicet simplicitati divinæ, jam contr. 3. ostensum est: & ex eo patet, quod per illam non asseratur realis negabilitas inter volitionem necessariam, & liberam; sed tantum, quod veræ sint hæc propositiones S. Thomæ: 1. contra gent. c. 82. *Voluntas Dei uno & eodem actu vult se, & alia: sed habitudo ejus ad se est necessaria & naturalis: habitudo autem ejus ad alia est secundum convenientiam quandam, non quidem necessaria & naturalis, neque violenta ac innaturalis, sed voluntaria.* Et q. 23. de veritate a. 4. ad 6. *Ille, qui importat comparisonem DEI ad exitum creaturarum in esse, ut velle, creare, & hujusmodi, non sunt necessaria absolute, sicut illa, qua de DEO secundum seipsum dicuntur, ut esse bonum, viventem, sapientem, & alia hujusmodi.* Eandem absolutam necessitatem de voluntate libera negat S. D. ibid. ad 12. ad 13. & ad 15. Itaque distingui virtualiter v.g. à volitione Mundi, aliud non est, quam quod volitio, quâ Deus seipsum vult, & amat, absolute sit necessaria, & possit etiam identificari cum terminatione nolitionis Mundi: Volitio Mundi autem secundum terminationem liberam non sit absolute necessaria, & non possit identificari cum terminatione nolitionis Mundi.

87. Sententiam hanc de terminationibus liberis, volitioni necessariæ virtualiter superadditis, & tamen realiter non distinctis à volitione absolute necessariâ, adeoque non præjudicantibus simplicitati DEI, defendit insignis Thomista P. Joannes Bapt. Gonet disp. 3. de libertate DEI à n. 63. eamque ait quoad substantiam esse communem Discipulis S. Thomæ, ejusque menti ac Doctrinæ consonam, & pro illa allegat Card.

D

Cajet.

Caiet. Capreolum, Ferrar. Doctores Salmanticensis, Illustrissimum Dominum Godoy Episcopum Oxoniensem. Lubet autem propria citati Authoris verba adscribere, qui cum sibi n. 71. objecisset. [Terminatio illa sub conceptu terminationis est entitas divina intrinseca Deo: sed potuit deficere sub conceptu terminationis: ergo etiam sub conceptu intrinseca entitatis; vel si sub conceptu entitatis indefectibilis est, non potest esse defectibilis sub conceptu terminationis.] Mox subiecit hanc solutionem. [Respondeo, distinguendo Majorem: Est entitas divina explicitè absque distinctione virtuali ab illa. nego Majorem: implicitè, & NB. ab illa virtualiter distincta, concedo Majorem: & concessa Mi: nego consequentiam. Itaque quamvis terminatio libera sub conceptu Terminationis sit implicitè entitas divina, non tamen explicat conceptum divinæ entitatis, ab illoque distinguitur NB. virtuali distinctione; quæ distinctio sufficiens est, ut quamvis deficiat, vel possit deficere sub conceptu Terminationis, non deficiat, nec deficere possit sub conceptu entitatis.] Hoc ipsum ergo rectè etiam asseruit P. Haunoldus, constituens decretum liberè prædefinens actum arbitrii creati in terminatione virtualiter distincta ab entitate ac perfectione Dei necessariæ & indefectibili: Cum hæc distinctio neque simpliciter, neque secundum S. Thomam divinæ simplicitati repugnet.

CONTROVERSIA XVIII.

PRÆDESTINATIO SALVANDORUM.

An hæc DEO potiùs, quàm Arbitrio creato adscribenda sit.

88. Nisi auxiliis intrinsecè indifferentibus ad bonum & malum sui usum, quæ etiam Reprobis possunt esse communia, superaddatur prædeterminatio physica, à P. Haunoldo lib. 1. n. 500. non requisita, existimavit Adversarius, hoc ipso eum, qui utitur auxiliis ad salutem discernere seipsum à Reprobis, & posse adversus istos gloriari, quantumvis prohibente S. Paulo 1. Cor. 4. & opponente illud: *Quis enim te discernit?* Verùm S. Augustinus concessa auxiliorum indifferenti istud vanæ gloriæ remedium non duxit esse necessarium, illudque omnino negavit, lib. 12. de civitate cap. 6. [Si enim, inquit, aliqui duo æqualiter affecti animo & corpore, videant unius corporis pulchritudinem, qua visà unus eorum ad illicitè perfrundum moveatur, alter in voluntate pudica stabilis perseveret, quid putamus esse causæ, ut in illo fiat, in

illo non fiat voluntas mala?] Et paulo post. [Si eadem tentatione ambo tententur, & unus ei cedat, atque consentiat: alter idem, qui tuerat, perseveret: quid aliud apparet, nisi unum voluisse, alterum noluisse à castitate deficere? Unde nisi propriâ voluntate, ubi eadem fuerat in utroque corporis & animi affectio, amborum oculis pariter visâ est eadem pulchritudo, ambobus pariter institit occulta tentatio? propriam igitur in uno eorum voluntatem malam, quæ res fecerit, scire volentibus, si bene intueantur, nihil occurrit.] Subsumo. Atqui ambo non essent æqualiter affecti animo & corpore, si unus haberet qualitatem intrinsecè & essentialiter prædeterminantem ad actum bonum, & alter intrinsecè ac essentialiter prædeterminantem ad entitatem actus mali: nec rectè dixisset S. Augustinus; *quid aliud apparet, nisi unum voluisse, alterum noluisse à castitate deficere?* quia ex inæquali actu voluntatis debuisset colligere inæqualem affectionem animæ, prædeterminantem ad illos inæquales actus. Nec denique debuisset, tum in citatis verbis, tum in his: *propriam igitur in animo eorum voluntatem malam, quæ res fecerit, scire volentibus, si bene intueantur, nihil occurrit:* ingenuè fateri, sibi etiam bene intuenti, præter ipsos actus voluntatis diversos nihil occurrere, quo duo inæqualiter, vel in corpore, vel in anima afficerentur, & quo unius voluntas reduceretur in actum bonum, & alterius in actum malum.

89. Quid ergo respondebit S. Augustinus ad textum Apostoli, ab Adversario objectum ex 1. Cor. 4. ubi ne unus adversus alterum inflatur præ alio, inquit, *Quis enim te discernit?* An non poterit unus adversus alterum gloriari, quod ex sua voluntate se discernit ab illo? [Nam, (ut inquit Adversarius,) quando duo conveniunt in aliquo sibi communi, & simul distinguuntur, non debent distingui per illud commune. Cum ergo ambo supponantur convenire in auxiliis, intrinsecè non differentibus, & discernantur in consecutione salutis, evidens est, hanc discretionem non in Dei, sed in creatam voluntatem refundi. (contra illud Apostoli:) Non est volentis, neque currentis, sed miserationis Dei.] Accipiat itaque Adversarius responsum à S. Augustino lib. 1. ad Simplicianum q. 2. circa medium, Beneficium misericordis vocationis non in intrinsecam diversitatem auxiliorum, sed in præscientiam divinam refundente, vi cuius Deus ex misericordia eligit tale auxilium, quo scit hominem bene usurum, cum potuisset aliud eligere, quo conditionatè prævidisset malè usurum; quæ electio cum non sit in hominis potestate, licet ea supposita sit in illius potestate, collato auxilio bene uti, ideo homo non se ipsum discernit, neque est volentis, neque currentis, sed miserationis Dei, ut homo acceperit tale auxilium. Cujus autem miseretur, ait Augustinus, sic eum vocat, quo modo

scit ei congruere, ut vocantem non respuat. Et in eadem questione ita etiam loquitur. [Non tamen electio præcedit justificationem, sed electionem justificatio, nemo enim eligitur, nisi jam distans ab illo, qui rejicitur. Unde quod dictum est, qui elegit nos ante Mundi constitutionem, non video, quomodo sit dictum, nisi præscientiâ.]

90. Neque timendum est, ne hac ordinatione prædestinationis contradicatur S. Paulo, qui & ipse initium illius duxit à præscientiâ, ad Rom. 8. v. 29. inquit. [Quos præcivit, & prædestinavit, conformes fieri imaginis Filij, ut sit ipse primogenitus in multis Fratribus. Quos autem prædestinavit, hos & vocavit; & quos vocavit, hos & justificavit; quos autem justificavit, illos & glorificavit.] Sensus hujus gradationis est. Quos præcivit, esse cooperaturos his auxiliis, si ea haberent, illis ex misericordia, independentem à meritis absolute prævisis. sed tantum ad modum causæ finalis se habentibus, destinavit dare hæc auxilia, ut per illa conformes fierent Imaginis Filij sui, iisdem cooperando: prout etiam S. Thomas 1. p. q. 23. a. 5. ad 1. ait. *quod usus gratiæ præcitus non est ratio collationis gratiæ, nisi secundum rationem causæ finalis, ut dictum est.* Scilicet in Corpore Articuli, ubi contra Pelagianos negavit, quod Deus in præmium det gratiam alicui, quia præcivit, eum bene usurum gratiâ: non tamen negavit, DEUM conditionatè præscire bonum usum gratiæ, hoc ipso, quod per decretum dandi gratiam, intenderit ejus absolutam existentiam, ut causam finalem absolute ponendam: unde idem Angelicus Doctor 3. p. q. 1. a. 3. ad 4. expressè dicit: *Prædestinatio præsupponit præscientiam futurorum: non absolutam, hæc enim secundum S. D. q. 6. de veritate a. 1. est ipsa prædestinatio præsupponens dilectionem & electionem: ergo conditionatam ad ipsam dilectionem & electionem ad modum cognitionis directivæ prærequisitam.* Illos ergo, quos Deus conditionatè præcivit bene usuros gratiâ, illos prædestinavit per decretum dilectionis, & electionis ad gratiam auxiliantem, intentam propter bonum usum absolute ponendum, & conditionatè prævisum; hujus autem prædestinationis ad gratiam effectus immediatus fuit executio, seu actualis collatio gratiæ, quæ est ipsa vocatio: & ideo dixit S. Paulus: *quos autem prædestinavit, hos & vocavit:* collationem gratiæ auxiliantis subsecuta est cooperatio, disponens hominem ad gratiam justificantem, tanquam ad effectum mediatum prædestinationis, & immediatum vocationis ac liberi arbitrij creati, juxta illud: *Quos vocavit, hos & justificavit.* Gratiam justificantem, & finaliter perseverantem excepit ultimus effectus prædestinationis, qui est, æterna gloria: *quos autem justificavit, illos & glorificavit.*

91. Atque ex his patet, quod licet æterna

gloria, gratia justificans, & merita sint ex libero arbitrio creaturæ, quia tamen originaliter sunt ex gratia auxiliante, cui cooperari in potestate arbitrij creati fuit, accipere autem potius illam gratiam, quam aliam, cui Deus conditionatè prævidit, non conjunctum iri bonum usum, in potestate arbitrij creati non fuit, sed quia hujus existentia solius prædestinationis gratiæ fuit effectus, ideo nullum hominem posse adversus alterum gloriari propter prædestinationem, ut est electiva gratiæ; & propterea neque debere gloriari propter liberi arbitrij cooperationem subsecutam ex Beneficio merè gratuito: quia, ut inquit S. Thomas q. 23. a. 5. in C. *Id quod est per liberum arbitrium, est ex prædestinatione.* Unde immeritò supposuit Adversarius, Vanæ gloriationi à P. Haunoldo unice posse opponi indigentiam simultanei concursus Divini; cum potius opponat Unicum ac indivisibile decretum, quo Deus salvandis vult ex misericordia dare gloriam, & merita, & quidquid hominem promoveret ad salutem; inter quæ tamen non est prædeterminatio physica, sed auxilia indifferentia, conditionatè prævisa conjungenda cum cooperatione, & propter hanc, tamquam causam finalem absolute ponendam, ex misericordia sine præcedentibus meritis à Deo electa. Neque tamen propter periculum vanæ gloriæ ex libera cooperatione orituræ, tollenda est libertas cooperandi, vel non cooperandi, ne falsificetur illud Ecclesiastici 3. v. 10. *Qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala & non fecit.*

CONTROVERSIA XIX. PROCESSIONES DIVINÆ.

Quod sit Principium QUO Generationis Passivæ.

92. **N**ON rectè dixit adversarius, quod S. Thomas se (voluit dicere sententiam suam 1. dist. 7. q. 1. a. 2. traditam) retractaverit per posteriorem doctrinam 1. p. q. 41. a. 5. de principio ut quo generationis divinæ. Sed sicut una lex non abrogat alteram, quando ambæ conciliari possunt, sic nec sententia sententiam tanti Doctoris, quando ambæ conciliari possunt, id quod Adversarius in reverentiam sui Magistri debuisse per ingenij sui vires tentare cum P. Haunoldo. scilicet quia generatio Filij dicit productionem in similitudinem naturæ generantis, debuisset distinguere duo principia ut quo inadæquata, constituentia unum adæquatum: primum & quidem principale principium ut quo in recto importatum, est Natura divina, quatenus nimirum, ut S. D. priori loco inquit, *ab essentia egreditur aliquis actus, secundum quod essentia est Sapientia*, adeoque prout dicit ordinem ad operationem intellectivam. Dicitur autem hæc natura

D 2

ideo

ideo principium *ut quo*, quia est id, quo generans dicitur similis, seu quod est ratio formalis assimilandae, ut indicat S. D. his verbis in Summa: *Il- lud ergo est potentia generativa in aliquo generante, in quo genitum similatur generanti. Filius autem Dei similatur Patri genenti in natura divina*, quia autem hac assimilatio requirit etiam productionem, ideo necessarium est alterum principium *ut quo*, scilicet proxima vis productiva generationis passiva, quae debet esse realiter distincta à suo termino: hoc principium expressit S. D. his verbis in lib. sent. *Essentia secundum quod est ipsa Paternitas est principium hujus actus, qui est generare, non sicut agens, sed sicut quo agitur. Quando ergo deinde in Summa dixit S. D. Neque Paternitas potest intelligi, ut quo Pater generat, sed ut constituens personam generantis: alioqui Pater generaret Patrem. Sed id quo Pater generat, est Natura divina. Hac verba tantum intelligi voluit de principio *ut quo* similitudinis, quod non potest esse paternitas, ne Pater generet Patrem; non autem de principio *ut quo* productionis, hoc enim non potest esse natura, vel essentia. Juxta Concil. Later. relatum in Cap. Damnamus. de summa Trinitate, ubi Innocentius III. ait, quod neque sit generans, neque genita, neque procedens, ob defectum distinctionis realis, quae vel maxime requiritur ad principium Quo productionis, sicut identitas requiritur ad principium Quo similitudinis. Quae principia *ut quo* tandem S. D. loc. cit. in Summa in unum adequatum conjungit, dicens: *Ideo potentia generandi significat in recto naturam divinam, sed in obliquo relationem. Quo modo etiam Natura humana, & potentia generativa computatur unum principium. Quae itaque adversarius opponit contra P. Haunoldum, tantum probant Naturam esse principium quo similitudinis, quod P. Haunoldus n. 686. expressè concedit, (& propter hanc similitudinem Verbi ait, ipsum generari) non autem probant, Paternitatem non esse principium quod productionis, de quo ipse loquitur, & de quo rectè dixit, quod principium formale quo debeat à termino productionis realiter distingui. Videat ergo Adversarius, quam immeritò, ut P. Haunoldum posset impugnare, dixerit S. Thomam se retraxisse, adeoque ab initio errasse.**

CONTROVERSIA XX.

SVBSISTENTIA ABSOLVTA.

An talis detur prater Relativas in DEO.

23. **E**X mente S. Thomae, & rectissime dixit P. Haunoldus lib. 1. n. 668. Non dari in divinis unam communem seu absolutam Subsistentiam, sumendo Subsistentiam pro hypostasi,

prout à Concilijs. SS. PP. & Theologis communiter sumitur. Nam S. Thomas q. 40. a. 1. expressè ait. *Remota proprietate personalis per intellectus, tollitur intellectus hypostasis. Et abstractio totali abstractione proprietatibus, sola essentia, & non Persona remanent.* Pro cuius evidentiâ Advertendum est, per nomen Subsistentia magis genericè, & secundum etymologiam nominis acceptum à S. Thoma q. 9. de potentia a. 1. & seqq. designari principium, per quod natura fit per se, & non in alio existens, adeoque Subsistens; hoc autem principium esse ipsum principium individuationis, eò quod natura non Subsistat, nisi in singulari: quia ergo natura divina, & secundum S. Doctorem loc. cit. quaelibet Substantia spiritualis per se ipsam est individua, & immultiplicabilis, ideo in hoc sensu etiam est per se ipsam Subsistens, ac proinde est sui ipsius Subsistentia, & sic natura divina non fit Subsistens per relativas personalitates, sed potius istae sunt Subsistentes, & acquirunt singularem ac individualement naturam per ipsam naturam divinam cum ipsius realiter identificatam. Sumendo tamen Subsistentiam pro hypostasi, quae in Subsistentijs intellectibus speciali nomine vocatur persona, non sufficit ad rationem Subsistentiae, esse prae dictum immultiplicabile, sed debet etiam esse prae dictum incommunicabile, & distinctivum unius Subsistentiae singularis ab alia. Unde S. D. cit. q. 4. in C. ad quaestionem, *Utrum hoc nomen personae divinae significet relativum, vel aliquid absolutum*, his verbis sole clarioribus respondet. [Dicoendum est, quod hoc nomen Persona communiter sumpta nihil aliud significat, quam Subsistentiam individualement naturae continentem Substantia individua, id est, NB. incommunicabilem, & ab aliis distinctam, tam Dei, quam hominis, quam Angeli oportet, quod Persona divina significet Subsistentiam distinctam in natura divina, sicut persona humana significat Subsistentiam distinctam in natura humana; & haec est formalis significatio tam personae divinae, quam humanae.] Et paulò post: [Distinctum verò incommunicabile in natura divina NB. non potest esse nisi relatio: quia omne absolutum est commune, & indistinctum in divinis.]

94. Atque ita S. D. toto hoc Articulo instituto probat, & contra 18. objectiones confirmat, nomen personae non esse aliquid metaphysice absolutum; unde in articulo sequenti ad 13. designat etiam disparitatem, quare in creatis id quod est Subsistentia in primo sensu accepta, jam etiam sit hypostasis vel persona, non autem in divinis, quia nimirum repugnat eandem individualement naturam creatam esse communem realiter distinctis, prout eadem natura divina est per identitatem communis realiter distinctis personis: verba S. Doctores sunt

hæc. [Dicendum, quod in rebus creatis principia individuantiæ duo habent, quorum unum est, quod sunt principium subsistendi, natura enim communis de se non subsistit, nisi in singularibus: aliud est, quod per principia individuantiæ, supposita naturæ communis ab invicem distinguuntur. In divinis autem proprietates personales hoc solum habent, quod supposita divinæ naturæ ab invicem distinguuntur, non autem sunt principium subsistendi divinæ essentia. Ipsa enim divina essentia est secundum se subsistens: sed è converso proprietates personales habent, quod subsistant ab essentia.] Atque hic erat textus ab Adversario adductus, ad quem proinde pater responsio ex indicato discrimine inter subsistentiam prout est hypostasis seu persona in divinis, sub qua acceptione non potest esse absoluta, & prout est solummodo principium individuationis, seu existentia per se, sub qua acceptione non potest esse relativa. Eodem modo intelligendus est aliter textus i. dist. 21. q. 2. a. 1. ubi S. D. ait, *Natura divina in se habens esse subsistens, nullâ intellectu personarum distinctione*: nempe hic iterum non sumit subsistentiam pro hypostasi, vel persona, pro qua tamen à PP. & TT. atque nominatim à P. Haunoldo sumitur, quando negant subsistentiam absolutam, quando v. g. S. Iustinus in expositione Fidei de Trinitate non longè ante medium dixit: *Quatenus Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, unius Deitatis dignoscendo subsistentias, quatenus autem DEVS, essentiam communem subsistentiarum intelligendo.* Et S. Damascenus in Epist. de Trifragio prope medium. *Non est autem ipsorum communis una hypostasis, Deitas autem communis est trium hypostasum una existens.*

CONTROVERSIA XXI.

PERSONÆ DIVINÆ.

Ex quali Cognitione Secunda Persona procedat à Prima.

95. Angelico Doctore consonat P. Haunoldus, quando lib. 1. n. 757. dicit: *Probabilis est, verbum procedere ex cognitione futurorum secundum aliquam terminationem virtualiter intrinsecè distinctam, quâ representantur objecta futura.* Nam S. D. i. p. q. 34. a. 3. in C. expressè ait: [Quia Deus uno (realiter) actu, & se & omnia intelligit, unicum verbum ejus est expressivum non solum Patris, sed etiam creaturarum. Et sicut Dei scientia, Dei quidem est cognoscitiva tantum, creaturarum autem cognoscitiva & factiva: ita verbum Dei, ejus, quod in Deo Patre est, est expressivum tantum,



creaturarum verò est, expressivum & operativum. Et propter hoc dicitur in Psal. 32. Dixit, & facta sunt, quia importatur in verbo ratio factiva eorum, quæ DEVS facit.] Quæ verba rectius dissimulasset Adversarius, quàm ut ex eis inferre conetur non pertinere per se ad processionem Verbi cognitionem creaturarum, ut factarum, eò quod ut sic non solum principium ut factivum, sed ut faciens respiciant: Nam præterquam quod hac illatione non ostendat, quomodo non ex cognitione futurorum, seu faciendorum verbum procedat, ipsa illatio facilè evertitur. Cum enim cognitio DEI, ex qua Verbum secundum S. Thomam procedit, omnes creati temporis differentias, in quibus res sunt, erunt, & fuerunt, representet, hoc ipso est factiva, & faciens creaturas, & qui dicit Verbum procedere ex cognitione factiva, dicit etiam, ipsum procedere ex cognitione faciente. Deinde ipse S. Doctor expressè in textu testatur, Verbum procedere ex cognitione eorum, de quibus Psalmista ait: *dixit, & facta sunt*: ergo juxta S. Doctorem Verbum procedit ex dictione faciente: præsertim, quia secundum eundem S. D. Deus cognoscit omnia, ut sibi præsentia. Præterea in argumento S. D. allegat textum S. Augustini lib. 83, quæstionum. q. 63. tradentis, *quod in nomine Verbi significatur non solum respectus ad Patrem, sed etiam ad illa, quæ per Verbum facta sunt operativa potentia.*

96. Eandem assertionem statuit etiam S. Thomas q. 4. de veritate a. 5. in C. ad finem, inquit: [Pater principaliter dicit se, generando Verbum suum, & ex consequenti dicit creaturas, ideo principaliter, & quasi per se, Verbum refertur ad Patrem: sed ex consequenti, & quasi per accidens refertur ad creaturam.] Neque potest hic textus intelligi tantum de creaturis possibilibus: quia Pater dicit Filio, quidquid ipse scit, & Christus ipse frequenter in sacro Evangelio testatur, se audivisse & accepisse à Patre, quæ ipse per prædicationem suam nota fecit hominibus, & scientiam suam, non esse suam, sed Patris, qui generando misit. Atqui hæc scientia & Christi prædicatione non tantum erat de possibilibus, sed vel maximè de futuris: neque erat solummodo scientia creata, suæ Humanitati propria; quia hanc non à solo Patre, sed etiam à Spiritu Sancto accepit, scientiam verò prædictam, adeoque Increatam Spiritus Sanctus à Christo accepit, ita attestante Jo. 16. v. 14. *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem: non enim loquetur à semetipso: sed NB. quacunque audiet loquetur, & quæ ventura sunt (adeoque nec sola possibilia, nec sola necessaria, sed etiam futura contingentia) annuntiabit vobis. Ille me clarificabit: quia NB. de meo accipiet,*

E

piet,

piet, & annuntiabit vobis. Imò ipse S. Thomas in responsionibus ad objectiones evidenter declarat, se assertionem suam etiam ad creaturas ut exituras extendere. Nam in Resp. ad 2. ait, Verbum referri ad creaturam constituendam. Et cum in tertio argumento ita sibi objecisset. [Omne nomen importans respectum ad creaturam non potest intelligi, non intellecto, quod creatura sit actu vel potentiâ: quia qui intelligit unum relativorum, oportet, quod intelligat reliquum: sed non intellecto aliquam creaturam esse, vel futuram, adhuc Verbum intelligitur in Deo, secundum quod Pater dicit se ipsum; ergo Verbum non importat aliquem respectum ad creaturam.] Non respondet S. D. negando suppositum, quod quando dixit in conclusione, Verbum per accidens referri ad creaturam id intelligendum fuerit de creatura possibili; sed sic respondet: [Dicendum, quod ratio illa procedit de illis nominibus, quæ per se important respectum ad creaturam: hoc autem nomen non est huiusmodi, ut ex dictis patet. Et ideo ratio illa non sequitur.] Caterum ex eo, quod S. D. dicat respectum Verbi ad creaturas esse tantum habitudinem seu terminationem accidentalem, juxta dicta in contr. 17. confirmatur illud, quod P. Haunoldus in sua conclusione indicavit: Verbum procedere ex cognitione futurorum secundum aliquam terminationem virtualiter intrinsecè distinctam, quâ repræsentantur objecta futura.

97. Atque ex his patet, Adversarium male usum esse hac distinctione, quod verbum scientiam contingentem à Patre non acceperit ex vi suæ processionis formaliter: Sed identicè tantum & concomitanter: quia quod formaliter, licet minus principaliter, dicitur à Patre, id formaliter auditur & accipitur à Filio: & id, quod formaliter repræsentatur à Verbo, ex illius cognitione existente in Patre Verbum formaliter procedit. Deinde quod S. Doctor non tantum loquatur de scientia contingente omnibus tribus Personis communi, sed de Notionali, quæ formaliter accipitur, iterum evidens est ex paritate à S. Thoma instituta 1. p. q. 37. a. 2. ad 3. his verbis: [Dicendum, quod Pater non solum Filium, sed etiam se, & nos (utique non tantum ut possibiles) diligit Spiritu Sancto: quia, ut dictum est, diligere NB. prout Notionaliter sumitur, non solum importat productionem divinæ Personæ, sed etiam Personam productam per modum amoris, qui habet habitudinem ad rem dilectam. Unde NB, sicut Pater dicit se, & omnem creaturam Verbo, quod genuit, in quantum Verbum genitum sufficienter repræsentat se, & Patrem, & omnem creaturam: ita diligit se, & omnem creaturam Spiritu sancto &c.] Subsumo. Atqui Spiritu Sancto diligit notionaliter, non tantum creaturas possibiles, sed nos existentes, amando nobis existentiam, & quâ

existentes, ut probat S. Doctor 1. p. q. 20. a. 1. per totum. ergo Verbum notionaliter repræsentat omnem creaturam tam existentem, quam possibilem.

98. Non tamen propterea rectè infert Adversarius, admittenda esse duo Verba, sicut non admittendi sunt duo Spiritus Sancti: quia hanc sequelam expressè negavit S. D. q. 14. a. 3. in C. inquires. [Quia DEVS uno actu & se, & omnia intelligit, unicum Verbum ejus est expressivum non solum Patris, sed etiam creaturarum.] Aliud ergo est, terminationem Verbi, quæ quasi per accidens refertur ad futuras creaturas, esse virtualiter distinctam à Verbo, prout refertur ad Patrem: & aliud: esse duo Verba, quæ realem distinctionem denotarent. Hinc neque datur Quaternitas, etiam si divina Natura virtualiter distinguatur à singulis Personis, ut contr. 3. dictum est: neque dantur duæ scientiæ absolutæ seu communes, etiam si scientia simplicis Intelligentiæ, & scientia Visionis virtualiter differant. Neque dantur duæ volitiones, etiam si virtualis distinctio inter volitionem necessariam & inter decreta seu Terminationes liberas cum multis doctis Thomistis contr. 17. citatis, & ut ostendi cum ipso S. Thoma conceditur.

CONTROVERSIA XXII.

ANGELORVM NATVRA.

An eadem quoad speciem sit numero immultiplicabilis.

99. Immerito accusat Adversarius P. Haunoldum lib. 1. n. 833. quod S. Thomas opusc. 16. §. Restat autem, non sincerè retulerit, mentemque ipsius in dubium revocaverit. Nam cum S. Doctor sibi Averroistarum nomine, ut nam animam rationalem propter suam immaterialitatem in omnibus corporibus starentium hæc sibi objecisset, inquires: [Si quis autem obijciat, quod si multiplicentur (animæ) secundum corpora, sequitur, quod destructis corporibus non remanent multæ animæ.] Ita respondit: [Valde autem ruditer argumentantur ad ostendendum, quod Deus facere non possit, quod sint multi Intellectus ejusdem speciei, credentes hoc includere contradictionem.] Hæc causam mox subijciens, ulterius inquit. [Dato enim, quod non esset de natura intellectus, quod multiplicaretur, non propter hoc oportet, quod intellectum multiplicari, includere contradictionem. Nihil enim prohibet, aliquid non habere in sua natura causam aliquam, quod tamen habet illud ex alia causa.] Sic ut gra-

grave habet ex sua natura, quod non sit sursum, tamen grave esse sursum, non includit contradictionem; sed grave esse sursum, secundum suam naturam contradictionem includeret. Sic ergo Intellectus, si naturaliter esset unus omnium, quia non haberet naturalem causam multiplicationis, posset tamen fortiri multiplicationem ex supernaturali causa, nec esset multiplicatio contradictionis.] Quorum verborum sensum, ut brevius referret P. Haunoldus, exemplo ductus nostri doctissimi P. Suarezij lib. 1. de Angel. c. 15. n. 5. (quod etiam Adversarium, sed non retento eodem sensu fecisse supra contr. 13. meminimus) prorsus eadem significatione manente, imò iisdem verbis, in quibus S. D. vim posuit, repetitis, sic illum adduxit: *Licet substantia separata* (posuit hunc Nominativum non Angelos designando, sed animas rationales, prout in objectione ponebantur separata à suis corporibus) *non habeant in sua natura causam distinctionis, nec naturalem causam multiplicationis, possunt tamen fortiri multiplicationem ex supernaturali causa, nec esset implicatio contradictionis.* Quia autem ex hoc discursu S. Doctoris videtur inferri posse, quod licet non esset de natura Angeli, quod multiplicaretur, non propter hoc oportet, quod Angelum multiplicari, includeret contradictionem. Propterea dixit P. Haunoldus non omnino certo constare de mente S. Doctoris, utrum non alii textus i. p. q. 50. a. 4. & q. 75. a. 7. & q. de spiritualib. creaturis a. 8. ubi S. D. videtur impossibilitatem multiplicationis adstruere, tantum intelligendi sint de impossibilitate ordinariâ, non extraordinariâ & absolutâ, prout de facto plures doctissimi Thomistæ illos intelligunt, ut Ferrar. Bannez, Zumel, Ripa, & probabile iudicat Capreolus etiam in doctrina D. Thomæ: qui, inquit Bannez q. 50. a. 4. in fine, [non loquitur de omnimoda impossibilitate, quæ fundatur in repugnantia contradictionis, sed de impossibilitate, quæ consideratur secundum potentiam & ordinem naturalem.]

100. Neque iste modus loquendi S. Thomæ caret exemplo, quale supra controver. 5. attulimus ex q. 10. de veritate a. 11. in C. ubi licet S. D. dicat, *fieri non posse*, ut quis Deum videat per essentiam, nisi ad hoc intellectus creatus per lumen gloriæ disponatur, faretur tamen, id fieri posse per potentiam extraordinariam. Imò ipse S. Doctor suum discursum de anima separata etiam ulterius voluit extendi: nam verbis paulò antè fusiùs ex illo relatis immediatè hæc subiungit: [Quod non tantum dicimus propter propositum (propter refutandam scilicet immultiplicabilitatem animarum) sed magis, ne hæc argumentandi forma ad alia extendatur: sic enim possent concludere, quod Deus non potest facere, quod mortui resurgant, & quod cæci ad visum reparentur.] Quid ni ergo liceat suspicari, S. Thomam etiam voluisse, ne

Adversariorum argumentandi forma ab animabus separatis ad Angelos extendatur? Vnde à P. Haunoldo allatum testimonium S. Doctoris etiam de Angelis intelligunt citati Thomistæ, ut videre est apud Bannez prope finem a. 4. ubi etiam allegat S. Augustinum, lib. 1. de libero arbitrio dicentem: quod si Deus annihilaret omnes Angelos, posset sine dubio creare multos plures ejusdem speciei, & gradus.

101. Unde ne S. Thomas à S. Augustino fidissimò suo Achate recessisse dicendus sit, poterit ex mente relatorum Thomistarum ad textum q. de spiritualib. creat. a. 8. responderi, Angelicum Doctorem tantum ex suppositione, quod intellectui nec supernaturaliter offeratur alia causa, solo numero distinguendi Angelos, quàm quæ de facto, & naturaliter requiritur ad concipiendam distinctionem merè numericam, nempe distinctio numerica subiectorum, ob quæ oportet multiplicari formas in illis receptas, dixisse: [Si Angelus est forma simplex abstracta à materia, impossibile est etiam fingere, quod sint plures Angeli unius speciei.] Quæ responsio potest colligi ex immediatè sequentibus verbis, pro ratione ibid. subjunctis. [Quia quæcunque forma (pergit S. Doctor) quantumcunque materialis, & infima, si ponatur abstracta vel secundum esse, vel secundum intellectum, non remanet, nisi una, in specie una. Si enim intelligatur albedo absque omni subiecto existens, non erit possibile, ponere plures albedines, cum videamus, quod hæc albedo non differt ab alia, nisi per hoc, quod est in hoc vel illo subiecto, & similiter si essent humanitas abstracta, non esset, nisi una tantum.] Per quæ verba utique S. D. non vult dicere per abstractionem albedinum vel humanitatum à suis subiectis vel suppositis tolli à parte rei, vel in intellectu omne fundamentum, etiam supernaturaliter possibile, concipiendi distinctionem realem, neque Divinitus à formis auferibilem, per quam realiter distinctæ etiam realiter multiplicantur; cum utique sufficiens fundamentum distinctionis realis concipiendæ intellectui præberetur, si tales formæ à Deo sensibus subicerentur, ut existentes in locis separatis, ac discontinuis.

102. Proinde S. D. suo argumento, petito ex independentia Angelorum à materia vel subiecto, quod juxta textum 1. dist. 34. q. 1. a. 1. in C. loco materiæ se habeat, non tam videretur velle probare, non esse naturaliter possibiles, solo numero distinctos Angelos, quàm non esse naturaliter possibile, dari actum plures solo numero distinctos Angelos, adeoque multiplicitem merè numericam non repugnare ipsi naturæ, seu essentiæ Angelorum (quæ neque supernaturaliter mutari posset) sed repugnare quoad modum simultaneæ existentie propter sic concipiendum discursum S. Thomæ. Non habemus fundamentum concipiendi plura individua ejus-

E 2 dem

dem speciei existere connaturaliter, & ex natura ipsius speciei, nisi quando species aliqua est talis, ut ad bonum statum Universi necesse sit illam speciem individualiter multiplicari: sed tantum necesse est individualiter multiplicari materiam, & formas substantiales, vel accidentales, Ordinatas ad materiam, vel ad aliquid, quod est loco materiae; unde qui conciperet formam aliquam existere, non haberet fundamentum concipiendi multiplicatam numericam sub eadem specie, si eam conciperet in abstracto, & non prout multiplicatam in materiis, vel subiectis exigentibus ejus multiplicationem. Sic *Magister Angelicus* (assumo epiphonema Ironicum Adversarii sine Ironia) *favet Haunoldo.*

CONTROVERSIA XXIII.

ANGELORVM POTENTIAE.

An objectum aequè necessario influat immediate in cognitionem, sicut potentia.

103. **E**X eo, quod P. Haunoldus lib. 1. n. 867. concedat, objectum posse in defectum immediati influxus mediante specie impressa concurrere ad cognitionem sui, substantiam verò cognoscitivam asserat n. 871. semper debere immediate influere in cognitionem suam, (ut fuisse contr. 4. probatum est, tum ex vitalitate cognitionis, tum ex aliis rationibus, pro immediato influxu objecti minimè pugnantibus) non rectè infert Adversarius, P. Haunoldum sibi ipsi contradicere; quamvis ipse P. Haunoldus libenter fateatur, se in hoc, quod potentiam cognoscitivam, immediate influentem, à substantia realiter non distinguat, dissentire ab Angelico Doctore. Illationem enim esse illegitimam, inde patet, quia doctrina P. Haunoldi non fundatur in hoc principio, quod Adversarius sibi imaginatur, quasi effectus non possit tribui, nisi principio immediate illum producenti, hoc enim non solum est falsum quoad concursum mediatum ipsius objecti in cognitionem sui, sed etiam in pluribus aliis casibus, ut quando ignis in recepta Philosophorum sententiâ non nisi mediante calore interno producit calorem ad extrâ. Ad illos tamen casus, quos Adversarius adducit, quando scilicet mediante habitu fidei, spei, charitatis, luminis gloriæ producti actus supernaturales attribuuntur nobis ipsis, P. Haunoldus in sua sententiâ facile negat suppositum, quod hujusmodi actus non producantur immediate ab anima, cujus negandi speciales rationes, à dicto principio omnino diversas, attulit in suo libello de anima rationali, ad quem

in opere Theologico lectorem remittit. Acque facile quoad ultimam instantiam, quod mediante qualitate ignis infernalis verè cruciet damnatos, negatur suppositum, quod sola qualitas, elevans ignem, si quæ talis datur, sine partiali concursu, procedente ab igne vel à calore ignis, efficiat cruciatum, id est, formam afflictivam substantiæ incorporeæ, propter alligationem ad ignem.

CONTROVERSIA XXIV.

PECCATVM LVCIFERI.

Quale hoc fuerit.

104. **L**ICET S. Thomas peccatum Luciferi per duplex membrum sub divisione, hisque verbis expresserit, q. 63. a. 3. in C. Diabolus in hoc appetit indebitè esse similis DEO, quia appetit ut finem ultimum beatitudinis id, ad quod virtute sua natura poterat pervenire: avertens suam appetitum à beatitudine supernaturali, quæ est ex gratia DEI. Vel si appetit ut ultimum finem illam DEI similitudinem, quæ datur ex gratia, voluit hoc habere per virtutem suam naturæ, non ex divino auxilio secundum DEI dispositionem: immeritò tamen Adversarius conqueritur contra P. Haunoldum, quod lib. 1. n. 973. cum debita reverentia recedens à S. Thoma, tantum primum membrum retulerit, illudque solum impugnaverit. Nam per hoc neque inciviliter, ut Adversarius objicit, S. Doctorem retulit, neque ab illius opinione per argumentorum suorum tela abstrivit. Primò: quia S. D. ipse in primo membro suam sententiam potissimum constituit; unde illud asseruit absolute, alterum verò tantum sub conditione, dicendo, *vel si appetit &c.* quasi diceret, si appetit Beatitudinem supernaturalem, eam non aliter appetit, quam si eam per suam virtutem seu vires naturæ habere possit. Secundò: quia S. D. ipse utrumque membrum ad unum reducit; propterea mox hæc expressa verba subiecit, *Et hæc duo NB. quodammodo in idem redeunt: quia secundum utrumque appetit finem beatitudinem per suam virtutem habere, quod est proprium DEI.* Cum igitur P. Haunoldus in hoc idem, in quod illa duo quodammodo redeunt, nempe in beatitudinem propriam naturæ virtute habendam, sua tela direxerit, & hæc scopum istum feriant, æquè ac si beatitudo illa expressè fuisset divisa in naturalem ac supernaturalem; hinc Adversarius loco solutionis argumentorum, non sufficienter reponit hæc verba. [Cum sua tela Recentior iste præstet contra priorem relatorum ex Angel. Magistro Verborum partem taliter direxit, ac si prius non fuisset subiecta ab eodem Aquinate: si prius non fuisset subiecta ab eodem Aquinate, sed in opinionem non solum intactam reliquit, sed inciviliter retulit.] Tertiò: quia Angelicus Doctor 3. cont. gent. c. 109. circa medium, quoniam

locum P. Haunoldus quoque allegavit, etiam solummodo primum membrum expressit inquit: [Potuit igitur in voluntate substantiæ separata esse peccatum ex hoc, quod proprium bonum & perfectionem NB. in ultimum finem non ordinavit, sed inhæsit proprio bono ut fini. Et quia ex fine necesse est, ut regulæ sumantur, necesse est, ut ex se ipsa, in quo finem constituit, alia regulariter disponderet, & ut ejus voluntas ab alio superiori non regularetur; hoc autem soli Deo debetur.] Quartò, quia per hanc Verborum partem: *vel si appetijt, ut ultimum finem &c.* non significatur malitia peccati consistens in appetitu efficaci beatitudinis supernaturalis, sed potiùs, in contemptu illius, quatenus Lucifer eam non aliter voluit accipere, nisi fruendo suâ beatitudine naturali absque labore & conatu actuum supernaturalium, per auxilia gratia ultra Vires naturæ præstandorum; unde posterioris partis malitia resolvitur in malitiam prioris partis, scilicet in amorem inordinatum beatitudinis naturalis, ob quam retinendam Lucifer contempsit beatitudinem supernaturalem; & sic tela à P. Haun. excussa contra inordinatum amorem beatitudinis naturalis, pugnabant etiam contra contemptum beatitudinis supernaturalis, ad eoque simul contra alteram partem Verborum, quæ proinde non opus erat referre; sed opus erat, ut Advers. ad argumenta P. Haunoldi responderet.

105. A peccato Luciferi transit Adversarius ad pœnam illius peccati, & nullo quidem textu allegato ex S. Th., ait, Thomistæ præter obstinationem, provenientem etiam ex Angelorum liberi arbitrii inflexibilitate, rectè intellectâ, non solum docent, diabolos puniri *per localem alligationem ad ignem*, ut sibi imaginatus est Haunoldus n. 990. & 993, sed longe plures statuunt effectus qualitatatis, dæmones alligantis, quos coram Julio II. recensuit Cajetanus to. 3. opusculor. Verùm illos effectus alligationis etiam P. Haunoldus facit sibi imaginatus est, utpote cum alligatione per se connexos, cum Cajetanus non alios recensuerit, quàm ademptum Dominium in ignem corporeum, subjectione erga illum substitutâ, continuam in hoc supplicium reflexionem, mentisque per illam ab alijs objectis restrictionem, afflictionem voluntatis propter supplicii detestabilitatem, & propter Dei vindicis resultantem gloriam, erga quem odio & invidia omnes dæmones ardent: his addit activæ potentia in res subjectas imminutionem, ab applicationis inhibitione provenientem, pœnæ perpetuitatem & levaminis carentiam, menti semper observantes. Solum ergo ut ex n. 995. patet, supposuit P. Haunoldus referens sententiam S. Thomæ, præter alligationem & dictos effectus in illa inclutos à S. Doctore non attribui igni infernali aliquam elevationem

nem ad producendam qualitatem spirituales doloriferam in Angelis damnatis, nec modo illis contrariam ac molestam, quo est calor corpori sensitivo, non solum voluntatem affligens. Illud autem rectè suppositum fuisse à P. Haunoldo, patet ex omnibus illis locis S. Thomæ, ubi hac de re scribit, supplicium ignis solum explicans per alligationem includentem recentissimos effectus. Videatur S. Thomas 4. contr. Gent. cap. 90. & q. 26. de verit. a. 1. & 1. p. q. 64. a. 4. & quodlibeto 3. a. 23. & 2. dist. 6. a. 3. ad 6. & 4. dist. 44. q. 3. a. 3. q. 3. ad 4. ubi expressè ait. *Dicendum, quod ignis non agit in animam per modum influentis, sed per modum detinentis.* Quorum Verborum et si R. P. Joan. Bapt. Gonet disp. 15. de pœna Angelorum n. 48. cum Joanne à S. Thoma ad mentem Angelici Doctoris q. 26. de verit. a. 1. in C. rectè dicat. [Sensum non esse, quod ignis non influat in animas (eadem à potiori est ratio de Angelis) quas detinet captivas; alias enim non concederet, quod agit in ipsas, cum agere in aliquem, quocunque modo sumatur, importet aliquem influxum in eum; Voluit tamen dicere, id quod influit ignis, in animam, deservire duntaxat ad detinendum non verò ad alterandum, vel corrumpendum.] Negatâ autem hac qualitate alterativâ & corruptivâ, hoc ipso censuit S. Doctor supplicium ignis infernalis in sola alligatione & effectibus ex illa consequentibus consistere. Vnde postquam loco proximè citato dixisset: [Contrarietas formarum, vel qualitatum invenitur in solis generabilibus, & corruptibilibus: unde sola hujusmodi propriè hoc modo pati possunt; unde anima cum sit incorporea, hoc modo pati non potest, & si etiam aliquid recipiat, non tamen hoc fit per transmutationem à contrario in contrarium: sed per simplicem agentis influxum. Sicut aer illuminatur à sole.] Mox infert, & ita subjungit. [Ignis ergo ille corporeus agens, ut instrumentum Divinæ Iustitiæ, facit aliquid supra virtutem naturæ, scilicet animam detinere, vel ligare &c.] Vbi tamen, sicut etiam in alijs locis citatis, quia S. D. explicite non recenset effectus alligationis ex Cajetano allatos, neque debuisset Adversarius hoc à P. Haunoldo exigere.



F

EX



EX PRIMA
SECUNDE.

CONTROVERSIA XXV.

BEATITUDO FORMALIS.

An hæc consistat in sola Visione DEI.

106. **E**X hoc, quod S. Thomas 1. 2. q. 3. a. 4. Beatitudinem formalem, in speciali, & quidem propriè dicto sensu acceptam, in sola Visione Beatifica constituat, & sub illa acceptione dicat: quod quantum ad id, quod est essentialiter ipsa Beatitudo, impossibile est, quod consistat in actu Voluntatis: non rectè deducit Adversarius, vel Angelici Doctoris doctrinam fore mancam, vel P. Haunoldum in vanum laborasse, dum lib. 2. à n. 21. pro diversa acceptione possessionis, jam in sola Visione, jam in solo amore, jam in utroque simul sumpto, consistere possessionem Beatitudinis objectivæ affirmavit. Nam ipse S. Thomas præter Visionem aliud genus possessionis formalis, non à P. Haunoldo primùm excogitata, sed ab omnibus D.D. recepta, quâ Bona aliena Amici quisque sibi appropriat, ac possidet, pluribus in locis agnovit: 1. dist. 10. a. 3. in C. inquit. [Quando autem aliquis placet sibi in aliquo, trahit se in illud, & conjungit se illi, quantum potest, ita ut illud NB. efficiatur suum, & inde est, quod amor habet rationem uniendi amantem, & amatum.] & 3. dist. 27. q. 1. a. 1. in C. [Amor nihil aliud est, quàm quædam transformatio affectûs in rem amatam. Et quia omne, quod efficitur forma alicujus, efficitur unum cum illo: ideo per amorem amans fit unum cum amato, quod est, factum forma amantis. Et ideo dicit Philosophus 9. ethic. c. 4. quod Amicus est alter ipse. Et 1. Cor. 6. Qui adhæret Deo, unus Spiritus est.] Cum ergo Beati per amorem DEO, tanquam Beatitudini suæ objectivæ, perfectissimè adhæreant, & illum efficiant suum, atque in eum se transforment, ut quidquid est ipse, id affectivè sit singulorum Beatorum, an non amor est possessio formalis, & consequenter in aliquo sensu, à S. D. & communiter recepto, Beatitudo formalis? Vnde idem Angelicus Doctor in cap. 25. Mat. exponens illa verba vers. 34. possidete paratum vobis regnum, sic ea explanat. Dicit: Possidere: id est, intrare in possessionem, qualis autem ea sit possessio in eodem cap. v. 21. Christus ipse indicavit, dicens: intra in gaudium Domini tui. In quæ Verba Angelicus Præceptor præveniens objectionem Adversarii ita scribit. [Gaudium enim est præ-

mium. Et posset dicere aliquis, Nonne Visio est præmium, vel aliquid aliud bonum? Dico, quod si alia res dicatur præmium, gaudium tamen est finale præmium. Sicut possem dicere, quod est finis gravium locus inferior. Item quiescere in illo loco, & illud est magis principale. Sic gaudium nihil aliud est, quàm quies animi in bono adepto, unde ratione finis dicitur gaudium præmium: Si autem gaudium est quies, ultimatè intenta, & principalis possessio boni adepti, jam in vero sensu beatitudo formalis dici meretur.

107. Rectè itaque distinguitur duplex possessio. Una, quâ Beatitudo objectiva prædicta sit præsens, & Primò, ita possidet, ut sine alio actu intermedio possit statim sequi fructus, seu delectatio de illa. Altera, quâ perficitur, & consummatè possidet, & respectu hujus possessionis Amor Dei gaudens de bonis illius non est aliquid consequens vel concomitans, sed ad effectum spectans, per quod S. Thomas 1. 2. q. 4. a. 8. ad 3. distinguit Amorem Beatorum erga Deum ab amore erga DEUM. [Dicendum, (inquit,) quod perfectio Charitatis NB. est essentialis beatitudini quantum ad dilectionem Dei, non quantum ad dilectionem proximi.] Et in fine concludit. [Unde quasi concomitenter se habet amicitia ad perfectam beatitudinem.] Ad quam scilicet Amor Dei non habet concomitantes, sed est essentialis: quia perfecta Beatitudo, non est tantum inchoata, sed consummata possessio, quâ Deus, seu Beatitudo objectiva tenetur per omnes potentias animæ, immediatè illius capaces, uti non solum capax est Intellectus per Visionem, sed etiam voluntas per amorem, quæ sicut est præcipuum instrumentum operans ad meritum, sic debet etiam esse præcipuum instrumentum operans ad possessionem formalem beatitudinis objectivæ, tanquam ad præmium principale, quod testis Thomas 1. c. est gaudium Amorosum de DEO: ubi hæc subjungit: [Intra in gaudium Domini tui, id est, gaude eo, quo gaudet, & de quo gaudet Dominus tuus, scil. de fruitione sui ipsius. Tunc ergo gaudet homo, ut Dominus, cum fruatur ut Dominus. Unde dicit Dominus Apostolis. Statui Vos, ut edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo, id est, NB. ut letis beati, in quo sum beatus.] Quibus Verbis sicut gaudium Domini dicitur esse id, quo Dominus est consummatè Beatus, sic gaudium de Bonis Domini, quod est formaliter amor, dicitur, esse id, quo homines sunt consummatè Beati.

108. Licet autem idem S. D. 1. 2. q. 3. a. 8. dicat: [Quod ultima & perfecta Beatitudo non possit esse, nisi in Visione Divinæ sententiæ.] Per hæc Verba non vult excludere alium actum à ratione perfectæ beatitudinis, sed tantum vult excludere aliud objectum, de quo ibi.

ibidem quaestio unice instituitur, & de quo particula exclusiva, subinde etiam ab aliis SS. Patribus adhibita, intelligenda sunt: ut quando S. Augustinus in primis de Amore Beatifico, deinde de Visione Beatifica ita locutus est lib. 10. Confess. cap. 22. [Ipsa est vita beata, gaudere ad te, de te, propter te, ipsa est, & non est altera: qui autem aliam putant esse, aliud seclantur gaudium, nec ipsum verum.] Et mox in principio sequentis capitis sic pergit. [Non ergo certum est, quod omnes esse beati volunt, quoniam, qui non de te gaudere volunt, quae sola vita beata est, non utique vitam beatam volunt.] Idem S. Pater autem etiam de Visione DEI ita ait lib. 1. de Trin. cap. ult. [Illa Visio DEI, quam contemplabimur incommutabilem, & humanis Oculis invisibilem DEI substantiam, quae solis Sanctis promittitur &c. sola est summum bonum nostrum.]

109. Atque his testimoniis Angelici & Hipponensis Doctoris pro perfecta, non tantum ex parte objecti, sed etiam ex parte actus, beatitudine complenda, praemissis, ostendo ulterius multiplici naturali ratione, adaequatam Beatitudinem formalem utroque actu, Intellectus ac Voluntas, contineri. Primò. DEUS est Beatitudo objectiva sub ratione ultimi finis, & sub ratione Boni infiniti: ergo ille actus est saltem partialis Beatitudo formalis, qui est actus potentiae agentis propter finem, & tendentis in objectum ut bonum est.

110. Secundo. Beatitudo formalis est ratio formaliter applicans Beatitudinem objectivam, nempe DEUM: sed sicut Visio est ratio formaliter applicans DEUM Intellectui sub ratione Veri perfectissimi, sic Amor est ratio formaliter applicans DEUM Voluntati sub ratione Boni perfectissimi: ergo sicut Visio, ita etiam Amor est partialis Beatitudo formalis.

111. Tertiò. Quemadmodum id non est Beatitudo objectiva, in quo animus hominis non quiescit, sic ille actus non est adaequata Beatitudo formalis, per quem non ultimè quiescit, sed per Visionem DEI nondum quiescit, eamque necessariò ordinat ad Amorem: ergo &c.

112. Quarto. Illius potentiae actus est saltem inadaequata Beatitudo formalis, quae à natura est praecipue ordinata ad possidendam Beatitudinem objectivam; illa autem est à natura ad hoc ordinata, per cuius actum possidetur Beatitudo naturalis: sed haec non solum possidetur per actum intellectus: verum etiam Voluntas, cum propterea bona temporalia non sint beatitudo objectiva hominis, non quia intellectum, sed quia Voluntatem non exsant: ergo non solum actus Intellectus, verum etiam actus Voluntas est saltem inadaequata Beatitudo formalis. Certè S. Thomas 1. 2. q. 2. a. 8. in C. non in ordine ad actum intellectus, sed voluntatis

probat Beatitudinem objectivam hominis esse solum Bonum Increationem; dum allata nostra argumenta supponens, inquit. [Impossibile est beatitudinem hominis esse in aliquo bono creato; beatitudo enim est bonum perfectum, quod totaliter quietat NB. appetitum: Alioquin non esset ultimus finis, si adhuc restaret aliquid appetendum: Objectum autem NB. voluntatis, quae est appetitus humanus, est universale Bonum, sicut objectum Intellectus est universale verum (quibus verbis ulterius indicat S. D. quod sicut Deus sub duplici ratione objectiva est finis hominis, nempe sub ratione universalis veri, & sub ratione universalis Boni, sic illi correspondere duplicem actum, quo formaliter & perfecte possidetur & obtinetur utraque ratio objectiva finis) unde Solus Deus voluntatem hominis implere potest, secundum quod dicitur in Psalmo 102. Qui replet in bonis desiderium &c. in solo igitur DEO beatitudo hominis consistit.]

113. Quintò. Illo modo Deus perfectissimè se communicat Beatis, & per illum perfectissimè possidetur; qui maxime assimilatur modo se communicandi ad intra: Sed modus simul se communicandi per Visionem & Amorem est talis; quia per Visionem assimilatur generationi, quae est Intellectio Notionalis, per Amorem verò assimilatur Spirationali, quae est Amor Notionalis: ergo per Visionem & Amorem Deus perfectissimè possidetur à Beatis: ergo in utroque simul sumpto consistit adaequata, & consummata Beatitudo formalis; quod etiam indicavit S. Bern. epist. 28. dicens: Sicut in hac vita fides & desiderium, sic etiam in alia consummat Visio & Amor.

114. Neque huic consummata Beatitudini obstat argumentum S. Thomae 1. 2. q. 3. a. 4. in C. ubi probans, quod sola Visio sit prima possessio beatitudinis objectivae, inquit: [Consecutio autem finis non consistit in ipso actu voluntatis. Voluntas autem fertur in finem, & absentem, cum ipsum desiderat; & praesentem, cum in ipso requiescens delectatur: manifestum est autem, quod ipsum desiderium finis, non est consecutio finis, sed est motus ad finem: delectatio autem advenit voluntati ex hoc, quod finis est praesens; non autem è converso ex hoc aliquid sit praesens, quia voluntas delectatur in ipso.] His enim verbis rectè quidem probatur intentum S. Thomae, quod amor non sit prima possessio Beatitudinis objectivae, quia, ut in responsione ad 4. ait. Dilectio praeminet cognitioni in movendo, sed cognitio praeva est dilectioni in attinendo: non autem probatur, quod amor, quatenus est gaudium & delectatio de ipsa beatitudine objectiva, supponat jam perfectam & consummatam possessionem, cum S. D. 1. p. q. 20. a. 1. in C. expresse & universaliter dicat: Sunt quidam actus voluntatis, & appetitus, respicientes bonum sub

aliqua speciali conditione: sicut gaudium & delectatio est de bono presente, & habito, desiderium autem est spes de bono, nondum adepto. NB. Amor autem respicit bonum in communi, sive sit habitum, sive non sit habitum.

115. Ex quibus evidens est, quod illud duntaxat gaudium & delectatio, quæ est distincta ab amore, & quæ est de fine, ut possessio, ac præsentia, adveniat Voluntati ex hoc, quod finis est præsens: ipsum verò gaudium, quod est de bonis Amici, ut sunt bona Amici, seu quod est idem ac Amor, non adveniat Voluntati ex hoc quod finis est præsens per affectivam unionem, & transformationem in amatum, sed secundum supra relatos textus Angelici Doctoris primum faciat speciali modo præsentem, ac perfectissimè conjunctum: uti rursum S. D. clarissimè testatur 4. dist. 49. q. 5. a. 1. in C. his Verbis. [Dicendum, quod premium NB. essentiale hominis, quod est ejus beatitudo, consistit in perfecta conjunctione animæ ad Deum, in quantum eo perfectè fruatur, ut viso NB. & amato perfectè.] Unde sicut beatitudo objectiva potest fieri præsens primo modo per Visionem, & secundo modo per amorem unientem, & utroque modo, simul sumpto, per Visionem & amorem, P. Haunoldus utiliter laboravit, distinguendo triplicem acceptionem beatitudinis formalis, pro diversis & ab ipso relatis modis loquendi S. Scripturæ, ac SS. Patrum, & Theologorum sententijs conciliandis; quorum cum multi dicant Formalem Beatitudinem consistere in sola Visione, alij cum Scoto in solo actu Voluntatis, plurimi denique cum Hugone de S. Victore in cap. 7. Dionysij de Cælest. Hier. & cum S. Bona. 4. dist. 49. a. 1. q. 5. in utroque actu illam constituent, nec credam Adversarium in diversis sententijs tot & tantorum Doctorum peregrinum esse, quamvis ex nostris AA. Unicum P. Haunoldum Videatur legisse; hinc vehementer miror, ausum fuisse dicere, quod P. Haunoldus diversam acceptionem possessionis Beatitudinis objectivæ primum excogitaverit.

CONTROVERSIA XXVI.

VOLUNTARIUM INDIRECTUM.

An ad hoc sufficiat, potuisse & noluisse impedire effectum.

116. Immerito ait Adversarius, P. Haunoldum lib. 2. n. 61. S. Thomæ in terminis contraxisse, dum ille effectum ex Omissione secutum ait. [posse dici mihi Voluntarium indirectè, sive obliger, sive non obliger impedire, modò possum.] S. Thomas verò 1. 2. q. 6. a. 3. inquit. [Sciendum, quod non sem-

per id, quod sequitur ad defectum actionis, inducitur sicut in causam in agens, ex eo, quod non agit, sed solum tunc, cum potest & tenetur agere.] Et q. 76. a. 1. sic de DEO loquitur. [Non potest directè esse causa peccati, similiter etiam neque indirectè. Contingit enim quod DEVS aliquibus non præbet auxilium ad evitandum peccata, quod si præberet, non peccarent; sed hoc totum facit secundum ordinem suæ sapientię, & justitię, cum ipse sit sapientia. Unde non imputatur ei, quod alius peccet, sicut causa peccati: sicut gubernator non dicitur causa submersionis navis ex hoc, quod non gubernet navem, nisi quando subtrahit gubernationem, potens, & debens gubernare.] S. Thomas enim in utroque loco tantum dicit, non esse causam sive directam sive indirectam in genere moris, ita ut imputetur ei effectus ad culpam, si potuit quidem illum impedire, sed non tenebatur, nec debebat: non autem dicit, nullo modo, neque in sensu physico esse causam; quæ sensu S. Thomas 3. p. q. 47. a. 1. in C. à P. Haunoldo diligenter citatus, in terminis dicit. Christus non à se ipso, sed à suis persecutoribus fuit Occisus: NB. sua tamen mortis causa fuisse dicitur, non eam prohibendo, cum posset. Quomodo ergo P. Haunoldus S. Thomæ in his terminis contradicit?

117. Debebat itaque Adversarius cum S. D. 1. 2. q. 6. a. 3. distinguere inter Voluntarium, directè vel indirectè, & inter esse causam in genere moris: ad primum enim l. c. plus non requirit, quam quod his Verbis continetur. [Voluntarium dicitur, quod est à voluntate; ab aliquo autem dicitur esse aliquid duplitate. Uno modo directè, quod scilicet procedit ab aliquo in quantum est agens, sicut calefactio à calore. Alio modo indirectè, ex hoc ipso, quod non agit: sicut submersio navis dicitur esse à gubernatore, in quantum desistit à gubernando.] Ad secundum autem imediare sequentibus verbis plus requirit S. D. cum scilicet. Omitteas actionem potest & debet agere: si enim gubernator non posset navem dirigere, vel non esset ei commissæ gubernatio navis, non NB. imputaretur ei navis submersio.

CONTROVERSIA XXVII.

LIBERTAS CREATA.

Quomodo Liberum Arbitrium se ipsum determinet, & à causa prima moveatur.

118. Sub hoc titulo Adversarius repetit ea quæ superiore decimo tertio titulo per Verba Libertas involata expresso, jam diximus, & cum

& rursum æquè, imò magis fallente calamo citat S. Thomam, quasi ille 3. contra Gent. c. 89. ita loqueretur. [Causa prima movet unamquamque causam secundam ad suum effectum, secundum conditionem ipsius causæ secundæ; causam enim non potentem deficere, sic ad suum effectum determinat, ut ipsum necessariò absolute producat, causam autem, quæ deficere potest, ita determinat, ut tamen absolute deficere possit in producendo.]

119. Verum hunc textum in toto capite 89. sapius perlecto reperire non potui; & præterea nihil eum favere Adversario patet ex dictis contr. 9. 11. & 13. & præsertim ex S. Thoma 1. p. q. 19. a. 8. in C. cujus Verba cit. contr. 9. jam reperi, atque ex illis ostendi, hoc ipso, quod causa absolute deficere possit in producendo, eam non determinari per decretum & qualitatem inimpedibilem, essentialiter connexam cum effectu, sed per motionem, seu auxilium, & indifferenter inclinans, & excitans Voluntatem creatam.

120. Quod autem hæc solummodo formaliter se determinet per actionem, pro priori naturæ prædeterminatam à DEO casualiter (adeoque ex parte actus primi, ad quem causalis determinatio spectat) ita ut voluntatis indifferencia jam præsupponatur sublata, etique nihil aliud supersit, quam ut determinatè ponat hunc actum, & nullum alium, quo modo etiam causa necessaria se formaliter determinat, dum per propriam actionem formaliter se reducit in statum actus agentis, hoc inquam, Adversarius minimè potest probare ex Verbis S. Thomæ 3. contra gent. c. 2. n. 7. Ubi ait. [à Contingente ad utrumque non sequitur aliquis effectus, nisi per aliquid, per quod determinetur ad unum.] Nam supra in Contr. 11. jam ostendi, S. Doctorem loqui de contingente seu indifferente ad utrumque in *indifferentia finis*, ad quem prius debet determinari, antequam potentia executiva producat effectum: non autem loqui de indifferencia & prædeterminatione physica causali ingenere causæ efficientis, ut patet evidenter ex cit. n. 7. addito n. 5. si uterque totus legatur: & ex 2. dist. 25. a. 1. in C. Ubi S. D. citata Verba repetit, & sic declarat. [Dicendum, quod nihil agit, nisi secundum quod est in actu, & inde est, quod oportet omne agens esse determinatum ad alteram partem: quod enim ad utrumlibet est æqualiter se habens, est quodammodo potentia respectu utriusque, & inde est, ut dicit Comm. in 2. phys. quod ab eo, quod est ad utrumlibet, nihil sequitur, nisi determinetur: determinatio autem agentis ad aliquam actionem, oportet, quod sit ab aliqua cognitione, præstistente NB. finem illi actioni: sed cognitio determinans actionem, & præsticiens finem, in quibusdam quidem conjuncta est, NB. sicut homo finem suæ actionis sibi præstuit. In quibusdam

verò separata est, sicut in his, quæ agunt per naturam.] Eodem modo Angelicus Doctor exponit prædicta Verba q. 3. de malo a. 3. ad 5. inquiens: *Dicendum, quod voluntas, cum sit ad utrumlibet, per aliquid determinatur ad unum NB. scilicet per consilium rationis, nec oportet hoc esse per aliquid agens extrinsecum.*

121. Hinc tamen immeritò timet Adversarius, quod si homo seipsum determinat ad unum, & si salvâ libertate actus secundi non possit à DEO physice prædeterminari per qualitatem essentialiter connexam cum Uno, exinde sequatur, falsificari hæc Verba S. Thomæ, q. 22. de Verit. a. 8. in C. *Sicut Voluntas potest immutare actum suum in aliud, ita & multò amplius DEVS.* Scientia enim Media dicitur DEO innumera auxilia, & circumstantias, quibus potest humanam libertatem inclinare, & flectere in quemcunque actum, & quod in hunc finem DEO non sit necessaria aliqua qualitas prædeterminans, expressis his verbis S. D. I. c. testatur. [Immutat autem Voluntatem dupliciter, uno modo movendo tantum, quando scilicet Voluntatem movet ad aliquid Volendum sine hoc, NB. quod aliquam formam imprimat Voluntati, (Ecce! motio, qualis est cognitio directiva, seu excitativa existens in intellectu, potest consistere sine forma, seu qualitate prædeterminante, impressâ voluntati; sicut potest consistere sine habitu superaddito, ut mox dicetur) sicut sine appositione alicujus habitus quandoque facit, ut homo velit hoc, quod prius non volebat: alio verò modo imprimendo aliquam formam in ipsam voluntatem. Sicut enim ex ipsa natura, quam DEVS voluntati dedit, inclinatur voluntas in aliquid volendum, ut ex dictis patet: ita ex aliquo superaddito, sicut est gratia vel virtus (Ecce nec hic facit mentionem qualitatis prædeterminantis infallibiliter & essentialiter, sed gratiæ vel habitus virtuosi supernaturalis) inclinatur ulterius (sed non prædeterminatur) ad Volendum aliquid aliud. Sed hæc quidem inclinatio superaddita quandoque est perfecta, quandoque imperfecta. Quando quidem est perfecta, facit necessariam inclinationem in id, ad quod determinat, sicut per naturam de necessitate inclinatur voluntas in appetendum finem (notet Adversarius, quale S. Thomas mox sit subjungitur exemplum, an qualitatem prædeterminantem, vel potius aliquam cognitionem aut habitum voluntatis non indifferenter) sicut contingit in Beatis, in quibus charitas perfecta inclinat sufficienter in bonum, non solum quantum ad finem ultimum, sed quantum ad ea, quæ sunt ad finem. Aliquando verò NB. forma superaddita non est usque quaque perfecta, sicut est in Viatoribus, & tunc ex forma superaddita voluntas inclinatur quidem, sed non ex necessitate.] Subsumo. Atqui si semper daretur qualitas essen-

essentialiter prædeterminans, forma superaddita semper esse omnino perfecta, & voluntas non tantum inclinaretur, sicut fit per auxilium supernaturale, additum Naturæ, sed ex necessitate non impediendi ipsam formam superadditam, & non frustrandi suo actu, cum quo est essentialiter connexa, voluntas poneret suum actum.

CONTROVERSIA XXVIII.

ACTVS INDIFFERENS.

Quare non sit possibilis actus Moralis in Individuo Indif- ferens.

122. **N**on dixit P. Haunoldus lib. 2. n. 379. Probationem veræ sententiæ negantis, posse dari actum moralem, in Individuo Indifferentem, quæ desumpta est ex obligatione naturali, referendi omnes actiones ad debitum finem, utcumque solvi posse, sed illam dixit, utcumque solvi posse, quæ desumpta est ex obligatione naturali, referendi omnes actiones ad finem ultimum, vel positivè honestum, & ideo substituit aliam, fundatam in obligatione naturali, attendendi ad hoc, an actio, quam quis vult ponere, non sit prohibita, ut proinde referatur ad finem saltem negativè honestum. Nec plus voluit dicere S. Thomas 1. 2. q. 18. a. 9. in C. inquit: [Cum rationis sit ordinare, actus à ratione deliberativa procedens, si non sit ad debitum finem ordinatus, ex hoc ipso repugnat rationi, & habet rationem mali. Si verò ordinetur ad debitum finem, convenit cum ordine rationis, unde habet rationem boni: necesse est autem, quod vel ordinetur, vel non ordinetur ad debitum finem: unde necesse est, omnem actum hominis, à deliberativa ratione procedentem, in individuo consideratum, bonum esse, vel malum.]

Quodd enim S. D. per finem debitum non intelligat finem ultimum, vel aliàs positivè honestum, patet ex q. 2. de Malo a. 5. in C. ubi nisi ratione circumstantiarum loci, temporis &c. actus sit prohibitus, asserit illum esse honestum, etiamsi ponatur tantum propter necessitatem quandam justam. [Si enim (inquit) fiat quodcumque, quando oportet, & ubi oportet, & sicut oportet &c. huiusmodi actus est ordinatus, & bonus. Si verò aliquid horum deficiat, actus est inordinatus, & malus. Et hoc maxime considerari potest in circumstantia finis; quod enim fit propter justam necessitatem, vel propter piam utilitatem, laudabiliter fit, & bonus est actus: quod verò caret justâ necessitate, vel piâ utilitate, otiosum reputatur.] Ceterum quid per justam necessitatem, vel piam utilita-

tem S. D. intelligat, quodque sufficiat negativè pia, expressit in 2. dist. 40. a. 5. in C. [Finis autem ille est bonum conveniens homini, vel secundum animam, vel secundum corpus, vel secundum etiam res exteriores, quæ ad utrumque ordinantur, & hoc quidem bonum nisi sit contrarium illi bono, quod est hominis bonum (id est, modò sit negativè honestum, per hoc, quod non sit contrarium ultimo fini) secundum rationem, & rectitudinem Virtutis civilis habet, quia Virtus Civilis dirigit in omnibus, quæ sunt corporis, & etiam, quæ propter corpus quaruntur. Unde si his aliquis mediciter utatur, erit usus rectus: si autem secundum abundantiam vel defectum, erit usus vitiosus, virtuti oppositus: & ideo aliter secundum alios dicendum est, quod nullus actus à voluntate deliberata progrediens, potest esse, qui non sit bonus, vel malus, non tantum secundum Theologum, sed etiam secundum Moralem Philosophum.] Et in fine, postquam dixisset, sufficere ad honestatem actus, si servet medium virtutis inter excessum & defectum, & sit saltem negativè ad eam ordinetur, atque ultimè ad ipsam charitatem, quæ imperat omnibus virtutibus, subiungit S. D. [Siccomedere, & bibere, servato modo temperantiæ, & ludere ad recreationem, servato modo eutropiæ, quæ medium tenet in ludis, urdictur in Ethic, meritorium erit in eo, qui Charitatem habet, quæ DEUM ultimum finem vite sue constituit.] scilicet habitualiter, ut mox dicitur eodem S. D.

123. Denique omnium clarissime in responsione ad 7. ibidem testatur, ad honestatem actionis sufficere, etsi non actualiter referatur ad finem positivè honestum, modò habitualiter seu virtualiter (quæ duo S. D. frequenter pro eodem sumit.) per non retractionem ad illum ordinetur, & finis negativè honestus attendatur, ponendo actionem, quia non est prohibita propter ullam circumstantiam. Verba S. D. sunt: [Ad septimum dicendum, quod hoc, quod dicitur: Omnia in gloria Dei facite: potest intelligi dupliciter. Vel affirmativè, vel negativè. Si negativè: Sic est sensus: nihil contra DEUM faciatis: & hoc modo præceptum est: & sic præceptum hoc præteritur vel per peccatum mortale, quod contra DEUM fit, vel per peccatum veniale, quod præter præceptum, & præter DEUM fit. Si autem intelligatur affirmativè, hoc potest esse dupliciter, aut ita, quod actualis relatio in DEUM sit conjuncta actioni nostræ: solummodo non quidem in actu, sed in virtute: scilicet: non quidem in omnibus finibus ad virtutem finis ultimi manet in omnibus finibus ad ipsum ordinatis, & sic adhuc est præceptum: & contingit omissionem ejus esse mortalem vel venialem: sicut dictum est. Vel ita, quod ordi-

natio actualis in Deum sit actu conjuncta cuilibet actioni nostrae : & sic potest intelligi dupliciter : vel distributive, vel collective : si distributive, sic est sensus : quaecunque actionem facitis, melius est, si eam actu in Deum ordinetis : & sic est consilium : si autem sumatur collective, sic est sensus : Omnia opera vestra ita faciat, quod nullum eorum sit, quin actu in Deum ordinetis : & hoc nec præceptum, nec consilium est. }

124. Ostendo, quod P. Haunoldus conveniat cum S. Thoma in probatione verae sententiae, videamus, an non etiam conveniat in solutione probationis desumptae ex obligatione naturali, referendi omnem actionem ad finem positive honestum. P. Haunoldus ita respondit. [Tamen si hæc probatio sit verosimilis, solvi tamen utcumque posset, dicendo, hominem tunc solum indecenter occupari rebus indifferentibus, quando periculum est, fore, ut sic impediat ab operationibus honestis, ex obligatione ponendis, aut minus recte perficiendis; item quando facillimum esset, illas operationes indifferentes dirigere ad ultimum finem, & tamen ex tædio quodam & neglectu vult quis facere actionem propter jucunditatem, non curando illius aptitudinem ad ultimum finem.] S. Thomas q. 2. de Malo à 5. ad 8. similem dat responsum, ostendendo non omnem actionem positive referendam esse ad motivum charitatis erga Deum. quæ responsio etiam procedit de quocunque motivo positive honesto, hoc ipso quod juxta ipsum S. D. possit dari actus moralis, quoad Speciem Indifferens, id est, nullius virtutis specificam honestatem continens. [Demeretur autem (inquit S. Doctor) aliquis per hoc, quod NB. obstaculum Charitati ponit, vel omittendo, vel committendo. Neque ille in Evangelio punitus dicitur, quia non habuit vestem nuptialem; sed quia non habens vestem nuptialem ad sacrum convivium intraverat. Dicitur enim ei, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem?] Adeoque etiam juxta S. Thomam, actio non relata ad finem positive honestum, est mala & demeritoria, non præcisè ideo, quia ad illum relata non est; sed quia impediatur operatio honesta ex obligatione ponenda, & recte perficienda : ut si quis absque charitate, & debita dispositione in peccato mortali ad S. Eucharistiam convivium intraret.

125. Hinc patet, quam impertinenter dixerit Adversarius. [Sicur dedecet Regem, cum rusticis pascere porcos; ita magis dedecet sublimem hominis naturam, in actibus porcorum volutari, ac sistere in solo bono delectabili.] Pascere enim porcos est actio positive vilis, ac servilis, adeoque dedecet Regem; Bonum delectabile autem, & fructio boni delectabilis secundum menturam rectæ rationis, & ex fine sal-

tem negative honesto, non est quid positive inhonestum, neque ut sic est actio communis cum brutis. Vnde sicut non dedecet Regem occupari actione nec Regiâ, nec servili, sed in debitis circumstantiis quandoque laudabiliter eâ distrahitur, ita nec dedecet hominem fructio boni delectabilis, ratione finis nec positive honesta, nec inhonesti.

CONTROVERSIA XXIX.

OPINIONVM PROBABILITAS.

An ex S. Thoma recte probetur obligatio practicè sequendi Sententiam Probabilior.

126. Nec improbabiler, nec contra S. Thomam P. Haunoldus lib. 2. n. 281. affirmavit, quod liceat sequi opinionem Probabilior, relicta illâ, quæ videtur probabilior. Ut autem clarè ostendam, S. Thomam, si recte expendatur, non evidenter, quemadmodum Adversarius sibi persuadet, sed neque inevidenter esse contrarium, allegabo totum textum, quo unice nititur Adversarius. Sic itaque loquitur Ang. D. Quodlib. 8. a. 13. [Ex conscientia autem obligatur aliquis ad peccatum, si habeat certam fidem de contrario ejus, quod agit, si etiam habeat opinionem, cum aliqua dubitatione. Illud autem, quod agitur contra legem, semper est malum, nec excusatur per hoc, quod est secundum conscientiam : Et similiter quod est contra conscientiam, est malum, quamvis non sit contra legem : quod autem nec contra conscientiam, nec contra legem est, non potest esse peccatum. Dicendum est ergo, quod quando duæ opiniones sunt contrariæ de eodem, oportet esse alteram veram, & alteram falsam. Aut ergo ille, qui facit contra opinionem Magistorum, utpote habendo plures Præbendas, facit contra veram opinionem, & sic cum faciat contra legem Dei, non excusatur à peccato, quamvis non faciat contra Conscientiam, sic enim contra legem Dei facit. Aut illa opinio non est vera, sed magis contraria, quam iste sequitur, ita ut verè liceat habere plures Præbendas : & tunc distinguendum est : quia aut talis habet conscientiam de contrario, & sic iterum peccat, contra conscientiam faciens, quamvis non contra legem : aut non habet conscientiam de contrario, sed certitudinem, sed tamen in quandam dubitationem inducitur ex contrarietate opinionum, & sic, si manente tali dubitatione plures præbendas habet, periculo se committit, & sic procul dubio peccat, utpote magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem.]

127. Hic est totus textus, ex quo Adversarius putat evidenter definitur suam sententiam. Verum nisi is magis declararetur per Articulum 15. mox sequentem, evidenter etiam definitur à S. Thoma, nunquam posse hominem solum materialiter peccare, & bonam fidem, seu ignorantiam legis nunquam excusare à formali peccato. Sicut ergo in eodem textu prior pars assertionis est explicanda per hæc Verba S.D. art. 15. [Error autem conscientie quandoque habet vim absolvendi, sive excusandi, quando scilicet procedit ex ignorantia ejus, quod quis scire non potest, vel scire non tenetur. Et in tali casu quamvis factum de se sit mortale, tamen intendens peccare venialiter, peccat venialiter &c. Quandoque verò error conscientie non habet vim absolvendi, vel excusandi, quando scilicet ipse error peccatum est, ut cum procedit ex ignorantia ejus, quod quis scire tenetur & potest.] Sic, inquam, etiam posterior pars, quæ priori innititur, est eodem modo intelligenda, quando scilicet dubitatio inducitur ex contrarietate Opinionum, & quando quis potest ac tenetur majori investigatione certitudinis dubitationem prius deponere, hoc omittendo peccat, quia scilicet ipsa dubitatio peccatum est, & quia magis amat beneficium, quam propriam salutem, procurandam vel delectionem beneficij vel depositionem dubij, & idcirco dixit S. Doctor: *manente tali dubitatione*. Talis enim homo ita in animo suo est constitutus, ut dicat: etiamsi solum habeam opinionem dubiam pro retinendis duabus præbendis, & licet possem ac tenerer majorem certitudinem investigare, tamen retinebo ambas præbendas: & sic spontaneum periculum agendi contra prohibitionem duarum præbendarum, subit ex peccato certo.

128. Hinc inquit S. Thomas 1. 2. q. 76. a. 2. in C. [Propter negligentiam ignorantia eorum, quæ aliquis scire tenetur, est peccatum; non autem imputatur homini ad negligentiam, si nesciat ea, quæ scire non potest; unde horum ignorantia invincibilis dicitur; quia studio superari non potest, & propter hoc talis ignorantia, cum non sit voluntaria, eò quod non est in potestate nostra eam repellere, non est peccatum.] Proinde si homo adhibuit omnem diligentiam debitam, tunc etsi maneat ipsi aliqua dubitatio speculativa (qualis etiam manet, quando licentia retinendi duo beneficia videretur quidem esse probabilior, sed non certa opinio) tamen dubitationem practicam facile potest deponere; modò judicet suam sententiam esse verè probabilem, & se hic & nunc nec posse nec teneri majorem certitudinem procurare. Prout iterum S. Thomas. 1. 2. q. 19. a. 6. in C. inquit: [Si autem sit error, qui causat involuntarium, proveniens ex ignorantia alicujus circumstantiæ, absque omni negligentia, tunc talis error rationis: vel conscientie excusat, ut

voluntas concordans rationi erranti non fit mala.] quia ut quis operetur modo humano prudenter, & consequenter honestè, juxta S. Doctorem sufficit, si dictamen remotum de conscientia actionis sit probabile ex conjecturis, neque ullam ipse exprimit necessitatem, ut sit etiam magis probabile. Ita enim loquitur 3. dist. 34. q. 1. a. 2. in C. ante medium. [In cognitione autem practica, quæ dirigit in operibus moralibus, invenitur duplex via, sicut & in contemplationis cognitione, scilicet inventio & judicium. In inventione autem modus humanus est, quod procedat inquirendo, & conjecturando ex his, quæ solent accidere, quia ex talibus & circa talia est moralis consideratio &c. In via autem altera modus humanus est, quod ex his, quæ frequenter solent accidere, homo de inventis per consilium judicet probabiliter, quod fit per gnomen, & sine finem: & ulterius ordinem hujus judicij (Conscientia enim, inquit idem S. Pater 1. p. q. 79. a. 13. secundum proprietatem vocabuli importat ordinem scientie ad aliquid, nam conscientia dicitur cum alio scientia) imponat inferioribus, quod fit per prudentiam, quæ præceptiva est.]

129. Atque huic declarationi citatissimè concessit ab Adversario adductum Cap. ubi periculum de electione in 6. Cujus veritas, quia ab Adversario omissa sunt, ego refero. *Ubi periculum majus intenditur, ibi procul dubio plenius consulendum*, quibus ultra obligationem consulendi nihil additur. Consonat etiam clarissimis Verbis celeberrimus Thomista ex Summo Ord. S. Domin. Joannes à S. Thoma, qui Philippo IV. Hispaniarum Regi fuit à Confessoribus. Sic enim ille loquitur, 1. 2. q. 8. dist. 1. a. 3. [Quod attinet ad conscientiam, seu iudicium probabile, est unica Regula certa; licet sequi conscientiam & sententiam probabilem, dum modo de ejus probabilitate certo constet practice & prudentialiter, non solum speculative. Quæ probabilitate practica & prudentiali stante, quamvis speculative habeat quædam dubitationes & difficultates: imò NB. licet oppositum appareat probabilius, & tutius; licet potest talem conscientiam sequi.] Adhucque [Hanc regulam censeo generalem, & universalem saltem veram pro omnibus actionibus moralibus.]

130. Virget Adversarius auctoritatem S. Thomæ ex quolib. 9. a. 15. ubi eandem questionem, an liceat habere duo beneficia Ecclesiastica, ait periculosè determinari, quia ambigua est, dum Theologi Theologis, & Jurista Juristis inveniuntur contrariè sentire. Atqui si utriusque sententiam liceret sequi propter utriusque probabilitatem, non esset periculo locus, ut S. Doctorem non loqui de periculosa determinatione dictaminis practici, nam etiam, si venisset sententia Adversarij, hoc periculum jam esset sub-

sublatum per obligationem sequendi sententiam probabilior, si prohibitio videtur probabilior. Solum ergo periculum est quoad determinandam maiorem probabilitatem ipsius questionis, ne scilicet in ipsius resolutione committatur error vincibilis contra legem: unde ut pateat, ab Angelico Doctore in solam vincibilitatem erroris vel dubitationis obligationem ad peccatum refundi, hoc loco iterum inquit: [Dicendum, quod omnis questio, in qua de peccato mortali quaeritur, nisi expressè veritas habeatur, periculosè determinatur: quia error, quo non creditur esse peccatum mortale, quod est peccatum mortale, conscientiam non excusat à toto, licet fortè à tanto. (quia nimirum esset vincibilis) Error verò, quo creditur esse mortale, quod non est mortale, ex conscientia ligat ad peccatum mortale. Præcipue autem periculosum est, ubi veritas ambigua est, quod in hac questione accidit.] Vbi proinde datur obligatio examinandi veritatem, ne per huius negligentiam quis se, vel alios, periculo exponat agendi contra legem, ob quod ipsa negligentia examinis esset peccaminosa.

131. Autoritati S. Th. præter suum more, addit Adversarius adhuc ratione pro improbanda sententia P. Haunoldi, inquit. Née Haunoldus eum excusabit, qui in alio humano negotio gravi, in quo agatur de proprio cuiusque commodo, sequitur partem minus probabilem: multò minus itaque id faciendum est in negotio animæ, per text. cap. ubi periculum de Elect. in 6. In primis retorquet argumentum P. Haunoldus, & quaerit, quomodo illi, qui docent, ex suppositione, quod licentia retinendi duas Præbendas sit probabilior, licet eas retineri, etiam si opposita sententia esset tutior, quò minus saltem materialiter peccaretur, quomodo inquam, illi eum excusabunt, qui in alio humano negotio gravi, in quo agatur de proprio cuiusque commodo, sequitur partem minus tutam? an non multò minus itaque id faciendum est in negotio animæ? Distinguendum ergo est etiam in illorum sententia inter maiorem probabilitatem licentiae, & inter maiorem probabilitatem evitandi aliud damnum animæ propriæ vel alienæ, & sicut hæc non facit statim maiorem probabilitatem licentiae, sic e contra minor probabilitas licentiae non facit statim minorem probabilitatem evitandi damnum animæ.

132. Rem in exemplo declaro. Pona-mus cerevisiam esse probabilius materiam validam pro Baptismo, quam invalidam, eò quod probabilius sit substantialiter aqua: non tamen propterea est probabilius, imò ne quidem probabile, quod extra necessitatem liceat eam uti: sed regula prudentiæ: In dubio tutior pars est eligenda: hic cadit sub obligationem, quæ tamen in priori casu de duabus Præbendis retinendis solum caderet sub consilium, eò quod perfectius

& laudabilius esset, velle evitare omne periculum peccandi etiam tantum materialiter, etiam si formaliter non peccaretur per retinentiam duarum Præbendarum supposita maiori probabilitate licentiae.

133. Ratio autem, quare in priori casu tutior pars ex obligatione sit præferenda, est ista, quia quando licentia sequendi sententiam probabilior esset connexa cum alio probabili damno animæ, per ipsam actionis licentiam non auferibili, melius erat, ipsam licentiam non dari: nam si probabilior illa sententia, quod cerevisia substantialiter sit aqua, esset reverà falsa, infans per illam baptizatus pateretur eodem modo damnum animæ, sive actio baptizantis fuisset licita, sive non. E contra quia in casu de præbendis, ex licentia sequendi sententiam minus probabilem, (etiam si licentia retinendi duas ponatur minus probabilis) non sequitur aliud damnum animæ propriæ vel alienæ, neque etiam aliud damnum temporale, ex iustitia vel charitate proximi cavendum, ut pono in casu, sed quia solum periculum peccandi materialiter penitus evitaretur per dimissionem unius Præbendæ, quam probabilius vel minus probabiliter licuisset non dimittere, ideo in hoc negotio animæ neque est obligatio sequendi sententiam tutiorem ad evitandum peccatum materiale, neque probabilior, quantumvis ponatur prohibitio probabilior, modò opposita sententia etiam ponatur probabilis.

134. Vnde Adversario ad suum argumentum negatur suppositum, quod qui sequeretur sententiam severiorem circa particulare objectum magis probabilem, magis probabiliter procuraret immunitatem à peccato formalis; quia ex S. Thoma nondum ostendit, illicitum esse post sufficientem indagationem veritatis, sequi sententiam minus probabilem, cum tamen opposita sententia fundetur maximè in allegata auctoritate S. Thomæ, & potissimum in eorum Doctorum consensu, quibus fortè nunc non est liberum aliter interpretari Angelicum Doctorem.

135. Ad Cap. ubi periculum, jam respondi, potuissent tamè ab Adversario longè plausibiliora Capitula afferri. In primis Cap. Ad audentiam. Et Cap. Significasti. 2. De Homicidio. Ubi Sacerdos in dubio, an occiderit hominem, dicitur habendus pro irregulari, eò quod in dubiis tutior pars sit eligenda, & quod in hac electione nullum, in altero verò magnum periculum timeatur. Deinde in Cap. Illud Dominus de Clerico excommunicato, condemnatur Episcopus cum dubio de sua excommunicatione ex rationabili causa deposito, administrans Sacramenta, quia debuisset tutiorem partem eligere. Præterea in Cap. Juvenis de sponsalibus, reprobat Juvenis alicujus matrimonium propter dubium impedimentum dirimens, ortum ex sponsalibus per

copulam attentatam cum consobrina uxoris nondum septenni.

136. Sed hæc Capitula, si quid probarent, imponerent obligationem non tantum sequendi sententiam probabiliorem, cum rei haberent, & secuti sint probabiles rationes pro sua innocentia; verum insuper sequendi sententiam tutiorem, etiam si minus tuta fundaretur in majori probabilitate. R. Itaque quod Pontifices in dictis casibus jure solummodo positivo præceperint sequendam sententiam tutiorem in reverentiam Sacramentorum, & in duobus postremis casibus etiam in penam delicti, ac negligentiae circa deprehendam veritatem.

CONTROVERSIA XXX.

EFFUGII PRÆCLUSIO.

An rectè probetur oppositum ex eodem S. Doctore.

137. **E**T si principalis textus priori thesi ex S. Thoma adductus, & alius in præsentii thesi ex eodem S. D. in Confirmationem ab Adversario subiectus, P. Haunoldum minimè urgeat, ut ex præmissa utriusque clara expositione elucet, Adversarius tamen fugâ illi opus esse existimavit; hoc enim nomine per præfixum Controversiæ titulum insignivit argumentum P. Haunoldi lib. 2. n. 287. assumentis pro Majori, & fundamento Propositionem S. Thomæ quodlib. 9. a. 15. argum. 1. *Illud quod vergit in commune periculum, non est ab Ecclesia sustinendum;* ex quo subsumpsit P. Haun. Sed Ecclesia sustinet, ut pro dictamine conscientiae remoto quilibet possit sequi sententiam minus probabilem, relicta opposita probabiliore de prohibitione actionis: ergo hoc non vergit in commune periculum.

138. Ad hunc Syllogismum respondet Adversarius, S. Thomam non Resolutorie assensisse Majorem propositionem. vult adeoque modestè dicere, S. Thomam suæ resolutioni, in corpore citati art. stabiliendæ, quod liceat retinere plures præbendas, quando adsunt debite circumstantiæ etiam ab Ecclesia approbata, præmississe unum equitem levis armaturæ, & propositionem, non quidem in obiectionibus contra se, sed in argumento propriæ sententiæ assump. am, esse falsam, neque curanda esse illa argumenta, quæ S. D. Conclusioni suæ solet præmittere. Verum qui vel modicè versatus est in S. Thoma, compertum habet, à S. D. plus tribui suis argumentis, atque ab aliis etiam tribuendum esse.

139. Deinde licet, ut quædam Decretalis dicit, *Multi per patientiam tolerantur, quæ si in iudicium fuerint deducta, iustitia cogente cassarentur;* tamen loquendo non de iplis perperam fa-

ctis, quæ sæpè corrigi, aut impediri absque periculo gravius damni nequeunt, sed de doctrinis, fidei, vel bonis moribus, ex communione & plerorumque fidelium falsa persuasione adversis, utique ab Ecclesia sustinendum non est, quod tali modo vergeret in commune periculum; Uti vergeret doctrina de licentia sequendi sententiam minus probabilem, si hæc esset falsa, & ut Adversarius contendit, perniciosius cum à longè majori parte Christi fidelium sit recepta, & à plerisque Doctoribus & Academicis constanter tradita ac practicata.

140. Ad minorem propositionem etiam respondet Adversarius: Prædictam doctrinam in genere esse prohibitam, quia Alexander VII. prohibuit 45. propositiones, plurimum Doctorum calculo firmatas: [Quod Christianæ disciplinæ sint relaxativa, & animarum perniciem inferentes, arctamque ad cælum viam, contra æternæ veritatis sententiam ampliant, ac dilant.] Verum prohibitio in genere nondum explet memoratam obligationem Ecclesiæ, quia nullus ferè esset efficacius. Deinde finis legis quævis hic sit universalis, nihil disponit de aliis objectis, per legem non expressis, quia ipse, ut etiam observat S. Thomas 2. dist. 40. a. 5. ad 7. non cadit sub legem; unde ex relatis verbis, demonstrantibus finem universalem legis prohibentis, neque inferri potest prohibitio generica. Denique Pontifex prohibendo sententias, minus per totum corpus Ecclesiæ diffusas, & minus universaliter damnosas, egisset officium imperii Medici, si partes quasdam minus principales, particularem errorem foventes, curasset, & citius ferè corporis curam neglexisset, non numerando sententias nominatim prohibitas illam, quam extra Thomistas, ceteri ferè omnes sibi persuasam habent.

141. Ceterum incubuisse Adversario, probare suum tacitum suppositum, quod sententia ab ipso impugnata sit sententia laxa; ad hunc enim infamis nominis impletionem non sufficit sola obligationis, ab opposita sententia assertæ, remissio; alias etiam licentia sequendi sententiam probabiliorem in materia minus tuta, imò omnis sententia benignior esset dicenda laxa. Hoc nomine ergo illa tantum mereant designari, quæ absque gravi fundamento habent obligationis relaxat, qualis utique non est ea, quæ plerorumque Doctissimorum Virorum intellectus ad se rapuit: ita ut noster Terillus 150. solum huius sæculi A. A. impressos, ab anno autem 1300. longè plurimos adduxerit; & M. Barnabas Gallego, Discipulus S. Thomæ, in tract. de Conscientia edito Madriti Anno 1627. dub. 1. de conscientia probabili, expressè testatur, prædictam sententiam esse communioram inter Thomistas, & sibi longè probabiliorem, pro qua allegat Barthol. de Medina, Dominicum Bannez, Petrum de Ledesma, Gregorium Mar-

CONTROVERSI A XXXI.

FVNDAMENTI EVERGIO.

*An adhuc aliis argumentis re-
cte probetur opposi-
tum.*

tinez, Didacum Alvarez, Ludovicum Lopez, Vincentium Candidum, Petrum de Lorca, Ludovicum Montefinum, Petrum Cornero, Petrum de Aragon. Michaellem Salon, Joannem Malderum Episcopum, Marcum Serra, & præter hos subtexuit longum Catalogum partim nostræ Societ. partim aliorum DD. His Prosper Fagnanus Cap. *Ne innitatis de constit. n. 25.* unus ex præcipuis Adversariis, fateretur accedere Theologos nostri temporis ferè omnes.

142. Unde argumento P. Haunoldi fundato in Autoritate S. Thomæ, & quoad utramque præmissam antè confirmato, addo aliud ex eodem S. D. 1. 2. q. 94. a. 4. in C. Ubi ait. [Dicendum est, quòd lex naturæ, quantum ad prima principia communia, est eadem apud omnes, & secundum rectitudinem, & NB. secundum notitiam: Sed quantum ad quadam propria, quæ sunt quasi conclusiones principiorum communium, est eadem apud omnes, etiam ut in pluribus, & secundum rectitudinem, & secundum notitiam; sed ut in paucioribus potest deficere, & quantum ad rectitudinem propter aliqua particularia impedimenta, & etiam quantum ad notitiam, & hoc propter hoc, quòd aliqui habent depravatam rationem ex passione, seu ex mala consuetudine, seu ex mala habitudine naturæ. Sicut apud Germanos olim latrocinium non reputabatur iniquum, cum tamen sit expressè contra legem naturæ.] Subsumo. Atqui lex sequendi in practicis sententiam probabilior, neque ut principium commune, neque ut conclusio principiorum communium, est eadem apud omnes, ut in pluribus secundum notitiam, ut patet ex longè majori multitudine eam negantium; neque hujus defectus potest aliqua ex dictis causis assignari, quia hæc secundum S. Doctorem tantum habent locum in paucioribus, & non nisi injuriosissimè de tam innumeris Doctissimis & virtuosissimis viris diceretur, quòd habeant depravatam rationem ex passione, seu ex mala consuetudine, seu ex mala habitudine naturæ. Ergo nulla datur lex naturæ, sequendi in practicis sententiam probabilior. Positiva verò, scripta, vel ex consuetudine, multò minùs potest allegari. Plures rationes suppeditabunt sequentes Controversias.



143. P. Haunoldus lib. 2. n. 281. asserens licetum esse, accommodare se prudentis Viri judicio circa honestatem objecti, etiam tunc, quando contra proprium judicium, rationabiliter agnatum, ut probabilius, se alterius judicio subicit, non petivit principium; sed id ulterius probavit, dicens: ut patet, quando subditus contra propriam opinionem sequitur Opinionem sui Superioris, quod est summè laudabile, & omnium Ascetarum ore commendatum. Quam probationem (quamvis non sit unicum fundamentum communis sententiæ) Adversarius hac responsione evertere nititur. [Quando subditus contra propriam opinionem laudabiliter sequitur opinionem sui Superioris, non sequitur opinionem absolute minùs probabilem, relictà probabiliori: nam quia inferior suo non fidit judicio, quamvis apparenter magis fundato, Superioris opinio, non nisi ut probabilior, antefertur.]

144. Sed hæc responsio in primis supponit falsum, quasi sola Autoritas Superioris, sæpe longè indoctioris, & minùs veritati in sententiis & controversiis Scholasticis, subdito præbeat sufficiens fundamentum, sententiam Superioris judicandi probabilioris suæ opinionem, apparenter magis fundatam. Deinde si sola autoritas Superioris potest esse sufficiens ratio, assentiendi illius sententiæ, ut probabiliori, contra propriam Opinionem apparenter magis fundatam, tunc tantus consensus DD. Theologiæ speculativæ & moralis, ac utriusque Juris peritorum, virtute ac Religione, nec rarò etiam sanctitatis nomine insignium, & suam doctrinam ex S. Thoma confirmantium, atque ex eodem vel ex naturali lumine objecta facillè resolvunt, potest esse sufficiens ratio, assentiendi illorum sententiæ de licentia, sequendi opinionem verè probabilem, relictà probabiliori, contra propriam & illis contrariam sententiam, apparenter magis fundatam.

145. Unde sic argumentor ad hominem. Licet cuilibet sequi sententiam, quam prudenter judicat esse probabilior, etiam si opposita ad evitandum peccatum materiale quandoque esset magis tuta: sed quòd liceat in particulari, sequi sententiam minùs, verè tamen, probabilior, quilibet prudenter judicat esse probabilior sententiam, propter tot & tantorum D. D. auctoritatem, piorum Fidelium & Confessoriorum,

rum, continuam & universalem praxin &c. ergo licet cuilibet, in particulari sequi sententiam minus probabilem. Quod si autem Adversario sui Superioris iudicium pluris est, quam tanta autoritas, tunc opto ipsi Superiorem, qui teneat nostram communioem sententiam, ut tandem contra propriam Opinionem, iudicet illam, ut probabilioem.

146. Alium adhuc pro everfione Fundamenti P. Haunoldi admovit arietem Adversarius, ita discurrens. [Quilibet debet in agibilibus adhibere moralem diligentiam, ad cognoscendum, quid sit Verum, vel falsum, teste S. Thoma 1. 2. q. 76. a. 2. Id autem cum non praestet is, qui innixus Opinioni minus probabili agnitæ, dedita operâ sequitur id, quod magis apparet peccatum, & falsitas, quam contrarium, utique propter ignorantiam vincibilem, & veritatis contemptum, contra legem amicitiae Deo debita peccat; sicut is, qui faciens opus, quod probabilius credit, amico posse displicere, etiam si probabiliter non displicere, sibi persuadeat, amicum contemnit.]

147. Respondetur, S. Thomam 1. c. tantum dicere hoc: *quodam aliquis scire tenetur, sine quorum scientiâ non potest debitor actum recte exercere.* Ad hoc autem non requiritur, scire quid sit verum, vel falsum, sed quid sit verè probabile, utrum scilicet probabilitas immunitatis ab obligatione legis non enervetur à ratione pugnante pro obligatione legis; adeoque sic distingui possit prima propositio Adversarii. Quilibet debet in agibilibus adhibere moralem diligentiam, ad cognoscendum quid sit verum, vel falsum, veritate vel falsitate post sufficienter expensas rationes contrarias saltem adhuc probabili, & requisita ad dirigendum actum rectè, id est, absque peccato formali, exercendum, quodnam scilicet dictamen remotum possit cum veritate dici probabile, & quod non: hoc sensu concedo Adversario suam propositionem: Si autem illam ulterius extendat ad veritatem objecti præcepti, in se, & materialiter spectati, ita ut eo non praestito ponatur peccatum materiale, id est, materia peccati, circa quam daretur formale peccatum, si illa certò fuisset cognita, tunc nego propositionem præmissam; quia ut sic neque per cognitionem probabilioem scitur quid sit verum vel falsum; adeoque ignorantia est invincibilis. Si denique Adversarius suam propositionem intelligat de cognitione veri vel falsi magis probabili, & in qua sit minus periculum errandi à vero, tunc incidit in petitionem principii, Patri Haunoldo ab ipso objectam.

148. Præterea etiam subsumptum est falsum, qui enim post adhibitam moralem diligentiam à S. Thoma, relato in cont. 29. requisitam, non invenit rationem enervativam alterius gravis rationis deobligantis à lege, etiam si inveniret apparenter gravioem, is jam comparavit si-

bi omnem cognitionem, quam potuit, & tenetur habere, & sequendo cognitionem suam verè probabilem, relicta probabiliore, non peccat contra obligationem diligentiae ad cognoscendam veritatem. Itaque videtur, ab Adversario insuper supponi hanc propositionem, quæ omnino est in quaestione. Quilibet debet in agibilibus exequi illam cognitionem, quæ certius evitatur materialis transgressio legis, id est, legis prout à parte rei datur. Et hoc Adversario incumbit probandum contra manifestam rectorionem licentiae, sequendi sententiam magis probabilem in materia, saltem minus probabiliter prohibita. P. Haunoldus enim præter fundamentum prædictum, nondum eversum, supponit insuper, quod in propriis actionibus quisque maneat in possessione libertatis à lege, quamdiu non certò constat, vel à legitima potestate supermi Pontificis, cuius est controversia fidei & morum decidere, definitur contrarium; quod est axioma receptum non tantum in materia iustitiae, vi cuius melior est conditio possidentis, etiam cum minori probabilitate juris, donec legitimus iudex pro potestate accepta oppositum decidat, sed etiam est communiter approbatum in materia legum; donec ab Adversario evitatur.

149. Exemplum autem, quod ex studio & cultu Amicitiae desumpsit, dicens. [Quod innixus opinioni minus probabili agnitæ, dedita operâ sequitur id, quod magis apparet peccatum, contra legem amicitiae, Deo debita peccat: sicut is, qui faciens opus, quod probabilius credit amico posse displicere, etiam si probabiliter non displicere sibi persuadeat, amicum contemnit.] Non tantum non everit iacta fundamenta, sed in quantum continet paritatem, potius illa firmat, in quantum verò disparitatem, haud quidquam debilitat. Paritas enim datur in hoc, quod sicut quando Omnisio actionis non esset necessaria ad evitandum aliquid aliud damnum Amici, quam præcisè ad evitandam displicentiam, orituram ex formali transgressione Voluntatis amici, hoc ipso opposita actio, procedens ex iudicio probabili de non adversante Voluntate amici, non esset apta ad dissolvendam amicitiam inter amicos, sic etiam actio procedens ex sententia probabili de negatione prohibitionis Divinae, non sit apta ad dissolvendam amicitiam cum DEO, quandoquidem DEO nullum potest aliud inferri damnum, vel malum positivum, quam malum culpæ formalis. Disparitas autem consistit in hoc, quod actio probabilius displicens Amico, plerumque sit connexa cum alio damno præter displicentiam de transgressione formali Voluntatis Amici, & ideo illatio illius damni cedat in contemptum ipsius Amici; qui contemptus non habet locum in DEO; quia DEO non potest inferri ullus contemptus, nisi qui consistit in transgressione formali Voluntatis Divinae.

CON-

CONTROVERSIA XXXII.

ABSURDITAS SEQUELÆ.

*Eiusdem Sententia opposita alia
Probatio affertur.*

150. **N**on tantum P. Haunoldus lib. 2. n. 283. libenter persuasisset, sed etiam actum persuasit, atque ex S. Thoma clarè deducitur, Legem sequendi semper opinionem probabiliorē, perniciosam esse. Nam juxta S. D. 1. 2. q. 95. a. 3. in C. ad finem, illa Lex est perniciosa, quæ non sufficienter est manifesta: refertur enim manifestatio ad cavendum nocumentum, quod ex ipsa lege posset provenire, inquit ille. Atqui juxta alium textum contr. 30. n. 148. ex eodem S. D. q. 94. a. 4. relatum, præfata Lex non est sufficienter manifesta, manifestatione tali, qualem S. Doctor ibid. ad legem naturalem requirit: ergo est perniciosa: cujus præterea incommoda aliqua recenset P. Haunoldus l. c. nempe, nimis frequentem difficultatem inveniendi, perplexitatem discernendi, & arduitate communiter & à plerisque insuperabilem, se submittendi legi, solum apparenter probabiliori, & adhuc incertæ, propter rationes insufficientes ad enervandas oppositas, & ad evertendum judicium rationabile ac prudens de licentia omittendi actionem, hinc & nunc sæpe valde præjudiciosam, damnosam, & arduam: ad quæ nocumenta S. Thomam in citato loco repressisse, est indubitatum.

151. Unde etiam si non propter quamcunque duritiem Lex certa & manifesta, qualis est præceptum de diligendis inimicis, & Confessione peccatorum, sit neganda ac deferenda, quæ propter ingentia emolumenta communis inter homines commercij, vel remissionem gravium peccatorum & poenæ æternæ jam aliàs debita, vel propter alia hujusmodi levamenta multum emollitur: tamen sufficit commemorata durities legis, sequendi semper opinionem probabiliorē, ad eam, utpote adhuc incertam, merito negandam, cum non tantum majoribus emolumentis etiam sit destituta, sed insuper, dum per illam intenditur diminutio transgressionum materialium, multiplicentur transgressionum formales Divinæ Voluntatis, & contemptatur ac spernatur donum gratiæ & Charitatis, corpi Regis David psal. 118. dilatantis, & juxta S. Thomam. 1. 2. q. 98. a. 1. ad 3. dari solita non volenti, neque currenti, sed ex dono misericordientiæ DEI, ad Rom. 9. Quod si autem ex præsumptione hujus doni, ab Adversario in Solutionem oppositi argumentatio ex duritie legis esset infirma, etiam S. Thomas eandem duritiem inutiliter objecisset 4. dist. 17. q. 3. a. 1. q. 4. contra

obligationem statim post commissum peccatum per Confessionem illud expiandi, dicens: Sed hoc videtur nimis durum. Neque etiam communiter rectè adhiberetur contra obligationem sequendi opinionem semper tutiorem, etiam tunc, quando hæc est minus probabilis, uti est illa Opinio S. Bonaventuræ & Hugonis de S. Victore, proximè à S. Thoma negata. Caveat itaque Adversarius, ne, non curatâ duritie, imponens obligationem incertam, incurrat reprehensionem eorum, de quibus S. Thomas exponens illa verba Christi Matth. 23. Alligant enim Onera gravia, & importabilia &c. inquit, adjiciunt præceptis Dei gravissima Onera, & ideo notatur præsumptio eorum, quia alligant alia Onera, super Onera à DEO imposita.

152. Putat ille quidem, satis sibi esse præcautum. [Cum enim (inquit) in moribus vix quidpiam sit tam turpe, quin ex aliqua plausibili ratione (debuisset Adversarius dicere, ex aliqua verè probabili ratione, ut argumentum Statum quæstionis attingeret) nanciscatur Amasium aliàs doctum, & pium: libertas eligendi sententiam minus probabilem sternit perniciosè latum, & roseum pontem, per quem Vix non omnia peccata turò transeant, ut maturius ponderarunt plures cordati Recentiores, non verentes multitudinem Authorum, aliter ab heretico, & nudius tertius sententium, (loqui videtur Adversarius in sensu Regij Vatis ps. 89. v. 4. Quoniam mille anni ante Oculos tuos, tanquam dies hesternæ, quæ præterit.) & sæpe instar Ovium semutuo sequentium.] (Si Adversarius hac similitudine doctrinæ Innocentiam vult denotare, bene dicit, si autem inconsiderantiam in quæstione tam gravis momenti, hæc dicens contumeliam illis facit: quasi verò illi, qui habent libertatem amplectendi quamcunque doctrinam sibi probabiliorē, magis se mutuo attrahant, quam illi, qui in certis quæstionibus, & præsertim in hac, quasi conventionē factâ, condixerunt.) Verum ista, cum sine fundamento ab Adv. asserantur, facilè à P. Haunoldo negantur: quia cum docet, quod liceat sequi sententiam probabilem relicta probabiliore, turpibus aut laxis sententiis nullam per hoc adstruit probabilitatem, sed ea quandoque sub principio universali, illud traducendi studio, malè & impertinenter subsumitur. Ipse verò P. Haunoldus n. 287. in fine expressè dicit, quod semper ab opinionibus laxioribus, & malè Sonantibus alienus fuerit, nec ulli novæ opinioni subscribat, nisi solida rationi, non facilè solubili innitatur: talis enim ad sententiam aliquam verè probabilem reddendam omnino est necessaria. Unde etiam quando Tamburinus lib. 1. in Decal. c. 3. §. 3. n. 3. inquit, eum bene operari, qui probabilitati, quantumvis tenui confidit, mox addit, modo à probabilitatis finibus non exeat, ad quam licet solida, nec facilè solubilis ratio requiratur, potest tamen comparatione

sententiæ oppositæ, solidioribus rationibus subnixæ, dici *tenuis*, absolute tenuem verò, nec P. Haunoldus nec P. Tamburinus, ut propriè & practicè probabilem admittit.

CONTROVERSIA XXXIII.

PECCATI NATURA.

An Peccatum habituale in Privatione Gratiæ, & actuale in Privatione Rectitudinis debitæ consistat.

153. **T**ria hic objicit Adversarius P. Haunoldus. Primum est, quòd suam & veram sententiam, qua lib. 2. n. 428. malitiam formatem constituit adæquatè in solo actu libero, non possit consequenter defendere, cum ex eodem argumento, quo deinde n. 504. probat, privationem gratiæ Sanctificantis esse partem constitutivam peccati habitualis, solis terminis mutatis probari possit, privationem rectitudinis debitæ esse partem constitutivam peccati actualis, sic argumentando. Illud est constitutivum peccati actualis, quo solo non posito, positis quibuscunq; aliis, non est positum peccatum actuale: sed sicut non posita privatione gratiæ, non est positum peccatum habituale, ita non posita privatione rectitudinis debitæ, non est positum peccatum actuale: ergo privatio rectitudinis debitæ est constitutiva peccati actualis, sicut privatio gratiæ est constitutiva peccati habitualis.

154. Alterum est: quòd P. Haunoldus n. 455. per decretum offerens concursus indifferenter ad peccandum vel non peccandum, cum intentione tamen potiùs actûs boni, quàm peccaminosi, non magis in tuto posuerit Sanctitatem DEI, quàm integritatem alicujus famuli, simile indifferens obsequium cum tali intentione offerentis.

155. Tertium est: quòd P. Haunoldus n. 462. (voluit Adversarius citare n. 562.) privationem gratiæ Justificantis statuens pro parte constitutiva peccati originalis, contradicat S. Thomæ 1. 2. q. 82. a. 1. ad 1. dicenti: *Peccatum Originale non est privatio pura.*

156. Ad Primum respondetur, Adversarium confundere privationem rectitudinis debitæ, realiter ab actu libero, essentialiter irrecto, indistinctam, cum privatione actûs oppositi debiti, (transmittendo pro nunc, ut inquit P. Haunoldus, dari hujusmodi privationem.) Prior privatio, quæ metaphysicè inest actu libero, est ipsa positiva differentia actûs liberi, excludens identitatem gradûs generici cû rectitudine debitæ: posterior privatio per transmissionem sup-

ponitur esse pura negatio, ordine causalitatis subsequens actum essentialiter irrecto, & excludens existentiam actualem actûs oppositi essentialiter recti, ac conformis dictamini rectæ rationis. Si itaque Adversarius intellexisset Verba P. Haunoldi cum debita distinctione dicentis, *Malitia formalis consistit adæquatè in solo actu libero*, & ne quidem completur per privationem subsequentem actûs oppositi debiti, transmittendo pro nunc dari hujusmodi privationem: facile advertisset, non negari à P. Haunoldo, privationem rectitudinis ab actu essentialiter malo indistinctam, esse partem metaphysicè constitutivam peccati actualis, quod solum probat argumentum Adversarii, abstrahendo scilicet, an illa privatio rectitudinis debitæ appellanda sit formalis, vel radicalis privatio.

157. Vnde abque præjudicio propria P. Haunoldi & veræ sententiæ, conceditur Adversario utraque præmissa sui Syllogismi, ex qua Adversarius contendat inferri consequens falsum, contradicit S. Thomæ, qui 1. 2. q. 79. a. 1. in C. expressè ait: *Peccatum nominat ens, & actionem, cum quodam defectu, id est, cum privatione rectitudinis.* & q. 82. a. 1. ad 2. *Actuale peccatum est inordinatio quædam actûs.* & q. 71. a. 6. in C. [Habet actem actûs humanus, quòd sit malus ex eo, quòd caret debita commensuratione: communis autem commensuratio cujusunque actûs determinatur per comparisonem ad aliquam regulam, à qua si divertat, incommensurata erit.] & 2. q. 118. a. 5. [Omne peccatum hocipso, quòd est malum, consistit in quadam corruptione sive privatione alicujus boni.] Et post intervallum in fine corp. [Corruptio vel privatio boni formaliter se habet in peccato, conversio autem ad bonum commutabile materialiter.] & 2. dist. 37. q. 1. a. 1. in C. ubi distinguens inter significatum substantiæ, prout est primum prædicamentum, & prout per illam cujusvis entis essentia denotatur, inquit: [Secundo modo accipiendo substantiam, potest esse dubium: utrum peccatum substantia sit: eo quòd in actu peccati duo est considerate, scilicet ipsum actum, qui essentia quædam est in eo, quòd est actus: & sic procul dubio substantia est: vel etiam NB. ipsam privationem Originis, per quam malus est, & quia privationes essentiam non habent: ideo ex parte ista peccatum substantia non est, & quia peccatum dicitur peccatum, secundum quod privatum est debito ordine: ideo peccatum absolute loquendo, dicitur substantia non esse: sed tamen in quantum actus est, substantia est.] Ecce, quantum claris Verbis S. D. quamvis fateatur peccatum realiter esse aliquid positivum; formaliter tamen; & ex parte differentię peccaminosæ dicitur esse privationem rectitudinis debitæ: non autem actûs recti oppositi, cui contrariè non autem contradictoriè opponitur.

158. Ad Secundum. Quo sensu decretum indifferenter & sub disjunctione offerat concursus, jam contr. 16. satis declaratum est; quod utique Sanctitatem DEI magis in tuto ponit, quam illud, quod non solum determinat, sed etiam *impeccabiliter* offert concursus ad solam entitatem peccati, quacum, ut dixi, privatio rectitudinis debita realiter est identificata; Unde exemplum de famulo potest per retorsionem ad eum transferri, qui obsequia sua duntaxat ad peccandum Domino offerret, eumque etiam ad illorum usum prædeterminaret: pro cuius exempli, ut ab Adversario contra P. Haun. propositi, disparitate assignanda, sufficit Patri Haunoldo illa, quam contr. 26. ex S. Thomas 1. 2. q. 6. a. 3. & q. 79. a. 1. retuli; quia licet Deus posset impedire peccatum non cooperando, tamen non tenetur, famulus autem & posset impedire, & tenetur impedire non cooperando immediate: hæc autem disparitas non sufficit in Sententia Adversarii; quamvis enim excusaret Deum quoad Cooperationem, non tamen excusaret quoad prædeterminationem inimpedibilem, ut contr. 16. fufius explicavi, & diligenter notavit S. Thomas q. 3. de Malo a. 1. ad 6. ubi cum sibi objecisset: *Quicumque inclinat Voluntatem suam vel alterius ad malum, est causa peccati: Sed DEVS inclinat Voluntatem hominis ad malum; ergo est causa peccati.* Respondet. Dicendum, quod ratio illa non procedit: quia DEVS non inclinat (inclinaret autem vel maxime, si prædeterminaret) voluntatem ad malum, agendo, vel NB. movendo, (adeoque multo minus prædeterminando) sed gratiam non apponendo. Vnde idem S. D. (quod bene notandum est) quando juxta modum loquendi S. Scripturæ, & SS. Patrum dicit, DEVM inclinare, excæcare, obdurare ad peccatum, nunquam hoc explicat per positivam prædeterminationem, sed passim per negationem gratiæ: prout rursus l. c. ad 1. ait: [Dicendum, quod DEVS dicitur tradere aliquos in reprobum sensum, vel inclinare Voluntates in malum, non quidem agendo vel movendo, sed potius deferendo, vel non impediendo.] Et præterea DEVS non excusaretur à Sanctitatis suæ iminutione, si actum peccaminosum intenderet, & ideo P. Haunoldus dixit, Deum potius desiderare actum bonum, quam malum: quod ipsum voluit indicare S. Thomas 2. dist. 37. q. 2. a. 1. ad 1. ubi explicans, Deum non esse causam peccati, inquit: Dicendum, quod DEVS non eodem modo inclinat Voluntatem in bonum & in malum, inclinat siquidem Voluntatem in bonum administrando Virtutem agendi, & directe movendo ad bonum, (iterum nulla fit mentio prædeterminationis) sed ad malum dicitur inclinare, in quantum gratiam non prebet: per quam quis à malo retraheretur, & non quod directe (id est, ex intentione & desiderio procurandi peccatum) voluntatem in malum ordinet.



159. Ad Tertium. Quod debuisset Adversarius advertere ad particulam *Puram*. Nam etiam si P. Haunoldus dicat, Peccatum Originale constitui per privationem gratiæ, tanquam per partem, non tamen dicit, quod sit adæquate *Privatio pura*: eam tamen præter actum Voluntas Adami, & posterorum descensum ab illo, quorum utrumque requirit S. Thomas 1. 2. q. 71. a. 1. in C. esse necessariam ad constitutionem peccati originalis quoad rationem macule formaliter sumptæ, indicat idem S. D. l. c. in principio, his verbis. [Dicendum, quod secundum fidem Catholicam est tenendum, quod primum peccatum primi hominis originaliter transit in posteros, propter quod etiam pueri mox nati deferuntur ad Baptismum NB. tanquam ab aliqua infectione culpæ abluendi.] Subsumo. Sed per Baptismum non abluitur, id est, non tollitur præteritio actus peccaminosi, neque alligatio Voluntas posterorum ad Voluntatem Adami, neque descensus seu propagatio ab illo, neque concupiscentia, (quam S. D. q. 82. a. 3. vocat peccatum originale materialiter sumptum) ergo infectio culpæ abluitur, auferendo, tanquam partem constitutivam peccati, privationem gratiæ, in quantum scilicet Baptismus est collativus gratiæ. Et ex hoc argumento, quod ipse P. Haunoldus fundavit in Autoritate Concilii Milevitani, clarè patet, Peccatum Originale esse privationem gratiæ, sed non puram: quia sufficit ad destructionem totius, destrui unam partem.

CONTROVERSIA XXXIV.

PECCATI INFINITAS.

An Peccatum mortale sit infinitæ malitiæ.

160. E Undem pariunt Sensum Verba P. Haunoldi lib. 4. n. 4. & Verba S. Thomæ, 3. p. q. 1. a. 2. ad 2. mox referenda; consequenter P. Haunoldus non jure ab Adversario arguitur, plus æquo peccati mortalis gravitatem diminuere, cum dicit: *Malitiam peccati non esse simpliciter infinitam; sed solum secundum quid. Esse infinitam secundum quid, colligitur ex infinitate personæ offensa &c.* Nam ita etiam S. Thomas, pro particulis limitantibus secundum quid, utens particulam quandam, limitationis gratiæ usui parit solita, ait: [Peccatum contra Deum commissum NB. quandam infinitatem habet ex infinitate Divinæ Majestatis: tantò enim offensæ est gravior, quantò major est ille, in quem delinquitur.] Eandem particulam limitantem adhibuit, S. D. 3. dist. 1. a. 2. ad 5. dicens: *Quantitas peccati ex duobus potest pensari, scilicet,*

1 a

scilicet,

scilicet ex parte Dei, in quem peccatur, & sic NB. infinitatem quandam habet, prout offensa Dei est, quia quanto major est, qui offenditur, tanto culpa est gravior.] Similiter dist. 20. q. 1. a. 2. non sine eadem limitatione dixit: [Ad hoc ut satisfactio esset condigna, oportebat, quod haberet virtutem infinitam, quia peccatum, pro quo fiebat satisfactio, habebat infinitatem quandam.] Rursum aliam limitationis notam addidit S. D. 4. dist. 16. q. 3. a. 2. q. 5. ubi ait: [Venialia non sunt de necessitate Confessionis, sed solum mortalia, quæ quantitate infinitam NB. quodammodo habent.] Hæc evidentia testimonia, si perpendisset Adversarius, utique eandem litem non rursus movisset thesi 73. in qua Controversia magis declarabo Mentem S. Thomæ; qui licet etiam Valori meritorum & passionis Christi, prædictas particulas limitantes addidisse legatur, 4. dist. 14. q. 2. a. 1. q. 1. ad 4. & dist. 15. q. 1. a. 2. ad 1. & q. 29. de Verit. a. 3. ad 4. & a. 5. ad 4. ex eodem tamen S. D. constat, illas non fuisse adjectas ad limitandum Valorem in virtute merendi ac satisfaciendi, quam certum est simpliciter esse infinitam, sed tantum ad denotandam limitationem in ratione Bonitatis physice & moralis, id est, Honestatis, profluentis ex gratia habituali, tanquam ex radice effectivâ, entitative finitâ: unde cum cit. q. 29. de Verit. a. 3. sibi ita objecisset. [Meritum hominis Christi fuit infinitum: Sed causa meriti est gratia: ergo gratia Christi est infinita; quia à causa finita non potest egredi effectus infinitus.] his Verbis sibi respondit. [Ad quartum dicendum, quod forma est principium actûs, secundum autem quod habet esse in actu, non est possibile, quod à forma, cujus est essentia finita, procedat actio infinita secundum intensionem: unde & meritum Christi non fuit infinitum secundum intensionem actûs; finitè enim diligebat, & cognoscebat: sed habuit quandam infinitatem (id est, in Bonitate intensionis limitatam) ex circumstantia Personæ, quæ erat dignitatis infinita.]

161. Quod itaque gravitas malitiæ non Arithmetice, id est, æqualiter & perfecte, sed tantum Geometricè, id est, proportionaliter, ut inquit P. Haunoldus n. 21. commensuretur Divinæ Majestati, ex eo est evidens, quia Divina Majestas continet omnem perfectionem Bonitatis & Excellentie, peccatum autem non continet omnem perfectionem malitiæ, seu offensæ, quia unum mortale, non tantum est detestabilior conversio ad creaturas, quam alterum, sed etiam est detestabilior aversio à Deo, quam alterum: ob quam causam S. Thomas q. 2. de malo a. 9. ad 5. cum sibi contra dictam inæqualitatem peccatorum mortalium prius ita objecisset: *Infinitum non est majus infinito: sed quodlibet peccatum mortale est infinitum, quia est contra bonum infinitum, quod est DEVS; unde & pœnam infinitam,*

(extensivè, id est, æternam) meretur. Ergo unum peccatum mortale non est majus alio, deinde sic respondet. Dicendum, quod à Bono infinito NB. aliquis avertitur actu finito: & ideo peccatum essentialiter finitum est, licet habeat aliquam habitudinem ad bonum infinitum.

162. Hujus rationem à priori sapienter assignat P. Haun. n. 15. his Verbis, [Dignitas Personæ offensæ non augeat gravitatem offensæ secundum ipsam substantiam lux dignitatis præcisè, & immediatè, sed eatenus, quatenus existit intentionaliter in mente ipsius offendentis, seu in quantum apparet offendenti: atqui cognitio, quæ peccator cognoscit Deum esse Bonum infinitum, est valde imperfecta, & limitata, ac æigmatica, repræsentans scilicet Bonum infinitum instar boni finiti: & est modò perfectior, modò imperfectior &c.] Neque rectè ab Adversario soliditur hæc ratio oppositione Unionis hypostaticæ, quæ mediante, licet quoad entitatem suam finitâ, Verbum Divinum dignificat operationem Christi ad Valorem simpliciter infinitum: quævis enim unio in se sit finita, tamen conjunctum Verbum Humanitati Christi, prout illud existit à parte rei, & non tantum prout existit in intellectu, & ideo Persona Operans jam est à parte rei, & in figure loquendo, infinitæ dignitatis, mereturque verè & physice dici Deus, ut proxime infinita hæc dignitas personæ operantis per suum esse reale ac physicum, non autem per merum esse intentionale, dignificet merita Christi ad Valorem simpliciter infinitum, unde etiam una operatio, in actu primo virtutis lux meritorie spectata, & seclusa quasi conventionem Patris Cælestis, non est magis meritoria, quam altera, & omnes simul non magis, quam quælibet seorsim; quod salvâ inæqualitate peccatorum mortalium, tam quoad speciem, quam quoad numerum, à S. Thomæ & Theologis communiter assertâ, ab Advers. ad malitiam peccati mortalis simili ratione transferri non potest.

CONTROVERSIA XXXV.

REJECTÆ RETORSIONES.

An bene sint rejectæ.

163. Cum S. Thomas peccatum mortale tantum dicat esse infinitum terminativè, seu per Ordinem ad terminum extrinsecum infinitum, quemadmodum pœnam damni, seu privationem Visionis Beatificæ, respicientis & appropriantis Bonum infinitum, ratione hujus retoritur, ideo P. Haunoldus n. 19. mini dixit infinitum, ideo P. Haunoldus n. 20. prudenter retorfit argumentum Adversarii, tribuentis peccato mortali malitiam simpliciter infinitam in Amorem Dei super omnem, &c.

in Peccatum veniale; eum illius bonitas & hujus malitia tendat in terminum ſimpliciter infinitum. [Quod autem S. D. id ſolum, quod dixi, aſſerat, patet ex his illius Verbis. 1. 2. q. 87. a. 4. In peccato autem duo ſunt. Quorum unum eſt averſio ab Incommutabili Bono, quod eſt infinitum: unde ex hac parte peccatum eſt infinitum, (id ipſum dicit q. 28. de Veritate a. 2. in corp.) Aliud, quod eſt in peccato, eſt inordinata converſio ad commutabile bonum: & ex hac parte peccatum eſt finitum, tum quia ipſum Bonum commutabile eſt finitum, tum etiam, quia ipſa converſio eſt finita; NB. non enim poſſunt eſſe actus creaturæ infiniti. (ſcil. in intrinſeco, ſive in Bonitate, ſive in malitia: unde nec ipſius Chriſti operationes creatæ fuerunt infinitæ in Bonitate, & valorem infinitum non habuerunt à forma dignificante creatæ, ſed in creatæ; in quo iterum eſt diſparitas cum peccato mortali, cujus tota malitia formaliter eſt intrinſeca & identificata actui, & à termino extrinſeco infinito ſolum proportionaliter & finitè ſpecificatur.) Ex parte igitur averſionis reſpondet peccato pena damni, quæ etiam eſt NB. infinita: eſt enim amiſſio infiniti Boni, ſcilicet DEI.] Ecce! quomodo S. D. penam dicat infinitam præciſè ratione termini amiſſi: & hoc modo peccatum dicat infinitum, præciſè ratione termini offenſi. Sicut autem Viſio ſeu poſſeſſio Boni infiniti non eſt ſimpliciter & intrinſecè infinita, ita etiam amiſſio Boni infiniti non eſt ſimpliciter infinita, & ſicut hæc non eſt pena ſimpliciter infinita, ita nec peccatum eſt culpa ſimpliciter infinita: nec major eſt ratio, quare averſio à Deo, in ratione malitiæ ſit ſimpliciter infinita, & non etiam perfectæ converſio ad Deum, nempe charitas Dei in ratione bonitatis ſit ſimpliciter infinita: ideoque neutra eſt talis: licet ratione Juris, quod Deus habet ad exigendâ ſatiſfactionem condignam ſuæ Perſonæ, atque non ſolum malitiæ peccati, ſed inſuper infinitæ ſuæ excellentiæ proportionandam, poſſit exigere pro quolibet peccato mortali, quantacunque Bonitate ſatiſfactionis majorem & majorem in infinitum, à pura creatura ſibi præſtandam.

164. Quod autem etiam poſſit exigere penam in acerbitate infinitam, idque S. Thomas 2. diſt. 42. q. 1. a. 5. inferat ex infinitate peccati mortalis ratione malitiæ, Adverſarius graviter decipitur: nam S. D. oſtendens Deum non habere Jus exigendi penam Chimæricam, ex ore ſe dicit contrarium l. c. ad 2. [Dicendum, quod ex hoc, quod contra Infinitum peccat, debetur ſibi pena infinita. Non autem poſſet eſſe infinita in acerbitate, quia in creatura finita non poſſet eſſe qualitas infinita: ſed recompensatur per durationem infinitam.] Deinde ut ex citatis Verbis, & ex illis, quæ habet in Corpore articuli, manifeſtum eſt, æternitatem penæ S. D. non inferit ex infinita malitia, quæ deberet eſſe identificata a Qui, ſic enim jam daretur qualitas

infinita, ſed ex infinita magnitudine ejus in quem peccatur, adeoque ex infinitate peccati terminativè ſumpti: quia, inquit ibid. S. D. quanto eſt dignior, in quem peccatur: tanto peccatum magis punitur: ita tamen, ut poena ſolum in duratione ſit infinita, in intenſione autem ſeu acerbitate ſit finita, & major vel minor, pro qualitate delicti.

165. Videamus nunc, quomodo Adverſarius reſpondeat ad retorſiones. Ut ergo aſſignet diſparitatem, cur averſio à Deo in peccato mortali ſit malitiæ abſolutè ac ſimpliciter infinita, converſio autem ad Deum in amore perfectæ ſit Bonitatis finita, his Verbis utitur, ad quæ ego per intercalares Parentheſes reſpondebo. [Nimirum actus Charitatis attingit Deum, poſitivè in illum, ut objectum, tendendo, conſequenter ſub modo capacitatis finita. nec adæquando Jus infinitum quod habet, ut honoretur.] Subſumo. Atqui actus Odii Divini attingit Deum, poſitivè in illum, ut objectum, tendendo, conſequenter ſub modo capacitatis finita, nec adæquando Jus infinitum, quod habet, ne gravius inhonoretur, nè graviori, aut frequentiori odio offendatur. [Peccatum autem mortale (pergit Adverſarius) non tendit in Deum, (hoc jam negavi) ſed eum, non ſolum prout ſe accommodat capacitati iſtius creaturæ aut illius, verum abſolutè totum deſerit; (etiam amor ad totum redit, & convertitur, uterque tamen actus deſerit, & redit modo, capacitati creaturæ accommodato, id eſt, finito) & ſic offendendo adæquat Jus infinitum, vi cujus in nullius affectu deberet creaturæ poſſe poni Creator. (Diſtinguo: adæquat Jus ſubjectivè ſumptum, ut quanta eſt dignitas perſonæ offenſæ, prohibens offenſam, tanta ſit Violatio Juris, & malitia illius: nego: adæquat Jus terminativè ſumptum, ſubdiſtinguo: Jus illud particulare, vi cujus poteſt prohibere hoc particulare peccatum: concedo: Jus illud Univerſale, quo poteſt innumeros alios actus & longè graves malitiæ prohibere: nego.) Qui propterea, quod ſit injuriæ mortalis ſubjectum mortale, infinitam in eam reſundit gravitatem.] (Hoc eſt in quaſtione, & retorquetur in amorem, cujus etiam Deus eſt ſubjectum mortale: quare ergo non transfundit infinitam bonitatem?)

166. Ad retorſionem de peccato Veniali, quod eſt actio pariens Deo diſplicitiam, & ratione hujus termini infiniti eſt tantò gravioris malitiæ ſeu inhonestatis, quantò major eſt perſona, cui paritur diſplicitia: reſpondet Adverſarius tantum indirectè, inquit. [Sicut dignitas Regia tribuitur Coronæ, non papyro, calu exiſtenti in manu Regis; ita peccatum mortale, non veniale, capax eſt infinitatis.] Subſumo. Atqui Coronæ regia non eſt capax regni dignitatis, ne dicam, quod non ſit æqualiter capax, ſicut ipſe rex; ergo peccatum mor-

ale

rale non est capax perfectæ infinitatis, commenturata in malitia Majestatis Personæ laesa. Deinde peccatum mortale & veniale habet aliquid malitiæ, derivatæ à dignitate personæ, cui utrumque displicet: charta autem supponitur nihil participare à Rege: ergo est disparitas.

167. Inter retorisiones prædictas posuit Adversarius etiam sequelam, quam P. Haunoldus intulit, quod si malitia peccati tanta sit, quantus est valor satisfactionis, & meritorum Christi, ipse non satisfecerit superabundanter, nec unus actus Christi fuisset sufficiens pro omnibus peccatis. Ad hanc ita respondet Adv. [Cum etiam unica operatione pro omnibus peccatis satisfacere potuerit Christus, plures tamen pro Redemptione obtulerit; quid peccati infinitas, illius satisfactionis superabundantiæ derogat?] Sed in hac responsione supponit Adversarius id, quod ipse per responsionem debuisse salvare, quomodo nimirum unicus actus meritorius, malitiâ æquali, id est, secundum Adversarium, simpliciter infinita unius peccati mortalis, quoad vim satisfaciendi exhaustus, sufficiat pro omnibus; imò sit superabundans, ut communiter tradunt Theologi ac SS. Patres, ipseque S. Thomas 3. p. q. 48. a. 2.

CONTROVERSIA XXXVI.

MATERIA LEGIS.

An Lege Humanâ possit præcipi actus merè Internus.

168. Conformiter S. Thomæ docuit P. Haunoldus to. 1. de Justit. tract. 1. n. 36. Actus merè (quam particulam Adversarius non debuisse subtrahere) Internos à lege humana non posse præcipi, posse tamen præcipi, ut per se conjunctos actui externo, à quo possunt manifestari, tanquam ab effectu, vel cui tribuunt, tanquam forma essentialis, moralem æstimationem. v. g. quando Ecclesia præcipit auditionem Missæ, Confessionem &c. præcipit attentionem, dolorem &c. [Quia hi actus sunt necessarii, ut quis dicatur moraliter audivisse Missam, Sacramentum Pœnitentiæ recepit. Rationem primæ partis P. Haunoldus l. c. reddit his Verbis: [Quia cum actus interni ex se sint insensibiles, non possunt à sensibili regimine gubernari, puniri, aut premiari, & consequenter non debent posse præcipi.] Eandem rationem approbat S. Thomas. 1. 2. q. 91. a. 4. in C. ubi ait: [De his potest homo legem facere, de quibus potest judicare: judicium autem ho-

minis esse non potest de interioribus motibus, qui latent, sed solum de exterioribus actibus, qui apparent.] Et q. 100. a. 9. in C. [Dicendum, quod sicut supra dictum est, præceptum legis habet vim coactivam; illud ergo directè cadit sub præcepto legis, ad quod lex cogit, coactio autem legis est per metum pœnæ, ut dicitur 10. Ethic. Nam illud propriè cadit sub præcepto legis, pro quo pœna legis infligitur: ad instituendam autem pœnam aliter se habet lex Divina, & aliter lex humana. Non enim pœna legis infligitur, nisi pro illis, de quibus legislator habet judicare; quia ex judicio læpunit: homo autem, qui est legislator humanæ, non habet judicare, nisi de exterioribus actibus, quia homines vident, quæ parent; ut dicitur 1. Reg. 16.]

169. Vnde non tantum contra P. Haunoldum, sed etiam contra S. Thomam impetenter adducitur Cap. Dolentes de Celebrat. Missar. quo mandatur Clericis, ut Divinum Officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis DEVS dederit, studiosè celebrent, pariter & Devotè. Hic enim non præcipitur sola Devotio interna, sed directè præcipitur actus externus, cum devotione interna: & ex hoc confirmatur secunda pars assertionis P. Haunoldi: cujus tamen adjuvandum rationem, quod actus interni ideo etiam sub legem humanam cadant, quia Necessarii sunt ad moralem æstimationem actuum exteriorum, hac similitudine eludit Adversarius. [Sicut non rectè sequitur: Terra esse non potest sine DEO in ipsa; ergo canis videus terram videt DEUM. Ita non sequitur: Horarum devota & studiosa recitatio esse non potest sine aliquo actu interno, ergo Ecclesia præcipiens devotam & studiosam Horarum lectionem, præcipit actum internum.] Verum Adversarius advertere debuisse disparitatem esse tantam, quanta est distantia terre à Cælo. Nam DEVS non est necessarius terræ, tanquam id, quod constituit rationem formalem intentam ab Oculo, nempe colorem, ut sit objectum Visionis: actus autem interni sunt necessarii tanquam id, quod constituit rationem formalem intentam à voluntate legislatoris ex parte objecti præcepti, scilicet, moralem æstimationem Orationis externæ. Vnde iterum Adversarii argumentum ludicrum non est tam contra P. Haunoldum, quam contra S. Thomam, qui ex simili necessitate colligit, quidnam sub præceptum legis cadat, quid non: dum 1. 2. q. 90. a. 2. in C. sic discurret. [Quædam, N.B. si ne quibus Ordo Virtutis, qui est Ordo rationis, observari non potest, cadunt sub Obligatione præcepti: quædam verò, quæ pertinent ad bonum esse Virtutis perfectæ, cadunt sub admonitione Consilii.]

170. Itaque à Via Angelici Doct. adducit Adversarius, quando ejus quidem Autoritas allegatâ sic concludit. [Aliâ igitur incedendum]

dum est Viâ, & dicendum, attentionem internam non præcipi ab Ecclesia, quatenus Ecclesiasticam regit politiam, quod collimat S. Doctor hic q. 100. a. 9. sed in quantum interpretatur, & determinat legem Divinam.] Hæc inquam non est Via S. Thomæ: quia is l. c. Verbis paulo antè à me relatis, tantum dicit, actus internos directè præcipi non posse à legislatore humano, quia de illis non habet judicare. Atqui quando præcipitur actus externus, ad cuius moralem æstimationem necessarius est actus internus, tunc Legislator ex omisso actu externo potest etiam judicare de omissione actus interni: ergo per præceptum actus externi indirecè saltem præcipitur actus internus obaltam ex S. D. rationem Necessitatis: adeoque non potest dici, legem humanam esse tantum interpretativam, & ceterminativam legis Divinæ; sed dicendum, particulam devotè in cit. cap. esse verè præceptivam ex Voluntate ipsius Ecclesiæ.

CONTROVERSIA XXXVII.

GRATIA HABITUALIS.

An hæc realiter distinguatur ab habitu Charitatis.

Suspiciatur Adversarius, quia P. Haunoldus lib. 1. n. 90. intulit, Rationes à P. Perez pro impossibilitate substantiæ creatæ, cui sit conaturalis Visio DEI, ingeniosè excogitatas, posterius DD. non arrisiles cū eas in elucubrationibus suis dissimulanter omiserint, simili indicio etiam non arrisiles P. Haun. rationem S. Thomæ 1. 2. q. 110. a. 3. pro distinctione gratiæ ab habitu Charitatis allatam, eò quod illam lib. 2. n. 622. pro eadem non adduxerit. Verum Adversarius non habet æquè justam causam suspicandi; quia enim tunc, quando P. Haunoldus conjecturam suam concepit, Tomus P. Perrezi adhuc erat recens, & multi ejus doctrinis, sicut recentibus frugibus inhæbant, ideo primum erat suspicari, doctrinam avidis ingeniis propositam, nec tamen arceptam, iisdem non placuisse. At de Omissione rationis S. Thomæ debuisse Adversarius potius cogitare, P. Haunoldum habuisse similem causam, qualem habuit ipse Advers. dum aliam probationem ejusdem distinctionis inter gratiam & habitum Charitatis non adhibuit, quando scil. S. D. 2. dist. 26. a. 4. in C. à principio ex eo, quod aliæ Virtutes non simul de nt denominationem Virtuosi & Grati DEO, intulit, neque ab habitu Charitatis utramque denominationem tribui. Vel saltem debuisset Adversarius sagaci ingenio prospicere,

quid in probatione S. Thomæ P. Haunoldo duplicare potuisset, quando ex conceptu Virtutis, quod sit dispositio perfecti S. D. distinctionem Charitatis à Gratia his verbis subintulit. [Dico autem perfectum, quod est dispositum secundum naturam. Ex quo patet, quod Virtus uniuscujusque rei dicitur in ordine ad aliquam naturam præexistentem &c. Manifestum est autem, quod Virtutes acquisite per actus humanos, de quibus supra dictum est, sunt dispositiones, quibus homo convenienter disponitur in ordine ad naturam, quæ homo est. Virtutes autem infusæ disponunt hominem altiori modo, & ad altiorum finem. Vnde etiam oportet, quod in Ordine ad altiorum naturam, hoc est, in Ordine ad naturam Divinam participatam, quæ dicitur lumen gratiæ.] Sine dubio occurrisset, quod etiam fides & spes sint Virtutes infusæ, & sint dispositiones perfecti, nec tamen semper supponant altiorum naturam præexistentem: cum ipsæ in homine peccatore perseverent, & præsupponantur ad recuperationem gratiæ. Et tunc potuisset Adversarius subicere Solutionem, etiam ad Fidem & Spem supponi gratiam, pro priori naturæ præexistentem, quando finem suum sunt consecutæ, sicut ad calorem & siccitatem præsupponitur forma ignis, quando post instantis primæ productionis, pro quo ad formam illam subjectum disponebant, deinde in conservando tanquam proprietates à sua essentia seu radice dependent.

172. Cum ergo hæc solutio etiam P. Haunoldo fuerit perfecta, aliam causam omittendi prædictam probationem assigno. Nempe quemadmodum S. Thomas l. c. Charitatem comparat Virtutibus acquisitis naturali potentia superadditis, & propterea non comparat ipsi potentia naturali, aliis autem in locis comparat potentia naturali, ipsi naturæ realiter superadditæ, & propterea ibidem non comparat Virtutibus, ut proinde S. D. utramque probationem locis paulo post referendis nunquam simul instituat, prout Adversarius fecit, simul & semel considerans Charitatem, ut Virtutem perfectivam potentia, & ut ipsam potentiam, ita probabiliter exemplo S. D. permotus P. Haunoldus usus est solum eâ ratione, quæ S. Thomas ex comparatione Charitatis cum gratia, veluti cum naturâ, realiter distinctâ à ceteris suis potentiis supernaturalibus, nempe à Fide & Spe, utpotè realiter separabilibus, intulit Charitatem realiter distinguere à gratia: quia verò S. Doctor hac comparatione non uno in loco, sed in pluribus utitur, nimirum 2. dist. 26. a. 4. & 6. & 4. dist. 1. q. 1. a. 4. q. 5. & 3. p. q. 62. a. 2. in C. ideo etiam P. Haunoldus hanc comparationem & probationem prætulit alteris à se omissa.

CONTRORSIA XXXVIII.

CONDONATIO EXTRINSECA.

An Peccatum mortale sine Infusione Gratie, & Veniale sine Dispositione intrinseca Peccatoris à Deo condonari possit.

173. Cum sint diversissima quæstiones, An Peccatum mortale possit condonari absque qualitate intrinseca, formaliter excludente peccatum mortale habituale, & eidem contradictoriè oppositâ: & an peccatum Veniale possit condonari absque propria peccatoris dispositione, per se loquendo, & de Via Ordinaria semper in peccatore requisitâ, quamvis ipsa non sit formalis remissio peccati; hinc Pater Haunoldus lib. 2. n. 646. non fecit circulum vitiosum, responsionem affirmativam ad primam quæstionem probans per hoc, quod veniale possit remitti absque infusione qualitatis, tanquam formâ remissivâ; & vicissim responsionem affirmativam ad secundam quæstionem confirmans per hoc, quod mortale possit deleri per potentiam DEI absolutam sine proprio actu peccatoris, tanquam mera dispositione intrinseca ad formalem remissionem peccati. Sicut non conficeret circulum vitiosum, qui diceret, formam substantialem panis posse per Divinam potentiam existere sine subiecto, quia accidentia possunt existere sine subiecto, accidentia verò posse supernaturaliter, etiam cum quantitate, destrui; quia forma panis potest supernaturaliter destrui, quorum utrumque principium probatur ex mysterio S. Eucharistie.

174. Quod autem P. Haunoldus proprium actum peccatoris; v. g. fervorem Charitatis asserat esse meram dispositionem, & non esse formalem remissionem peccati Venialis, per hoc non adversatur S. Thomæ 3. p. q. 87. a. 2. ad 3. dicenti: [Ad tollendam maculam venialis peccati requiritur aliquis actus procedens ex gratia, per quam remouetur inordinata adhesio ad rem temporalem.] Nam etiam ad tollendam maculam corporis requiritur aqua, & ablutio, neutra tamen est formalis negatio maculæ. Vnde debuisset Adversarius distinguere inter hæc duo. Motus seu fervor Charitatis est forma tollens maculam in ratione habitualiter voluntarij, & est forma tollens maculam in ratione peccati habitualis; per attentionem enim extra Sacramentum peccatum mortale definit esse habitualiter voluntarium, nec tamen definit esse habitualiter perseverans in ratione peccati: imò nec ipsa contritio, quæ contradictoriè opponitur negationi retractatio-

nis, constituenti denominationem habitualiter voluntarij contradictoriè opponitur peccato mortali habitualiter perseveranti; hinc non per ipsam, sed per gratiam fit formalis illius remissio.

175. Quando igitur S. Thomas l. c. dicit, per actum procedentem ex gratia remoueri inordinatam adhesionem ad rem temporalem, quatenus sicut per peccatum voluntas fuit conversa ad rem temporalem, sic per actum Charitatis rursum avertitur à re temporali, & convertitur ad DEUM, solummodo testatur inordinatam adhesionem non amplius in voluntate habitualiter perdurare; & quia per peccatum Veniale nihil in voluntate est destructum, ideo præter actum Charitatis, contrariantem peccato actui peccaminoso, nihil debere in voluntate de novo produci; & quoad hoc instituit S. D. pluribus in locis paritatem quandam inter gratiam in ordine ad remittendum peccatum mortale, & inter fervorem Charitatis in ordine ad remittendum peccatum veniale, quia utraque forma ad verlatur peccato habituali, gratia tollit habitalem impurabilitatem, Charitas tollit habitalem voluntarietatem; utraque est intrinseca homini liberato à peccato, utraque sufficit ad remissionem peccati, ut neutri debeat superaddi alia forma intrinseca: pro formali tamen remissione peccati venialis, cum non habeatur ex Vi gratiæ cum actu Charitatis infusa, debet in DEO dari voluntas peccatum non amplius imputandi; quia, ut inquit Angelicus Doctor q. 7. de malo a. 11. in C. peccatum remitti, nihil aliud est, quam peccatum non imputari. Adeoque formalis remissio peccati est formalis non imputatio; hæc autem à DEO, non ab homine debet poni; unde is per suam actum non sibi formaliter remittit, vel non imputat peccatum veniale, sed tantum se disponit, ut absque alia forma intrinseca, sibi deinceps non imputetur peccatum, iuxta illud ps. 31. v. 2. Beatus Vir, cui non imputavit Dominus peccatum. Econtra quia per peccatum mortale fuit destructa gratia, ideo ut per remissionem tollatur peccatum mortale, necesse est rursum infundi gratiam. Et ideo, inquit S. D. 1. 2. q. 113. a. 2. in C. non posset intelligi remissio culpæ, si non adisset infusio gratiæ. Quod vi præsentis Ordinationis Divinæ utique verissimum est.

176. Asseruit tamen P. Haunoldus Salvo illo Testimonio S. Thomæ, potuisse DEUM per absolutam suam potentiam, rem ita ordinare, ut remitteret peccatum mortale absque actuali infusione gratiæ quia ex una parte ad remissionem peccati, abstrahendo à peccato mortali veniali, non est necessaria aliqua qualitas infusa; quod solum probavit P. Haunoldus ab exemplo Remissionis venialium; imò etiam mortalium in statu puræ naturæ potuissent sic remitti. Ex altera parte, si DEUS non intuitu pec-

peccati prateriti negasset gratiam, (quem intuitum de facto supposuit S. Thomas, & hinc verisimile dixit, quod non posset intelligi remissio culpæ &c. eundem supposuit etiam q. 28. de Verit. a. 2. in corp.) sed si ob aliam rationem, ob quam etiam potuisset nullus hominum elevari ad statum supernaturalem, gratiam non restitueret, hoc ipso peccatum prateritum non imputasset, adeoque remitteret, v. g. efformando tale decretum, quo dixisset: Nisi ego huic homini negarem gratiam supernaturalem ob aliam rationem à precedenti ejus peccato independentem, intuitu ipsius peccati non negarem. Huic itaque doctrinæ, nec à ratione, nec à S. D. alienæ, non rectè objecit Adversarius Vitium Circuli, ut jam ostendi.

177. Sed neque alteri responsioni ad secundam quæstionem vel Ratio vel S. Thomas adversatur. Non Ratio; quia si fervor Charitatis, vel penitentia saltem Virtualis, non est formalis remissio, sed mera dispositio subiecti, de facto quidem omnino necessaria, tunc Deus per absolutam suam potentiam potuisset sine illa adhuc ponere formalem remissionem. Non S. Thomas: quia licet S. D. 3. p. q. 86. a. 2. dicat: Impossibile esse peccatum actuale mortale sine penitentia remitti, loquendo de penitentia, quæ est Virtus; & paulò post: Non autem contingere potest, quod Deus remittat offensam alicui absque immutatione voluntatis ejus: loquitur tamen S. D. ut cum hic explicat ejus interpres Card. Cajet. Solummodo de Via Ordinaria: Postquam enim utrumque textum retulisset Cajetanus, inquit: Sed pro præfenti proposito sufficit, verificare ea, quæ in littera dicuntur, secundum possibile, vel impossibile penes potentiam ordinariam: Sicut in Contr. 5. ex ipso S. D. ostendi, eum similibus verbis in eodem sensu usum esse: aliàs certè ratio à S. Thoma l. c. adjecta non esset satis universalis, quod Vitium utique Adversarius non vult imputari Angelico Magistro. Cur enim ad remissionem peccati secundum præsentem ordinationem Divinam simpliciter necessariam dixerit penitentiam, loquendo de penitentia, quæ est Virtus, & quæ etiam est votum seu propositum penitentia Sacramentalis, (nam ipsum Sacramentum in re susceptum neque de Via Ordinaria est determinatè necessarium necessitate medij ad remissionem peccati mortalis, cum juxta Trid. etiam per Contritionem extra Sacramentum possit remitti) hanc rationem assignavit, quam loco ab Advers. citato l. 2. q. 110. a. 1. etiam antè assignaverat. [Hoc interest inter gratiam Dei, & gratiam hominis, quod gratia hominis non causet, sed præsupponit bonitatem veram vel apparentem in homine grato: sed gratia Dei causet Bonitatem in homine grato, eò quod voluntas Dei, quæ in nomine gratia intelligitur, est causa omnis boni creati] Quæ ratio cum refundatur in Voluntatē Dei liberam, utique non probat, quod DEUS non potuisset aliter velle offensam remittere, quemadmodum

homo potest, ut scil. Voluntas Dei tunc nullam bonitatem positivam in homine causet. Nam utroque loco S. D. tantum ostendit, quod quidquid bonitatis Deus per dilectionem suam vult homini, id etiam causet, quod non facit homo homini, non autem quod semper & necessariò debeat velle bonitatem positivam, & quod non posset diligere hominem quasi negativè, nolendo imputare illi peccatum commissum, quin causet in eo actum penitentia, vel gratiam. Nec plus etiam probant alia tres rationes q. 8. de Verit. a. 3. in Corp. quas forsitan propterea Adversarius non adduxit.

CONTROVERSIA XXXIX.

GRATIA ET PECCATUM.

An utrumque simul possit in eodem subiecto stare.

178. Quia P. Haunoldus lib. 3. n. 311. præsententia (quæ pro se citat S. Th. 2. 2. q. 1. a. 4. & 5.) negante, objectum creditum fide Divinæ posse aliunde pro eodem tempore, ab eodem intellectu physicè evidentia cognosci, elegit sententiam affirmativam M. Alberti 3. dist. 24. a. 9. & S. Bonaventuræ ibid. a. 2. q. 3. quorum prior fuit Præceptor, & alter Coartaneus S. Thomæ; Adversarius quod opponeret, aliud non habuit, quam quod patiter concedendum foret, etiam peccatum & gratiam simul in eodem subiecto consistere posse, id quod negavit P. Haunoldus lib. 2. n. 678. etiam de potentia Dei absolutâ: cur enim non repugnet, idem esse Visum per Scientiam, & non Visum per Fidem, & tamen repugnet eundem hominem placere Deo per gratiam, & displicere per peccatum, est evidens disparitas; quia Visio affirmatur & negatur de eodem objecto respectu diversorum actuum, sibi non oppositorum, sicut tamen amor & odium erga eundem hominem, etiam si diversis motivis nitantur, sibi invicem opponuntur. Vnde ex contrarietate actuum voluntatis rectè quidem à pari probaretur impossibilitas affirmationis & negationis, etiam diversis motivis subnixarum, respectu ejusdem objecti materialis, in eodem intellectu: non tamen rectè inferretur impossibilitas duplicis affirmationis, quarum una Deum dicit omnipotentem propter motivum scientificum, & altera id ipsum dicit propter motivum fidei ex aliqua parte obscurum. Et licet una affirmatio quoad modum tendendi sit firmior alterâ, & altera sit clarior, tamen neutra alteri contrariatur, hoc ipso autem, quod non repugnet in eodem intellectu, respectu ejusdem objecti materialis, coexistentia hujusmodi duplicis affirmationis distinctæ, cessat ratio, ab

Ad-

Adversario P. Haunoldo opposita contra unum indivisibilem actum, idem objectum materiale affirmantem ex duplici motivo, Scientiæ, & fidei.

179. Ad id verò, quod addit Adversarius, *Fidem & Scientiam se habere, ut lucem & tenebras*, responderetur, paritatem claudicare; quia tenebræ sunt negatio omnis lucis, fides autem, quæ esset identificata cum tendentia in motivum scientificum, foret tantum negatio lucis deficientis ex parte motivi fidei, non autem ex parte motivi scientifici; sicut omnes debent fieri, eundem actum, quo obiectum eminus Visum, certò & evidenter iudico esse animal, obsecrare autem & dubie, esse equum, non vaccam, posse comparari luci, quatenus est affirmatio animalitatis, & tenebris, quatenus est affirmatio ininabilitatis.

180. Majorem impossibilitatem & oppositionem privativam rectè probat P. Haunoldus lib. 2. n. 681. inter peccatum & gratiam ex S. Scriptura. Ephes. 5. *Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.* & 2. Cor. 6. *Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate, quæ Societas luci ad tenebras.* & 1. ep. S. Ioan. c. 3. *Omni, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ejus in eo manet, & NB. non potest peccare, quoniam ex DEO natus est.* His enim textibus asseritur peccato esse conjuncta privatio gratiæ, & vicissim gratiæ esse conjuncta privatio peccati; quo modo fidei non est conjuncta privatio lucis existentis in motivo scientifico, sed existentis in motivo fidei. Et ideo est disparitas.

CONTROVERSIA XL.

GRATIA ACTUALIS.

Necessaria est ad omnem Operationem Bonam.

181. EX indubitato sensu totius Ecclesiæ P. Haunoldus lib. 2. n. 756. dixit, requiri specialem gratiam Dei, quæ det ipsum bene operari. Ex cujus assertionis veritate rectius Adversarius nullam sibi sumpsisset occasionem impugnandi P. Haunold. quàm quòd illi objecerit, non posse ab eo ostendi, in quo consistat prædictæ gratiæ efficacia, quâ Deus non tantum per modum Suadentis, sed infallibiliter Præmoventis det ipsum bene operari; aliud enim est, non posse, & aliud, non licere. Hoc ultimum fateretur ipse P. Haunold. n. 757. Et potuisset Adversarius ipsum Decretum prohibitionis factæ primum à Paulo V. & confirmatæ ab Urbano VIII. anno 1625, die 22. Maij, legere in præclaro ope-

re Adm. R. P. M. Joannis Bapt. de Lezana, Socii Generalis Carmelitarum, S. Congr. Indici Consultoris, ac in Sapiencia Rom. pub. Lectoris, qui quidem cum Decreto nore m. & transgressionibus annexas pœnas fideliter retulisset, deinde Explicationis loco subiungit. [Circa quod Decretum illud animadvertendum occurrat, quòd quamvis per ipsum prohibeatur imprimi libros tractantes, *sive ex professo, sive incidenter* de materia auxiliorum Divinorum; non tamen videtur prohiberi libros tractantes de aliquo puncto, difficultate, seu quæstione de auxiliis, aliud enim est materia de auxiliis, aliud verò punctus aliquis, seu difficultas prædictæ materiæ. Quod rationi, & intentioni Summi Pontificis congruere videtur; alias necesse esset materias alias Theologicas, quæ cum materia de auxiliis connexionem habent, non nisi imperfectè, truncatè & defectuosè imprimi. Maximeque hoc verum erit, si prædictus punctus modestè, sinceriter, & sine emulacione aliqua, ut docet, tractetur.] Ita cit. Autor to. 1. Oper. Regul. cap. 10 n. 24. cujus observationem refert, & approbat, & exemplo prædeterminationis, confirmat noster Franciscus Pellissarius in Manuali Regularium to. 2. tr. 6. c. 4. n. 42. Vndeque practitari à diversarum Religionum doctissimis Viris. Plura pro declaratione hujus decreti videri possunt apud nostrum Gab. Henao de Scientia Media historice propugnata in præfat. ad Lect. n. 2. & seqq. Verum quia Adversarius quæstionem movet non tantum conneriam, sed præcipuam de auxiliis controversiam continentem, nempe de ipsa efficacia auxiliorum, eoque non tantum obiter, & ex suppositione plenioris notitiæ, sed fusiùs respondendum esset, ut quam in hac, & duabus sequentibus Controversiis præferebat, falsam suppositionem deponeret, ideo propter reverentiam Sedi Apostolicæ debitam, omnino remittendus est ad illos nostros Doctores, qui ante hanc prohibitionem Pontificis scripserunt, præsertim ad Doctissimum P. Ludovicum, opulc. de Gratia Efficaci cap. 15. & ad P. Suarez Opusc. I. de concursu, & efficaci auxilio Dei lib. 3. cap. 14. ac rursus Opusc. III de auxilio efficaci à n. 37. imò ad ipsum S. Thomam contr. 11. & seqq. à me relatum, ubi saltem clare videbitur, nullà opus esse physicā prædeterminatione arbitrii creati; ex quo S. Doctore Adversarius etiam facile potuisset intelligere diffinitionem inter *To movere & suadere*, si non solum ultima verba, sed integrum istum textum ex 1. p. q. 111. a. 2. retulisset: *Secundum quod aliquis est causa, quòd aliquid apprehendatur, ut bonum ad appetendum, secundum hoc movet Voluntatem.* Et si solus Deus efficaciter potest movere voluntatem; Angelus autem & homo per modum suadentis. Quomodo autem solus Deus sit causa, quòd aliquid apprehendatur, ut bonum, ibid. ad 2. expressè his verbis, *Dicendum, quòd damones non possunt*

sunt NB. immittere cogitationes, interius eas cau-
sando. Et post intervallum. Sed NB. Bonæ cogita-
tiones tribuuntur altiori principio; scilicet Deo, licet
Angelorum ministerio procurantur. Ubi S. Doctor
meminit prædeterminationis physicae, loco cog-
itationis bonæ, cuius inspiratione Deus dicitur
movere, & non præcisè suadere?

CONTROVERSIA XLI.

ORATIONES ECCLESIE.

*Per quas specialem Gratiā be-
ne Operandi à DEO petit.*

182. **E**tiam in hac Controversia, in qua Ad-
versarius rursus sibi petit explicari
efficaciam Divinæ Gratiæ, Orationibus Ecclesiæ
ac Fidelium petite, remitti à me debet ad citatos
Autores in præced. Contr. ex quibus clarè in-
telliger, quàm consona sit eorum doctrina cum
Verbis S. Thom. 1. dist. 41. a. 4. ad 2. ubi ait: Si
Stephanus pro persecutoribus non orasset, forte Pau-
lus salvus non fuisset; sicut si aliquis non faceret ope-
ra meritoria, non acciperet coronam, quæ prædestina-
ta est sibi; nec tamen prædestinatio frustrari potest,
NB. quia prædictum est à DEO, quod iste tali cau-
sâ, & tali ordine salvabitur. In quibus postremis
Verbis doctrinam allegatorum Autorum de effi-
cacia Divinæ Gratiæ, compendio, veluti in nuce
Iliadem continentibus, quia S. Doctor nullius
prædeterminationis physicae à S. Stephano peti-
ta mentionem facit, facile colligo, neque ipsum
S. Doctorem à Deo eandem precari in sua ora-
tione, quæ incipit, *Concede mihi misericors DEVS*
*per verba illa; quod à me requirunt, ut faciam, tri-
bue, ut sciam: quibus Adversarius, Orationis*
*quoque initium malè referens, etiam addit: pos-
sum & velim: pro quibus tamen hæc ponere de-
buisse: Et da exequi, sicut oportet, & expedit a-*
nime meæ.

183. Neque eandem Physicam prædeter-
minationem asserit S. Doctor lect. 3. ad cap. 5.
Dion. de Divinis nominib. cuius textum, cum
Adversarius non iudicaverit sibi multum con-
ducere, si eum exscriberet, quamvis in eo repe-
riatur Verbum *prædeterminavit*, ego tamen illum
præmissis textu S. Dionysij ad verbum referam,
ut ejus vis magis pateat. S. Dionysius ergo sic
habet. [Exemplaria autem esse dicimus in
Deo, existentium rationes substantificas, & sin-
gulariter præexistentes, quas Theologia prædif-
finitiones vocat, & Divinas, & bonas volunta-
tes, existentium prædeterminativas & effectivas,
secundum quas substantialis essentia omnia præ-
diffinit, & produxit.] S. Thomas ibi-
dem ita scribit. [Magna Opera Domini
exquisita in omnes Voluntates ejus. Quæ qui-

dem prædiffinitiones & voluntates sunt distin-
ctiva entium, & effectivæ ipsorum: quia & hu-
jusmodi rationes Super substantialis Dei esse præ-
determinavit, omnia produxit.]

184. In hoc utroque textu Vox *prædeter-*
minativas, & *prædeterminavit*, denotat decretum
prædefinientium omnium rerum existentias, neque
enim quidquam potest in tempore existere, quod
Deus vel positivè, vel negativè non ab æterno
voluerit & prædefinierit: & sic uterque S. Pater
docet, omnia absolute aliquando existentia vi-
deri à Deo in se ipso, tanquam in Exemplari;
quæ est ipsissima sententia P. Haunoldi, ut dixi
in contr. 11. sed ex neutro textu probari potest
aliquod decretum physicè prædeterminans libe-
ram voluntatem creatam, ab ipsa inimpedibile,
atque independens à Scientia conditionata, il-
lius directiva.

CONTROVERSIA XLII.

GRATIARVM ACTIO.

*Pro speciali Gratiā bene ope-
randi.*

185. **N**on est aliud objectum materiale gra-
tiarum actionis, quàm quod prius
fuerat petitionis, ideo quæstionis, in quo consi-
stat efficacia auxilii Divini, pro qua DEO gratiæ
aguntur, plena solutio, & falsæ suppositionis
per tres continuas controversias protractæ, cor-
rectio, præstabitur Adversario ab Auctoribus cit.
ubi rursus videbit quomodo conspirent cum
Angelico Doct. 2. 2. q. 106. a. 5. in corp. dicen-
te. In amicitia utilis debet recompensatio fieri secun-
dum utilitatem, quam quis ex beneficio consecutus
est. In amicitia autem honesti debet in recompensa-
tione haberi respectus ad NB. Electionem, sive ad
affectum dantis. Hunc autem affectum DEI de-
scripsit P. Haun. lib. 1. n. 545. his verbis. [Re-
spondetur, specialem benevolentiam cum gene-
rali providentia conjunctam, consistere in hoc,
quod DEUS etiam supposita Scientiâ mediâ de
Horum, & non illorum consensu sub conditio-
ne futuro, adhuc liberrimè ex mero beneplaci-
to dederit, & elegerit hunc Ordinem & seriem
gratiarum, quam vidit profuturam nobis, cum
tamen eadem libertate potuisset alium Ordinem
eligere, qui profuisset aliis, & non
nobis.]



CONTROVERSIA XLIII.

GRATIA EFFICAX.

An cum hac sit concedenda Prædeterminatio Physica Liberi arbitrij, in sensu diviso potentis conjungi cum actu opposito.

186. IN quocunque consistat Efficacia gratiæ, hujus Magistros, qui eam Adversario tradant, & locum ubi tradant, jam nominavi Contr. 40. frustra Adversarius nobis obtrudit suam Prædeterminationem physicam, ad verificandos geminos textus S. Thomæ 1. 2. q. 112. a. 3. dicentis: *Intentio DEI deficere non potest*: & 3. contr. Gent. c. 155. asserentis. *Omne quod de se est Variabile, ad hoc, quod figatur in uno, indiget auxilio alicujus moventis immobilis*. Nam S. D. pro fide verbis suis adstruendâ, ad longè alia auxilia moventia, & infallibiliter Divinam intentionem exequentia, respexit, nunquam tamen Prædeterminationem physicam in eorum numerum adduxit, quamvis lect. 5. lit. E. in ista verba Christi apud Joan. c. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. Et ego resuscitabo eum &c.* Satis multa enumeraverit. Referam itaque S. Doctoris in prædicta Verba accuratam commentationem, dum quid Christus per illa intenderit significare, sic declarat. [Sed hic est triplex quaestio. Prima est de hoc, quod dicit: *nisi Pater traxerit eum*. Cum enim ad Christum veniamus credendo, sicut supra eodem dictum est, venire ad Christum est credere in eum: credere autem nullus potest, nisi volens. Cum ergo tractio importat violentiam quandam, ergo qui tractus venit ad Christum, cogitur. Respondeo dicendum, quod hoc quod hic dicitur de hac tractione Patri, non importat coactionem, cum non omne trahens faciat violentiam: sic ergo multipliciter Pater trahit ad Filium, secundum multiplicem modum trahendi absque Violentia in hominibus. Nam aliquis homo trahit aliquem persuadendo ratione: & hoc modo Pater trahit homines ad Filium, demonstrando esse Filium suum; & hoc dupliciter, vel per internam revelationem &c. vel per miraculorum operationem &c. Item aliquis trahit alium alliciendo, Proverb. 7. Blanditiis labiorum suorum protrahit eum: & hoc modo illi, qui attendunt ad JESUM propter Autoritatem Paternæ Majestatis trahuntur à Patre &c. Sed trahuntur etiam à Filio admirabili delectatione & amore Veritatis, quæ est ipse Filius DEI. Si enim, ut dicit Aug. trahit quemque sua voluptas, quanto fortius debet homo trahi ad Christum, si delectatur in veritate, beatitudine, iusticiâ &c. Sed quia non

solum revelatio exterior, vel objectum Virtutem attrahendi habet, sed etiam interior instinctus impellens, & movens ad credendum, deo trahit multos Pater ad Filium per instinctum Divinæ operationis moventis cor hominis ad credendum. Phil. 2. DEUS est, qui operatur in vobis velle & perficere. Osee 11. In funiculis Adami traham eos, in Vinculis charitatis. Proverb. 21. Cor Regis in manu Domini, quocunque voluerit inclinabit illud.] Ecce neque ad Sacra Scripturæ testimonia verificanda, S. D. auxiliis extrinsecis, atque intrinsecis, in solo impulsu illuminationis & delectationis interæ, scilicet in actu interno Intellectus aut Voluntatis ab ipso constitutis, post accuratam investigationem accensuit aliquam qualitatem ab actu Intellectus & Voluntatis distinctam, non solum officium movendi, & liberè trahendi, sed etiam prædeterminandi habentem. Imò manifestè eam negat 1. 2. q. 10. a. 4. in C. ubi ait: [Dicendum, quod sicut Dionysius dicit cap. 4. de Divin. Nomin. Ad providentiam Divinam non pertinet naturam rerum corrumpere, sed servare: Vnde omnia movet secundum eorum conditionem: ita quod ex causis necessariis per motionem Divinam consequuntur effectus ex necessitate, ex causis autem contingentibus sequuntur effectus contingenter. Quia igitur Voluntas est activum principium, non determinatum ad unum, sed indifferenter se habens ad multa, sic DEVS ipsam movet, quod non ex necessitate NB. ad unum determinat.]

187. Respondet tamen Adversarius, quod etiam si DEVS prædeterminet ad unum, tamen causæ contingentis non inferat necessitatem, vel libertatem illius corrumpat; sed ad eam servandam sufficiat, quod in sensu diviso cum prædeterminatione ad consensum possit existeret dissensus: Sicut videtur idem fatendum esse de Scientia Media, & de Decreto determinatæ prædefiniente consensum. Verum, hac responsione non salvati libertatem sic ostendo. Quia quando id, quod pro priori natura requiritur ad actum secundum, est à libero arbitrio creato inimpedibile, & quando illud inimpedibile in sensu composito etiam est inimpedibile cum omissione determinati actus secundi, hoc ipso actus secundus non est liber sed necessarius necessitate absolutâ, id est, simpliciter inimpedibili, seu necessitate consequentis, ut loquuntur Theologi, cum ipsi, quod sequitur, sit necessarius necessitate Causæ, necessariò agentis, & post se trahentis tale consequens, ut patet ex dictis Contr. 12. ubi ostendi, quod prædeterminatio physica non se teneat ex parte actus secundi, sed ex parte actus primi, hoc ipso, quod cum virtute activi liberi arbitrii pro priori naturæ præsupponatur ad actum secundum, ipsamque Virtutem activam proximè compleat, & ad actum secundum casualiter juxta Advers. prædeterminet. Vnde

sequitur, positâ prædeterminatione non tantum non dari potentiam ad simultatem duplicis oppositi actus secundi (quæ potentia ad libertatem uniusque non requiritur,) sed neque dari simultatem potentia proxima & completæ ad utrumque actum in sensu diviso, seu sub disjunctione ponendum.

188. Econtra, quando aliquid pro priori naturæ præsupponitur, quod ex suppositione suæ existentia est necessariò & infallibiliter conexum cum actu secundo, sed quod tamen erat impossibile ab arbitrio creato, per liberam determinationem suam ad alium actum secundum, sub conditione ejusdem auxilii ponendum, tunc actus secundus non est necessariò necessitate consequentis, hoc ipso, quod liberum arbitrium potuisset actum secundum consequentem impedire, impediendo ipsum antecedens impedibile: ex suppositione tamen, quod non impediverit illud antecedens, nempe præscientiam, & decretum prædefinitivum, vel permissivum, determinati actus secundi, iste actus secundus dicitur necessariò necessitate consequentia, seu à subsistendi consequentia, eò quod per bonam consequentiam logicam, concessâ infallibili præscientiâ actus secundi, necessariò inferatur illius existentia. Sed hæc est tantum necessitas conditionata, seu hypothetica, ex suppositione alicujus antecedentis Impedibilis à libero arbitrio.

189. Vnde quia prædeterminatio physica suâ Inimpedibilitate, vi cuius neque in existendo, neque in causando potest impediri à libero arbitrio creato, destruit necessitatem merè conditionatam, seu necessitatem consequentia, & respectu etiam liberi arbitrii, per ipsam prædeterminationem primum proximè ad agendum compleri, inducit necessitatem absolutam, seu consequentis; propterea adversatur communi doctrinæ Theologorum, constanter admittentium prædictâ divisione necessitatis in absolutâ, & conditionatâ, seu in necessitate Consequentis & consequentia: quæ divisio approbata est à Concilio Colon. an. 1536. & à S. August. relato in cap. *Vasis iræ* S. quamvis ergo 23. q. 4. atque ab ipso S. Thoma. q. 24. de Verit. a. 1. ad 13. pro concilianda libertate cum præscientia DEI est adhibita: ubi ait: [Ex præscientia DEI non potest concludi, quod actus nostri sint necessarij necessitate absolutâ, quæ dicitur necessitas consequentis; sed necessitate conditionatâ, quæ dicitur necessitas consequentia, ut patet per Boët. in fine de consolatione Philosophiæ.]

190. Atque ex his patet, quod licet dicat Adversarius, se suum sensum compositum, & divisum non sic explicare, quasi dissensus non possit poni cum potentia prædeterminata ad consensum ex defectu potentia proxima ad dissensum; sed tantum quod non possit poni cum prædeterminatione, quæ non est ipsa potentia,

nec complet potentiam: tamen protestatio est contraria facto: quia enim prædeterminatio ad consensum tenet se ex parte potentia completæ, & non ex parte actus secundi, nempe consensu; propterea dissensus non potens stare cum prædeterminatione, hoc ipso non potest stare cum potentia proxima, & in actu primo completâ ad consensum, & ipsa prædeterminatio complens potentiam ad consensum, facit, ut potentia volitiva non sit proximè completa ad dissensum: ideo nostri Auctores, qui datam responsionem, ex sensu composito, & diviso desumptam, impugnant, quod non sufficiat ad libertatem possibilitatis dissensus in sensu diviso à potentia proxima, non supponunt hanc divisionem à potentia proxima ab Adversariis asseri; sed suis argumentis convincunt, non posse non asseri, hoc ipso, quod asseratur sensus divisus à prædeterminatione, constituyente & complente potentiam proximam.

Neque huic principio, ut impossibilitas sensus compositi non obstat libertati, necesse est, eam impossibilitatem non fundari in aliquo inimpedibili pro priori naturæ præsupposito, ac determinato tantum ad unum, ullâ ratione contradicit, sed potius in illo se fundat S. Thomas 3. contr. Gent. c. 98. quando ait: [Nihil DEUS facere potest, quin sub ordine suæ providentiæ cadat: sicut non potest aliquid facere, quod ejus operationi non subdatur: potest tamen alia facere, quàm ea, quæ subduntur ejus providentiæ, vel operationi, si absolutè consideretur ejus potestas.] scil. in sensu diviso suæ providentiæ, per suam libertatem impedibiliter, & libere volentis tantum ea objecta, quæ illi de facto subduntur, & quæ cum eorum oppositis sunt incompatibilia.

CONTROVERSIA XLIV.

COMPLEXIO NATURALIS.

An hæc conducât ad Actus supernaturales.

191. Quando P. Haunoldus lib. 2. n. 793. dixit, *Ratione indolis & Complexionis naturalis, secluso omni extrinseco, unum est melius dispositum ad bonum usum gratiæ, quàm alium; non ita ruditer intelligendus est, quasi velit secludi DEVM in ratione principij effectivi, vel principij: nam nunquam intendit asserere, quod homo possit habere dictam meliorem dispositionem, vel eâ uti sine DEO, illam dante, & ad usum concurrente, sine quo neque is, qui minùs bonam indolem & complexionem accepit, eandem accipere, & ad usum gratiæ ullâ ratione disponi potuit: cum ergo in complexione dispares, in principio effectivo extrinseco increato*

M

MAR

sint pares, non est ratio, istud secludendi. Vnde impertinenter impugnatur P. Haun. duplici testimonio sancti Thomae. 2. Cor. 2. lect. 3. dicentis: *Ipsa preparatio mentis humana est ex Virtute Divina; nam licet facilitas, qua mentes preparantur, sit causa conversionis; tamen ipsius facilitatis, & preparationis causa est DEVS.* Et 1. 2. q. 112. a. 2. in C. *Quaecunque preparatio in homine esse potest, est ex auxilio DEI moventis animam ad bonum.* Solum itaque voluit significare P. Haun. quod seclusa meliori educatione, ac disciplina externa, cuius n. 797. expressè meminit, indoles & complexio congenita reddat hominem melius dispositum ad bonum usum gratiae: quae est expressa Sententia S. Thomae 1. dist. 17. q. 1. a. 3. in C. ubi ait: [Dicendum est igitur, quod mensura, secundum quam datur charitas, est capacitas ipsius animae, quae est ex natura simul, & dispositione, quae est per conatum operum, & quia secundum eundem conatum magis disponitur natura melior; ideo qui habet meliora naturalia, dummodo sit par conatus, magis recipiet de perfectionibus infusis.] Et 1. 2. q. 63. a. 1. in C. [Ex corporis dispositione aliqui sunt dispositi, vel melius vel peius ad quasdam Virtutes.] Et paulò post. [Sic ergo patet, quod Virtutes in nobis sunt à natura secundum aptitudinem, & inchoationem, non autem secundum perfectionem.] Et ibid. ad 3. [Tertia verò ratio procedit secundum quod ex naturali dispositione corporis, quam habet ex nativitate, unus habet aptitudinem ad miserendum, alius ad temperate vivendum, alius ad aliam virtutem.] & q. 71. a. 2. ad 1. cum sibi objecisset. [Virtutes non sunt in nobis à natura, sed causantur in nobis per infusionem, aut ab assuetudine.] Respondet: [Virtutes, etsi non causantur à natura secundum suum esse perfectum, (quo Vocabulo excipit, juxta prius dicta, esse imperfectum, & inchoatum) tamen inclinant ad id, quod est secundum naturam.] & 2. 2. q. 123. a. 1. ad 3. [Nec tamen est contra rationem Virtutis, quod ex naturali complexione aliqui habeat naturalem inclinationem ad Virtutem.] Hoc ipsum etiam testatur quotidiana experientia.

192. Sed infert Adversarius, ex hoc etiam sequi contra P. Haunoldum, lib. 1. n. 159. quod, si naturalis indoles, & complexio deservit ad meliorem usum gratiae, non obstante suâ improportione, etiam major nobilitas Intellectus Angelici, quam humani, conducat ad perfectiorem Visionem DEI cum æquali lumine gloriae producendam, non obstante naturali improportione. Hoc illatum non tantum est contra P. Haunoldum, sed etiam contra S. Thomam, adeoque vel nec P. Haunoldus, vel etiam S. D. sibi ipsi repugnat, iste enim 1. p. q. 12. a. 6. ad 3: iterum Duce se præbet, inquiens: *Diversitas*

videndi erit per diversam facultatem Intellectus, non quidem naturalem, sed gloriosam: hujus diversitatis unicam radicem in luminis gloriae inaequalitate etiam constituit 4. dist. 49. q. 2. a. 4. & 3. contr. Gent. c. 58. conformiter Concil. Florent. ult. in litteris Unionis. Itaque facile negatur illatum, & duplex manifesta ostenditur disparitas.

193. Prima est, quia melior indoles, & complexio naturalis solummodo dispositivè dicitur servire ad meliorem usum gratiae, quatenus Voluntas à comprincipio supernaturali elevata facilius se determinat ad usum supernaturalem gratiae, quando ratione complexionis melioris, & inclinationis ad similes actus naturales, minorem experitur resistantiam, sed potius majorem inclinationem ac facilitatem. Econtra major nobilitas intellectus Angelici, non tantum dispositivè, sed effectivè debet servire ad perfectiorem Visionem Beatificam.

194. Altera disparitas est, quod Bonum usum gratiae consistat in actibus supernaturalibus, à cognitione abstractiva dependentibus, quorum similes naturales homo tantò melius potest producere, quantò meliorem habet indolem ac complexionem, sed Visio Beatifica non tantum est supernaturalis, sed in modo tendendi intuitivo prorsus est dissimilis modo tendendi abstractivo, ad quem solum se extendit perfectior intellectus; cum enim modus cognoscendi sequatur modum essendi, modus autem cognoscendi DEVM intuitivè sit supra modum essendi etiam angelicum, qui, utpote Substantia perfectibilis, hoc ipso omnia cognoscit ad modum entis perfectibilis, ideo modus cognoscendi Deum intuitivè, prout est in se omnino imperfectibilis, superat modum cognoscendi Angelicum, & perfectionem intellectus excessivam, ita ut jam sit supra Sphaeram activitatis, quantumcunque perfecti intellectus creati.

195. Utraque tamen improportio, tam ex supernaturalitate Visionis intuitivæ, quam ex modo tendendi proveniens, suppletur per lumen gloriae, sed juxta mensuram suae perfectionis, ut proinde cum æquali lumine ab inæquali intellectu producat Visio æqualiter commensurata perfectioni luminis gloriae; cui physico influxui tamen potentiae naturalis in Ordine ad Visionem Supernaturalem, nihil obstat, quod etiam si similiter Intellectus influat in actus fidei, in Via elicitos, & voluntas in actus supernaturales meritorios, Adversarius exinde opponat, respiciendo in natura constitui aliquod initium fidei, & gratiae semen: ad hoc enim jam ex instituto responsum est Controversiæ quartâ.



CONTROVERSIA XLV.

GRATIA SUFFICIENS.

*An hac detur omnibus Adultis
ad resurgendum à pecca-
tis.*

¶ 96. **L** Inquam, inquit Adversarius, P. Haunoldi lib. 2. n. 764. dicentis, *Gratiam moraliter sufficientem dari omnibus, etiam reprobis ad resurgendum, si post commissum peccatum aliquamdiu cum usu rationis supervivant; premunt, qui nondum loqui valent: Baptismus enim in nova Lege est unicum remedium ad Salutem parvulorum sufficiens; & tamen non confertur omnibus parvulis. Verum, si parvuli in testimonium adducti loqui valerent, dicerent, ab Adversario in relato textu P. Haunoldi omisam fuisse particulam Peccatoribus, quâ adultos & ad resurgendum idoneos designabat, proinde se, utpote in assertionem illam non comprehensos, linguam premere non posse; imò n. 764. expressè fuisse exceptos, propter relatam ibid. Autoritatem S. Augustini, frequenti experientia confirmatam.* Ad argumentum verò, à comparatione adultorum cum parvulis peti- tum, & ab Adv. his verbis propositum. [Cum DEVS nō sit benevolentior impiissimis hominibus propria Voluntate repugnantibus, quàm innocentissimis personaliter parvulis, et si originali culpâ coquinatis, cur non conceditur, adultis aliquando in penam gravissimorum peccatorum sufficientia auxilia denegari.] Responderent, argumentum à minori ad majus nimium probare, quia non tantum aliquando, sed semper in penam gravissimorum peccatorum auxilia sufficientia deneganda essent; de illis enim, quibus non negarentur rediret propositum argumentum. Disparitatem autem instituta comparationis minoris cum majori, P. Haunoldus cit. n. 764. hoc discursu assignat. [Si aliquamdiu post peccatum homo utatur ratione, non est moraliter possibile, quin occurrat memoria peccati commissi, & illius fœditas, quæ homini elevato representatur per cognitionem proportionatam statui, hoc est, supernaturalem, si peccatum commissum est contra Deum, ut Auctorem supernaturalium; quæ cognitio cum sit medium ordinatum ex natura sua ad finem supernaturalem, pertinet ad providentiam DEI, non permittere, ut si homo tali cognitioni cooperetur, deficiat ulterius remedium justificationis.] Nempe quia facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam. Ex hujus discursus suppositione S. Thomas 1. 2. q. 109. a. 8. ad 1. inquit: *Quia ex ejus defectu est, quod homo se ad gra-*

tiam habendam non præparat, propter hoc à peccato non excusatur, quod sine gratia peccatum vitare non potest. Excusaretur autem à peccato, nempe impenitentia finalis, si se non posset præparare, vel si Deus negaret gratiam ritè præparato.

197. Opponit tamen Adversarius ulterius textum S. Thomæ 2. 2. q. 2. a. 5. ad 1. quo ipse ait, nihil potuisset clarius dici. [Quibus-
cunque datur, misericorditer datur; quibus autem non datur, ex iustitia non datur, in penam præcedentis peccati, saltem Originalis, ut dicit Augustinus in lib. de Corrept. & gratia.] Pro responsione reddo alium textum S. Thomæ 3. contr. Gen. c. 159. [Deus quantum in se est, paratus est omnibus gratiam dare: vult enim omnes homines salvos fieri, & ad cognitionem veritatis venire: ut dicitur 1. Tim. 2. sed illi soli gratiæ privantur, qui in seipsis gratiæ impedimentum præstant.] Juxta hæc Verba, supponentia prædictum P. Haunoldi discursum, debuisse Adversarius distinguere inter auxilia proximè ac immediatè sufficientia ad resurgendum, & inter remotè ac mediatè sufficientia; pro his stat assertio P. Haunoldi, pro illis, de quibus S. Doctor in textu Adversarii locutus est, non stat. Et hoc discrimen apertè supponitur à S. Thoma 1. dist. 40. q. 4. a. 2. in C. ubi ait: [Istum (intelligit hominem obduratum) carere gratiâ ex duobus contingit. Tum quia ipse non vult recipere. Tum quia Deus non sibi infundit, vel non vult sibi infundere. Horum autem duorum talis est ordo, NB. ut secundum non sit, nisi ex suppositione primi. Cum enim Deus non velit, nisi bonum, non vult istum carere gratiâ, nisi secundum quod bonum est: sed quod iste careat gratiâ, non est bonum simpliciter. Vnde hoc absolute consideratum non est volitum à DEO. Est tamen bonum, ut careat gratiâ, si eam habere non vult, vel si ad eam habendam negligenter se præparat: quia justum est, & hoc modo est volitum à Deo.] Ex quibus Verbis evidenter patet, Deum adultis, aliquamdiu usu rationis utentibus, semper dare gratiam sufficientem, ut possint velle recipere, & ut possint se præparare ad recipiendam gratiam proximè sufficientem ad resurgendum: aliàs ineptè illis diceretur Ezech. 33. *Vivo Ego, dicit Dominus, nolo mortem impij, sed ut convertatur impius à Via sua, & vivat.* Convertimini, convertimini à Vijs vestris pessimis: & quare moriemini domus Israël? Et 2. Petri 3. v. 9. *Patienter agit propter Vos, nolens aliquos perire, NB. sed omnes ad penitentiam reverti.* Ecce, ut repetam Verba Adversarii, Quid potuisset clarius dici?



CONTROVERSIA XLVI.

FACIENS, QVOD IN
SE EST.*An facienti quod in se est per A-*
ctus naturales, DEVS non denegat
Gratiam.

198. **E**st insistendum Doctrinæ P. Haunoldi lib. 2. n. 775. dicentis: *Homini per actus naturales aliquamdiu servant Legem Naturalem, DEVS ex sua bonitate infallibiliter providebit Gratiam supernaturalem, moraliter ac proxime sufficientem ad consequendam salutem, si illi homo velit cooperari.* Quia P. Haunoldus suam Doctrinam clarissime probat ex S. Thoma q. 14. de Veritate. a. 11. ad 1. ubi ait: [Si aliquis in Sylvis nutritus, ductum rationis NB. naturalis sequeretur in appetitu boni, & fugâ mali, certissime est tenendum, quod DEVS ei per internam inspirationem revelaret necessaria, vel ad eum prædicatorem dirigeret.] Nec evadit Adversarius, contra manifesta illa Verba: *Si aliquis in sylvis nutritus* (qui scilicet nullam actualem Fidem supernaturalem haberet, quæ est initium justificationis, omnisque actus supernaturalis) ductum Rationis NB. Naturalis sequeretur: allegando alium textum ex S. D. ad Rom. 10. lect. 3. quo putat actum supernaturalem requiri à S. Thoma, quando dicit: [Sed tamen hoc ipsum, quod aliqui faciunt, quod in se est, convertendo se scilicet ad Deum, ex DEO est, movente corda eorum ad Bonum.] Verum DEVS potest etiam per illustrationes gratuitas naturales movere corda ad bonum honestum naturale: unde ex his Verbis, ut proxime ex ipso contextu ostendam, non probatur supernaturalitas actuum. Neque eam rectè colligit Adversarius ex adducto à S. D. exemplo Cornelij, cuius elemosynæ, propter quas act. 10. missus est ad illum S. Petrus, non potuerunt provenire ab actu merè naturali: quia S. D. 2. 2. q. 10 a. 4. ad 3. inquit. *De Cornelio tamen sciendum est, quod infidelis non erat: alioquin ejus operatio accepta non fuisset DEO, cui sine Fide nullus potest placere. Habebat autem Fidem implicitam, nondum manifestatâ Evangelii Veritate.* Vnde ut eum in Fide plenius instrueret, mittitur ad eum Petrus. Nam S. Thomas Exemplum Cornelij non adhibuit pro confirmanda citata assertione ex Commentario epistolæ ad Rom. sed pro confirmanda assertione P. Haunoldi, ut mox dicitur: neque illud solum adhibuit, sed etiam exemplum Macedonum, qui non habuerunt actus supernaturales: & S. Doctorem ibid. etiam loqui de actibus naturalibus, patet evidenter ex ipsius verbis.

Cum enim quaesivisset: [Numquid ergo illi, ad quos non pervenit fama prædicationis Apostolicæ, utpote si fuerunt enutriti in sylvis, excitatione habent de peccato infidelitatis?] & cum etiam respondisset: [Excusationem habent de peccato infidelitatis, non tamen Beneficium Dei consequuntur, ut scilicet justificentur ab alijs peccatis.] Deinde subiungit: [Si qui tamen eorum fecissent quod in se est, (non tamen autem in potestate illorum facere actus supernaturales) Dominus eis secundum suam misericordiam providisset, mittendo eis prædicatorem fidei, sicut Petrum Cornelio act. 10. & Paulum Macedonibus, ut habetur act. 16.] Et mox, ut ostendat, illos actus etiam naturales, fuisse in fidelium illorum potestate ex præmione Divina, quantumvis naturali, addit verba solitarie relata ab Adv. *Sed tamen hoc ipsum &c.* priora utpote aperte contraria sibi, studiosè dissimulante. Sicut etiam de industria dissimulavit alium clarissimum textum à P. Haunoldo l. c. allegatum ex 2. dist. 28. a. 4. ad 4. Ubi rursum inquit S. Doctor: [Etiam ad fidem habendam aliquis se præparare potest per id, NB. quod in ratione naturali est: unde dicitur, quod si aliquis in barbaris tractus Nationibus, quod in se est, faciat, Deus sibi revelabit illud, quod est necessarium ad salutem, vel inspirando, vel Doctorem mittendo.] Eandem doctrinam repetit Angelicus Doctor 3. dist. 25. q. 2. a. 1. q. 1. ad 1. & 1. & 2. 199. Ex his tamen non sequitur, verum esse illatum Adversarij; quod sic jam possit assignari ratio ex parte hominis, quare Deus vocat istum, & non illum, cum tamen S. Angustinus à Magistro Angelico l. p. q. 23. a. 5. laudatus dicat: *Quare hunc trahat, & illum non trahat, nullo velle judicare, si non vis errare.* Præterquam enim, quod prædicti actus naturales, à fide supernaturali, sine qua impossibile est placere Deo in ordine ad præmium supernaturale, prorsus independentes, non sint Deo accepti, ut ratio sive de cōd. gno, sive de congruo meritorio; sed sint tantum quasi remotio obicis ad Vocationem Divinam, et mera misericordia decernendâ, hoc ipsum, ut proxime ex S. Thoma dictum est, quod aliqui faciunt, quod in se est (scilicet ipsi actus boni naturales) per Deo est, movente corda eorum ad bonum.

200. Unde iterum pro confirmatione, tum datæ responsionis, tum doctrinæ P. Haunoldi, cui insistendum dixi, duo clarissima Angelici Doctoris testimonia subijcio, ut videat Adversarius, quoties in hac Controversia suo S. Magistro adversetur. Ille enim 2. dist. 18. a. 4. in C. ita scribit. [Quidam dicunt (inter quos est Adversarius) quod nullus potest se ad gratiam gratum facientem præparare; nisi per aliquod lumen menti infusum, quod est donum gratiæ gratis datæ. Istud autem NB. non videtur conventens; quia præparatio, quæ est ad gratiam non

CONTROVERSIA XLVII.

COLLECTIO AUXILIORUM.

*An aliquod Arbitrium creatum
totaliter illi resistere
possit.*

non est per actus, qui sint ipsi gratiæ æquandi, æqualitate proportionis; sicut meritum æquatur præmio; (Ecce confirmationem prioris solutionis ad illationem Adversarii à me repositæ) & ideo non oportet ut actus, quibus homo se ad gratiam habendam præparat, NB. sint naturam humanam excedentes. Sicut enim natura humana se habet in potentia materiali ad gratiam; ita actus NB. Virtutum naturalium se habent, ut dispositiones materiales ad ipsam.] Et paulo post, cum noluerit S. D. præmotionem ad actus naturales vocare donum gratiæ gratis datæ, eo quod non excedat naturam humanam, ut tamen indicaret esse gratuitam, latius loquendo, id est, esse ex Deo, sine ulteriori hominis præparatione liberaliter illam conferente, & movere corda ad bonum (quæ fuit altera solutio illationis) addit: *Nisi forte gratia, gratis data, dicatur naturale lumen rationis, quod pertinet ad bona naturalia, & non ad gratuita, nisi largè accepta, quatenus scilicet non est supra naturam, attamen etiam non est debitum, sed est auxilium per DEI misericordiam donatum naturæ.*

201. Alterum testimonium S. Doctoris, pro actibus naturalibus, non quidem meritorie, sed dispositive & remote præparantibus ad gratiam supernaturalem, habetur q. 24. de Verit. a. 1. ad 2. ubi dicitur: *Gratiam autem, quæ Opera meritoria facit, quamvis homo non possit ex libero arbitrio acquirere; potest tamen se ad gratiam habendam præparare, quæ ei à Deo non negabitur, si fecerit quod in se est: quod enim hi actus, quamvis non sufficiant ad meritum etiam de congruo, prout tamen in potestate liberi arbitrii, adeoque naturales sunt, possunt remote disponere ad promerendam gratiam per actus supernaturales, ut proinde hæc quoad remotam dispositionem, saltem negativam, quæ est mera remotio obicis, & positivæ indignitatis ad lumen infusum supernaturale, sit aliquo modo in potestate liberi arbitrii (cujus contrarium Semi-Pelagiani objiciebant S. Augustino, imputantes illi sublationem libertatis) id S. D. ulterius declaraturus immediate subiungit.*

Et ideo non est omnino extra potestatem liberi arbitrii opera meritoria agere, quamvis ad hoc per se potestas liberi arbitrii non sufficiat, eo quod modus, qui ad meritum requiritur, facultatem naturæ excedit, NB. non autem modus, qui est in operibus ex Virtutibus politis.



202. **E**tsi Adversarius dicat, quod P. Haunoldus nunquam defensurus sit illam assertionem lib. 2. n. 836. qua asserit, *Esse repugnantiam metaphysicam, ut detur aliquis homo, qui reddat omnia auxilia inefficacia, omnibus resistendo: tamen ipse neque refert, & solvit illius argumenta, neque assert aliquod in contrarium, quod à P. Haunoldo non facillimè solvatur.* Nam quando ita objicit: [Omnis concursus indifferens, omnisque motio moralis, quæ physice non efficit, sed expectat concursum, & determinationem liberi arbitrii, talis est, ut ei resisti possit, etiam in sensu composito; omne enim objectum Voluntati propositum, præter DEVM clarè Visum, non sufficit eam determinare, quin valeat se aliofsum divertere, cum illud non habeat bonitatem adæquantem totam capacitatem voluntatis, ut egregie probavit S. Thomas 1. p. q. 105. a. 4. in C.] libenter P. Haunoldus concedit totum, quod dictum est, & si alicui motioni resisti non posset, non valeret cum ea consistere libertas proxima: sed negat consequentiam ejus, quod inferendum esset: scilicet ergo voluntas potest omnibus auxiliis resistere in sensu colectivo: itaque deberet Adversarius cum S. Thoma distinguere inter sensum distributivum & collectivum: hinc in 3. p. q. 87. a. 1. ad 1. ait S. D. *Homo in gratia constitutus potest vitare omnia peccata mortalia, & singula: potest etiam vitare singula peccata venialia, sed NB. non omnia.* Et 1. 2. q. 109. a. 8. ad 1. *Homo potest vitare singulos actus peccati, non tamen omnes, nisi per gratiam.*

203. P. Haunoldus verò suam assertionem probavit in primis ex S. Scriptura Proverb. 21. *Cor Regis in manu Domini, quocunque voluerit inclinabit illud.* Deinde ex S. Aug. lib. de corrept. & Gratia c. 14. ubi de DEO ait. *Sine dubio habens humanorum cordium, quod placeret, inclinandum, Omnipotentissimam potestatem.* Idem probat S. Thomas 3. Contr. Gent. c. 88. iniquis. *DEVS animam solus creat, solus igitur DEVS potest movere Voluntatem per modum agentis absque Violentia (& absque necessitate tollente libertatem indifferentiæ) hinc est, quod dicitur Proverb. 21. Cor Regis in manu Domini &c.* Et ad Phil. 2. *DEVS est, qui operatur in nobis & velle, & perficere, pro bona Voluntate sua.* Autoritati P. Haunoldi n. 837. etiam addidit rationem, desumptam ex illimitatione

N tatione

ratione Omnipotentiae Divinae, continentis numero, & perfectione aptitudinis ad movendum corda hominum, auxilia plura & praestantiora (imò etiam moraliter necessitantia,) in infinitum; & ex limitatione potentiae creatae ad resistendum: quâ comparatione posita necesse est, potentiam limitatâ infinities posse vinci à potentia illimitatâ; itaq; hæc *quocunq; voluerit inclinabit illam*: hoc autem non potest fieri per prædeterminationem physicam, ergo per præmotionem, directam à Scientia conditionata universali, ut sæpius & fufius in prioribus Contr. declaratum & comprobatum est.

204. Eadem assertio P. Haunoldi potest etiam confirmari argumento Sancti Thomæ 3. Cont. Gent. c. 155. ubi rationem à priori assignans, quare prædictus modus argumentandi, ab Adversario usurpatus, qui est à sensu distributivo ad collectivum, non semper valeat, nec bene inferatur: Voluntas potest singulis Vicibus bene operari; ergo potest omnibus Vicibus & constanter bene operari; sic loquitur. [Potestas liberi arbitrii est respectu eorum, quæ sub electione cadunt: quod autem eligitur, est aliquid particulare operabile: particulare autem operabile est, quod est hic & nunc: quod igitur cadit sub potestate liberi arbitrii, est aliquid, ut nunc operandum: perseverare autem non dicit aliquid, ut hic & nunc operabile: sed continuationem operis per totum tempus: iste igitur effectus, qui est perseverare in bono, est supra potestatem liberi arbitrii.] Similiter dico. Uniformiter resistere omnibus auxiliis, dicit Uniformitatem operis per totam seriem infinitorum possibilium auxiliorum: iste igitur effectus, qui est uniformiter operari, sive in bono, sive in malo, est supra potestatem liberi arbitrii; id quod declarari potest exemplo alearum, quarum jactu quilibet numerus, & qualibet Vice, in sensu distributivo, facile poni potest, repugnat tamen eundem numerum constanter & in infinitum multiplicatis vicibus projici, propter Variabilitatem.

205. Vnde quemadmodum S. D. ex Variabilitate voluntatis humanæ probat, perseverantiam in bono esse supra potestatem liberi arbitrii, ita rursus probari potest, Uniformitatem operandi pro diversitate auxiliorum esse supra potestatem liberi arbitrii. Ita enim S. D. l. c. discutit. *Omne quod de se est variabile, ad hoc quod figuratur in uno, indiget auxilio alicujus moventis immobilis* (ut scilicet constanter & immobiliter, superatis omnibus impedimentis, eligat talia auxilia, quæ conditionatè prævidet subsequenteram operationem bonam,) homo enim *NB.* est variabilis, & de malo in Bonum, & de bono in malum: Ceterum, hæc assertio, cujus probatio-

nem Adversarius postulat, omnium clarissimè suadetur à propria cujusque experientia, quæ compertum habet, sibi quandoque esse difficultum abstinere à peccato, quandoque facilitum; unde cum possit difficultas aut facilitas à Deo augeri in infinitum, hinc facile potest DEUS voluntatem inclinare in quamcunque partem, quin per prædeterminationem libero arbitrio inferat physicam necessitatem, à me frequenter, solum tamen per modum argumentantis, objectam.

206. Petita probationi Assertionis subnectit Adversarius novam petitionem responsionis ad hanc quæstionem. *Vel convertitur Petrus, quia prius DEVS id vult, & physicè facit? vel DEVS vult illum converti, quia Petrus prius vult converti? vel quia DEVS & Petrus volunt simul?* Resp. Petrus converti, quia DEVS vult dare auxilium in ordine ad ponendam conversionem, adeoque quia etiam vult ipsam conversionem, sed impedibiliter, propter Scientiam directivam, impedibilem à statu objecti conditionato, impedibili per liberum arbitrium creatum. DEVS autem vult Petrum converti, non quia Petrus absolute vult converti, sed quia conditionatè prævidet, quod Petrus esset convertendus, si haberet tale auxilium, ideoque dat illi hoc auxilium, ut Petrus absolute velit converti, quam voluntatem deinde cum Petro, suo tempore, physicè producit. Et sic evitatur decretum prædeterminans inimpedibile, & simul salvatur dependentiâ Conversionis à DEO, ut præmovente, & physicè efficiente Conversionem Petri.

CONTROVERSIA XLVII.

MERITVM S. ELIE.

An S. Elias de facto semper mereatur.

207. NON sine Fundamento dixit P. Haunoldus lib. 2. n. 884. quod Elias de facto non mereatur: Est enim hæc quæstio problematica, & in utramque partem dantur rationes probabiles, diversæque DD. opiniones apud nostrum Cornelium à Lapide 4. Reg. c. 1. v. 11. in fine. Illa quidem ratio, quæ ab Adversario assignatur pro facultate merendi, nihil concludit, sed concessio Antecedenti, quod Elias insisteret altissimæ Contemplationi, & Charitati DEI, quod teste S. Thomâ omnibus Prophetis sanctior fuerit, quod juxta eundem habuerit eandem virtutem, quàm Joannes Baptista, & habiturus sit omnia ad verum Apostolum requisita, ac Christo in morte & mortis loco conformis.

formis futurus, negatur consequentia: ex meritis enim præteritis & futuris nihil probatur pro tempore medio, & ex actibus Charitatis non bene inferitur vis merendi per illos, quia hoc ipsum est in questione, an Elias per actus Charitatis nunc mereatur, cum etiam PP. in Limbo, & animæ in purgatorio elicerint frequentes actus Charitatis, nihil tamen per illos meruerint. Melior ratio ab aliis pro merito S. Elia afferri solet, quod incapacitas meriti cum dilatione æternæ gloriæ, esset nimis onerosa & difficilis, ut proinde in compensationem dilata gloriæ rationabiliter asseratur capacitas continuo augenda gloriæ. Sed hanc rationem Adversarius non invenit in S. Thoma, & ideo maluit eam omittere.

208. Fundamentum verò, quo nititur P. Haunoldus contra statum merendi, insitit principiis S. Thomæ. Certum enim est, quod Enoch & Elias sint positi in tali statu, in quo nec interior, nec exterior certamen sustinent: sed juxta S. Thomam alterutrum requiritur ad meritum: unde, ut salvet meritum hominis in statu innocentie, 2. dist. 29. 2. 4. ad 2. inquit. [Dicens, quod quamvis homo in primo statu non habuerit certamen interius, habuit tamen certamen exterius, unde & victoriam habere potuit, qua coronam mereretur.] Subsumit itaque P. Haunoldus. Atqui Elias neutrum certamen habet, ergo juxta principium S. Thomæ non meretur; quod Adversarius non satis perpendit, aliàs meritum Angelorum (qui utique certamine non caruerunt, teste Jo. Apoc. 12. v. 7. & Isa. 14.) & meritum hominum in statu Justitiæ originalis non adduxisset pro instantia, neque hanc in relato textu S. Thomæ fundasset.

209. Idem Fundamentum P. Haunoldi, ut clarius pateat, quod innitatur principiis S. Thomæ, potest etiam hac formâ efferi. Si Elias, altissima DEI contemplationi, & exinde manantibus ferventissimis actibus Charitatis jugiter insistat (quæ sunt Verba Adversarii,) adeo, ut in continuo raptu non solum corporis, sed etiam mentis versetur, atque perpetuam amoris ecstasim patiat, cujus vehementi dilata gloriæ moram leniter terat, tunc Elias non habet cognitionem indifferentem ad contemnendum ullum bonum temporale, sed cognitio indifferens & victoriosa boni temporalis ad libertatem actionis meritorie est simpliciter necessaria, ergo &c. Minor est indubitata, & supra à S. Thoma tradita. Major probatur iterum ex S. Doctore 1. 2. q. 28. a. 3. in C. ubi ecstasim distinguens in apprehensivam & appetitivam, ait: Primam quidem ecstasim facit amor dispositivè, in quantum scilicet facit meditari de amato, ut dictum est. Intensa autem meditatio unius abstrahit ab aliis. Quam vehemens autem hæc sit abstractio (præ-

sertim in S. Elia) mox indicat S. D. in Responsione ad 1. ubi concedit, quod prima ecstasis faciat, quandam Alienationem, ut amans non sit sui compos. similia habet de rapto Amoris in 2. 2. q. 175. a. 2. in C. & ad 2.

210. Aliud adhuc Fundamentum suppledit S. Thomas 2. Cor. 12. lect. 1. K. ubi de Enoch. (eodem autem est ratio Elia.) inquit: Sed attende, quod aliquis homo dicitur raptus ab hominibus, sicut Enoch. Sap. 4. Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus. Subsumo. Atqui raptus, qui indicatur in cit. loco Sap. reddit incapacem meriti ac demeriti, & juxta S. Aug. aliòsque SS. PP. ac interpretes communiter fit per mortem, ut adeoque raptus Elia & Enoch eodem quoad effectum incapacitatis ad merendum vel demerendum saltem æquiparetur. Unde sic ulterius arguo. Vel Elias & Enoch possunt mereri, & demereri, vel solum possunt mereri. Non primum, quia est expresse contra S. Thomam, & Adversarius suo S. Patri immerito tribueret titulum Sancti in speciali sensu. Non secundum, quia sicut capacitas tanto tempore demerendi esset nimium onerosa, sic capacitas solummodo merendi esset nimium lucrosa, ita ut nullus Sanctus (exipio Beatissimam Virginem,) potuisset Elia merita æquare; quæ prærogativa neque à S. Thoma inter plura ab Adversario relata encomia memoratur, utique tamen ante omnia memoranda. Cæterum dilatio cælestis gloriæ quoad tantum tempus, sufficienter compensatur, ejusdem reservato adhuc augmento, quod sibi Elias & Enoch in fine Mundi promerebuntur, & quod proinde eternæ Gloriæ pondus longè est operabilius, quam actualis possessio Gloriæ minoris. Verum per hæc Fundamenta nolim ego quidquam meriti demere S. Patri Elia, sed solum ostendere, P. Haunoldi Doctrinam illis non caruisse.

EX SECVNDA SECUNDÆ.

CONTROVERSIA XLIX.

FIDEI RESOLVTIO.

*An Fides etiam resolvatur in
Locutionem DEI Mediatam vel
Immediatam.*

211. PER hæc Verba, quæ Adversarius ex P. Haunoldo adducit, asserente lib. 3. n. 113. [Fidem nostram ultimò resolvit

N 2

208

non solum in revelationem DEI immediatam, sed etiam mediatam, ita ut motiva credibilitatis non habeant meram rationem autoritatis humanæ, sed sint revera locutio Divina.] Cujusmodi sunt, ut n. 115, inquit : *Omnes libri Canonici, & Definitiones Conciliorum*. P. Haunoldus nullo modo, multo minus evidenter, ut Adversarius objicit, adversatur Angelico Doctori, in illud Joan. 4. *Tam non propter tuam loquelam credimus*, ita scribenti : [Quomodo credent sine prædicante ? sed quando per hoc homo manu ductus credit, tunc potest dicere : quod propter nullum istorum credit, nec propter rationem naturalem, nec propter testimonia legis, nec propter prædicationem aliorum : sed propter ipsam Veritatem tantum.] Per hæc enim Verba in primis S. D. non negat, quod libri Canonici, seu Verba Legis, & prædicationes Apostolorum vel aliorum, sint locutio Divina, seu Verbum DEI, tanquam Primæ Veritatis loquentis, cui, & propter quam creditur : aliis contradiceret sibi ipsi, quando illa Verba S. Pauli ad Heb. 1. v. 1. *Multifariam, multisque modis olim DEVS loquens Patribus in Prophetis* : explicat lect. 1. Lit. I. dicens : *In Prophetis, id est, per Prophetas*. Et in altera columna vers. finem, movet de modo loquendi S. Pauli hanc questionem. *Sed rursus : quæritur, quare dicit in Prophetis, cum potius debuisset dicere, per Prophetas ? ad quod mox subiungit hanc responsionem. [Dixit, in Prophetis, quasi non ipsi locuti sunt ex se, sed Deus locutus est in eis. 2. Pet. 1. Non enim Voluntate humanâ allata est prophetia, sed Spiritu sancto inspirati, locuti sunt Sancti DEI homines.] Et post intervallum contestans, Deum non minus olim locutum esse Patribus in Prophetis, quam novissimè locutus est in Filio, sic interpretatur Verba S. Pauli : utrobique dicit locutus est, vel loquens, & denotat eundem esse Autorem veteris & novi Testamenti. Et super Verba epistolæ I. ad Thessal. c. 2. [Quoniam cum accepissetis à nobis verbum auditus DEI, accepistis illud non ut Verbum hominum, sed (sicut est verè) Verbum DEI.] Per se quidem clarissimè probantia intentum, ita commentatur : [Dicit Verba auditus DEI à nobis, id est, per nos. Pf. 84. Audiam, quid loquatur in me Dominus DEVS. Rom. 10. Fides enim ex auditu, auditus autem per Verbum Christi. Accepistis illud, id est firmiter in corde tenuistis, Non ut Verbum hominum, quia vana Verba hominis, 2. Cor. 13. An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Christus ?] Et q. 14. de Verit. a. 8. in C. inquit S. D. [Vnde neque hominis, neque Angeli Testimonio assentire, infallibiliter in Veritatem duceret, nisi quantum in eis loquentis DEI testimonium consideratur.] Rursum q. 18. de Verit. a. 3. in C. hæc habet. [Sed fides est duplex, scilicet secundum duplicem auditum, & duplicem locutionem.*

Est enim Fides ex auditu, ut dicitur Rom. 10. Est etiam quædam locutio exterior, quâ NB. Deus nobis per Prædicatores loquitur ; quædam interior, quâ loquitur nobis per inspirationem internam.]

212. Deinde, quod per textum ab Adversario allatum S. Thomas non neget, libros Canonicos, Verba Legis, prædicationes Apostolorum, & aliorum, sicut sunt Verbum Dei, ita etiam esse partiale motivum Fidei, & non meram conditionem, quodque proinde ipse Adversarius Testimonium S. Doctoris nobiscum explicare, ipsèque dissolvere debeat suum vulgare argumentum, his Verbis constructum ; [Si enim Testimonia legis, sive libri Canonici & alia, quibus manu ductus quis credit, spectent ad motivum formale fidei ; etiam propositio bonitatis objecti, quæ manu ductente amamus, pertinebit ad rationem formalem amoris ; & sic aperuit Haunoldus Viam, quæ omnes conditiones possint eliminari.] Hoc, inquam, turris claris Testimoniis S. Thomæ demonstratur ; nam q. 14. de Veritate a. 7. ad 7. ait : [In Fide est aliquid ex parte cognitionis, prout fides est argumentum, & sic quantum ad huiusmodi argumentationis principium actus Fidei dicitur credere DEO. Ex hoc enim NB. movere ad assentiendum credens alicui, quia est Divinitus dictum.] Deinde a. 8. in C. inquit. [Hoc quo infallibiliter verum dicatur, Fides non potest habere, quæ Virtus ponitur, ex ipsa rerum evidentia, cum sit non apparentium. Opponit igitur, quod hoc habeat ex hoc. NB. quod adheret alicui Testimonio, in quo infallibiliter Veritas invenitur.] Et post intervallum cum S. D. dixisset. [Neque hominis, neque Angeli testimonio assentire infallibiliter in veritatem duceret, nisi quantum in eis loquentis DEI Testimonium consideratur.] Statim infert. [Vnde oportet, quod Fides, quæ Virtus ponitur, faciat intellectum hominis adherere Veritati, quæ in Divina cognitione constitit.] Ex quibus evidens est, à S. D. pro eo sumi : *Adherere alicui Testimonio in quo infallibiliter Veritas invenitur : & adherere Veritati, quæ in Divina Cognitione constitit*. Hoc ipso enim, quod in Divino testimonio, scilicet in libris Canonicis, Verbis Legis, Prædicationibus hominum vel Angelorum, non consideretur Veritas creata & fallibilis ejus Scriptoris Canonici, vel ejus Prophetæ, Apostoli, aut Prædicatoris, per quem Deus loquitur, sed prima Veritas Divinæ Cognitionis, id est, DEI loquentis, quando homo credit, tunc potest dicere, quod propter nullum istorum credit, nec propter rationem naturalem, nec propter testimonia legis, nec propter Prædicationem aliorum (considerando nimirum in illis aliam creatam Veritatem Scriptoris Canonici, vel Prædicatoris, vel rationis naturalis) sed propter ipsam Veritatem rationis,

nam, nempe primam Veritatem, non præcisè secundum se spectatam, sed ut loquentem, & nec in loquendo, nec in cognoscendo fallentem. Et sic debuisset Adversarius à se propositum textum intelligere, accipiendo cum S. Paulo & Angelico Doctore ab hominibus Verbum auditus DEI, non ut Verbum hominum, quo modo credens potest dicere, quod propter nullum istorum credit, sed sicut est verè, Verbum DEI. Plura in hunc finem S. Doctoris Testimonia adducam sequenti Controversiâ.

213. Nunc ad ejus objectionem, responsionem subnecto; & nego paritatem inter Testimonia legis, quæ in ordine ad ponendum assensum objecti revelati, debent cognosci, & affirmari, ut quod, atque ut vera, & inter Cognitionem objecti amabilis, quæ tantum se habet, ut quo, & non ut bona. Potius ad mentem Angelici Doctoris debuisset Advertarius instituire paritatem inter Testimonia Legis, & inter Principia, moventia Intellectum ad Conclusionem scientificam: Ita enim S. Doctor. q. 14. de Verit. a. 8. ad 16. loquitur: [Testimonium Veritatis Primæ se habet in Fide, ut Principium in Scientiis demonstrativis.] Sublimo. Atqui Principium est motivum formale assensus scientifici, ergo Testimonium Veritatis primæ est Principium formale assensus Fidei. Neque tamen propterea aperta est Via, quæ omnes conditiones possint eliminari; plures enim conditiones tam remotæ, quam proximæ requiruntur ad obtinendum donum Fidei, quibus partim procuratur Verbum DEI, partim disponitur Intellectus, ut ritè apprehenso & percepto assensum præbeat.

CONTROVERSIA L.

VERA ANALYSIS.

An, & quomodo hæc fiat in Locutionem Ecclesiæ.

214. Hoc ipso, quod Adversarius concedat, factum Fidei resolvi in auctoritatem Ecclesiæ, quatenus Evangelio credimus propter Auctoritatem Ecclesiæ, seu, quatenus hujus Auctoritas datur pro ratione, & assignatur tanquam motivum formale assensus, querenti, quare credamus hoc vel illud esse à DEO revelatum: Jam etiam concedere debet, Testimonium Ecclesiæ, ut hæc est Organum Spiritus Sancti, esse Testimonium ipsius Dei, & partiale motivum formale, quo affirmato Intellectus inducitur ad affirmandum objectum revelatum, & ad ipsam revelationem immediatam, Prophetis, vel Apostolis factam, adeoque veram Fidei Analysin



non quidem fieri in Auctoritatem Ecclesiæ, ut merè humanam, & sic P. Hammond lib. 3. n. 111. non nimis indistinctè negasse, Fidem resolvi in aliquid humanum, videlicet in Ecclesiæ Auctoritatem; fieri tamen in doctrinam seu testimonium Ecclesiæ, quatenus est Verbum seu Locutio DEI.

215. Ratio est Clara, quia non tantum objectum revelatum Prophetis & Apostolis credimus Fide Divinâ, sed etiam ipsam revelationem credimus Evangelio Fide Divinâ, & eadem Fide quoque credimus ipsum Evangelium scriptum; nempe propter Testimonium Concilij Trid. sess. 4. credimus hunc Articulum Fidei, quod Evangelium sit Liber Canonicus, ex quo consequens est, Testimonium Ecclesiæ, cui hæc Fides innitur, esse Locutionem DEI, cum Fides esse non possit, nisi in Locutione Dei fundata. Pari ratione cum in consueta formula Fidei & ex decreto Trid. l. c. profiteamur etiam eorum Fidem, quæ explicite non per Scripturam, sed per Ecclesiæ traditionem sunt revelata, patet, Ecclesiæ Testimoniū esse veram Locutionem DEI, & licet proinde Fides in eam resolvatur, non tamen propterea resolvi in aliquid humanum; quod præcedenti Controversiâ pluribus apertis Testimoniis Angelici Doctoris confirmavi, neque aliàs salvari posset firmitas Fidei: Quamvis enim assensus, quem fidelis præbet DEO, sua mysteria revelanti, sit firmissimus, supposito, quod constet infallibiliter, ea à Deo fuisse revelata, hoc ipsum tamen suppositum non constat infallibiliter, nisi per Testimonium Ecclesiæ, Testimonium Ecclesiæ autem non est infallibile, si consideratur, ut aliquid merè humanum, & non prout in illo reperitur Veritas prima loquens, & certificans tam de objecto revelato, quam de existentia revelationis. Hinc S. Thomas lect. 2. in 1. Thessal. c. 2. ex firmitate Fidei, nec mortis metu superatâ, probat, S. Paulum ideo dixisse: [Accepistis Verbum, non ut est hominum, sed, sicut est verè, Verbum DEI, quia exposuistis vos pro illo usque ad mortem. Per hoc enim quod homo moritur propter Christum, testificatur, quod Verba Fidei, sunt Verba DEI.]

216. Atque ex his ulterius colligitur, ab Adversario non tantum malè fuisse concessum, quod Fides resolvatur in Testimonium Ecclesiæ, ut habens Auctoritatem merè humanam; sed etiam malè fuisse negatum, quod quoad assensum, quem fidelis præbet DEO sua mysteria revelanti, resolvatur in aliquid aliud, quam quod est DEVS in re, ut ipse inquit. Etiam si enim 2.2. q. 1. a. 1. in corp. S. D. dicat: In fide si consideremus formalem rationem objecti, nihil est aliud, quam Veritas Prima, per hoc non excludit Locutionem externam DEI, mediatam vel immediatam à ratione formali ut quo, quo scil. infallibiliter cognito & affi-

O

affi-

affirmato, venit in cognitionem Scientiæ, quam prima Veritas habet de objecto revelato, in quantum nimirum DEV ratione infinitæ suæ veracitatis in loquendo, non posset ponere hanc Locutionem externam, nisi etiam haberet talem cognitionem de objecto revelato, cujus cognitionis infallibilitas, & essentialis ac prima Veritas, est proinde ultima ratio formalis, & motivum, ut quod, verificans ipsam Locutionem, quo sensu S. D. dixit, quod ratio formalis in Fide nihil sit aliud, quam Veritas prima: quia tamen hæc in resolutione Fidei non debet sumi secundum se, sed ut conjuncta cum ratione formali ut quo, seu ut loquens, statim subjunxit S. D. Non enim Fides, de qua loquimur, assentit alicui, nisi NB. Quia est à DEO revelatum. Ubi particula causalis, Quia, afficit utrumque, nempe Veritatem Primam revelantem, tanquam adequatam rationem formalem ut quod, & revelationem tanquam rationem formalem, ut quo. Hinc in sensu Copulativo S. D. q. 5. a. 3. in C. inquit. [Formale objectum Fidei est Veritas Prima, secundum quod manifestatur in Scripturis sacris, NB. Et doctrina Ecclesiæ, quæ procedit ex Veritate Prima. Vnde quicumque non inhæret, sicut infallibili & Divinæ regulæ, doctrinæ Ecclesiæ, quæ procedit ex Veritate Prima in Scripturis Sacris manifestatâ, (Ecce juxta S. Thomam doctrina Ecclesiæ non debet spectari, ut aliquid humanum & fallibile, sed ut locutio DEI, procedens ex Veritate prima,) ille non habet habitum Fidei.] Idem S. D. 1. p. q. 1. a. 8. ad 2. Expressè dicit. [Innititur enim Fides nostra revelationi Apostolis & Prophetis factæ, qui Canonicos libros scripserunt.] Subsumo. Atqui id, cui innititur fides, est parziale motivum, saltem, ut quo, & in illud resolvitur Fides. Ob eandem rationem S. Magister in q. q. disput. q. 2. de Charitate a. 13. ad 6. ait. Formalis autem ratio objecti in Fide est Veritas Prima, NB. per doctrinam Ecclesiæ manifestata, sicut formalis ratio scientiæ est medium demonstrationis. Iterum subsumo. Sed medium demonstrationis est ratio formalis, in quam resolvitur assensus conclusionis scientiæ, ergo non sola Veritas Prima secundum se, sed ut connotans doctrinam Ecclesiæ, tanquam rationem formalem partialem, ut quo, est id, in quod resolvitur Fides, velut in complexum ex ratione formali, ut quod, & ut quo.

217. Vnde tandem pro excludenda doctrina Ecclesiæ à ratione locutionis Divinæ, & partialis motivi ad credendam revelationem præteritam Prophetis & Apostolis factam, non tam contra P. Haunoldum, quam contra relata testimonia S. Thomæ, concludit Adversarius, sic inferens: [Si autem ut n. 111. voluit Haunoldus, ea omnia, per quæ nobis revelatio præterita applicatur credibilis, essent constitutiva

Locutionis Divinæ, quid superest, nisi, ut etiam dicatur, approximationem, quæ ignis applicatur ad comburendum, esse constitutum illius.] Respondetur tamen facile, hoc non sapere, quamdiu Adversarius non probaverit, actionem combustivam effectivè procedere ab approximatione, sicut fides intentionaliter procedit à doctrina & Testimonio Ecclesiæ, propter quod creditur, & juxta sensum & interpretationem Ecclesiæ creditur revelatio præterita in Scripturis sacris manifestata; ob quam causam non sufficit, ut per doctrinam Ecclesiæ menti præteritæ proponatur & applicetur revelatio præterita, sicut per approximationem res combustibilis applicatur igni, sed requiritur juxta S. Thomam, ut doctrina Ecclesiæ procedat ex Veritate prima tanquam Divina regula infallibilis, adeoque tanquam Locutio Dei. Vnde si revelatio præterita posset statim ad sui assensum movere, quamprimum intellectui fuit applicata, sicut ignis potest statim producere combustionem, quamprimum est applicatus objecto combustibili, & si non requireretur, ut Ecclesiæ Autoritas infallibilis, ac Divina nos moveret ad credendum Scripturæ, tunc aliquid diceret Adversarius, alias non rectè instituit paritatem.

CONTROVERSIA LI.

REVELATIO PRIVATA.

An hæc sufficiat ad actum Fidei Divinæ.

218. Cum Adversarii Doctrina nec in Autoritate S. Doctoris Aquinatis, nec in ratione fundetur, & ex una parte parum utilitatis, ex altera multum quæstionis de nomine habeat, per nimis inurbanam censuram dixit, [Manca est doctrina Haunoldi lib. 3. n. 136. dicentis, eum, cui revelatio privata fit, posse elicere actum Fidei nostræ circa illam revelationem, & objectum illius.] Defectum autem hujus doctrinæ putat Adversarius in indistinctione revelationis privatæ consistere, cum tamen alia sit privata ratio materiæ revelatæ, alia ratione personæ, per quam Deus aliquid revelat. Quoad primam acceptionem his Verbis se opponit Adversarius. [Revelatio privata ex parte materiæ revelatæ, quando nimirum Veritas manifestata ad communem totius Ecclesiæ instructionem non pertinet, nec Ordinem habet ad DEV, ut ad objectum formale quod Fidei nostræ, nisi revelaretur numerus stellarum, non spectaret ad Fidem Theologicam, sed ad donum prophetiæ, vel aliud lumen supernaturale transeuntem communi-

municatum : quia ex S. Thoma hîc q. 1. a. 1. nihil cadit sub Fide, nisi in ordine ad DEVM.

219. Verùm hæc ratio ex S. D. unice allata est manca : quia supponit veritatem privatam, à DEO revelatam, non habere ordinem ad DEVM : cui supposito expressè adversatur S. Thomas. 1. 2. q. 112. a. 5. in C. & 1. dist. 16. a. 1. ad 5. Vbi docet, quòd licet nemo scire possit, utrum dignus sit odio vel amore, Deus tamen hoc aliquando revelet aliquibus ex speciali privilegio : Subsumo : Atqui hæc Veritas privata habet ordinem ad DEVM, tam ratione objecti materialis, quia gratia dicit ordinem ad Deum tanquam Autorem rerum supernaturalium, & tanquam ad Beatitudinem nostram supernaturalem, quam ratione objecti formalis quod Fidei nostræ, scil. Primæ Veritatis, cuius infallibili cognitioni & certitudini per revelationem proponitur substat, quemadmodum S. D. q. 14. de Veritate. a. 8. ad 14. de passione Christi inquit : *Dicendum, quòd de Passione non est Fides, nisi secundum quod conjungitur Veritati æternæ, prout Passio circa DEVM consideratur.* Vnde ipsa passio quamvis secundum se considerata sit contingens, tamen secundum quod Divina præsentia substat, prout est de ea Fides & prophetia, immobilem Veritatem habet. Idem dici potest de gratia hominis particularis, illi ex speciali Privilegio privatim revelatâ, proinde potest per eundem habitum Fidei Primæ Veritati credere, quo credit alia objecta, communiter revelata. Vnde etiam Concilium Trid. cum sess. 6. cap. 9. definivisset, quòd nullus scire valeat certitudine Fidei (non dicit certitudine Prophetiæ, vel alterius doni supernaturalis, prout secundum terminos artis, & Theologicæ, loqui debuisset in sententia Adversarii, cognitionem certificantem adscribens prophetiæ, vel alii lumini supernaturali) id ipsum tamen limitavit cap. 12. & can. 16. per particulas *nisi ex speciali revelatione.* Hujus suæ assertionis P. Haunoldus l. c. rationem à priori assignat his Verbis : Hoc, quod est, revelationem esse privatam vel publicam, non variat toto genere modum tendendi, aut obligationem credendi, nec objectum formale seu motivum, & in hoc non est nisi differentia materialis, ergo ex nullo fundamento probatur esse diversæ rationis.

220. Quoad secundam acceptionem Revelationis privæ Adversarius pergit, ita loquens. [Revelatio autem privata ratione personæ, quando scil. aliquid revelatur, & non per Ecclesiæ Principes, si manifestaret aliqua Christianam Religionem concernentia, & ad DEVM, ut Autorem supernaturalium ordinata, licet non spectaret ad Fidem, quâ Catholicam, id est, universalem, pertineret tamen ad Fidem, quâ Theologicam : quod solum probavit Haunoldus, nec à Thomistis negatur, ut putavit.] Verùm

sicut tota Controversia, utrum idem habitus Fidei, vel alia qualitas supernaturalis producat assensum præstitum Revelationi privæ, est exigui momenti, & utilitatis, ita hîc Adversarius eam transfert ad quæstionem de nomine, cum tamen P. Haunoldus non quærat, an actus Fidei nixus revelatione privatâ vel habitus, quatenus influit in illum actum, debeatur nominari Fides Catholica, vel non (quæ est denominatio habitui prorsus accidentalis, & extrinseca) sed solum inquirat, an actus innixus revelationi privatæ procedat ab habitu Fidei nostratis, quod dum Adversarius concedit, quando revelatio tenens se ex parte objecti formalis, est privata, quia DEVS per illam loquitur modo extraordinario, & non per consuetos Ecclesiæ Ministros, multo magis in priori acceptione revelationis privæ, ubi diversitas revelationis præcisè spectatur ex parte materiæ, id ipsum concedere debuisset : & ideo discrimen ab Adversario adhibitum est superfluum, & doctrina P. Haunoldi consequenter & coherentè procedens, non est manca.

221. Caterùm Autoritas Tridentini & ratio, quæ geminâ probatione P. Haunoldus usus est, non magis probat ejusdem habitus Fidei influxum secundum posteriorem acceptionem Revelationis privæ, quam secundum priorem, imò secundum hanc probat directius. Quòd autem Adversarius dicat secundum posteriorem acceptionem non negari à Thomistis ejusdem habitus influxum, aperte contradicit P. Joanni Baptista Gonet, disp. 1. de Objecto Fidei n. 68. ex quo suum discrimen Adversarius videtur desumpsisse. Hic quippe Autor sic loquitur. [His præmissis facile poterit resolvi difficultas propo- sita, quæ Theologos in duas sententias. NB. extremè oppositas divisit, quibusdam affirmantibus, aliis verò id negantibus, in quam partem NB. magis communiter inclinant Thomistæ. Existimo tamen utramque sententiam conciliari posse, distinctione adductâ duplicis revelationis privæ, & duplicis Fidei, Catholicæ scil. & Theologicæ &c.]



CONTROVERSIA LII.

OBSCURITAS FIDEI.

An Fides Divina possit stare cum Scientia.

222. **I**N hac Controversia non contendo cum Adversario pro Autoritate S. Thomæ, ad persuadendam assertionem P. Haunoldi, lib. 3. n. 293. dicentis, *actum Fidei Divinæ non repugnare cum evidentiâ physica objecti revelati, quæ habetur per sensus*: cum enim etiam P. Haunoldus pro responsione & mente S. D. intelligendâ, quando is in 2. 2. q. 1. a. 4. adversari videtur, Lectorem ad Petrum de Aragon, remittat, & potius assertionis suæ Veritatem ratione confirmet, sicut magna Autoritate Alberti M. 3. dist. 24. a. 9. & S. Bona. ibid. a. 2. q. 3. subnixam: Ideo referam solummodo argumentum P. Haunoldi, ab Adversario dissimularum.

223. [Omnis actus circa cujus objectum potest intellectus ab alio actu adjuncto accipere firmitatē & robur in adherendo, potest cōjungi cū tali actu, à quo accipit ejusmodi firmitatem & robur: sed intellectus stante evidentiâ physica, potest ab actu Fidei accipere firmitatem & robur. Ergo potest cum actu Fidei conjungi. Major patet, quia nulla ratio est, cur intellectus repudiet actum, à quo potest magis in suo fine firmari; sicut Voluntas nullum bonum necessarium respuit, quo ejus finis potest promoveri. Minor autem probatur. Evidentiâ physica non ita certificat intellectum, ut ejus motivum assentiendi appareat penitus infallibile, nec meretur assensum, quo quis judicet, rem non posse se aliter habere, adeoque vi suæ apparentiæ posset in aliquo sensu admittere prudentem formidinem, quia posset fallere, cum defacto multæ hujusmodi evidentiæ physica fallant, (supposito scilicet miraculo) atqui sic jam admittit intellectus circa illius evidentiæ objectum, aliquam firmitatem, & robur, præsertim ab actu Fidei, cujus motivum meretur credi, quod non possit fallere.] Ita P. Haun.

224. Ad Testimonium S. Pauli ad Hebr. 11. dicentis, quod Fides sit *Argumentum non apparentium*, & ad Testimonium, quod huic addi posset, S. Augustini tract. 40. in Joan. inquit: *Quid est Fides, nisi credere, quod non vides?* Rectè respondet P. Haun. n. 296. sensum illorum Verborum non esse exclusivum, sed potius extensivum, seu ampliativum, hoc est, non esse sensum, quod fides, sit tantummodo argumentum non apparentiū, seu non potentiū apparere cognitione naturali: sicut nec Verba S. Pauli immediatè

antecedentia. Est autem Fides *sperandarum substantiarum*: in sensu exclusivo prolata sunt, quia etiam ea credimus Fide supernaturali, quæ non speramus, sed potius tememus, ut infernum, & pœnas pro peccatis à DEO infligendas.

225. Alio modo cum P. Haunoldo l. 3. ad textum S. Pauli ad Hebr. 11. v. 1. responderi posset, quali etiam ipse Angelicus Doctor responderet, qui cum in q. 14. de Veritate a. 8. tradidisset, DEVM, non tantum esse objectum formale, sed etiam materiale Fidei Divinæ, & contra hoc sibi objecisset. DEO etiam alias veritates credendas esse, in responsione ad 1. dixit: [Quamvis Divino Testimonio sit de Omnibus credendum: tamen Divinum Testimonium, sicut & cognitio, primò & principaliter est de seipso, & consequenter de aliis. Vnde Fides est principaliter de DEO, consequenter de aliis. Sic ergo responderi potest S. Paulum locutum esse de objecto principali, prout non apparenti, & prout ex Veritatibus non apparentibus cognoscitur.

226. Aliam valdè expeditam responsionem suggerit, Albertus M. l. c. ad 1. Quod Fides sit argumentum non apparentium per se dem: Vnde inquit: *Hoc modo, quo Fides est de articulo illo, non potest esse scientia vel ratio de eodem.* Propterea, si aliquis ita esset constitutus, ut objecto revelato nollet præbere assensum, sed simul cum revelatione rationi naturali subnixum, talis assertus non esset vera Fides, & sic hac S. Gregorius hom. 26. in Evangelia dicit: *Fides non habet meritum, cui humana ratio præcedit experimentum.* Si autem Fidei solummodo in conjuncta Scientia, hæc non omnino tollit, sed ordinariè minuit meritum; hinc M. Albertus l. c. ad 1. super Verba Glossæ in c. 14. Joan. *Eat Dominus ne videatur, lateat, ut credatur* respondit: [Vult dicere ibi Glossa, quod assensus Apostolorum magis est meritorius, à latet quoad Visum corporalem; & hoc verum est, quia tantò Fides habet majus meritum, quantò ratio præbet ei minus experimentum.]



CON.

CONTROVERSIA LIII.

EVIDENTIA IN ATTESTANTE.

*An hac possit fundare Actum
Fidei, similem No-
stra.*

227. IN eo sensu, in quo P. Haunoldus locutus est, S. Thomas omnino docuit, *Evidentiam in attestante cum Fide impossibilem esse*; idque P. Haunoldus lib. 5. n. 284. rectè collegit ex 2. 2. q. 1. a. 4. & q. 4. a. 1. Licet enim ibid. S. D. directè & expressè tantum loquatur de impossibilitate fidei cum actu, faciente objectum apparere in propria sua entitate, & ideo loco ult. cit. ad 5. dicat: *Argumentum quod sumitur ex Autoritate Divina, non facit rem in se esse apparentem*; Si tamen præter evidentiam Primæ Veritatis, etiam locutio DEI sit evidens, adeoque sit totum motivum formale Fidei, ut quo, & ut quod assensum evincens, evidenter cognoscatur, jam destruit in objecto credito obscuritatem, non quidem eam, Vi cuius sublatæ objectum in se appareat, quod solummodo probat exemplum Petri testificantis Romam existere, nec tamen facientis videri Romam, ut Adversarius argumentatur, sed eam, quæ requiritur ad actum Fidei nostratis. Vnde quando Adversarius hoc ipsum permittit Patri Haunoldo, dicens: [Nec iste Recentior n. 285. plus probavit, quam id ad summum, quod ab ipso habitu Fidei non possit elici actus metaphysicè evidens circa revelationem DEI.] Jam permittit totum, quod P. Haunoldus volebat probare ex S. Thoma. Hæc enim erat ipsius Conclusio probanda: *Probabilis est, quod NB. à nostro habitu Fidei non possit elici actus metaphysicè evidens circa revelationem DEI.*

228. Sed, inquit ulterius Adversarius, etsi hoc detur; non est cur negetur, evidentiam in Attestante cum Fide possibilem esse: quia Magister Angelicus ait hic. q. 5. a. 2. [Si aliquis Propheta prænuñtiaret in Sermone Domini aliquid futurum, & adhiberet Signum, mortuum suscitando, ex hoc signo convinceretur intellectus videntis, ut cognosceret manifestè, hoc dici à DEO, qui non mentitur: Licet illud futurum, quod prædicitur, in se evidens non esset; unde per hoc ratio Fidei non tolleretur.] Responderet, S. Doctorem non dicere, quod ratio Fidei, prout à nostro habitu Fidei est producibilis, non tolleretur, sed adducere hoc exemplum ad probandum, quod in demonibus sit Fides, quæ est Fides alterius rationis, prout S. D. ibid. expressè dicit; [Quan-

quam in demonibus NB. ea Fides non sit, quæ ex imperio Voluntatis in bonum tendentis, intellectus ad assentiendum movetur; est tamen in illis coacta quadam Fides, quæ ex naturali sua perspicacitate, & signorum evidentia doctrinam Ecclesiæ à DEO profectam esse, credere coguntur.] Vnde rursus Adversarius postquam suum Testimonium S. Thomæ retulisset, immeritò subjungit: [Ad quam difficultatem fugiendam, libenter Recentior iste Fidem negasset Angelis, contra S. Thomam hic. q. 5. a. 1.]

Nam non libenter negasset Fidem damnatis Angelis Recentior iste: sed solum dixit: S. Thomam non tribuere illis Fidem, nixam metaphysicè evidentibus signis, multò minùs productam à nostro habitu supernaturali: quod utique verissimum est. Ideo idem S. D. ob physicam illam evidentiam Signorum, seu attestationis, Fidem demonum esse prorsus diversæ rationis à Fide nostrate, clarissimè iterum testatur, q. 14. de veritate a. 9. ad 4. ubi ait: [Dicendum, quod demones non voluntate assentiunt his, quæ credere dicuntur: sed coacti evidentia signorum, ex quibus convincitur verum esse, quod fideles credunt; quamvis illa signa non faciant apparere id, quod creditur, ut per hoc possint dici Visionem eorum, quæ creduntur, habere. Vnde & credere NB. æquivocè dicitur de hominibus fidelibus, & demonibus: nec est in eis fides ex aliquo lumine gratiæ infuso, sicut est in Fidelibus.]

229. Cujus verò Rationis sit Fides fidelium, & in quales actus Fidei habitus influat, iteratò clarissimè expressit Angelicus Magister, adducto etià Testimonio S. Augustini tract. 26. in Joannem; super illud, *nemo potest venire*. Sic itaque loquitur i. p. q. 111. a. 1. ad 1. [Dicendum, quod ad Fidem duo concurrunt; primò quidem habitus intellectus, quo disponitur ad obediendum Voluntati, tendenti in Divinam Veritatem. Intellectus enim assentitur Veritati Fidei, non quasi convictus ratione, sed quasi imperatus à Voluntate. Nullus enim credit, nisi volens: ut Augustinus dicit.] Verba autem S. Augustini idem Doctor Aquinas q. 14. de Verit. a. 1. in C. hæc refert. *Cetera potest homo nolens, credere non nisi volens.* Ex quibus Verbis deducitur hoc evidens argumentum: Noster habitus Fidei non potest concurrere ad actum fidei, qui non indiget determinatione & imperio Voluntatis, pro quo nim. eliciendo non ita proponitur intellectui Veritas revelata, ut debeat determinari assensus ab ipsa Voluntate: sed si Veritas revelata sit evidenter apprensus in se & evidentia sui, si evidentia attestantis, assensus non debet determinari à Voluntate, ut S. Thomas proximè de demonum assensu dixit: ergo noster habitus Fidei non potest concurrere ad assensum Veritatis revelatæ

P

per

per evidentiam attestantis : & consequenter ipse assensus neque est Fides ejusdem rationis cum nostra, per quam homo non potest credere nisi volens.

230. Confirmari potest hæc Conclusio argumento ad Hominem, non quòd ulteriori probatione indigeat, sed ut Adversarius inconsequentiam suæ doctrinæ advertat. Actus Fidei magis diversificatur à revelatione evidente, quàm à privata ex parte materiæ : evidentia enim inducit diversitatem formalem motivi, ut quo, quòd autem materia sit privata, importat tantum diversitatem materialem, ut Controv. 51. ostendimus : atqui actus Fidei procedens ex revelatione privata ex parte materiæ, secundum Adversarium est diversus à nostra fide, neque producit à nostro habitu Fidei : ergo à fortiori idem dicendum est de fide, procedente ex revelatione evidente.

CONTROVERSIA LIV.

CLEMENS X.

*An sit Fide Divina credibile,
eum ritè fuisse Baptizatum.*

231. Confundit Adversarius hæc duo : quòd sit Fide Divina credibile, Clementem X. (dicamus nunc Innocentium XI.) esse Verum Pontificem, & proinde indirectè, & implicitè, ac consecutivè habere nos fundamentum sufficiens credendi esse Baptizatum, quia Baptismus est Jure Divino requisitus ad Pontificatum. Et : quòd Fides innitatur dictæ conditioni, ut influenti : primum P. Haunoldus lib. 3. n. 162. non Gratis dixit, ut Adversarius putat ; secundum P. Haunoldus nec dixit, nec supposuit : non enim Baptismus est conditio complens revelationem, cui Fides innititur, sed est conditio complens Valorem Pontificatus legitimi : unde licet verum sit, quòd idem P. Haunoldus lib. 3. n. 302. asseruit : Non, quoties ex aliquo motivo assentimur alicui concreto, assentimur ex illo motivo singulis partibus illius concreti, seorsim sumptis ; alioquin qui crederet ex Testimonio Medici se esse ægrotum, crederet ex eodem Testimonio se esse hominem &c. Itaque credere aliquod totum ex aliquo motivo, est tantum credere ex illo motivo ultimam formalitatem constitutivam illius totius, quando tamen aliunde non repugnat, aliquam partem constitutivam alicujus totius, Fide Divina credibilis, simul aut seorsim credi à tali intellectu, prout non repugnat credi istum Pontificem esse verè baptizatum, & tamen

propter experimentalem metaphysicæ certitudinis evidentiam, Medici assertionem inconfutabilem ; supponitur repugnare, ægrotum credere Testimonio humano, se esse hominem, in tali, inquam, casu nec gratis, nec per doctrinam inconsequentiam P. Haunoldus rectè dixit, esse dicto modo per Fidem Divinam credibile, Hodiernum Summum Pontificem valide fuisse baptizatum : quia per hoc citatus Autor plus non asseveravit, quàm quòd revelatio legitimi Pontificatus se etiam extendat ad Baptismum legitimum, sine quo non potest verificari revelatio Pontificatus.

232. Hoc autem non gratis dici, testatur ipse S. Thomas, qui 2. 2. q. 11. a. 2. in C. hæc habet expressissima Verba. Ad Fidem pertinent dupliciter : Uno modo directè & principaliter : sicut articuli Fidei : Alio modo indirectè & secundariò : N.B. sicut ea, ex quibus sequitur corruptio alicujus articuli (quo modo ex sublato valore Baptismi sequitur corruptio Valoris Pontificatus, qui etiam secundum Adversarium est Fide Divina credibilis, & præceptus, ut credatur, id quod colligit ex S. Thoma opusc. 19. c. 4.) Et circa utraque potest esse hæresis eo modo, N.B. quo & Fides, Et 1. p. q. 32. a. 4. inquit. Postquam manifestum est, & præcipue si sit per Ecclesiam determinatum, quòd ex hoc sequitur aliquid contrarium Fidei, (est autem ab Ecclesia determinatum, quòd ex defectu Baptismi sequatur invaliditas Pontificatus) in hoc error non esset absque hæresi.

CONTROVERSIA LV.

FIDEI NECESSITAS.

*Quomodo Fides sit Principium
Salutis, & qualis explicita esset
nimis onerosa.*

233. IN duobus P. Haunoldus reprehendit Adversarius : primò quòd lib. 3. n. 386. Responsum Ripaldæ, dicentis, S. Paulum asserentem sine Fide impossibile esse placere DEO, posse intelligi, de Fide in Re, vel in Foro, melius à priori rejecisset ex eo, quòd cum Fides sit primum salutis fundamentum, nec contineatur virtualiter in cognitione naturali, nihil habeatur prorsus, in quo illius vorum & desiderium possit fundari. Verum hæc rejectio ipsa rejici meretur ; cum enim omnis actus Fidei præsupponat imperium voluntatis, ut Contr. 53. ex S. Thoma & S. Augustino ostensum est, etiam primum actus Fidei præsupponit imperium voluntatis, in illa ergo cognitione, in qua fundatur im-

imperium fidei, posset etiam fundari Votum Fidei. Quando itaque Fides dicitur primum Salutis Fundamentum, non est sensus, quod sit prima cognitio supernaturalis, ad illam enim præsupponitur dictamen prudentiæ evidens credibilitatis, proponens honestatem & obligationem Fidei, & dirigens piam affectionem seu imperium Fidei; sed sensus est, quod sit proxima & præcipua dispositio ad consequendam justificationem, ut indicatur in Trid. sess. 6. c. 6. his Verbis.

[Disponuntur autem ad ipsam Justitiam, dum excitati Divinâ gratiâ, (Ecce cognitionem supernaturalem, quæ tanquam gratia actualis, & auxilians, excitat, & præsupponitur ad fidem) & adjuti, Fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, (ecce piam affectionem, seu imperium Voluntatis præsuppositum ad fidem) credentes vera esse, quæ Divinitus revelata, & promissa sunt: atque illud in primis, à DEO justificari impium per gratiam ejus, per Redemptionem, quæ est in Christo Jesu, & dum peccatores se esse intelligentes, à Divinæ Justitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam DEI misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore, illumque tanquam omnis Justitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adversus peccata &c.] Ecce structuram justificationis, cujus actus cum necesse sit à fide dirigi, ipsa fundamentum Salutis dicitur.

234. Alterum est, quod Adversarius reprehendit. [Cum (inquit) Haunoldus n. 389. fateatur, Gentilem aliquandiu servantem legem naturæ per cognitiones naturales, à Deo etiam extraordinario modo, si opus fuerit, adductum iri ad fidem: cur ipsi n. 407. dura videatur sententia Præceptoris Angelici, dicentis, actualem fidem explicitam Christi, post adventum ejus esse in Re necessariam? (Contr. § 8. ostendam, S. Thomam tantum loqui de necessitate præcepti, quam neque P. Haunoldus negat, aut duram asserit: nunc tamen ad Adversarii argumentum respondebo) quia nimirum ex S. D. q. 14. de Veritate a. 11. ad 1. ad Divinam providentiam pertinet, ut cuilibet provideat de necessariis ad Salutem, dummodo ex parte ejus non impediatur: &c.] Respondetur duritiam non à S. Thoma, sed ab Adversario assertæ necessitatis eliciendi explicitam fidem in Christum, & in omnes octo articulos, quos Adversarius thesi § 8. ex S. D. q. 1. a. 8. & q. 2. a. 8. enumerat, non in hoc consistere, quasi ex parte DEI restaret aliquid specialioris difficultatis, in exercenda providentiâ, quâ hominem per auxilium gratiæ facientem, quod in se est, extraordinario modo adduceret non solum ad fidem DEI Remuneratoris, sed etiam ad explicitam Christi, & omnium reliquorum enumerationem;

Verum consistere in eo, quod ex parte hominis dura subeunda esset necessitas, simplicioribus intolerabilis, si, cum accedentem ad DEVM pro recuperandâ per penitentiam justificationis gratiâ, semper necesse sit credere, quæ necessitate Medij credenda sunt, tantum Catalogum articulorum explicitè credere deberent; & sic duritiam P. Haunoldus in eo fundavit, quod *Simplices sæpe non consequerentur gratiam in Sacramento penitentiae ex defectu explicitæ fidei, necessitate Medij requisitæ.*

235. Ceterum etiam hoc durum est asserere, quod Deus tot articulos explicitam fidem necessitate Medij necessariam esse voluerit, quot ordinariè non nisi extraordinario modo, & Providentiâ DEI extraordinariâ, ab accedentibus ad DEVM, præsertim simplicioribus, in mentem revocari, & credi explicitè possent. Unde non est Bona consequentia ista: DEVS in casu subinde rarissimo (qualem S. Thomas loco ab Adversario relato. q. 14. de Verit. a. 11. ad 1. adducit, quando scilicet, quis inter Gentiles in sylvis enutritus servaret totam legem naturalem, faciendo quod in se est,) per suam providentiam modo extraordinario provideret de medijs necessariis ad fidem explicitam aliquorum articulorum, nempe quia est, & inquirentibus se remunerator sit, Hebr. 11. Ergo absque specialiori difficultate & duritie imponitur necessitas explicitè credendi tot articulos, quot sæpe à Simplicioribus, aut infirmioribus, non possunt explicitè credi sine Providentiâ DEI, extraordinario modo succurrente. An enim non eodem modo contra Angelicum Magistrum per suppositionem hujusmodi extraordinariæ providentiæ Divinæ posset inferri. Quod sit de necessitate Salutis explicitè omnia credere, eodem enim modo omnia ad fidem pertinent: ergo quâ ratione oportet unum explicitè credere, eadem ratione oportet & omnia. Nam pari ratione per extraordinariam DEI providentiam, ipsi haud difficilem, eludere Adversarius posset, hanc S. Doctoris ad relata Verba redditam responsionem. [Dicendum, quod non est eadem ratio de omnibus, quæ ad fidem pertinent. Quædam enim sunt aliis obscuriora, & quædam aliis notiora ad hoc, quod homo dirigatur in finem, & ideo quosdam articulos oportet præ aliis credere.] Itaque aliud est, Deum providere extraordinario modo de necessariis ad Salutem facienti, quod est in se; & aliud, DEVM statuere multa necessaria ad Salutem, de quibus extraordinario modo provideat, facienti quod est in se. Primum dixit S. Thomas l. c. pertinere ad providentiam DEI; non autem alterum.

CONTRVERSIA LVI. CONTRVERSIA LVII.

PIA AFFECTIO.

An hac sit Necessaria in Præsentia Actus Scientifici.

236. **Q**Uærit Adversarius; quomodo Haudoldus lib. 2. n. 293. asserens, actum Fidei Divinæ non repugnare cum evidentia physica, consequenter defendet, actum Fidei pendere à pia Voluntatis affectione, prout lib. 3. n. 377. ex communi Theologorum Sententia supposuit? Pia enim affectio Voluntatis propterea ad actum internum Fidei requiritur, quia intellectus non sufficienter ad credendum ab objecto Fidei, sibi proposito, determinatur; cum autem ex natura sua determinatus sit ad assentiendum Veritati physice evidenti, quando non habet evidentiam illi contrariam, vel aliquod argumentum, valide ducentis in oppositum, piâ motione Voluntatis applicantis intellectum ad credendum, non est opus. Respondetur, Adversarium id solum ostendere, quod, ut intellectus simpliciter assentiatur objecto physice evidenti, nempe per actum scientificum, non habeat opus piâ affectione ad determinandum illum assensum scientificum, & hoc optime confirmat Testimonio S. Thomæ. 2.2. q. 1. a. 4. in C. Verum, ut insuper assentiatur objecto evidenti propter Testimonium DEI inevidens, & ut non solum dicat, objectum ita se habere, sed ita se habere, quia DEVS inevidenter loquens id dicit, ad hunc, inquam, assensum intellectus indiget determinatione piæ Voluntatis: sicut enim posset intellectus dicere: Judico objectum ita se habere, quia id video, sed non quia credo Deum id revelare, sic potest etiam oppositum dicere, judico objectum ita se habere, quia id video, & multò magis ac firmiùs id judico, quia Prima & infallibilis Veritas revelavit: ut ergo Intellectus talem assensum fidei conjungat assensui scientifico, opus habet motione voluntatis; & non tantum ideo hæc ad actum internum fidei requiritur, quia intellectus ab objecto fidei, sibi proposito, non sufficienter est determinatus ad ullum assensum, sed quia non est sufficienter determinatus ad assensum fidei, propter inevidentiam non ipsius objecti materialis, sed propositionis Divinæ, tanquam rationis formalis, ut quo actus fidei.

FIDES DE EXISTENTIA DEI.

Quid sit, & quinam teneantur credere, DEVM esse.

237. **A**D conciliandos ab Adversario relatos textus S. Thomæ, 1. p. q. 2. a. 2. ad 1. dicentis. [Quod DEVM esse, & alia hujusmodi, quæ per rationem naturalem nota possunt esse de DEO, non sunt articuli Fidei, sed præambula ad articulos.] & 2.2. q. 1. a. 7. in C. asserentis. [Omnes articuli implicitè continentur in aliquibus primis credibilibus, scilicet, ut credatur Deus esse, & providentiam habere circa hominum Salutem, secundum illud ad Hebræos 11. accedentem ad DEVM oportet credere, quia est, & quod inquirentibus se Remunerator sit.] Non utendum est ab Adversario insinuatæ distinctione, atque dicente. [Quod omnes accedentes ad DEVM debeant credere, quia est Autor gratiæ, ad quem per justificationem acceditur: non verò, quia est Autor naturæ, nisi quis demonstrationem non capiat.] Particula enim *est* denotat existentiam DEI, actuali pro omni tempore, abstrahendo ab aliis determinatis Attributis Divinis, quæ propterea implicitè credibilia dicuntur in DEO, ut existentia, contineri: & hanc notionem illius Verbis S. D. clarè indicavit. lect. 2. in cap. 11. ad Hebræos scribens. [In motu, quo aliquis accedit ad DEVM, terminus mortis est ipse Deus. Vnde dicit. Oportet credere accedentem, quia est. Quod dicit propter ejus æternitatem, Exod. 3. Qui est, misit me. Secundo, quod sciat, quod DEVS habeat providentiam de rebus. Aliter enim nullus iret ad ipsum, si non speraret aliquam remunerationem ab ipso. Vnde dicit. Et inquirentibus se remunerator sit.] Ecce S. D. particulam *Est*, exponens totum textum S. Pauli, non restringit, neque ad Autorem gratiæ, sed absolute eam accipit, pro significanda actuali existentia, secundum quam à Doctis evidenter cognosci, ac demonstrari potest. Et nullibi S. D. indicavit, quod idem Vocabulum *est* debeat æquivocè vel diversimode accipi, aliūque sensum respectu capientium demonstrationem existentie Divinæ, & aliū respectu non capientium pariat, & quod isti satisfaciunt, si credant DEVM ut Autorem Naturæ, illi autem non satisfaciunt, substituendo actui Fidei, actum Scientiæ, nisi addant specialem Fidem in Autorem gratiæ, vel quod

sine hac postrema neutri satisfaciant, etiam si credant DEVM esse.

238. Deinde particula *Est* non magis determinatè supponit pro uno prædicato Divino, excedente naturalem cognitionem, quam pro altero, adeoque non magis pro Autore Gratiae, quam quod sit Fœcundus, Trinus, Communicabilis per unionem &c. ergo pro neutro debet magis determinatè accipi, quandoquidem nec S. Paulus, qui, utpote promulgans necessitatem Fidei, id debuisset in re tanti momenti declarare, magis determinatè accepit; & ita etiam S. Thomas. q. 14. de Verit. a. 9. ad 5. indefinitè loquitur: *Dicendum, quod de DEO non est Fides quantum ad id, quod naturaliter de DEO est cognitum: sed quantum ad id, quod naturalem excedit cognitionem.* Certè si est necessaria Fides DEI ut Autoris Gratiae, ea potius exigitur per sequentia Verba, quod inquirentibus se Remunerator sit, retribuens gratiam, & gloriam meritis proportionatam, quam per particulam *Est*.

239. Ideo textus S. Thomæ, suprà allos, melius quam Advers. inter se conciliavit P. Haunoldus lib. 3. n. 301. per hoc, quod, licet *DEVM esse* non sit articulus Fidei comparatione doctorum, in quibus defectus necessariae notitiae Divinae non est suppleendus per fidem, juxta priorem textum, sit tamen juxta posteriorem, respectu indoctorum, longè plurium numero; quo modo ipse S. Thomas se explicavit. 2. 2. q. 1. a. 5. ad 3. [Dicendum, quod ea, quæ demonstrativè probari possunt, inter credenda numerantur; non quia de ipsis simpliciter sit fides apud omnes, sed quia præexiguntur ad ea, quæ sunt fidei, & oportet ea saltem per fidem præsupponi ab his, qui eorum demonstrationem non habent.]

CONTROVERSIA LVIII.

ARTICVLI CREDENDI.

Quinam hi sint.

240. **M**agnopere sibi in hac Controversia, seu Thesi sua 58. de Victoria applausit Adversarius, quam ad Verbum referam, & sic habet. [Expressè contra D. Thomam Haunoldus lib. 3. n. 407. dixit, fidem explicitam Christi nec ante, nec post Adventum esse in Re necessariam. Nam S. D. hic q. 2. a. 7. ait: *Post tempus gratia revelata, tam Majores, quam Minores tenentur habere fidem explicitam de Mysteriis Christi, quantum ad ea, quæ communiter in Ecclesia solennizantur, & publicè proponuntur, sicut sunt articuli Incarnationis.* quos enumerans q. 1. a. 8. inquit. *Primus est de Incarnatione seu Conceptione Christi. Secundus de Nativitate ejus ex Virgine.*



Tertius de Passione ejus, & Morte, & Sepultura. Quartus de Descensu ad inferos. Quintus de Resurrectione. Sextus de Ascensione. Septimus de Adventu ad Iudicium. Et rursum hic q. 2. a. 8. scribit: *Quod Mysterium Incarnationis Christi explicitè credi non potest sine fide Trinitatis: & ideo subiungit, etiam post tempus gratia divulgata tenentur omnes ad explicitè credendum Mysterium Trinitatis.* Id ipsum docuerat in 3. dist. 25. q. 2. a. 2. q. 2. Igitur hac Vice evidenter Haunoldus ab Angelico Magistro *Stillantem rorem non collegit*; (alludit Adversarius ad Inscriptionem Emblematis in fronte Voluminis præfixi, quam in thesibus suis Autoritate S. Thomæ perpetuò oppugnat, & ego eadem, veluti tutissimo Clypeo, irrita tela excipio, & in Adversarium retorqueo.) Nec perpendit Mar. ult. Fidem Evangelicam, quæ sine dubio fidem explicitam Incarnationis & Trinitatis includit, ad Salutem ita exigi, ut non credituro, condemnationem comminetur Christus. Ita Adversarius. Qui distinguere debuisset inter necessitatem Medij, & necessitatem Præcepti, & totam sustulisset sibi imaginationem Victoriæ.

241. Itaque S. Thomas explicitam fidem prædictorum articulorum non dicit esse necessariam, *Necessitate Medij*, quam solam negavit P. Haunoldus l. c. sed dixit esse necessariam *necessitate Præcepti*; ideo studiosè usurpavit Verbum *tenentur*, quod Obligationem & Præceptum denotat: e contra circa illos duos articulos, quos S. Paulus ad Hebr. 11. v. 6. *Necessitate Medij* requirit, usus est ejusdem S. Apostoli Verbo *Oportet*, quod indifferens est ad utramque necessitatem significandam, & hic pro necessitate Medij adhibetur. Audiatur itaque Adversarius S. Thom. q. 14. de Veritate a. 11. in C. ita loquentem. *Vnde oportet, quod discipulus aliquid actualiter considerandum accipiat, & similiter NB. Oportet, quod fidelis quilibet aliquid explicitè credat: Et hæc NB. sunt Duo, quæ Apostolus dicit Hebr. 11. Accedentem ad DEVM oportet credere, quia est, &c.* Quia verò quidquid est necessarium necessitate Medij, est etiam necessarium necessitate Præcepti, non autem vicissim, quidquid est necessarium necessitate Præcepti, est etiam necessarium necessitate Medij: mox infert S. Doctor: *Vnde quilibet tenetur explicitè credere, & omni tempore, DEVM esse, & habere providentiam de rebus humanis.*

242. Hac necessitate Medij suppositâ, ibidem ulterius progreditur S. Doctor ad diversam capacitatem, & officia personarum, & inquit, ad quid explicitè credendum ipsæ teneantur, & quia hæc diversitas non imponit novam *Necessitatem Medij*, quæ enim sunt necessaria necessitate medij, omnibus æqualiter sunt necessaria, hinc investigat, ad quid explicitè credendum obligentur necessitate præcepti, cùmque diversam obligationem statuisset pro diversitate tem-

Q

poris

poris antecedentis vel consequentis Statum peccati, & Statum gratiæ, & pro diversitate personarum, quæ vel capaciores, vel ad alios erudientes præficiantur, & cum ibid. semper usurpâset Verbum *Tenentur*, idem sibi retinuit, quando tandem obligationem fidei explicitæ in Statu gratiæ his verbis declaravit. [Tempore verò gratiæ omnes Majores & Minores de Trinitate, & de Redemptore tenentur explicitam fidem habere: non tamen omnia credibilia circa Trinitatem, vel Redemptorem Minores explicitè tenentur credere, sed soli Majores, (utique nec tri ex necessitate Medij) Minores autem tenentur explicitè credere generales articulos, ut Deum esse Trium & Unum, Filium DEI esse incarnatum, & mortuum, & resurrexisse, & alia hujusmodi, de quibus Ecclesia festa colit.]

243. Huic autem Obligationi, inducenti necessitatem Præcepti, consentit P. Haunoldus. Adeoque hac Vice (infero affirmativam pro negativâ propositione Adversarii) evidenter ab Angelico Magistro Scillantem rorem collegit, & perpendit Marci cap. ult. quando n. 409. querens, quorum articulorum fides explicita sit sub præcepto comminatorio in *Lege Nova*. Respondet. *Esse fidem articulorum comprehensorum in Symbolo Apostolorum; hanc enim exigunt Concilium Agathense, Bracharense, Cabionense, relata in Can. Non liceat. § 8. de consecr. dist. 4. & seqq.* In confirmationem eorum, quæ hic dicta sunt, possunt videri etiam ea, quæ de eodem argumento dixi Contr. 55.

CONTROVERSIA LIX.

REVELATIO DAMNATIONIS.

An reddat licitam Desperationem.

244. **N**on plus debito (ut Adversarius malè arguit) progressus est P. Haun. lib. 3. n. § 16. dicens: quod homo, cui revelata esset (revelatione absolutâ, & non merè comminatoriâ) sua damnatio, memor hujus revelationis, licet desperaret, desperatione positivâ. Qui enim faceret id, ad quod à Deo cogeretur, in quantum hoc faceret, (nisi scilicet ratione finis, vel admixti alterius affectus peccaminosi ad malum deflecteret) non peccaret. Subsumo. Atqui talis homo à DEO cogeretur desperare, teste S. Thoma. q. 23. de Verit. a. 8. ad 2. ubi ait. [Dicendum, quod quamvis de potentia absoluta Deus possit revelare suam damnationem alicui, non tamen

hoc potest fieri de potentia ordinata: quia Naturalis revelatio cogeret eum desperare.] Ergo homo non peccaret. Confirmatur ex Angelico Doctore, qui 2. 2. q. 18. a. 3. in Corp. de damnatis ita loquitur. [Ad conditionem miseriarum damnatorum pertinet, ut ipsi sciant, quod nullo modo possunt damnationem evadere, & ad beatitudinem pervenire. Unde dicit Job. 31. Non credit, quod reverti possit de tenebris ad lucem. Unde patet, quod non possunt apprehendere beatitudinem, ut bonum possibile.] Rursum subsumo. Atqui homo, cui absolute revelata esset sua damnatio, eodem modo se haberet, ut scilicet non posset apprehendere beatitudinem, ut possibile: ergo propter impossibilitatem spei licet desperaret. Unde non est verum suppositum Adversarii, quod desperatio sit essentialiter mala, quando etiam procedit ex fide revelationis Divinæ, vel ex evidenti attestante de damnatione absolute futura.

245. Neque tamen hinc rectè inferitur ab Adversario, quod diaboli non amplius peccarent, cum tamen *Superbia eorum*, non quidem adhuc demeritoria, juxta ps. 73. allegatum à S. Thoma. 1. p. q. 64. a. 2. ascendat semper. Nam, ut ex relatis Verbis patet, diabolorum desperatio est peccaminosa, non ratione sui, sed ratione superbiæ admixtæ; quia etiam postquam amiserunt suam excellentiam, semper adhuc ratiificant suam superbiæ de illa excellentia: Sicut si aliquis crederet, inquit S. Thomas l. c. ad 3. se posse facere homicidium; & velit facere: & postea adimatur ei potestas; nihilominus voluntas homicidij in eo manere potest, ut velit fecisse, vel velle facere, si posset. Ex eo verò textu, quem Adversarius adducit ad probandam maliciam, vel prohibitionem desperationis, quantumvis post revelationem inevitabilis, dum S. Thomas. q. 16. de Malo. a. 5. ad 11. ait: [Sicut ebrius tenetur non peccare, non quidem considerato præsentis Status: sed considerata ebrietatis voluntariâ causâ, secundum quam imputatur ei aliquid ad culpam.] Ex hoc, inquam, textu plus non probatur, quam quod desperatio sit prohibita, & peccaminosa in sua causâ; non autem quod in se, & essentialiter, atque intrinsecè sit peccaminosa, quod solum negavit P. Haunoldus. Unde si revelatio absoluta facta esset à Deo ex prævisione peccati absolute futuri, ante ejus existentiam, desperatio neque denominativè & extrinsecè esset illicita homini, ut patet ex paulo antè relatis Verbis Angelici Doctores, ex quibus probat, omissionem conversionis non aliter esse peccaminosam, quando est reddita impossibilis, quam quo modo est peccaminosa actio in ebrietate posita, scilicet extrinsecè & denominativè, denominatione proveniente à libera volitione se inebriandi. Unde immediate subiungit Angelicus Doctor. Ita etiam po-

est intelligi, quod diabolus teneat converti ad DEVM: quamvis hoc ei sit impossibile secundum præsentem Statum; quia in hunc statum ex voluntaria causa devenit.

CONTROVERSIA LX.

OBLIGATIO CHARITATIS.

Qualem asserat S. Thomas.

246. Quia ex materia de Charitate, cujus unam Thesin hic apponere voluit, Adversarius nihil invenit apud P. Haunoldum, quod doctrinam S. Thomae repugnet; ideo his Verbis hostem sibi finxit. [Non meminit Haunoldus doctrinam D. Thomae. 1. 2. q. 89. a. 6. docentis. Primum quod homini, cum usum rationis habere incipit, cogitandum occurrit, esse deliberare de seipso; & si quidem seipsum ordinaverit ad debitum finem, per gratiam consequetur remissionem Originalis, si vero non ordinet seipsum ad debitum finem, secundum quod in illa aetate est capax discretionis, peccabit mortaliter, non faciens, quod in se est. Eo ipso nimirum, quod hanc quaestionem examine dissimulante omiserit, sententia Praeceptoris Angelici non orisset.] Ita Adv. Qualis hæc consequentia? Ergone quia Adversarius in suis thesibus, quibus præfixit titulum: *Ex universa Theologia: innumeras quaestiones examinare omisit, & ex 1. 2. a. q. 27. usque ad q. 45. per quas S. Thomas ex professo agit de Charitate, ne unam quidem quaestionem posuit, universæ non arriperunt Adversario? An opus fuit ex alieno loco, nempe ex 1. 2. q. 89. a. 6. cujus titulus est: Vtrum peccatum veniale possit esse in aliquo cum solo Originali: ad Tractatum de Charitate attrahere quaestionem, ne illa non arripuisse videatur homini leviter aliàs suspicaturus?*

247. Colligit præterea Adversarius ex cit. Verbis: *non faciens, quod in se est.* S. Thomam per illa intelligere non alius naturales, ut intelligit P. Haunoldus lib. 3. n. 389. Sed supernaturales, quibus nimirum homo per gratiam consequatur remissionem peccati originalis. Verum P. Haunoldus l. c. locutus est de homine, apud Gentiles educato, nec habente Evangelij Prædicatorem, de quo faciente quod in se est, dixit, & DEO extraordinario modo, si opus fuerit, adductum in ad Fidem, ad quam dicto modo consequendam non possunt præsupponi actus supernaturales, cum illa sit Principium actuum supernaturalium, & ad ipsas præsupponatur, non autem isti ad ipsam. Unde etiam S. Thomas locutus est de actibus naturalibus, quando q. 14. de Verit. 2. 11. ad 1. de enutrito in Sylvis vel inter

bruta animalia dixit: *Si aliquis aliter nutritus ductum NB. naturalis rationis sequeretur in appetitu boni, & fuga mali, certissime est tenendum, quod ei DEVS vel per internam inspirationem revelaret ea, quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem Fidei Prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium act. 10.* Sed de hoc satis declarata est mens S. Thomae supra. Contr. 46.

CONTROVERSIA LXI.

IUSTITIA COMMUTATIVA.

Cum Implicantia Decreti Divini, ex Iustitia Commutativa DEVM homini obligantis, ostenditur superfluitas Decreti, decernentis objectum Scientiæ Mediæ, aliæq. contra hanc Scientiam Objectiones solvuntur.

248. EX ipso textu S. Thomae, ab Adversario allegato, ad comprobandam impossibilitatem obligationis, Deum ex Iustitia Commutativa Creaturæ rationali obstringentis, manifestè colligitur; Angelicum Doctorem suppositum esse impossibilitatem decreti promissivi, præsuppositi ad aliud virtualiter subsequens decretum, executivum promissi, ex vi prioris decreti in debitum seu in obligationem Iustitiæ commutativæ, cadentis; ex cuius proinde impossibilitate etiam à P. Haunoldo lib. 4. n. 156. rectè supposita, ipse quoque non inaniter, ut Adversarius loquitur, tentavit probare, obligationem ex Iustitia commutativa, perfectissimo Dominio DEI præiudicare. Textus autem Angelici Doct. in 4. dist. 46. q. 1. a. 1. hic est. [Iustitia commutativa, per quam æqualitas constituitur inter DEUM dantem, & creaturam recipientem, Deo competere non potest secundum propriam acceptionem, quia beneficia DEI semper excedunt meritum creaturæ.] Subsumo. Atqui hæc ratio non esset sufficiens, & universalis, si aliunde, quam per dignitatem meritum, ex decreto liberali promissivo DEUS se obligare posset creaturæ ad retribuendum pro meritis modo mercedis Præmiū æquale Juri, non quidem ex sola dignitate meritum, sed ex promissione obligativa, quaesito. Ergo S. Doctor supposuit non esse possibile tale decretum, cujus impossibilitatem etiam supposuit P. Haunoldus, eo modo discurrens de Iustitia divina, executivā promissi seu debiti citra obligationem, quo modo S. D. l. c. a. 2. ad 3. ostendit, qualiter citra obligationem, aut restrictionem Voluntatis, DEUS cuius creaturæ per unicum simplex decretum ex

justitia providentiali debitum reddat ad aequalitatem cum Ordine naturæ. Cum enim S. D. sibi obiectet. [Ubiunque est aliud Justitia, quam Voluntas, Justitia voluntatem Restrigit, & sic quodammodo ei resistit: sed nihil est, quod restringat Voluntatem DEI, ergo ipsa ejus Voluntas est ejus Justitia; ex hoc ergo aliquid est justum; quia est à DEO volitum.] Respondet. [Ad tertium dicendum, quod illud, quod in Voluntate includitur, voluntatem non restringit: ex hoc autem ipso, quod DEUS vult aliquam naturam facere, vult attribueri ei ea, quæ illi naturæ competunt: sicut cum homo vult finem, ex hoc ipso vult ea, quæ sunt ad finem; & NB. ideo Voluntas DEI neque justitia eius Restrigitur, neque justitiæ ejus resistere potest.]

In quo textu particula Causalis *Ideo* denotat S. Doctorem eodem modo argumentandi usum esse, quo P. Haunoldus; similiter discurrens: Illud, quod in Voluntate includitur, voluntatem non restringit, ex hoc autem ipso, quod DEUS vult alicui creaturæ rationali promissionem per signa externa facere, vult attribueri ei ea, quæ illi creaturæ promisit, sicut cum homo vult finem, ex hoc ipso vult ea, quæ sunt ad finem; & *Ideo* Voluntas DEI neque Justitia ejus Restrigitur. Estne hoc argumentum Inane?

249. Ceterum non advertit Adversarius, dum ad hunc locum, qui de *Justitia Commutativa* est inscriptus, impertinenter attraxit objectiones, quas in prima parte contra scientiam Mediam pro prædeterminatione physica referre oblitus est, se non probare illud decretum inductivum obligationis ex Justitia commutativa, quod P. Haunoldus negat, & quod si contra illum evinceretur, deberet præsupponere scientiam Mediam, sed probare, (irrito tamen conatu) aliquid aliud Decretum præsuppositum ad scientiam Mediam, eamque destruens, scil. decretum prædeterminans, & reddens per liberum arbitrium creatum inimpedibile ipsum statum conditionatum actus futuri: quod proinde decretum, cum non contradicat negationi alterius decreti, quo per discursum S. Thomæ sublatum, P. Haunoldus in ordine ad hominem, seu in ordine ad certos Adversarios probat impossibilitatem Justitiæ commutativæ, propriè dictæ in DEO; hinc etiam si Adversarius illud alterum decretum demonstrasset, nondum tamen detexisset contradictionem hujus loci, P. Haunoldo obiectam.

250. Sic enim argumentatur Adversarius pro decreto determinante actum liberum conditionatè futurum, adeoque non tantum independente à Scientia media, sed eam etiam omnino tollente. [Illà Scientiā, quæ obiectum supponit, videt DEVS, quid faceret Petrus, si in his circumstantiis collocaretur, consequenter videt etiam istius conditionatè futuri

consensus dependentiam essentialē, proindeque decretum aliquod, ex parte causæ primæ præsuppositum, quia quemadmodum futurum absolutum, dependet à decreto absoluto, sic & conditionatum (ne pro illo Statu ab influxu DEI absurdissimè absolvetur) sine præsupposito decreto conditionato, quomodocunque explicetur, non potest ex Statu puræ possibilitatis ad Statum futurationis conditionatæ translatum esse, videri.]

251. Respondeo, distinguendo istam sequelam: *Consequenter videt etiam ipse conditionatè futuri consensus dependentiam essentialē*, nempe videt conditionatè, exituram actualem dependentiam, si consensus absolutè esset exiturus, & si Petrus actu in his circumstantiis poneretur, eò quod hæ circumstantiæ non possent actu dari, quin DEVS per decretum absolutè existens illas decerneret, & consensus dependenter à Scientia media impedibiliter, sed tamen infallibiliter, prædesiniret, concedo ut sic sequelam: Videt jam actualem dependentiam, ex parte DEI absolutam, id est, absolutè existentem, sed ex parte objecti vel modi tendendi conditionatam, nego sequelam: licet enim consensus non videtur, ut absolutè extiturus, sed quod esset extiturus, si decerneretur ista circumstantiæ, sic non videtur, ut absolutè, & actu dependens, sed quod esset dependens, si decerneretur ista circumstantiæ: Unde aliud est, actu dari aliquod decretum conditionatum, per quod conditionata Veritas dependeat à DEO, & aliud, actu verum esse, quod ab æterno datum fuisset aliquod decretum quoad modum tendendi absolutum, si conditio aliqua, nempe hæ circumstantiæ, sub quibus conditionatè videtur consensus, aliquando absolutè fuissent ponendæ: posterius membrum est Veritas necessaria, & videtur per tendentiam simplicis intelligentiæ, qua nimirum cognoscit, quod quicquid absolutè existit, debeat decernente, aut saltem permittente volente DEO existere. Prius membrum est falsum; cum enim conditionata Veritas sit de objecto non absolutè existente; ideo neque est de objecto absolutè & actu dependente, consequenter non est opus decreto conditionato ex parte objecti, & absoluto ex parte subjecti, id est, actu existente in DEO; hinc rursus aliud est, quod DEVS dependenter ab aliquo decreto videat, consensus Petri extitutum, si collocaretur in his circumstantiis; & aliud: quod DEVS videat, consensus Petri extitutum dependentem ab aliquo decreto, si collocaretur in his circumstantiis. Unde in sua parenthesi Adversarius non tam superlativè, quam falsò supponit consensus Petri in statu conditionato ab influxu DEI (intellige: absolutè existente) absurdissimè absolvi: quod namque absolutè non est, sed esset, in id Drus non influit, sed influet.

252. Ad

252. Ad probationem autem, & institutam ab Adversario paritatem inter Statum absolutum & Conditionatum, respondeo, esse aliquam paritatem, sed eam malè efformari ab Adversario: paritas enim debuisset sic institui: quemadmodum futurum absolutum dependet à decreto absoluto, sic & conditionatum, si conditio impleatur, dependeret à decreto absoluto, eò quòd ex statu conditionato & purè possibilitatis ad Statum futurationis absolutæ nequeat transferri, & consequenter videri, sine decreto absoluto. Ratio paritatis sic instituendæ est evidens; quia in hoc æquiparantur Status absolutus & conditionatus, quòd, quidquid convenit Statui absoluto, id conveniat Statui conditionato sub conditione, id est, si in Statum absolutum transiret; v.g. si consensus Petri propter decretas & collatas has circumstantias de Statu conditionato in absolutum transivisset, etiam ipse per decretum absolutum dependeret actu à Deo. Confundit ergo Adversarius hæc duo: *Datur absolute & actu decretum conditionatum*; & daretur *Decretum absolutum impletà Conditione*.

253. Si urgeret Adversarius sic replicando. Tota veritas & notitia futurorum nititur transitu illorum à statu possibilium ad ordinem futurorum, qui transitus nec fieri, nec cognosci potest, nisi detur, vel cognoscatur causa extrinseca illius transitus, sed hæc non potest esse alia, quàm decretum Divinum, quod solum est cœvum notitiæ Divinæ, eumque potest determinare, ergo &c. Responderem juxta dicta, distinguendo Majorem. Tota Veritas & notitia absolute futurorum nititur transitu absoluto, & in sua causâ jam determinato, concedo Majorem: conditionatè futurorum neg. Ma. horum enim Veritas & notitia non dependet à transitu, qui saltem in sua causâ sit determinatus, sed solummodo qui esset determinandus, si certa conditio poneretur, quæ tamen ipsa non debet jam necessariò esse determinata; & ideo potest huiusmodi Veritas & notitia haberi sine existentia, & cognitione causæ extrinsecæ, determinantis futura conditionata, vel conditionem illorum.

254. Si rursus instaret Adversarius, dicendo: Omnis Veritas actualis debet esse actu dependens à DEO; Veritas objectiva actûs conditionatè futuri est Veritas actualis: ergo debet esse dependens à DEO. Atqui non potest esse dependens, nisi per decretum conditionatum; ergo tale decretum de facto datur ab Eterno. Facile ex dictis redderetur responsio. dist. Ma. Omnis veritas actualis, prout est de objecto, quoad possibilitatem vel quoad existentiam actuato, conced. Ma. prout est de objecto tantum sub conditione quoad existentiam actuando, & nondum supponente etiam ipsius conditionis

actuacionem, adeoque quatenus est de objecto, nec in se, nec in sua causâ actuato, sed præcisè habente Statum Logicum, seu Statum cognoscibilitatis respectu intellectûs Divini; nego Ma. Vel subdistinguo. Debet esse actu dependens à DEO, quoad ipsam cognoscibilitatem passivam, possibilitandam à Virtute cognoscendi activâ, conc. Ma. debet esse dependens à DEO quoad determinationem existentia Logica, seu conditionatè futurationis; nego Ma. Veritas enim conditionata jam habet absolutam & actualem ac determinatam cognoscibilitatem respectu DEI, hoc ipso, quòd esset determinanda physice à libero arbitrio creato, & transiura in Statum absolutum physicum, si conditio à Deo decerneretur, si scilicet ponerentur hæc circumstantiæ, & auxilia.

255. Nunc paritatis, prout ab Adversario institutæ, disparem rationem sic ostendo, cur nempe ad conditionatè futurationem actûs liberi nullum præsupponatur decretum Divinum, præsupponatur autem ad futurationem absolutam actûs. Nam una veritas absoluta supponit aliam Veritatem absolutam, scilicet futuritio absoluta actûs supponit futurationem absolutam causæ secundæ & auxilij, futuritio auxilij supponit decreti actualem existentiam, hoc ipso, quòd non possit absolute poni auxilium, quin DEVS illius existentiam decernat, nihil autem possit decernere, nisi per decretum ab æterno existens. Veritas autem seu futuritio actûs conditionata, non supponit existentiam conditionis unquam ponendæ, etiam si enim nunquam ponerentur circumstantiæ, tamen verum esset dicere: *Si ponerentur, Petrus poneret consensum*: hoc ipso autem quòd conditio abstrahat à sui existentia, etiam abstrahit, & non supponit existentiam decreti, sive absolute, sive conditionatè decernentis existentiam conditionis. Et hinc neque bonam paritatem ac comparisonem institueret, qui diceret: sicut secundum nos antecederet ad omne decretum, id est, independenter ab omni decreto datur Veritas objectiva alterutrius contradictorij de conditionatè futuris, sic etiam datur de absolute futuris.



R

CON-

CONTROVERSIA LXII.

SVICIDII CRIMEN.

*Quare Occisio sui ipsius sit
illicita.*

256. **E**tsi pluries contra doctrinam D. Thomæ impugnetur P. Haunoldus to. 1. de Just. Tract. 2. cap. 6. Controv. 2. Adversarius asserat, id tamen nec semel verum est. Tres ille antitheses enumerat. Prima est, quod S. Thomas 2. 2. q. 64. 2. 5. Suicidium (melius usus esset Adversarius phrasi non æquivocâ S. Doctoris sui ipsius Occisio) inter alia sic reprobet. *Quilibet homo est pars Communitatis; & ita id quod est, est communitatis. Unde in hoc, quod seipsum interfecit, injuriam Communitati facit, ut patet per Philosophum 5. Eth.* P. Haunoldus n. 602. rationem istam repudiet.

257. **R.** Quod P. Haunoldus illam non repudiet pro eo casu, pro quo eam S. D. ex Aristotele approbat; nam hic cit. lib. 5. Eth. seu Moral. Nicomach. cap. ult. Tantum loquitur de omnibus illis hominibus, qui in aliqua Civitate, seu Communitate degunt, dicens de tali interfectore sui ipsius: *Injuriam igitur facit. Sed cui? Civitati nimirum non sibi ipsi: quippe cum sponte patiatur: nemo vero sponte injuriâ afficitur. Unde etiam ipsum civitas multat: eique qui seipsum necavit, quasi civitatem injuriâ affecerit, ignominia quadam irrogatur.* V. g. si sepeliatur sepulturâ aînorum. Itaque P. Haunoldus requirit adhuc aliam rationem pro illo casu, quo quis nullius reipub. membrum esset, nec esse vellet, ut S. Paulus Eremita. Quod autem prædicta Ratio neq; à S. Thoma, neque ab Aristotele ad omnem casum extendatur, ipse Adversarius fateri debet, qui, ut proximè referam, contendit, à repub. condemnatum ad mortem, tanquam membrum noxium, quo ipsa se vult abdicare, peccatum, si ipse sententiam Reipub. exequeretur: atqui in hoc casu non militat Ratio assignata: quia Philosophus in textu allato expressè dixit: *Nemo vero sponte injuriâ afficitur: Ergo cum ipsa Reipub. nolit vivum retinere hominem sibi noxium, non afficitur injuriâ.*

258. Secunda Antithesis asseritur ab Adversario his Verbis. S. Thomas 1. c. ad 4. Samsonem non aliter excusat, quod se ipsum oppressit: *Nisi quod latenter Spiritus S. hoc jussu.* P. Haunoldus n. 617. absque ejusmodi speciali *Iussu Fontis* iussu iustificat factum militis, *inscientis ignem pulveri tormentario cum manifesta mortis certitudine.*

259. **R.** Ab Adversario non refertur factum militis cum dispari illa circumstantia,

quam P. Haunoldus expressit, & ob quam factum Militis sine iussu Fontis iustitiz potius iustificatur, quam factum Samsonis, indigentis speciali iussu: Samson enim postquam est orbatus utroque lumine, in poenam Philistæis illorum damnorum, habuit adhuc spem, si non evadendi, vel perpetuâ captivitate redimendi mortem, quam spem proinde non licuisset sponteancâ & præmaturâ morte cum ruina totius officij diruere; factio Militis autem P. Haunoldus expressè addidit hanc circumstantiam: *Si non spes evadendi &c.* Unde propter diverfam circumstantiarum mutabilitatem dixit: *In istis casibus non possumus semper habere rationem à priori, sed contenti esse debemus iudicio communi à natura infuso: quo ipse factum militis iustificat; cum naturale rationis lumen videatur dicere, licetum esse Militi, vitam suam pro bono communi ex officio deoventi, hostem oppugnare directè inferendo gravissimum damnum, etiam ex eadem actione præter intentionem & indirectè, ex Vi agentis necessarij, quale est ignis, sibi mediâtè & consecutivè eveniat mors, alias indirectè sibi ab hoste inferenda, cum huius innoxio & magno emolumento, & vicissim cum magno damno Reipub. cuius commune bonum Militi promovere tenetur, atque etiam per media illi indebita licitè potest, si ea non sint ita intrinsecè inhonestâ ac displicentia DEO, ut etiam ipse Deus ea sæpe inspirasse legatur, quando illi causa excusans, & honestans actionem, non recedebat.* Quod proinde Iudicium naturale multi approbant apud Dianam 6. p. tr. 7. Milit. resol. 48. quibus addi potest M. Achatius de Volasco to. 2. Refol. Moral. Verbo *Homicidium* Resol. 37. n. 3. M. Joannes Martinez de Prado to. 1. Theol. Moral. c. 20. q. 2. §. 3. n. 30. citans Maderum, Marchantium, Serram. Ludovicum Lopez, 1. p. instruct. cap. 65. Card. Cajet. in cap. 16. Iudicium: quatenus uterque ipsum etiam Samsonem aliâ ratione excusari posse testatur, quam *Speciali Fontis Iussu*.

260. Tertia Antithesis. S. Thomas 2. 2. q. 69. a. 4. ad 2. ait: *Nullus ita condemnatur, quod ipse sibi inferat mortem &c.* Ideo non tenetur facere id, unde mors sequatur. Sublimiter Adversarius. Igitur nec licitè id ageret, quia quilibet obligatur, Vitam suam conservare, quoniam licitè potest. P. Haunoldus n. 613. dicit: quod condemnatus ad mortem possit ipse *Palmas* pati infligere.

261. **R.** P. Haunoldus l. c. non negare assertionem S. Thomæ, sed subsumptum Adversarii, qui ex negativâ, non tenetur, per illam consequentiam inferre negativam, non licet; cuius vitium facillè deprehendisset Adversarius, si Verba S. Doctoris immediatè subnexa non occultâisset; ideo ego illa ex latebris producam: eum enim S. D. dixisset: *Ideo non tenetur facere id*

id, unde mors sequatur: subjungit: quod est manere in loco, unde ducatur ad mortem. Teneatur tamen non resistere agenti, quin patiatur, quod justum est, eum pati. Sicut etiam si aliquis sit condemnatus, ut fame moriatur, non peccat, si cibum sibi occultè ministratum sumat: quia non sumere esset seipsum occidere. Ex quibus Verbis, si bona esset illatio Adversarii, evidenter sequeretur, quod quia condemnatus ad mortem non teneatur manere in loco, unde ducatur ad mortem, juxta S. Thomam teneatur non manere, si posset fugere, quod planè S. Doctori non venit in mentem, estque contra communem sensum DD. Imò ex ultimis verbis positi vè probari potest assertio P. Haunoldi. Per hoc, quod S. D. præcisè dicat: Si aliquis sit condemnatus, ut fame moriatur, non peccat, si cibum occultè ministratum sumat: Satis indicat, id quod etiam Sotus, lib. 5. q. 6. a. 4. prope finem judicat probabile, & plures docent apud Dianam. p. 5. tr. 4. R. 4. t. licitè factum, si legitimo Judici, per Justam sententiam statuenti supplicium famis lethiferæ, obtemperaret abstinendo à cibo ordinario, & per se necessario ad conservationem Vitæ: Atqui talis exequeretur Sententiam mortis, quia secundum S. D. non sumere cibum, est se ipsum occidere: Ergo licet condemnato ad mortem exequi sententiam Judicis.

262. Eandem Conclusionem P. Haunoldus n. 615. probavit ex S. Thoma alio ab Adversario studiosè dissimulato Testimonio: quod ego ad modum secundæ Antithesis doctrinæ Adversarii opponam. S. D. 2. 2. q. 64. a. 5. ad 2. Judicem non aliter de peccato accusat, si seipsum interficiat, nisi quia, Nullus est Iudex suipsius. Unde non licet habenti publicam potestatem, seipsum occidere propter quodcumque peccatum: licet autem ei, se committere Iudicio aliorum. Adversarius absque ejusmodi defectu Jurisdictionis in seipsum, condemnat occidentem seipsum, etiam si publicâ potestate ab alio legitimo Judice sibi factâ, sententiam mortis in se exequeretur.

263. Vnde P. Haunoldus longè conformius ad indicatam mentem, & assignatam rationem S. Thomæ probavit suam sententiam his Verbis: [Probatum Conclusio destruendo fundamentum contrariæ sententiæ, & est hoc: Quod Minister Justitiæ Vindicativæ non minùs, quam ipse Iudex debeat esse distinctus realiter à Reo: ergo quando non est distinctus, occidit auctoritate privatâ, quia Justitia semper est ad aliud.] Hoc Fundamentum nullâ ratione magis universali (quæ utique à S. D. non fuisset dicto modo restricta ad solum Judicem) ulterius ad condemnatum alienâ potestate extendi posse, & luculentam esse disparitatem, citatus P. Haun. sic ostendit. [Hæc, inquit, Probatio patitur instantias manifestas. Quando quis punitur pœnâ Exilii, aut Relegationis, vel damnatur ad triremes, metalla fodienda &c, de-

bet ipse reus esse executor sententiæ, & Justitiæ vindicativæ, nisi velit vi & flagellis compelli.]

264. Ratio negatæ consequentiæ, & paritatis inter Judicem, & condemnatum ab alio Judice, à priori multiplex est; nemo enim est bonus Iudex in propria causa, potest tamen esse bonus executor, in propria causa rectè ab alio judicata, modò pareat Judici. Præterea Jurisdictio, quæ supponitur ad sententiam Judicalem, supponit distinctionem voluntatum, executio autem ut fiat Auctoritate publicâ, & ex Justitia vindicativa, tantum supponit distinctionem voluntatis ex parte ferentis sententiam, ut allatis instantiis comprobatum est.

265. Simili modo contra Adversarium ex dispari fundamento S. Thomæ, improbantis Occisionem sui ipsius privatâ Auctoritate, confirmari potest, eam non improbari, ut factam pub. Auctoritate: v. g. Sponte esibendo ex imperio Judicis oblatum, nec tamen ori ab alio infusum venenum. Contra priorem enim Occisionem ex privata Auctoritate S. D. cit. q. 64. a. 5. in C. triplex opponit fundamentum, primum est, quod repugnet naturali hominis Charitati erga se ipsum; alterum, quod sit contra Jus Communitatis, cujus ipse est membrum; Tertium, quod adversetur Supremo Dominio DEI, Jus Vitæ & necis sibi reservantis. Idem indicavit S. D. q. 59. a. 3. ad 2. nisi quod loco primæ rationis, vi cujus homo peccaret contra seipsum, expresserit peccatum intemperantia, vel imprudentia. Subsumo. Atqui hæc omnia non extenduntur ad nostrum casum, quo condemnatus à Judice exequeretur ex illius permisso sententiam mortis, quamvis ob evitandam Barbariem vel Tyrannidem, nullus soleat sic condemnari, præsertim si mortis genus esset tale, ut propria executio propter Violentâ injectionem manû specialè contineret horrorem. Probo subsumptum. In primis enim talis executor nec peccaret contra Charitatem erga se, quia non inferret sibi aliquod malum, quod non aliâs Jure publico in satisfactionem delicti, & ob Bonum Communitatis deberet subire; nec contra Prudentiam, quod peccatum à S. Thoma, q. 64. a. 5. ad 3. solum obicitur illis, qui ad finiendas misérias hujus vitæ, per spontaneam mortem majus malum assumunt, vel tempore pœnitentiæ se privant, vel ad evitanda quædam pericula corporis, aut animi, eligunt medium non necessarium; nec contra temperantiam, quod crimen à S. D. l. c. ad 5. imponitur illis, qui seipsum interfecerunt ex quadam mollitie animi, non valentis mala pœnalia sustinere. Deinde neque peccaret contra Jus communitatis, quia, ut etiam S. Thomas tradit 2. 2. q. 66. a. 4. in C. & suprà q. 59. a. 3. volenti non fit injuria, neque contra Jus Divinum, quia legitime condemnatus inferret sibi necem ex

R 2

pub.

publica potestate, à DEO in Iudicem translata. Ergo ex nullo fundamento à S. Thoma approbato illicitum est occidere seipsum, si, quod S. D. I. c. ad 3. expressè à prohibitione excipit, hoc fiat per Iudicium publicæ potestatis.

266. Igitur Adversarii fundamentum falsum, & S. Doctori contrarium est; quod ex eo etiam colligitur, quia S. D. Verbis suprà citatis, quibus negavit, quod liceat habenti publicam potestatem seipsum occidere propter quodcunque peccatum, statim subjunxit: *Licet autem ei, se committere Iudicio aliorum. Adeoque non obligatur vitam suam conservare; quoties licet potest. v.g. subterfugiendo Iudicium aliorum, vel locum, unde ducatur ad mortem. Adde, quod licet verum esset fundamentum Adversarii, tamen non esset verum absque distinctione, & exceptione, nisi scilicet quis Vitam non conservet tanquam Executor justæ condemnationis, sub qua exceptione præceptum non occides etiam obligat ad conservationem Vitæ alienæ. Et ita cum P. Haunoldo sentiunt Victoria, Aragon. Cordubâ, apud Dianam. p. 5. tr. 4. Resol. 39.*

CONTROVERSIA LXIII.

AGGRESSORIS OCCISIO.

An ea possit directè intendi, & inferri neglectâ fugâ valde ignominiosâ.

267. **A**D primum quæsitum P. Haunoldus to. I. de Just. tr. 2. n. 631. respondit affirmativè, quod scilicet *injustè invasit, & nisi se defendat, occidendo, liceat invasoris occisionem directè intendere.* Cui Adversarii opponit textum S. Thomæ 2. 2. q. 64. a. 7. dicentis: *Illicitum est, quod homo intendat occidere hominem, ut seipsum defendat.* Verùm his Verbis S. D. non negat, quod liceat directè intendere Occisionem invasoris, ut quis se ipsum defendat, quando conservatio Vitæ est finis ultimus: tunc enim in rigore loquendo non dicitur intendere Occisionem alterius, sed conservationem Vitæ, sicut non dicimur propriè intendere mediâ, sed finem, v.g. non medicinam, aut sectionem, sed sanitatem. Pater hæc mens S. D. ex ratione assertionis, quàm, ut ex responsione ad 1. colligitur, ex S. Augustino desumpsit. Rationem autem S. Augustinus to. 2. epist. 154. ad Publicolam his verbis conscripsit. *Hinc autem dictum est, non resistamus malo, ne NB. nos Vindicta deleat, quæ alieno malo animum pascit.* Eandem mentem suam indicavit Angel. D. in respons. ad 5. ubi ad objectum testimonium S. Pauli Rom. 12. *Non vos defendentes Chariissimi.* sic respondet: *Dicendum, quod ibi prohibetur defensio, NB. quæ est cum livore Vn-*

*directæ: Adeoque quæ non solum vitæ conservationem, sed vindictam ultimatè intendit. Quia verò non est possibile, ut quis immediatè & voluntariè ponat actionem per se ordinatam ad alienæ vitæ interitum, eamque ex animi destinatione ad istum dirigat, eò quod ille sit medium unice necessarium, neque solâ aggressoris veneratione non lethali vita propria servari possit, quia, inquam, istud non est possibile, quin hoc sit directè aliquo modo, scilicet ut medium, intendere Occisionem invasoris, ideo in hoc sensu nec quidquam repugnante S. Thomâ unice dixit P. Haun. *Potest intendi ipsa Occisio, NB. tanquam medium, hic & nunc necessariò intendendum ad immunitatem sui.**

268. Accedit, quod in textu, quem Adversarii allegat, S. D. non loquatur de non intendenda morte actualis Invasoris, sed ejus, de quo quis solummodo timet, sibi vel aliis vim aliquando ab ipso inferendam, eò quod vel latro, vel ut hostis sciatur insidias struere. Nam de hujusmodi damnosorum hominum facie Publicola quæstionem suam transcripserat, & juxta eam S. Augustinus, atque ex ipso S. Thomas respondit. Vnde uterque ad licentiam inferendæ mortis hujusmodi hominibus, publicum insuper Autoritatem requirit, quæ pro casu actualis invasionis, & iustæ defensionis, neceberet, nec posset requiri. Verba S. Augustini ad Publicolam sunt hæc. *[De Occidentis hominibus, ne ab eis quisque occidatur, non mihi placet consilium, nisi fortè sit miles, aut publicâ functione teneatur; ut non pro se hoc faciat, sed pro aliis, vel pro civitate, ubi etiam ipse est, acceptâ legitimâ potestate, si ejus congruit personæ.]* S. Thomas verò I. c. in corp. ex mente relati præfatus ita loquitur. *[Sed quia occidere hominem non licet, nisi publicâ Autoritate propter bonum commune, illicitum est, quod homo intendat occidere hominem, ut seipsum defendat (ecce quàm prorsus alio in casu textus Adversarii à S. D. prolatus sit) nisi ei, qui habet publicam Autoritatem, qui NB. intendens hominem occidere (ecce intentionem mediâ, quâ talis, approbatam) ad sui defensionem, refert ad pub. bonum, ut patet in milite, pugnantem contra hostes, & in ministro Judicis, pugnantem contra latrones; quàmvis etiam & ini peccent, si privatâ libidine moveantur.]* Utramque hanc explicationem Angelici Doctores inveniet Adversarius apud Præclarum ejus Discipulum Dominicum Soto de Just. lib. 5. q. 1. a. 8.

269. Ad secundam quæstionem P. Haunoldus n. 637. iterum affirmativè respondit cum communissima Sententia apud Theologos & Juristas, inter quos sunt Abbas cap. Olim 1. n. 17. de Restit. Spol. Tiraquell. c. 20. de Nobilit. n. 64. Clarus §. Homicidium. n. 26. & 34. Navar.

Navar. cap. 15. Manual. n. 4. Dominicus Soto l. c. prope fin. ubi querens. [An Ingenuus Vir aut illustris, qui videns hostem ad se gladio appropinquare, fugiendo posset liberare vitam, fugere cum suo dedecore teneatur, ne suam, vel hostis, periculo mortis obijciat.] Hæc subiungit. [Respondetur, non teneri se in pedes conferre; quia moderamen hoc adhibendum est citra honoris detrimentum, quod alicujus sit momenti. Quapropter Sacerdotes & Monachi fugere omnino in tali casu tenerentur: utpote quorum honor non est, confictum illum expectare.] Huic consentit non minus egregius S. Thomæ Discipulus Dominicus Bannes. q. 64. a. 7. dub. 2. inquires. [Ex dictis sequitur unum corollarium, quod non tenetur homo fugere aggressorem, quando ipsa fuga est ignominiosa: sicuti est Militi & Viro nobili.]

270. Opponit quidem Adversarius S. Thomam 2.2. q. 64. a. 7. ad 5. illud Apostoli, *Non vos defendentes*; sic exponentem cum Glossa: *id est, non sitis referentes Adversarios*: sed si præmisisset Verba immediate antecedentia ex S. D. habuisset Solutionem, ea sic sonant. *Ad quantum dicendum, quod ibi prohibetur defensio, que est cum livore Vindictæ.* Unde Glossa dicit &c. Subsumo: Atqui defensio unice prælata fugæ ad tuendum suum honorem & Vitam, non est cum livore Vindictæ, ergo non prohibetur. Ratio autem à priori est, cur non prohibeatur: quia ommissio fugæ non est excessus defensionis, imò non est defensio Vitæ, sed honoris, & per eam homo solum se ponit in necessitate, defendendi Vitam suam occisione iniqui Invasoris: sed istam necessitatem ob evitandam gravem ignominiam merito subit, utendo Jure suo, & manendo in eodem loco, per quod alteri nullum inferat damnum, sed is invadendo cogit ad inferendum damnum per justam defensionem.

271. Rursum instat Adversarius, inferendo contra P. Haunoldum n. 657. hinc sequi, quod ad recuperandum honorem liceat percutientem repercutere, juxta Reg. 53. de Regulis Juris in 6. *Cui licet, quod plus est, licet utique quod est minus.* & L. Nec in ea. ff. ad legem Iuliam de adulter. ubi dicitur: *Qui occidere potest adulterum, multo magis contumeliâ poterit Jure afficere.* Confirmat etiam illationem argumento à Majori ad Minus. Si enim repercussio est vindicta, adeoque illicita, & multa trahens inconvenientia, à fortiori Occisio hostis, qui fugâ securè potest declinari, continet formalem rationem vindictæ.

272. Verùm præterquam, quod textus ex utroque Jure allegari, in utroque exceptionem, vel Majorem declarationem requirant, nam L. Cum quaritur. ff. de Administrat. Pupillus po-

test omnia nomina, quæ fecit tutor, respuere, sed non quædam respuere, & quædam approbare: & L. In Cause ff. de Procurat. Licet, Procuratoris gesta in totum, non autem in partem revocare. Et Cap. Latorem, 33. q. 2. Conceditur cuidam Matricidæ sacram Communionem de Altari sumere, non autem cum aliis fidelibus ad aram oblationes offerre: Præterquam, inquam, quod textus ab Adversario citati, multis instantiis, Jurisperitiam illius fatigantibus, limitari vel magis illustrari possent, sunt propterea impertinenter adducti, quia in Regula Juris supponitur manere idem fundamentum, & rationem extendentem se etiam ad minus. Lex Nec in ea. tantum loquitur de foro externo (pro quo tamen Jure Ecclesiastico etiam est correctæ) in quo sicut non puniatur Pater, adultero, cum filia deprehenso, inferens mortem, ita non puniatur inferens contumeliâ, in foro interno autem utraque privata vindicta Patri est illicita.

273. Deinde etiam in casu Adversarii non est paritas rationis. Quia ut liceat injustum invasorem occidere, contra quem per fugam Vita salvari potuisset, ratio est, quod honor per omissionem fugæ possit servari, ne auferatur, quod non minus licet, quam servare bona temporalia, inferendo, si opus sit, etiam ipsam mortem aggressori: quando autem percussio ne ignominia jam est plenè illata, repercussio non potest esse medium ad conservandum honorem, & ideo tam parum potest esse licita, quam occisio furis privata, ad recuperanda bona jam ab illo injustè possessa. Sic ergo non supponitur adesse idem fundamentum, licetque id quod est plus, quia pro illo habetur sufficiens fundamentum, non tamen licet, quod est minus, quia pro illo nec habetur idem, nec aliud fundamentum. At in casu contumeliæ adultero illata, habetur idem fundamentum, nempe dolor paternus, perturbatio animi &c. excusans à punitione civili Vindictæ Majoris, multo magis excusat à punitione Vindictæ Minoris.

274. Hanc disparitatem P. Haunoldus assignatâ ratione à priori, quare repercussio contineat rationem Vindictæ, Occisio autem Invasoris solum contineat rationem inculpatae tutelæ, hoc discursu eleganter declaravit. [In æstimatione hominum mundanorum in tantum recuperatur aut defenditur honor repercutiendo, in quantum hinc concipiunt & æstimant animositatem in Vindicanda injuria; ergo supponitur formaliter committi vindicta. Hinc potest reddi ratio à priori. Quia repercussio non defendit honorem ne auferatur, aut denegetur: Jam enim supponitur ablatum per antecedentem percussione aggressoris, nec repercussio facit, ut alter suam inhonorationem emendet, & honorem ablatum restituat, sed solum facit, ut ali-
us honor & æstimatio animi vindicativi substi-
tuatur,

CONTROVERSIA LXIV.

DVELLI MALITIA.

*An propter evitandam gravem
Ignominiam liceat provocato descen-
dere in publi-
cum.*

tuatur, & generetur de novo, qui in hominum
æstimatione compenfat honorem ablatum, resul-
tarque ex æstimatione vindictæ apud mundanos
homines, qui tamen honor & æstimatio ex in-
trinseca ratione non est licite procurabilis.]

275. Quæ Verba non videtur Adversari-
us satis consideratè legisse, unde etiam numerum
marginale loci hujus non rectè allegavit, ponendo
numerus 659. Multò minùs existimo illum
perpendisse Verba Dominici Soti l. c. alias timu-
isset, ne in se prolata crederentur, quæ sic se ha-
bent. [Vnum autem hic quispiam medita-
bitur Sophisma. Videtur namque nobili, qui
in conflictu Vulneris accepit, licere, hostem ces-
sare jam volentem, repercutere, non quidem in
defensam Vitæ, sed honoris, quem ei abstulit;
Nam si licet expoliato, bona fugienti latroni Vi
eripere, cur non & isti eripere honorem? Res-
pondetur disparem esse rationem: nam latro
importat tua ipsa bona, quæ ab illo eripis: in
Casu verò præsentis ille, qui te dehonestavit, non
secum portat tuum honorem: quare non potes
illum jam vindicare, nisi per vindictam, quæ
soli pub. potestati licet.] Ita laudatus Tho-
mistæ profusus in assertionem, & ratione. & do-
ctrinæ consequentiâ consentit cum P. Haunol-
do.

276. Ceterùm Adversarius etiam nimis
confidentè sibi persuasit, quod Occiso aggres-
soris, suppositâ necessitate non fugiendi Salvo
Occisoris honore, sit formaliter plus, quàm re-
percutio respectu damni, aut periculi, ne non
ipsa Vita, sed honor aliquis perdat omisâ re-
percussione; hæc quippe repercutio, etsi ma-
terialiter sit quid minus, formaliter tamen est
plus, sicut Vulneratio solam alapam prius inflig-
gentis esset plus; quamvis etiam hæc esset aliquid
minus occasione. Formaliter autem omne illud
est plus, quo exceditur moderamen inculpatæ
tutelæ, uti etiam per repercutioem excedi o-
stendimus. Deinde, repercutio non debebat
ab Adversario comparari cum Occisione, quæ
defenditur Vita, sed cum negatione fuge & per-
sistentiâ in loco certaminis, quæ defenditur hor-
nor, hæc autem cum per se neque sit damnosa
Aggressor, sed ipse ex sua iniquitate pariat sibi
damnum vitæ, cogendo alterum ad istud infe-
rendum, ideo repercutio esset plus, & illicita,
non autem persistentiâ in loco certaminis, quæ
positâ Aggressor posset desistere ab invasio-
ne, & ideo damnum subsequens
sibi imputare
debet.

* * * *

277. **D**uelli malitiam (de qua immerito di-
cit Adversarius S. Thomæ egisse 2. 2. q. 95. a. 8. ad 3. ibi enim tantum agit de malitia
Divinationis per sortem, quæ etiam duellatione
fieri potest) P. Haunoldus tr. 2. de Just. n. 649,
non palliavit solâ vocabuli mutatione, ut Adver-
sarius arguit; sed ostendit discrimen reale, inter
significatum duellationis, vel acceptationis du-
elli, & inter descensum alicujus in publicum, cum
expressa protestatione non pugnandi, nisi vi
ad defensionem sui compellatur. Vnde non est
paritas inter solam mutationem vocabulorum,
quando denarij contra prohibitionem cap. in
tantum. de Simonia, ex eadem causa Simoniaci re-
cepti modò Chrysmales, modò Paschales, modò
Consuetudo mediæ quadragesimæ dicebantur: nam
ibi expressè de transgressioribus ait Pontifex In-
nocentius III. *Ut causam recipiendi dissimulent, no-
men denariorum variant.* In acceptatione duelli
autem, in qua ponitur descensus in publicum, vi-
nimo consilij cum hoste, & satisfaciendi il-
lius petitioni, eumque vulnerandi aut Occiden-
di, intervenit discrimen reale, fundatum in in-
tentione diversa ab ea, qua quis descendit in
publicum solo animo ostendendi, se non timere
sibi ab hoste, atque etiam expressè illi dicere, se
suo descensu, id solum voluisse testari; nolle
enim pugnare, vel ullo modo aggredi, sed poti-
us pacem colere, paratum solummodo se esse,
inculpatâ tutelâ, si ultro invadatur, se viriliter
defendere. Diversitas autem Intentionis in ca-
su justæ defensionis, sufficit ad excusandam mali-
tiam Occisionis, teste S. Thomæ. 2. 2. q. 64. a. 7.
in C. [Dicendum (inquit,) quod nihil
prohibet unius actus esse duos effectus, quorum
alter solum sit in intentione, alius verò sit præter
intentionem. Morales autem actus recipiunt
speciem secundum id, quod intenditur. Non
autem ab eo, quod est præter intentionem, cum
sit per accidens. Ex actu ergo alicujus scilicet
defendentis, duplex effectus sequi potest, unus
quidem conservatio propriæ Vitæ (vel Bonorum
fortunæ, aut honoris) alius autem Occisio inva-
dentis. Actus ergo ex hoc, quod intenditur
conservatio propriæ Vitæ, non habet rationem
illiciti &c.]

278. Præter diversitatem intentionis, pro-
cedentiâ

cedentis ex naturali Jure, quod quisque habet ad Vitam, famam, honorem, bona temporalia defendendum, & propterea honestantis actum de se ac intrinsecè indifferentem, nempe descensum in publicum, unice, ut hic supponitur, necessarium ad cavendam ignominiam meticolositatis, Viro nobili aut militari valde dedecorosa, (nisi ratione ætatis, vel infirmitatis, vel aliâ ratione excusari possit, ut expressè excipit P. Haun. n. 650.) accedente actuali protestatione prædictâ, intuper obtinetur finis legis prohibentis directam acceptationem duellationis, partim quia adhuc evitatur frequentia conflictuum privatorum, cum raro contingat casus, in quo descensus in publicum sit medium unice necessarium ad evitandam ignominiam timiditatis, aliter non excusabilis: partim quia ipsa protestatio comparentis, & offerentis se ad componendam pacem sine conflictu, est medium ex natura sua idoneum ad dehortandum ipsum provocantem, & ad præbendam occasionem aliis sese interponendi, ac inhibendi actualem pugnam.

279. Sic ergo, etsi sola nominum Variatio, ad quam Adversarius unice repperit, non serviat ad excusandam malitiam descensus, & hic per accidens secuta defensionis, excusat tamen diversâ intentione, hosti notificata per protestationem dehortatoriam, & per se conciliativam pacis; cui diversitati intentionum correspondent deinde diversa vocabula, eandem significantia. Simile quid contingit in evitanda malitia usura: etiam enim in cap. Plerique, 14. q. 3. ex S. Ambrosio dicitur: *Et esca usura est, & est usura est, & quodcumque sorti accedit, usura est, quod velis, ei nomen imponas, usura est.* Si tamen mutuans alicui pecuniam cum expressa protestatione, suæ intentionis non esse, mutuatarium obligare ad quidquam dandum ultra sortem, deinde ex hujus gratuita liberalitate simile quidpiam acciperet, usuram utique non committeret, non quia diversitas Vocabulorum *lucris ac donis*, sed quia diversitas intentionum ex parte dantis, & accipientis, per Vocabula designata, peccati malitiam impediret, ut ad vertit etiam S. Thomas. 2. 2. q. 78. a. 2. inquit: [Sicut si aliquis pro pecunia mutuata, vel quacunque alia re, quæ ex ipso usu consumitur, pecuniam accipit ex pacto tacito, vel expresso, peccat contra Justitiam: ita etiam quicumque ex pacto tacito vel expresso quodcumque aliud acceperit, cujus pretium pecuniâ mensurari potest, simile peccatum incurrit. Si verò accipiat aliquid hujusmodi, non quasi exigens, nec quasi ex obligatione tacitâ, vel expressâ, sed sicut gratuitum donum, non peccat.]

280. Hæc licentia progrediendi in publicum, in casu planè rarissimæ necessitatis, alias inevitabiliter incurrendi gravem ignominiam, firmari potest paritate præcedentis Controversiæ:

Sicut enim in tali casu juxta communioem sententiam non tenetur quis per fugam recedere à loco publico, etiam si injustè invectus id posset facere, pari ratione licebit prodire in publicum; cum istud nondum sit damnificatio proximi, ab illo inevitabilis, sed sit actio de se licita, & ad quam quis ponendam de se habet Jus, si ipse eâ omisâ grave damnum honoris non posset evitare, alter autem eâ positâ damnum Vitæ suæ facile posset evitare. Quod pluribus iterum instantiis ex materia de Scandalo proptio, & alieno, illustrari posset, ex communissimi sensu DD. sententium, licet poni actionem de se indifferentem, sine magno incommodo vel damno in quocunque genere bonorum in omisibilem, non obstante probabilissimâ prævisione alicujus peccati, inde secuturi: cujus exemplum, valde propriam huic loco paritatem continens, subjungo Verbis Doctissimi Bannez. 2. 2. q. 64. a. 7. dub. 3. in fine. [Si irritatus est certus moraliter, quod irritans vult cum illo digladiari, debet Verbis suum honorem modestè defendere, sed non tenebitur domi manere, sed poterit exire; quoties sibi opportunum erit ad negotia sua tractanda.] Infero nunc: ergo a quo bene propter honorem defendendum, quàm propter negotia pro lucro minoris rei gerenda, poterit exire. Certè longè plus, quàm P. Haunoldus & quàm Dominicus Soto supra cit. concedit in practica Theologia Versatissimus Navarrus in Man. c. 15. n. 4. dicens. [Qui jam est Vulneratus, vel quem aggressor jam reliquit, & fugit, non potest absque peccato illum occidere: quoniam jam illud est Vindictam sumere, & limites defensionis transgredi. Quod limitandum existimo (citar in margine etiam Richardum & Victoriā) quando affectus injuriâ Vulneris, aut alapæ, vel aliâ, magnam sui honoris jacturam faceret: si fugientem non persequeretur, nam talis posset eum persequi, & percutere tantum, quantum ad sui honoris defensionem opus esset: nam licet illud non esset defendere personam, neque fortunas; esset tamen defendere honorem, quem licet defendere etiam Occidendo, si eo ad id opus esset.]

281. Idem Egregius Doctor immediate ante hæc relata Verba, etiam dixit: [Quod si ille, quem alius aggreditur, non potest absque suo dedecore fugere, non tenetur id facere: & si non potest vitare Vulnerus, NB. aut alapam, quam sibi alter molitur impingere, nisi ipsum occidendo, poterit occidere.] Itaque immerito P. Haunoldum reprehendit Adversarius, n. 654. subscriberem, licere hoc Viro magnæ autoritatis, loquendo de Laicis secularibus, si quis niteretur ei alapam infligere, vel contumeliosè flagellare: quia majoris estimationis est in homine seculari Laico (Clerici autem & Religiosi ex Virtute Religionis tenentur etiam talis

honoris jacturam subire, pro salute proximi, præsertim post decretum Alexandri VII.) honor ille retentus, seu impeditio tantæ ignominia, quàm bona fortuna, quæ tamen possunt mortis illatione defendi. Et quia jactura illius honoris est Majus damnum, quàm talis teneatur subire ex Charitate, aut alia Virtute ad Vitam alterius conservandam: præsertim si in hujus sit potestate, sibi vitam suam servare. Eandem sententiam prius tradidit Dominicus Sorus, lib. 5. q. 1. a. 8. sub finem, inquiens: [Ex his supra dictis fit, quod si quis quenquam aggrederetur: ut cum fuisse levissimè percuteret, posset id alter etiam hostem interueniendo repellere. Præsertim in Hispania, ubi tam atrox illa injuria reputatur.] Consentiunt etiam Sylvester Verbo *Homicidium* l. q. 5. Ludovicus Lopez. cap. 62. Antonius Gomez. to. 3. c. 3. n. 23. Julius Clarus §. *Homicidium* n. 26. nec improbat Diana p. 3. tr. 5. Milc. Refol. 90. imò multis relatis approbat. p. 5. tr. 4. Refol. 4.

282. Neque tamen propterea rectè inferri Adversarius, P. Haunoldum, & consequenter etiam citatos Thomist. & D. D. à S. Doctore recessisse, dum ille 2. 2. q. 64. a. 5. *Nulli ad evitandas quaslibet præsentis Vitæ misérias, imò nec mulieri, ne ab aliq. corrumpatur, Suicidium permittit*, sive enim hæc Verba Adversarius pro paritate, sive pro Regula & mensura Charitatis alleget, nihil tamen probat; Non paritatem, quia deest titulus justæ defensionis, quo quis tantum contra iniquum invasorem Vitæ, honoris, bonorum fortunæ, uti potest, non contra seipsum, cum juxta S. D. nemo possit sibi ipsi injuriam vel inferre, vel intentare: Non mensuram Charitatis, quia hæc tantum exigit, *ut quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*, nisi id sit necessarium ad justam tui, & rerum tuarum, vel etiam alienarum, defensionem: aliàs contra S. Thomam. l. c. in corp. sequeretur, quod omnis defensio, etiam moderamen inculpatae tutelæ non excedens, esset contra Charitatem, quia quilibet quando ipse esset injustus invasor, cuperet sibi Vitam ab alio non auferri per justam defensionem. Itaque mensura & regula Charitatis sic debuisset ab Adversario præsentis casui applicari: sicut quilibet vult sibi esse licitum, Vitam, honorem, & bona temporalia, tueri contra injustum invasorem, etiam, si opus fuerit, occisione illius, sic debet velle, id esse licitum cuivis alteri, si ipse alterum injustè invaderet.



CONTROVERSIA LXV.

PECCATVM FVRTI.

De Materia furti, & obligatione pauperum erga divites, ac divitem erga pauperes.

283. Illam Veritatem, quæ Adversario nimis videtur subtilis, quod, si nim. posito mediam florenum esse summam mortalem infamam, seu minam, quis uno obolo minus acciperet, sum non peccaret mortaliter. Satis Sensibiliter probavit P. Haunold. to. 1. de Just. tr. 2. n. 330. ita loquens. [Sicut enim navigium physicè submergitur per ultimam guttulam aquæ, & per unam minimam guttam Vini homo ex non ebrio fit ebrius, ita debet dari unum indivisibile quantitatis, completens sufficientiam ad commovendam iram, & dolorem difficultè temperabilem; hoc autem ex communiore DD. judicio, putamus esse ultimum constitutum medij floreni: quod si tu velis unum indivisibile demere, statim urgeris de proximo indivisibili, & sic procedatur, donec vel absumatur tota quantitas medij floreni (quod est absurdum) vel debebis & rursus quelam argumenti concedere.] Itaque horum Verborum solutionem Adversarius adhuc debet Patri Haunoldo.

284. Loco responsionis verò reddit hanc interrogationem. [Quod enim deveniremus, si ejusmodi librâ mathematicâ ponderaremus essentiam jejunii, similiumque rerum moralium, in quibus parum & nihil æquiparantur?] Respondendo, quod negato priori discursu P. Haunoldi eò deveniret Adversarius, ut si integrum bovem die jejunii comederet, nunquam esset, vè, & in actu externo graviter peccaret contra legem temperantiæ, quia levitas materiæ nunquam defineret, & gravitas nunquam inciperet, si levis materia novo bolo superaddito temperaretur, & si superadditus bolus, ut pote parum quid, nihilo æquipararetur. Et sic idem contingeret in alijs similibus rebus moralibus. Sicut ergo in physicis rebus, in quibus est eadem ratio quantitatis, minimum pondus, ut sibi objicit S. Thomas q. 7. de malo a. 3. per additionem potest tam grave fieri, ut superat virtutem portantis: (aliàs si unica arenula superaddita prioribus arenulis adhuc portabilibus, non tandem redderet pondus importabile, nunquam posset per successivas additiones arenularum effici pondus importabile, etiam si integer mons coacturaretur) ita etiam in moralibus potest ex parte objecti, ubi est eadem ratio quantitatis, ulnismi minimi additione fieri pondus tam grave, ut mereatur absolute dici gravis materia, constituens peccatum materialiter grave.

285. Unde quando S. D. ex prædictis Verbis tanquam ex antecedenti physico inferi simile consequens morale, dicens: *ergo Veniale peccatum per additionem potest fieri mortale*, negationem consequentiae in responsione ad objectionem non fundat in hoc, quod tantum leve ad leve addatur (nam ex tali additione faretur in corpore cit. art. posse fieri grave) sed fundat in hoc, quod quantitas malitiae formalis, residentis in actu Veniali, sit diversae rationis à quantitate malitiae formalis, inexistens peccato mortali: Verba itaque illius in responsione, ad 11. sunt haec: [Dicendum quod in omnibus ponderibus corporalibus est una ratio quantitatis: non autem in peccato mortali & veniali: unde ratio non sequitur.] In Corpore autem sic loquitur. [Quandocumque ex multis aggregatis fit aliquod unum, oportet esse eandem rationem quantitatis utrobique, sic autem ex multis parvis lineis fit una linea: ubi verò est alia ratio quantitatis, ex multis non fit unum. Non enim ex multis numeris fit una linea: nec è converso: peccatum autem veniale non habet eandem rationem magnitudinis cum mortali. Nam quantitas peccati mortalis est per aversionem à fine ultimo, quantitas autem peccati Venialis est secundum aliquam deordinationem circa ea quae sunt ad finem.]

286. Ex his verbis pro quantitate gravi ex parte objecti, circa quod versantur actus morales, per additionem ultimi minimi tandem conficienda, (cò quod eadem ratio specifica quantitatis reperiatur in singulis obolis, in ordine ad grave damnum temporale in bonis fortunae per additionem ad se invicem constituendum: & eadem ratio quantitatis reperiatur in singulis bolis carnis ad constituendum cibum graviter prohibitum) sic probo paritatem in physicis, & moralibus; quando actus morales comparantur ad res physicas, tanquam ad objecta sua materialia *circa quae*; & repeto totum argumentum S. Doctoris, quod sibi objecerat proprijs illius Verbis: [Peccatum est quoddam pondus animae, secundum illud psal. Iniquitates meae supergressae sunt caput meum, & sicut onus grave gravatae sunt super me: Sed NB. minimū pondus per additionem potest tam grave fieri, ut superet Virtutem portantis] ergo (infero nunc ego) minimum pondus ex parte materiae venialiter peccaminosae per additionem potest fieri tam grave, ut terminet malitiam peccati formaliter gravis, quod sit pondus animae. Antecedens, quod S. Doctor non per modum minoris, sed per modum *subsumpti* posuit, est verum, si servetur eadem quantitas, sub eadem ratione formali considerata, ut dixit in corpore art. atqui in consequenti servatur eadem quantitas ex parte materiae: Ergo & consequens est Verum.



287. Sed objicit Adversarius duos textus S. Thomae, in priori circa distributionem Bonorum Ecclesiasticorum ab Episcopo faciendam, inquit S. D. 2. 2. q. 185. a. 7. in Corp. [Siquidem in modico deficiat, vel superabundet, potest hoc fieri absque bonae fidei detrimento, quia non potest homo in talibus punctualiter accipere illud, quod fieri oportet.] In posteriori textu q. 66. a. 6. ad 3. ait: *illud quod modicum est, ratio apprehendit, quasi nihil.* Resp. ad primum, verissimum esse, quod Homo non possit punctualiter accipere, id est, agnoscere illud, quod fieri oportet, nihilominus tamen à parte rei esse punctualiter determinatum aliquem finem materiae levis, & aliquod initium materiae gravis; illudque à Deo cognosci. Unde ex Suppositione, quod Medius forensis esset ex natura rei punctualiter determinatus pro initio summæ gravis, propositio illativa P. Haunoldi, quæ tantum est hypothetica, est necessariò vera, quod scilicet, si additamentum inchoans summam gravem, tolleretur, solum remaneret summa levis, potens fieri gravis per repositionem levis additamenti. Ut verò Autor vel Lumen naturæ homini non punctualiter manifestaret finem levis, & initium gravis summæ, utile ac necessarium erat, ne absque formidine peccati mortalis in fraudem gravis prohibitionis, furarentur homines sibi mutuo liberrimè usque ad initium gravis summæ.

288. Ad secundum textum dico, S. Doctorem l. c. expressè loqui de *modico* seorsim sumpto, non prout est complementum summæ gravis, additum fini summæ levis; si enim quis rem levem furaretur ex advertentiâ ad plura levia damna præcedentia, cum ultimo moraliter coalescentia in unam summam gravem, vel ex animo plura levia superaddendi, usque dum compleatur summa gravis, talis unanimi sensu D. D. peccaret mortaliter: & ideo S. Thomas l. c. mox subjungit. [Si tamen habet animum furandi, & inferendi nocumentum proximo, etiam NB. in talibus minimis potest esse peccatum mortale, sicut & in solo cogitatu per consensum.]

289. Ad alteram Controversiam, in titulo propositam, quæ est de obligatione pauperum erga Divites, & horum erga pauperes, procedendo, adverto, ab Adversario non impugnari duas assertiones P. Haunoldi, quarum primâ dicit, n. 347. Licere constituto in gravi necessitate, (cui nimirum imminet periculum moraliter certum amittendi bonum aliquod grande, à natura per se, & communiter omnibus hominibus concessum, P. G. Sanitatem graviter ledendi, amittendi libertatem, vel faciendi gravissimam famæ jacturam, quam communiter omnes homines habent, & sine qua essent abominabiles.) accipere ex alienis, non solum Statui superfluis, sed illi conservando necessariis, mo-

T

do

dò non excedat medium ordinarium, & commune. Quia, ut inquit cit. P. Haunoldus, in tali casu videtur natura voluisse, bona aliena esse communia, ad defendenda illa bona intrinseca hominis, quæ cum tanta providentia omnibus communiter procuravit.

290. Quam assertionem suam Autor seqq. duobus numeris adhuc limitat, & primò restringit ad bona aliena, ita solummodo necessaria ad conservationem Status, ut tamen ijs ablatis alter non statim decideret de Statu, sed quæ morali æstimatione ita censentur necessaria, ut eorum jactura causet sollicitudinem reparandi, ne aliquin Status difficulter conservetur: sicut bona dicuntur necessaria ad Vitam, quorum tamen aliqua jactura non statim infert mortem. Secundò adjicit conditionem vel modum, sub quo natura prædictam licentiam seu Jus confert, ut nempe, si elapsa necessitate homo potest facere restitutionem, ad eam teneatur. Sub his ergo saltem limitationibus acceptam assertionem non impugnatur Adversarius; credo, quia legit Glossam in cap. si quis propter necessitatem de furtis, Panormitanum, & alios ibid. Navarrum cap. 17. Man. n. 5. illam admittentes & Dominicum Banez. 2. 2. q. 32. a. 7. in fine; asserentem, nec improbantem: [Si fuerit homo, cui pro ratione sui Status gravissimum sit mendicare, neque aliâ viâ possit victum necessarium acquirere, non desunt opinantes, posse eum clanculum accipere, ubicunque invenerit victum aut vestitum.]

291. Altera assertio P. Haunoldi, quam etiam nondum impugnatur Adversarius, refertur ex lib. 3. Theol. Specul. n. 597. scil. *Eleemosynam non nisi ex bonis aliquo modo superfluis esse ex obligatione faciendam.* addere tamen etiam debuisset Adversarius ex loco citato adhuc aliud Nisi: quia ibid. P. Haunoldus dicit: Necessitati extremæ teneris subvenire ex convenientibus statui, non tamē ex necessariis conservando statui, ita ut sine talibus bonis miser evaderes, & ex pristino statu decideres. Hoc ergo Nisi addito impletur illud S. Thomæ 2. 2. q. 32. a. 3. in C. Sic ergo dare eleemosynam de superfluo, est in præcepto, & dare eleemosynam ei, qui est in extrema necessitate. Videtur tamen Adversarius posteriorem hanc assertionem opponere voluisse priori: quòd si extra casum extremæ necessitatis homo non teneatur constituto in gravi necessitate succurrere de necessariis proprio Statui conservando, hoc ipso non liceat, de his aliquid occultè accipere, quia S. Thomas. 2. 2. q. 66. a. 7. & 4. dist. 15. q. 2. a. 5. q. 1. in C. Licentiam surripiendi etiam pro extrema necessitate, aliquo modo fundat in obligatione ultro dandi talem necessitatem patienti. Verùm S. D. locis cit. prædictam obligationem tantum requirit ad licentiam absolutam à conditione & modo obligatorio restituen-

di, si elapsa necessitate homo potest facere restitutionem valoris, æquivalentis rei absumptæ, quia, ut inquit S. D. cit. a. 7. in corp. *qui aliqui superabundanter habent, debentur pauperum sustentationi.* Et in resp. ad 2. per talem necessitatem efficitur suum id, quod aliquis accipit ad sustentandam propriam Vitam. In casu autem gravis, & nondum extremæ necessitatis, voluntas conditionata restituendi sufficit, ut Dominus non possit esse rationabiliter invitus, & ut surripienti non faciat furtum, sed potius occultam mutationem rei, gravi necessitate excusabilem, & à natura concessam.

292. Transeo nunc ad objectionem ex prædictis P. Haunoldi assertionibus ab Adversario illatam, quòd scil. secundæ assertioni Autor paradoxè subjunxerit: [Semper ob futuram probabiliter rerum mutationem adest titulus probabilis; quo bona numerentur inter necessaria Statui conservando, vel etiam meliorando, altiusque evehendo.] Quæ clausula (sublimiter Adversarius) non tam Angelico Doctori 2. 2. q. 32. a. 5. contradixit, quam innuit illud præceptum Christi Luc. 11. *quod superest date eleemosynam*, esse de subiecto non supponente. Quando enim aliquid superest, si semper additulus boni numerandi inter necessaria.

293. Verùm, nullo interim, quòd P. Haunoldus tantum retulerit aliorum D. D. sententiam, ipsam particulam, *semper*, limitavit per particulam exceptivam *Raro*, ut adeoque idem sit ac si dixisset: *Semper (à potiori loquendo) ob futuram &c.* Vnde debuisset Adversarius hac particula P. Haunoldi Verba prius exscripsisse: *Alia sunt superflua etiam Statui; sed hæc Raro inveniuntur Doctores: semper enim ob futuram &c.* Si autem Adversarius vult scire nomina illorum Doctorum, cum quibus putat P. Haunoldum S. Thomæ contradixisse, primus nominari meretur Em. Card. Cajetanus, qui in cit. locum S. D. ita commentatur. [Ad secundum verò dicitur, quòd ille, qui alias licitè potest mutare Statum, & hoc probabiliter expectat, non habet pro superfluo secundum præsentem Statum, quidquid sibi in Statu hujusmodi expectationis opportunum censetur. Vnde licitè potest & futuro Statui opportuna servare, & pro illo habendo exponere. Præceptum enim de eleemosyna superflui præsupponit superfluum, non verat mutationem Status, sed in hoc falli contingit Judicium aliquorum (inter quos est Adv.) quòd superfluum judicat, non consideratis omnibus.] Huic accedit Navarrus, quem refert & sequitur doctiss. noster Vasq. in Opusculis moralibus opuscul. de eleemosyna cap. 1. dub. 3. n. 26. ita loquens. [Appello autem superfluum Status vel præsentis vel futuri, quem ego licitè possum acquirere, & ad illum ascendere, nec enim timeor ego meum Statum & dignitatem amittere.]

re, ut alius non amittat suum; & simili ratione non teneor ego ob similem necessitatem futurum perdere Statum, quem dignè poteram conquirere, quod expresse sensit Navarrus, &c.] Consensit etiam Diana p. 2. tr. 15. Resol. 32. in fine, & p. 5. tr. 8. Resol. 14. §. Dices, & Resol. 20. ubi plures citat. Quibus omnibus favet ipse S. Thomas. Sicut enim voluntas deferendi Statum altiore juxta S. D. sufficit, ut quod sine tali voluntate non erat superfluum, fiat & reputetur superfluum, sic voluntas honesta & licita se se effert ad Statum altiore, ejusque proxima Spes, & possessio pecuniarum, necessariorum ad illum acquirendum, & sustinendum, sufficit, ut quod alias esset superfluum, reputetur non amplius esse superfluum. Id autem in quo instituitur paritas, tradit S. D. 4. dist. 15. q. 2. a. 4. q. 1. in C. his Verbis. Illud, quo subtrahit non potest servari decentia Status aliquo modo sui, vel suorum, non debet aliquis in elemosinas expendere, nisi de facili refarci possit, aut NB. nisi aliquis Statum mutare vellet, quia nullus debet indecenter in aliquo Statu manere.

294. Quia tamen non omnes habent voluntatem, vel proximam Spem, ac Media sufficientia ascendendi altiore Statum, hinc Adversarius immeritò infert, præceptum Lucæ 11. dandi elemosinas, de eo, quod superest, esse de subiecto non supponente. Ceterum illa Verba: quod superest, multi intelligunt non de Præcepto, sed de Consilio, explicantes illa non de superfluis Statui, sed de illis, quæ supersunt Rapinis Judæorum, cum CHRISTUS immediatè ante de illis dixerit v. 39. Quod autem intus est Vestrum plenum est Rapinâ, & iniquitate. Unde ipse Sanctus Thomas citatum Textum sanctæ Scripturæ, ibid. Optionem facit sic intelligendi, dicens cum Venerab. Beda. Vel ita intelligendum quod superest; id est, quod tam multo scelere præoccupatis solum remedium restat, date Elemosynam.

CONTROVERSIA LXVI.

OPINIO TEMERARIA.

An hæc sit Peccatum mortale.

295. Hanc Questionem P. Haunoldus to. 1. de Just. tr. 2. n. 521. his Verbis resoluit. Opinio temeraria facilius, & sæpius à peccato mortali excusatur, & per se loquendo, non videtur unquam esse mortale, sicut nec suspicio, & dubitatio. Ita communiter Theologi. Ratio est, quia tale formidolosum Ju-

dicium facile deponibile, non disponit animus, ut procedat ad operationes exteriores, sicut temerarium Judicium; & ideo nemo rationabiliter graviter agere ferret tale Judicium, utpote ex se non graviter nocivum. Ita P. Haunoldus, qui supra n. 515. inter Judicium temerarium & Opinionem, hoc discrimen assignavit. Judicium temerarium est, quo sine sufficiente Fundamento judicas malè de proximo, cum tanta firmitate, ut statuas non recedere ab opinione, nec investigare magis Veritatem. Opinio vocatur, quando quidem opinaris malè de proximo, sed non cum adjuncta firmitate, sed cum tali modo tendendi, à quo te ostendas facile dimovendum.

296. Idem discrimen, & eandem resolutionem tradidit S. Thomas. 2. 2. q. 60. a. 3. in C. Ubi nomine suspicionis temerariæ comprehendens omne Judicium inevidens, nixum levibus indiciis, nomine dubitationis autem, teste Dominico Soto lib. 3. de Just. q. 4. a. 3. & Bannez hic q. 60. a. 3. §. Dubium est. Denotans omne Judicium infirmum, tres solummodo gradus distinguit, & ita loquitur. [Est autem triplex gradus suspicionis: Primus quidem gradus est, ut homo ex levibus indiciis de bonitate alicujus dubitare incipiat. Et hoc est veniale & leve Peccatum. Pertinet enim ad tentationem humanam, sine qua Vita ista non ducitur; ut habetur in Gl. super illud 1. Cor. 4. Nolite ante tempus judicare. Secundus gradus est, NB. cum aliquis pro certo malitiam alterius æstimat ex levibus indiciis. Et hoc si sit de aliquo gravi, est peccatum mortale, in quantum non est sine contemptu proximi. Unde Glossa ibidem subdit. Et ergo suspensiones Vitæ non possumus, quia homines sumus; Judicia tamen, id est, NB. diffinitivas, firmasque sententias continere debemus. Tertius gradus est, cum aliquis Judex ex suspicionem procedit ad aliquem condemnandum, & hoc directe ad injustitiam pertinet: unde est Peccatum mortale.]

297. Cum itaque Adversarius videret, à S. Doctore solum in duobus postremis gradibus peccatum mortale agnosci, ut opinionem infirmam, & dubitantem adhuc, an non fallat, ad secundum gradum reduceret, non se S. Doctorem, sed S. Doctorem sibi his verbis accommodavit. [Sub primo gradu, in quo dicit esse peccatum Veniale, solum complectitur opinionem repentinam, quæ fit velut motus primus, quo quis ex humana tentatione de alterius bonitate incipit dubitare, & non opinionem aut suspensionem deliberatè dubitantem.] Verum, opinio repentina, quæ fit velut motus primus indeliberatus, neque est tentatio venialiter peccaminosa, quia non est actus moralis capax malitiæ, & non supponit, sed prævertit dictamen Rationis. Deinde aliud est

opinio repentina, & indeliberata, & aliud infirma, incerta, dubitans, quæ prædicata etiam cum plena advertentiâ, & deliberatione stare possunt; illisque adhuc opponuntur, & ab ipsis excluduntur prædicata actus mortaliter peccaminosi, à S. D. requisita, & indicata per particulas, pro certo; & diffinitivas, firmasque sententias. Vnde quando idem S. Doctor l. c. ad 2. ait: Ex hoc ipso, quod aliquis malam opinionem habet de alio sine causa sufficienti, indebitè contemnit ipsum: & ideo injuriatur ei; Et quando in corp. præmisit, esse peccatum mortale contemnere proximum, deberet Adversarius illa prædicata addere Opinioni, quæ S. D. ibidem in corp. addidit contemptui mortaliter peccaminoso; nempe ut sit Opinio certa, diffinitiva, & firma: quæ plus significant, quàm deliberata, non repentina.

298. Audiatur igitur nunc Adversarius Em. Card. Cajetanum, ibidem de genuino sensu S. Doctoris ita loquentem. Vbi assignatur secundus gradus suspicionis, diligenter adverte (se admoneri credat Adversarius) & caveas, ne fallaris in illis Verbis, Pro Certo malitiam alterius æstimat ex levibus indiciis. Potest siquidem dupliciter intelligi: Primò pro credulitate unius partis cum aliqua tamen hæsitacione admista. Secundò, pro assertiva determinatione, v. g. Video Juvenem cum inhonesta muliere euntem, & credo in mente mea, illos simul velle peccare, atque hoc tanquam verum existimans pertransire, vel admitto, sumque ita in mente mea dispositus, ut, si egomet interrogarem meipsum, an ista æstimatio mea sit apud me adeò vera & certa, quin etiam credam, quod fortè falsa est æstimatio ista, responderem, quod fortè falsa est; veruntamen mihi sic videtur. Tunc est credulitas firma non simpliciter, sed hæsitacioni admista. Si autem essem sic dispositus, quod responderem, quod mea æstimatio est vera & certa, ut nullus dubitationi locus sit, tunc est assertiva determinatio. Sensus litteræ non accipit æstimationem pro certo, primo modo, sed secundo, ut & ly Pro certo significat, & autoritas subjuncta testatur, quæ diffinitivas sententias prohibet. &c. Et hoc nota pro multis, qui credunt se incidisse in temerarium judicium ex mala, quam conceperunt, opinione proximi: nec sciunt discernere inter opinionem, quæ cum formidine aliqua alterius partis est, & Judicium ex opinione non natum, sed temerè prolatum corde, & ore. Ita celeberrimus Interpretes D. Thomæ. Cui accedit Diana 3. p. tr. 5. Miscel. Resol. 31. citans Joannem de la Cruz, Rosellam, Armillam, Lopez, Fabrum, Petrum Navarram, & alios. Quorum omnium Testimonio, & imprimis S. Thomæ patet, quod sicut infirmitas Judicij de malitia alterius excusat à peccato mortali, sic idem Judicium, per se loquendo, nemo rationabiliter possit graviter ferre;

per accidens verò id fieri potest, quatenus mala opinio oritur ex gravi odio, vel ex certis circumstantijs colligitur periculum gravis damni secuturi, aut annexi.

CONTROVERSIA LXVII.

DETRACTIONIS LABES.

An sit mortalis, facta coram Vno, in re gravi.

299. Sicut in priori Controversia nimis laxius immeritò, & ut propriam ejus phrasin in ipsum retorqueam, sine energia arguit P. Hannoldum to. 1. de Just. tr. 2. n. 529. dicentem, quod detractio per se loquendo sit peccatum mortale, si fiat in materia gravi, apud unum solum hominem, qui rem Secretam tenebit, nec aliud damnum infert illi, cui detractum est: quod duabus magnæ energiæ rationibus convincitur. Primâ proponit his Verbis, Minus est perdere tantum bonam famam formalem per temerarium judicium apud unum, quàm perdere famam tam formalem, quàm radicalem per detractum apud unum hominem; atqui temerarium judicium tantum tollit famam formalem, & quidem apud unicum hominem, & tamen est peccatum mortale: ergo multò magis detractio, quæ scilicet tollit & famam formalem, id est, bonam opinionem ejus apud quem sit injusta detractio, & famam radicalem, id est, Jus obligandi alterum ad bonam opinionem, tamdiu debitam, quamdiu crimen per detractum in justè detectum, manifestè occultum & incognitum. Hujus rationis energiam per suum silentium ac dissimulationem nondum enervavit Adversarius.

300. Secunda Ratio, à P. Hannoldo assignata, est. Quia vel apud unum Virum gravem amittere famam in re gravi, etiam si quis certus sit, nihil inde ulterius damni secuturum, maxime molestum, & durum est; quod experientia comprobatur in obligatione confitendi delictum Sacerdoti noto, etiam si aliud incommodum nullum timeatur. Ad hanc rationem iterum digitum ori imprimit Adversarius, & textum male intellectum allegat ex S. Thomæ 2. 2. q. 73. a. 1. ad 2. ubi S. Doctor ait. Quamvis etiam si uni soli aliquis de absente malum dicat, corrumpit famam ejus, non in toto, sed in parte. Sed quid inde? ergo non peccat mortaliter? Tunc poterit inferre istam sequelam Adversarius, quando bona erit hæc consequentia: Si quis Regi auferat decem aureos, corrumpit bona ejus non in toto

toto, sed in parte, ergo non peccat mortaliter peccato furti; non enim absolute Regem facit pauperem, sicut detrahens abienti coram uno non facit infamem. Itaque S. Thomas in dicto textu non vult negare malitiam mortalis peccati, quam sequenti articulo ex instituto probat de omni detractione famae in re gravi, sed vult contra factam sibi objectionem ostendere, quod quamvis uni soli aliquis de absente malum dicat, corrumpat famam ejus, non quidem in toto, sicut neque corrumpere, si duobus, vel tribus diceret, sed in parte, & quod proinde definitio detractionis huic famae corruptioni juxta dicta in corpore articuli conveniat, sicut definitio, & mortalis malitia furti convenit ablationi rei alienae, etiam si non sit ablatio omnium bonorum, sed partis.

301. Unde S. Thomas melius intellexerunt alij ejus discipuli, & Doctores, Dominicus Sorus lib. 5. de Just. q. 10. a. 2. concl. 4. Bannez. 2. 2. q. 73. a. 2. Joannes de La Cruz, cum pluribus alijs relatus à Diana 3. p. tr. 5. Resol. 33. Salonijs 2. 2. q. 73. a. 2. contr. 1. qui hanc suam, quam ex P. Haunoldo attuli, sententiam testatur esse communiorē inter Recentiores Thomistas, sicuti est etiam apud alios DD. & esse apertam doctrinam D. Thomae loco ab Alv. allegato, quod etiam Bannez. l. c. testatur.

302. Neque contra P. Haunoldum aliquid evincit Adversarius per hoc, quod, ut ipse inquit, contrariam sententiam ut probabilem, sustineant non pauci, (rectius dixisset: non nulli) & ipse P. Haunoldus lib. 2. Theol. Specul. n. 28. docuerit, licere sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori, proinde indirecte admisit, quod directe prohibuit. Debuit enim Adversarius distinguere inter probabilitatem Speculativam, & practicam, quae distinctio apud Theologos decantata est; unde id, quod practice est probabilius, probabilitate extrinseca, speculative loquendo, aut intrinseca, & directa principia spectando, saepe ostendunt esse minus probabile, ut in posito casu ostendit P. Haunoldus. Et hanc contra existimatum morbum Sanissimam medicinam, seu distinctionis observationem, applicet Adversarius, quando ulterius dicit: [Idem morbus inficit alias plurimas Haunoldi assertiones, quantumvis apparenter saniores. Cur enim defatigavit se n. 334. ut probaret, non licere occultam compensationem cum sola probabilitate Juris? Nam etsi concedatur id esse probabilius, saltem minus probabiliter oppositum tenent Sanchez, & Lugo.] Illa quippe distinctione observata, & officio Theologi perpenso, quod non sufficiat allegare doctrinas aliorum Doctorum, & forsan ex aliquo etiam S. Doctore textus quosdam apparentes exscribere, sed quod oporteat etiam mentem, & verita-

tem doctrinae per principia intrinseca examinare, atque statuere, quid probabile, & quid probabilius videatur, facile perspiciet Adversarius, assertiones Saniores P. Haunoldi manere Saniores, si sana mente legantur, etiam si opposita doctrina etiam sit sana, & directe probabilis, imò licet etiam dictamen reflexum, quod in praxi liceat sequi sententiam verè probabilem relicta probabiliori, sit probabilius, atque certum.

303. Ceterum in allato exemplo, de occulta compensatione, vel ideo etiam Adversarius non ostendit, P. Haunoldum inutiliter laborasse, quia Thomas Sanchez expressè improbabilitatis notā afficit Opinionem Joannis Sanchez, asserentis, licitam esse occultam compensationem cum sola probabilitate Juris; pro cuius proinde improbabilitate ostendenda, & non tantum pro minus probabili reddenda, utiliter laboravit P. Haunoldus to. 1. de Justitia tr. 2. a. n. 334.

CONTROVERSIA LXVIII.

OBLIGATIO RESTITVENDI.

An istam subeat Reus, negans crimen, de quo fuit luridice interrogatus.

304. **C**ontra responsonem negativam P. Haunoldi to. 1. de Just. tr. 2. n. 556. docentis, quod si Reus neget delictum cum praedictio famae Accusatoris, tamen non teneatur eam restituere confitendo delictum, etiam quando Juridice interrogatur, impertinenter ab Adversario sunt adducti omnes textus Angelici Doctoris: licet enim S. D. 2. 2. q. 62. a. 4. dicat: *Quicumque damnificat aliquem, videtur ei auferre id, in quo ipsum damnificat. Et ideo homo tenetur ad restitutionem ejus, in quo aliquem damnificavit;* ibi tamen solum loquitur de damnificatione positiva, illata per actionem, ad quam non ponendam alter possit imponere obligationem ex justitia: in posito autem casu, ut recte inquit P. Haunoldus, Reus negando crimen, non est causa positiva infamationis accusatoris, aut testimonium, sed merè permissiva, non cooperando ad conservationem famae: imò, ut paulò post subiungit, illorum fama prorsus per accidens laeditur; quia per se loquendo homines potius judicant, reum negare crimen non praecise, ut verum in se, sed ut verum eā veritate, quae judicialiter ab Adversario probari possit, quod

exemplo Scholastico declarat ibidem P. Haunoldus. Sicenim, inquit, in publicis Scholasticis concertationibus nemo, ut ipse etiam S. Thomas 3. dist. 38. a. 5. ad 1. testatur, arguet mendacij defendentem, si fore (ut fieri solet) neget aliquam propositionem, quam in animo putat esse veram; nempe quia ex receptissimo usu vox illa; *Nego*, non habet nudam significationem animi negantis, sed istam: *Nego hoc esse verum tali, tamque patente Veritate, ut ab arguente possit efficaciter probari.*

305. Itaque antequam noster Adversarius ex S. Thoma ostenderet obligationem restitutionis, debuisset prius ostendisse, damnificationem famæ, Accusatori per accidens apud aliquos, malè fortè de ipso suspicantes, eventem, esse à Reo illatam per actionem positivè, per se, & contra Jus Accusatoris effectivam damni. Ad quod ostendendum non solum impertinenter, sed etiam contra seipsum Adversarius allegavit S. Thomam 2. 2. q. 69. a. 1. ad 3. dicentem. [Ille, qui mentitur in Iudicio, excusando, facit & contra dilectionem DEI, cuius est iudicium; & contra dilectionem proximi, tum ex parte Iudicis, cui debitum negat, tum ex parte accusatoris, qui puniatur, si in probatione deficiat.] Quibus Verbis S. D. solum damnum punitionis, à Reo nec positivè, nec contra obligationem Justitiæ, sed Charitatis illatum, agnoscit, neque aliquod debitum erga Accusatorem, sed duntaxat erga Iudicem prætendit.

306. Unde universim præter Obligationem Obedientiæ erga Iudicem, legitime interrogantem, (quam l. c. expressè excipit P. Haunoldus) rectè idem Autor dixit, Reum non obligari ulli mortalium ex Justitia ad confessionem criminis (sumendo Justitiam, prout specie differt ab obedientia, quam quidem S. D. etiam ad Justitiam commutativam tanquam propriam illius speciem reducit, 2. 2. q. 104. a. 2. ad 1. Et 2. dist. 44. q. 2. a. 1. ad 3.) Contra quam assertionem rursus innoxie oppositur Testimonium S. Thomæ in respons. ad 1. dicentis: [Quòd quando aliquis secundum ordinem Juris à Iudice interrogatur, non ipse se prodit, sed ab alio proditur, dum ei necessitas respondendi imponitur per eum, cui obedire tenetur.] His quippe Verbis neque vestigium obligationis ex Justitia, præsertim erga accusatorem, indicatur; sed contra objectum sibi S. Chrysostomi textum, inquit. *Non dico tibi, ut te prodas in publicum, neque apud alium accuses.* Angel. Doctor solummodo respondet, Obligationem obedientiæ erga Iudicem, legitime præcipientem, ac exigentem Confessionem criminis, non Adversarii doctrinæ S. Chrysostomi. Hanc ergo obligationem obedientiæ solam, à P. Haunoldo, ut dixi, exceptam, S. Thomas nominè

Justitiæ designat, quando in corpore articuli ait: [Dicendum, quòd quicumque facit contra debitum Justitiæ, mortaliter peccat. Pertinet autem ad debitum Justitiæ, quòd aliquis obediat suo Superiori in his, ad quæ Jus prælationis se extendit. Iudex autem, ut supra dictum est, superior est respectu ejus, qui iudicatur. Et ideo ex debito tenetur accusatus Iudici Veritatem exponere, quam ab eo secundum formam Juris exigit.]

307. Quòd verò ex hac obligatione (de qua, an illimitata sit, Contr. 71. dicitur) nullum oriatur Accusatori Jus ad Confessionem Rei, probatur nunc positivè contra Adversarium. Per hoc, quòd aliquis ex obedientia obligetur ad præstandam quandam actionem, ex cujus omissione cuidam tertio oritur grave damnum, non sequitur huic fieri injuriam, si actio nullo alio Jure sit illi debita; ergo sicut Reus non faceret injuriam, si cum infamia alterius extra Iudicium legitimum accusantis, vel innocentem in suspicionem tracti, negaret crimen, ita nec faciet injuriam, si neget in Iudicio legitimo; quia per hoc tantum subijcitur Iudici, non autem accusatori. Confirmatur à pari. Reus posset ex carcere fugere sine injuria Custodis, etiam si Custodi gravissima poena & damnum oriretur: ergo etiam potest sine injuria Accusatoris, grave incurrentis damnum, negando crimen, mortem vel aliud grave supplicium effugere. Itaque Adv. non tantum Rei, sed etiam Accusatoris nullum agit Patronum.

CONTROVERSIA LXIX.

DOMINIVM ECCLESIASTICORVM.

An hoc se etiam extendat ad reditus superfluos.

308. VT pateat, à P. Haunoldo to. 1. de Just. tr. 4. n. 70. non perperam, ut Adversarius arguit, relatum esse Theologorum Antesignanum pro sententia affirmante, Beneficiarios habere Dominium quorumcunque proventuum ipsis superfluum; propria S. Doctoris verba ex locis à P. Haun. citatis exhibebam. nam 2. 2. q. 185. a. 7. sic inquit. [Si distincta sunt bona, quæ debent in usum Episcopi cedere, ab his, quæ sunt pauperibus, & Ministris, & cultui Ecclesiæ eroganda, & si aliquid sibi retinuerit Episcopus de his, quæ sunt pauperibus eroganda, vel etiam in usum Ministrorum, aut in cultum Divinum expendenda, non est dubium, quin contra si dem dispensationis agit, & mortaliter peccat. & ad Restitutionem tenetur. De his autem NB.

NB. quæ sunt specialiter suo usui deputata, (id est, quæ in Divisione Bonorum Ecclesiasticorum in quatuor partes, Episcopi portioni cedebant ex constitutione Simpliciæ Papæ cap. de reditu 12. q. 2.) videtur esse eadem ratio, quæ est de proprijs bonis, (id est, Patrimonialibus) ut scilicet propter immoderatum affectum, & utrumque peccet quidem, si immoderata sibi retineat, & alijs non subveniat, sicut requirit debitum Charitatis.] Addit M. Soto lib. 10. de Just. q. 4. a. 2. inquit. [Corrugenda sunt impressiones, quibus deest ultimum hoc Verbum: sicut requirit debitum Charitatis: imò vehementer opinione teneor, deesse etiam, quod ad restitutionem non teneatur.] Quæ opinio partim colligitur ex particula *Quidem*, in textu S. Thomæ pariente expectationem alicujus subnectendi per particulam *Sed*; partim per distinctionem Bonorum alijs deputatorum à portione Episcopi, per quam volebat S. Doctor indicare diversitatem obligationum, ad neutra bona malè dispensanda, ita tamen, ut quemadmodum de prioribus dixit: *Et ad restitutionem teneatur*: sic de posterionibus dictum velit: *Sed ad restitutionem non teneatur*.

309. Verum, si Vitiò Librarij, si Vitiò ex parafimonia Verborum, prædicta verba non sint expressa, mens S. Doctoris satis patet, quod de Bonis usui Episcopi deputatis dixerit esse eandem rationem, quæ est de proprijs Bonis, ut adeoque similiter approprientur: & immoderatum usum damnaverit quidem, sed non peccati injustitiæ, & obligationis ad faciendam restitutionem, sicut tamen damnavit usurpationem de alijs tribus portionibus. Quam doctrinam de dominio indiviso in omnia Bona usui Episcopi deputatorum, sed deinde moderando secundum regulam prudentis necessitatis, citatus M. Soto a. 3. multiplici ratione probat, mentemque Sancti sui Magistri declarat, atque in septima ratione ita loquitur de superfluo. [Qui dicunt rigore Justitiæ, tanquam Veris Dominis, pauperibus id deberi, subsequenter dicere coguntur, quod aliter facientes ad restitutionem teneantur. Quod autem consequens ineptè, atque ut bonâ Veniâ dixerim, inaniter concedatur, arguitur &c.] Idem paulò post de eadem opinione, negante Beneficiatis Dominium in proventus notabiliter superfluos, quæ est Cajetani, subjungit: *At verò opinionem hanc improbi Cajetanus ex S. Thomæ elere nequit. Quomodo ergo illam eliciet Adversarius?*

310. Alterum Testimonium Angelici Doctoris habetur quodlib. 6. a. 12. ad 3. ex quo patebit, in quibus bonis Ecclesiasticis consuetudinem illa expendendi ad usus profanos, & quæ ratione à se assertam consuetudinem approbet S. D. dum ait. [Aliter dicendum est de illis Ecclesiasticis bonis, quæ principaliter sunt at-

tribuenda necessitatibus pauperum, & ex consequenti necessitatibus Ministrorum, sicut sunt bona hospitalium, & aliorum hujusmodi. Et aliter de illis bonis, quæ sunt principaliter attributa usibus Ministrorum, sicut sunt Præbendæ Clericorum, & alia hujusmodi. Nam in primis bonis peccatum committitur non solum ex abusu, sed etiam ex ipsa rerum conditione, dum aliquis in suos usus assumit, quod est alterius, & ideo tenetur ad restitutionem, tanquam defraudator rei alienæ. In secundis verò bonis non committitur peccatum, nisi per abusum, sicut & de Bonis Patrimonialibus dictum est: unde non tenetur quis ad restitutionem, sed solum ad poenitentiam peragendam.] Quid clarius de dominio portionis Clericalis per immoderatum usum absumptæ dici poruisset? & quomodo distinctius potuisset decidere S. D. ad qualem obligationem tollendam, vel non tollendam consuetudo Summorum Pontificum tacito assensu approbata, se se extendat, vel non extendat. Quia nimirum constanter jubentur Beneficiati redditus superfluos ad pias causas expendere, malè tamen expensos non coguntur compensare, neque illi, qui eos titulo etiam non oneroso acceperunt, compelluntur ipsos restituere, vel ad piam causam erogare; hinc consequens est, per consuetudinem tolli vel impediri obligationem Justitiæ, non autem Obedientiæ, Religionis, vel Charitatis, ad superfluos proventus in pias causas expendendum.

311. Videat nunc Adversarius, quàm non perperam P. Haunoldus retulerit, sed ipse perperam intellexerit S. Thomam, dum in sua thesi 69. ait: [Ex locis citatis plus non posse erui, quàm quod Beneficiarij eos fructus faciant suos, qui officio per modum debiti stipendij, & congruæ sustentationis correspondent, & sic sunt bona quasipatrimonialia.] Quibus Verbis non tantum contradicit S. Doctori, sed etiam adversatur Concilio Trid. sess. 22. cap. 3. & sess. 23. cap. 1. & sess. 24. cap. 12. de Reform. Ubi statuit, ut ij, qui intra duos Menses à die capte possessionis Beneficij Ecclesiastici, professionem fidei non fecerint; item qui intra annum ultra tres Menses à loco Beneficij abfuerint, fructus non faciant suos: quibus verbis cum non tantum necessarijs, sed etiam superfluis fructibus priventur, Concilium non rectè usum esset, si aliàs Superfluos non facerent suos, seu: quod idem est, & ut etiam Bonifacius VIII. in cap. Finito de Clericis non residentibus, loquitur, Dominium non acquirerent.

312. Patet etiam ex dictis, quod P. Haunoldus S. Thomam, quodlib. 6. c. 12. non impertinenter adduxerit in testem consuetudinis, quam Cavar. cap. Cum in Officijs de testam. n. 3. ait his temporibus esse totius Christiani Orbis, Cui, si corruptela esset, ietur obviam per Summos Pont.

Pont. tenerentur enim prohibere, quæ sunt contra Justitiam, & se pauperes, Christi membra, tam grave detrimentum ex negata restitutione, & compensatione debitorum sibi bonorum, in rebus suis acciperent. Ex hac tamen consuetudine, ut ostensum est, minimè probatur, prout Adversarius detorquet, non tantum ab Injustitia, sed à quovis peccato mortali immunes esse Clericos, qui ejusmodi superflua in pias causas non erogarent.

313. Neque Sanctissimo, & Canonum Observantissimo S. Thomæ prædicta sententia est indigna. Licet enim Bona Ecclesiastica, à SS. Patribus & Variis Canonibus dicantur patrimonium Christi, bona pauperum, DEI Bona: & in Trid. Clerici istorum Bonorum vocentur oekonomi, Dispensatores, & si fructus istos malè expenderint Fures, latrones &c. Hujusmodi Verba, ut ipse S. Thomas cit. q. 185. a. 7. ad 1. testatur, non solum sunt referenda ad dispensationem rerum Ecclesiasticarum, sed quorumcunque bonorum, ex quibus tenetur aliquis debito Charitatis providere necessitatibus patientibus. Unde per talem piam exaggerationem etiam laici vocantur homicidæ pauperum, etsi verum habeant dominium, & tantum ex Charitate obligentur ad dandas elemosinas. Deinde ut respondet Mol. disp. 144. §. ad primum, alluditur ad tempora antiquiora, quando nondum facta est divisio bonorum Ecclesiasticorum in quatuor partes, sed Episcopi, tanquam Administratores, Bona Ecclesiastica pro cuiusque indigentia distribuabant.

CONTROVERSIA LXX.

INTERFECTIO INNOCENTIS.

An hæc sit licita Iudici, procedenti secundum allegata & probata.

314. **M**ALè probat Adversarius suam Thesin ex S. Thoma, quando P. Haunoldus ro. 5. de Just. tr. 2. n. 39. docentem, quod in causis criminalibus, ubi agitur de pena mortis, non liceat condemnare innocentem, cognitum privatâ scientiâ, quantumvis sufficienter per allegata convictum, asserit Inordinate favere Innocentibus, eumque impugnât Authoritate S. Doctoris 2.2. q. 64. a. 6. oppositum asserentis. Nam ipse P. Haunoldus contra se adduxit S. Thomam, & contra illum probavit, suam sententiam esse Speculativè, & secundum intrinseca principia spectatam, probabiliorè, pro qua citavit Calderinum, Rosellam, Angelum, Liranum, Panormitanum, Immolam, Lefs. Coninck, Card. deLugo, Layman, quibus Diana p. 5. tr. 4. Refol. 221

addit Sylvium, quinque rationibus nixum, Petrum Navarram, Malderum, & alios. Itaque Adversarius non tantum debuisset referre, sed confirmare, & efficaciter dissolutis contrariis argumentis roborare sententiam S. D. Verum quia hoc obsequij non præstitit suo Magistro, ego id præstabo meo, ipsius tamen Verbis: sic enim P. Haun. l. c. argumentatur. [Occidere innocentem (idem est de mutilatione) auctoritate humanâ præcisè, est intrinsecè malum, neque est apud Kempub. Dominium altum Vitæ, aut membrorum, sicut aliorum bonorum: ergo non potest in Iudice esse potestas damandi ad mortem aut mutilationem eum, quem scit esse innocentem.]

315. In hoc argumento videtur quidem negari posse Suppositum antecedentis, quod Iudex procedens secundum allegata, occidat innocentem; quia, ut inquit S. D. 2.2. q. 64. a. 6. ad 3. ipse non occidit innocentem, sed illi, qui eum asserunt nocentem. Verum, huic responsioni opponitur illud, quod S. Augustinus in pl. 61. ad vers. 2. dixit de Judæis & Pilato, in Christum ferente Sententiam mortis. Si reus, quia fecit vel mortuus, illi innocentes, qui coegerunt, ut faceret? Nullo modo. Sed ille dixit in eum Sententiam, & interfecit eum crucifigi, & quasi ipse occidit. Quamvis autem in hoc Pilatus gravius peccaverit, quod damnaverit Christum, non sufficienter per allegata convictum, quam peccaret Iudex, condemnans sufficienter convictum, tamen etiam iste verè diceretur occidere eum, ad cuius mortem per latam sententiam determinaret, & jubendo impelleret; & quia actio imperata esset in se mala, utpote occisio innocentis, cogniti ut talis, quique per Testimonia convictus non verè, sed tantum apparenter redidit nocens, ideo etiam imperium esset malum, cum non procederet ex publica potestate, collata à DEO duntaxat ad inferendam mortem nocentibus: Forma autem Iudicii, & testificatio sufficiens ad Fidem exterius faciendam, non est sufficiens ad actionem intrinsecè malam, faciendam bonam, sicut sufficiens probatio ad persuadendum valorem matrimonij, non est sufficiens ad decernendum & imperandum usum matrimonij, quando Iudex habet privatam notitiam impedimenti dirimentis: quia copula cum non verè sua est intrinsecè mala.

316. Ceterum, ut optime advertit P. Haunoldus n. 36. Vix potest contingere casus, quo Iudex non possit absque gravissimo suo incommodo liberare Reum innocentem, V. G. excogitando legitimas exceptiones contra accusatorem, examinando testes simili dexteritate, quali examinavit Daniel duos senes, Sufanæ Accusatores, ut deprehendat eorum difformitatem, ac Testimoniorum inconvenientiam: faciendū occasionem fugæ per negligentem custodiam

studium : remittendo ad iudicem Superiorem cum Testimonio privatæ notitiæ, vel, si Iudex supremus sit, condonando, aut commutando poenam. Plura similia media legi possunt apud Dianam l. c. & alios D. D. Quare Sententia P. Haun. etiam ex hoc capite est commendanda, quod adigat Iudicem ad aliquem modum excogitandum, quo liberet innocentem ab extremo & gravissimo Supplicio.

CONTROVERSIA LXXI.

REI CONFESSIO.

An ad eam teneatur juridicè interrogatus.

317. Quod ab Adversario immeritò dicitur *Debilis Speculatio* P. Haunoldi, to. 5. de Just. tr. 2. n. 317. docentis : *Facta juridicè interrogazione non teneri Reum sub mortali fateri veritatem, si timeatur sententia mortis, & spes sit evadendi*, ex eo redditur manifestum, quia Adversarius contrarium non evincit. Non enim hoc ipso, quod Iudici competat Jus exquirendi Veritatem per torturam, (quod Jus ad formam Iudicij spectare, non opus erat probare, cum id nemo ex nobis neget) correspondet in Reo obligatio in conscientia fatendi delictum, ut Adversarius contendit, nec sufficienter probat ex S. D. 2. 2. q. 69. a. 1. in corp. ita quidem scribente. [Pertinet ad debitum Iustitiæ, quod aliquis obediat suo Superiori in his, ad quæ Jus prælationis se extendit. Iudex autem Superior est respectu ejus, qui iudicatur. Et ideo ex debito tenetur accusatus Iudici veritatem exponere, quam ab eo secundum formam Juris exigit. Et ideo si confiteri noluerit Veritatem, quam dicere tenetur, vel si eam mendaciter negaverit, mortaliter peccat.] Verum, hic textus non est exclusivus omnis exceptionis, quin obligationi in conscientia fatendi Veritatem, substitui possit in Reo necessitas subeundi, & Jus in Iudice inferendi torturam.

318. Ratio exceptionis à mente S. Thomæ non alienæ, desumi potest ex ipso S. Thoma, qui q. 69. a. 4. ad 2. ait : *Non tenetur (Reus) facere id, unde mors sequatur, quod est manere in loco; unde ducatur ad mortem. Tenetur tamen non resistere agenti, quin patiatur, quod justum est eum pati.* Sublumo. Atqui fateri crimen capitale, est facere id, unde mors sequatur : ergo Reus non tenetur fateri crimen : tenetur tamen non resistere inferenti torturam, quin patiatur, quod justum est eum pati, id est, ad quam torturam inferendam Jus competit

Iudici, legitimam formam Iudicij servanti.

319. Ex prædictis Verbis S. Doctoris colligitur adhuc aliud argumentum à pari, assertæ nostræ exceptionis. Sicut Reo, etiam legitimi Iudicis prohibitione, vel aresti dictatione non obstante, licitum est, fugâ physicâ & corporali servare vitam, etiam si, manendo non se positivè occideret, sed tantum negativè, & permittivè, nec tamen ex hac licentiâ violatur Jus Superioris, nec Iustitiæ Vigor enervatur : Sic etiam legitimi Iudicis prohibitione non obstante, licitum est, fugâ morali, & mentali, per abnegationem delicti cum reservatione mentali, seu cum usurpatione Verbi *nego* in sensu Contr. 68. explicato, servare Vitam, etiam si fatendo delictum Reus non se positivè occideret; nec tamen ex hac licentiâ violatur Jus Superioris, nec Iustitiæ Vigor enervatur, cum pro obligatione non celandi Veritatem suppetat aliud medium, nempe Jus torturæ, longè efficacius extorquens Veritatem, quam obligatio conscientie, liberè violabilis, & in ordine ad processum externum judicialem parum utilis. Vnde aliud est : dari iu Superiore Jus interrogandi Reum, & non confitentem torquendi, quæ est potestas civilis : & aliud : dari Jus obligandi in conscientia ad Confessionem : quod ab Adversario dicimus, tam parum probari posse, quam Jus obligandi ad non violandum arestum indicium.

320. Confirmatur sæpius dicta exceptio aliâ adhuc paritate. Non magis pertinet ad debitum Iustitiæ, quod aliquis obediat suo Superiori in his, ad quæ Jus prælationis se extendit &c. quam quod aliquis relinquat suo domino omnia ea, ad quæ Jus proprietatis se extendit; suppositâ enim Jurisdictione & Rerum divisione, utrumque est ex obligatione naturali debitum : Ergo sicut à posteriori debito natura exceptit extremam necessitatem, propter congenitum amorem Vitæ, & inobservabilitatem illimitati debiti, ita etiam in priori in ordine ad Confessionem delicti solo præcepto humano, & per torturam longè efficacius supplebili, debitum, exceptit periculum mortis, ob eandem rationem : præsertim cum Leges humanæ ex communi D. D. consensu non habeant ita absolutam & irrelaxabilem vim obligandi, sicut leges Divinæ, versantes circa objectâ, ideo prohibita, quia mala, & non ideo præcisè mala, quia prohibita : Celario autem criminis, seclusâ prohibitione, non est intrinsecè mala.

321. Vnde hanc sententiam, ut probabilem, & in praxi tutam fatentur viginti quatuor Autores, nominatim à P. Haunoldo l. c. relati, & pro ea refert ac sequitur Diana longè plurimos p. 2. tr. 15. Resol. 26. & 27. rursum p. 3. tr. 5. Resol. 103. & p. 10. tr. 13. Resol. 13. Vbi adversus Texedam, notam improbabilitatis illi inu-

rentem,

gentem, ex eiusdem Inelyta Religione Domini-
cana opponit Sapientissimum Magistrum Serra,
hæc ex illo excipiens Verba. [Sylvester
hanc sententiam non iudicaret improbabilem,
etiam NB. in Via D. Thomæ: cum Verbo Ac-
cusatio 1. q. 13. & Verbo Confessio q. 1. illum
intelligat, quando agitur ad pœnam spiritua-
lem, non aliam. Ego absolute hanc sententi-
am ob Autoritatem Auctorum citatorum, & ar-
gumenta facta, probabilem esse iudico, sicque
non esse cogendos miteros reos, etiam si iudicē
interrogentur in causa capitali, confiteri cri-
men.] Quid ad hæc Adversarius? Aliud
nihil; nisi quod adhuc obiter indicet aliud argu-
mentum P. Haunoldi, & ad id obiter responde-
at, dicens: [Nec movere debet, quod hæc
obligatio, ut indicavit Haunoldus, paucos mo-
veret; quia exemplis non est iudicandum, sed
legibus. L. sed liceat. 12. ff. de Officio Præsi-
dis.]

322. Verum, præterquam quod Autor
non videatur ipse in se ipse legem, sed ex alio
retulisse, unde facile irrepsit pro initio legis, sed
licet, initium male impressum, ed liceat, allata lex
non quadrat huic loco, illa enim non approbat
obligationem, ut utilem, quæ paucos moveret,
sed Præfatis provinciæ æqui & iusti, secundum
rationem, & non secundum mala exempla pro-
curandi modum præscribens, dicit: *Sed licet is,*
qui provinciæ præest, omnium Romæ Magistratum
Vice, & officio fungi debeat, non tamen spectandum
est, quid Roma factum est, quam quid fieri debeat.
Deinde, si in præfenti Controversia ex legibus ci-
vilibus de obligatione conscientie iudicandum
esset, ex his potius confirmaretur contra Adver-
sarium sententia P. Haunoldi. Nam L. 4. ff. de
testibus dicitur. *Lege Iulia iudiciorum publicorum*
cavetur, ne invito denuntietur, ut testimonium litis
dicat adversus socerum, generum, Viricum, privignū,
sobrini, sobrinam, sobrinum natum, eosque, qui priori
gradu sint. Ex hac lege, in naturali amore erga
sanguine iunctos fundatā, subsumo. Atqui ne-
mo cuiquam magis est sanguine iunctus, quam
ipse sibi: ergo multo magis eximendus est ab
obligatione in conscientia dicendi testimonium
litis adversus seipsum in causa mortis, quando
propter administrationem iustitiæ, & punitionem
proprij criminis, omnino a foro, & a Jure
interrogandi, vel etiam torturæ, eximi non po-
test, vel ab obligatione dicendi verum in causis
minoribus, non supplebili per torturam. Et
L. 7. C. de testibus habetur. *Nimis grave est, quod*
pœtis, urgeri partem diversam ad exhibitionem eorum,
per quos sibi negotium fiat. Unde intelligitis, quod
intentionis vestra proprias adferre debetis probatio-
nes. Iterum subsumo. Atqui hoc multo magis
grave est, obligari partem ream in conscientia,
ut confessione criminis capitalis sibi ipsi omnium
gravissimum negotium faciat: ergo non est ob-
liganda ad Confessionem criminis, quæ esset

omnium efficacissima probatio; sed probationes
aliunde sunt afferendæ. Itaque credo Adver-
sarium jam penitus provocacionis ad leges, sæ-
pe duntaxat præscribentes formam processuum
judicialium non disponentes quo ad obligatio-
nem Conscientiæ, ut taceam, quod ille supponat,
dari eam legem obligantem Reum, & non pro-
bet, ut debebat probare.

CONTROVERSIA LXXII.

RESTRICTIO MENTALIS.

*An hæc aliquando sit li-
cita.*

323. Q. Vemadmodum P. Haunoldus, 1. de
Jult. tr. 4. n. 784. me ito, ut illicitam
improbat locutionem externam cum mentali
restrictione ad verum sensum, si talis restrictio
fiat sine rationabili causa; ita efficacibus argu-
mentis, ab Adversario, ut ex silentio illius col-
ligo, insolubilibus, cum valde communi sen-
tentia recte probat, ejusmodi locutionem men-
te restrictam non habere rationem mendacii, sed
ex rationabili causa posse esse licitam; quod cla-
ris Verbis indicat S. Th. 2. 2. q. 111. a. 1. ad 1. ubi
ex S. Aug. ait: [Non omne quod fingi-
mus, mendacium est; sed quando id fingimus,
quod nihil significat, tunc est mendacium. Cum
autem fictio nostra referatur ad aliquam signifi-
cationem, non est mendacium, sed aliqua figura
Veritatis.] Hoc ipso restrictionem menta-
lem continens, si ad aliam occultam signifi-
cationem referatur, quam qualem Verba, & cir-
cumstantiæ, in quibus prolata sunt, exterius de-
notare videntur. Per talem figuratam restri-
ctionem mentalem idem S. Doctor 3. diff. 33.
a. 3. ad 1. excusans Verba Jacob, Gen. 27. alle-
rentis se esse primogenitum, inquit, [Di-
cendum, quod Verba, quæ Jacob protulit, NB.
secundum aliquem Intellectum (restrictentem
Verba) necessitatem vel veritatem habuerunt:
Sibi enim primogenitura DEI electione debeba-
tur, & ad illum intellectum Spiritus Sanctus
Verba ordinabat, cujus instinctu & intellectu
Verba ordinabat, sive ipse illum intellectum ex Verbis
acciperet explicitè, sive NB. implicitè (per re-
strictionem mentis) hoc significare intendens,
ad quod Spiritus Sanctus ordinabat, unde NB.
a mendacio excusatur: & eadem ratio est de
omnibus Verbis, quæ mendacium sapere viden-
tur ab illis Viris prolata, in quibus mendacium
concedere nefarium videtur.] Idem dicit, &
Scripturæ exemplis confirmat S. Doctor 1. 2. q.
110. a. 3. ad 3. Si autem, ut Adv. contendit, lo-
cutio externa, audienti pariens falsum sensum,
per

per restrictionem mentalem ad verum sensum, sed occultum, & reticentia plurium verborum suppressum, non excusaretur à mendacio, non posset instinctu & ordinatione Spiritus Sancti reddi licita talis locutio, quæ teste S. Thomâ mendacium sapere videtur.

324. Et hoc erat primum argumentum P. Haunoldi n. 786. quod sequenti numero confirmat Testimonio S. Gregorij in Ezechielem in princip. dicentis, Prophetas quandoque conjungere Verbum Oris, verbo mentis, ut scilicet mente subintelligant, quæ per Verba in vero suo sensu expressa, non integrè & explicitè declarant, quo modo loquendi vero, sed dimidiato, & abrupto per restrictionem mentalem, P. Haunoldus rursus confirmat suam assertionem; Adversarius vero illius vim frustra nititur enervare his verbis.

[Si liceat id, unde sensus integri sermonis pendet, mente servare, dicendo V. G. Petrus non existit, si mentalis propositio dicat, non existit in hoc loco, quo exemplo utitur Haunoldus; etiam visis quibusdam opulentis, quis poterit dicere: isti sunt divi: reservata mentaliter Syllabæ res: quia non minus mutatur sensus enuntiationis per reservationem vocis integræ, quam significatio nominis per retentionem unius syllabæ: quis autem non mallet cum suo cane, quam cum tali focio conversari, qui pro divitibus obtruserit ei divos?]

325. Verum, si est paritas inter retentionem Syllabæ, qua prorsus unum Verbum in aliud mutatur, sicut per ablationem unius numeri juxta Philosophum mutatur essentia numeri, quia numerus constitit in indivisibili, uti etiam quodlibet Verbum; si, inquam, est paritas inter retentionem Syllabæ, & inter retentionem aliquorum Verborum, quæ Verba prius prolata non mutantur in alia, & suam veram significationem retinent, sed tantum non absolvunt, & patiunt integrum sensum mente conceptum, & obrationabilem causam suppressum, (quam disparitatem pro solutione sui argumenti noter sibi Adversarius) tunc merito ponit Adversarium cane suo mordacioris interrogationis; quia utique Apostoli non maluissent cum cane, quam cum amantissimo suo Magistro conversari, qui teste S. Thomâ sapius reticere solitus est aliqua Verba, ad prolatorum sensum integrè complendum necessaria. Nam illa Verba Christi apud Joan. 7. v. 8. Vos ascendite ad diem festum hunc. Ego enim non ascendam ad diem festum istum: quibus mox subjungitur, ut autem ascenderunt fratres ejus, tunc & ipse ascendit ad diem festum, non manifestè, sed quasi in occulto. S. Doctor loco cit. in Evang. lect. 1. ad finem. ita explicat, supplendo quædam verba reticita. Vos ascendite ad diem festum hunc. Scilicet ad principium festi: nam septem diebus celebrabatur: ut dictum est. Ego autem non ascendam NB. scilicet Vobiscum,

sive ad principium festi. Idem S. D. hæc Verba Christi apud Mar. c. 13. De die autem illa nemo scit, neque Angeli in celo, neque Filius hominis, nisi Pater. Supplet 3. p. q. 10. a. 2. ad 1. addendo, quod Filius hominis non sciat, faciendo scire, seu scientiâ, faciente scire. Similiter his verbis, ut optimè advertit P. Haunoldus in prima probatione conclusionis, Non est mortua puella; sed dormit: Mat. 9. debet per mentalem subauditionem addi, morte diuturna usque ad communem resurrectionem; quia mox à Christo erat resuscitanda, quasi à somno suscitaretur. Imò ipse S. Joannes Evangelista, Theologorum Phoenix vel Aquila, testatur cap. 2. hæc Verba: Solvite templum hoc: per reticentiam Verbi Corporis à Christo prolata esse: Ille vero, inquit v. 21. dicebat de templo corporis sui.

326. Tantæ auctoritati, restrictionem mentalem ex rationabili causa licitam declaranti, subjungo nunc ultimum argumentum P. Haunoldi n. 788. sic efformatum. Natura, hoc ipso, quod dedit Jus occultandi veritatem in certis casibus illi, qui eam injustis modis, vel interrogationibus præjudiciosis de cordis arcano elicere cupit, debuit providere modum licitum, declinandi hujusmodi veritatis detectionem: atqui sapius non esset alius modus, nisi per mentalem reservationem; quia silentium frequenter haberetur pro Confessione, & verba æquivoca sæpe non suppetere: ergo reservatio mentalis debuit esse modus licitus, in certis casibus declinandi Veritatis detectionem: cum Verba, mentali reservatione restricta, neque sint oratio falsa, sed imperfecta, & illa proferens non intendat significare falsum, sed tantum permissivè se habeat ad hoc, quod alter judicet falsum ex Verbis, ad sensum verum ex intentione loquentis hic & nunc ordinatis, quemadmodum supra de Prophetarum, & Christi locutionibus dictum est.

327. Vnde Sotus lib. 5. de Just. q. 6. a. 2. concl. 7. expressè testatur, quando testi non legitime interrogato à Judice, nullum aliud remedium superest celandi veritatem, posse illum respondere Nescio, subintelligendo, ut tibi modò dicam; etiam si propriis oculis id, de quo interrogatur, vidisset. Ceteri Doctores, sanè plurimi, qui eandem cum P. Haunoldo sententiam tenent, videri possunt apud Dicast. disp. 2. de Juram. dub. 12. n. 300. ubi inter ceteros refert Navat. Palud. Adrianum, Richard. Majorem, Gabrielem, Sylvest. Salonium, Rodriq. Filiarch. quibus Diana p. 3. tr. 6. Resol. 30. accedit, & addit Reginaldum, Pefantium, Stephanum Emonerium, & alios, ex quorum Testimoniis plures quæstiones pro praxi resolvit.

328. Opponit tamen Adversarius adhuc auctoritatem S. Thomæ 2. 2. q. 111. a. 1. cujus hæc Verba sunt.

X 2

ali-

mericam, ut suprà Contr. 34. ex Angel. Magistro ostensum est, particulam diminuentem, *quantam*, adjecit, quam Notam constanter etiam in aliis locis adhibuit, E. G. 3. p. q. 1. a. 2. ad 2. & 3. dist. 1. a. 2. ad 5. & dist. o. q. 1. a. 2. & hujus loco substituit adverb. 2. *Quodammodo*. 4. dist. 16. q. 3. a. 2. q. 5. inquit: *Mortalia quantitate infinitam NB. quodammodo habent.* [Secundò, (pergit S. D.) ex bono, quod per peccatum auferebatur, quod est infinitum, scilicet ipse Deus, cujus participatione fiunt homines beati.] Quibus Verbis, sicut Visio Beatifica, quæ est participatio Boni infiniti, est tantum infinita *secundum quid*, vel *terminativè*, eò quòd ejusdem termini simpliciter infiniti, non sit infinitè perfecta participatio, sed sit possibilis perfectior in infinitum, sicut etiam peccato, tanquam causali amissioni Boni infiniti solummodo tribuitur infinitas *secundum quid* seu *terminativè*, ut Contr. 35. ex S. Thoma demonstravi: propterea S. D. iterum assignat novam rationem annexæ limitationis per vocem *Quandam*. [Tertiò, (inquit ulterius S. D.) ex ipsa natura, quæ corrupta erat, quæ quidem infinitatem *Quandam* (utique non *Moralem*, sed *Limitatam*) habet, in quantum in ea possunt supposita in infinitum multiplicari.] Ad eòque habet infinitatem non categorematicam, ac perfectam, sed syncategorematicam, & talem vim inficendi plures & plures homines habet etiam peccatum, nempe limitatam per particulam *Quandam*, vi cujus negatur posse dari infectionem simpliciter infinitorum hominum actu.

332. Et ex his tribus causis infinitatis *secundum quid* seu *cujusdam*, non malè conclusit S. D. (ut immeritò veretur Adversarius) opus esse, ut satisfactio condigna habeat virtutem infinitam, seu, ut ait S. Th. 3. p. q. 1. a. 2. ad 2. *Efficaciam infinitam, utpote DEI, & hominis existens*: partim quia ex dignitate personæ contempta, & per satisfactionem placandæ, contemptus Divinus geometricè crescit, & e contra valor satisfactionis decrescit, nisi satisfaciens sit infinitæ dignitatis, transfundens Valorem infinitum, & incapacem decrementi: partim quia terminus recuperandus erat Bonum simpliciter infinitum, Vis autem demeritoria peccati originalis erat etiam extensivè ad personas reconciliandas syncategorematicè infinita, proinde necessè fuit, ut tam multis indignis, & quidem indignis tanti Boni, corresponsderet valor satisfactionis & meriti, qui esset à magnitudine Boni, & multitudine indignorum inexhaustibilis, nim. infinitus; etiam si peccatum modis prædictis tantum haberet infinitatem *Quandam*, quam particulam S. D. secundo loco, ab Adv. citato, non ideo iterum omisit, ut assereret infinitatem malitiæ simpliciter, sicut neque ut assereret infinitatem *physicam*, sed quia ex aliis verbis, in textu

positis, satis intelligitur infinitas *secundum quid* per comparationem *aversionis* ad terminum à quo, infinitum, ratione tamen solum finitè participabilem, juxta secundum modum paulò antè ex S. D. relatum.

333. Ad alterum, quod in fine suæ Thesise subjungit Adversarius, inquit: [Quia verò D. Thomas ibidem notat, *non esse infinitum infinito majus*, (saltem materialiter, ob id, quod habet hic q. 10. a. 3. ad 3.) ideo Haunoldus l. c. n. 13. dicens, quòd alia peccata aliis magis à DEO *avertant*, non rectè sensit, si Theologicè loquendo *avertio* à conversione distinguatur, & consideretur præcisè, ut est offensa Personæ infinitæ.] Respondetur P. Haunoldum rectè & cum S. Thoma sensitse, negando suppositum, quòd peccatum sit simpliciter infinitum, & quòd proinde non possit unum esse majus altero in ratione *aversionis*, non quidem ex parte termini simpliciter infiniti, sed ex parte ipsius actus, quatenus tantò magis est contemptivus, quantum gravius est prohibitus. Unde cum hoc ipsum argumentum Adversarii S. D. sibi objecisset q. 2. de malo a. 9. ad 5. his verbis: [Infinitum non est majus infinito: sed quodlibet peccatum mortale est infinitum; quia est contra bonum infinitum, quod est DEVS: unde & poenam infinitam meretur. Ergo unum peccatum non est majus alio.] Sic respondit. [Dicendum quòd à Bono infinito aliquis NB. avertitur actu finito: & ideo peccatum essentialiter NB. finitum est, licèt habeat aliquam habitudinem ad Bonum infinitum.]

CONTROVERSIA LXXIV.

SATISFACTIO CREATURÆ.

Quâ Ratione hæc sit impossibilis pro Peccato mortali.

334. EX dictis præcedenti Controversiâ, quomodo S. Thomas ex tribus causis, infinitatem *quandam* in peccatum mortale transfundentibus, rectè intulerit, ad DEVM condigna satisfactione placandum, necessariam esse efficaciam satisfactionis infinitam, præstitam ab Homine Deo, manifestè colligitur, quòd eodem modo etiam P. Haunoldus lib. 4. n. 66. possit DEI, à pura creatura, quantumvis sanctâ, *implacabilitatem* salvare, etiam si peccato denegetur absolutam infinitatem. Imò nisi hæc denegetur peccato, non potest Adversarius salvare, quomodo condigna satisfactio Hominis DEI, habens efficaciam infinitam, fuerit *superabundans*, eò quòd ipse Adversarius testimonio S. Thomæ

priori Controversiâ allato, compulsus fatetur, unum infinitum non esse majus altero, si ambo sint absolute infinita: Si autem peccatum mortale sit tantum quodammodo, seu secundum quid infinitum, satisfactio Christi verò sit absolute & simpliciter infinita faciliè ostenditur, quo pacto illa fuerit *superabundans*, teste S. Thoma. 3. p. q. 48. a. 2.

335. Nunc ergo tantum ad Contrarias rationes Adversarij respondendum est, quibus pro peccato infinita malitia secundum quam placabilitatem DEI per satisfactionem puræ creaturæ frustra persuadere conatur. Primò inquit, [Licet persona creata, actum Charitatis eliciens, secundum se considerata, sit ordinis inferioris ad offensam; tamen ut exornata gratiâ sanctificante, Ordinis est Divini, & consequenter in eodem ordine cum offensa.] Hoc argumentum nimium, adeoque nihil probat, & supponit falsum. Si enim ad condignam satisfactionem sufficit, quod sit ordinis Divini, sicut offensa; sequitur, quodvis opus supernaturale, à pura creatura in statu gratiæ pro satisfactione DEO exhibitum, pro qualibet gravitate & multitudine Divinæ offensæ, condignè satisfacere: & hoc est nimium.

336. Id verò, quod supponitur, etiam est falsum; quia non ideo satisfactio puræ Creaturæ pro offensa secundum quid infinita statim esset condigna, eò quod esset ordinis Divini sicut offensa; (imò offensa non est Ordinis Divini, si per hunc intelligatur ordo supernaturalis, ad quem elevatur satisfactio in statu gratiæ, sed est offensa naturalis, Personæ Divinæ) Verum ideo implicat, quod quantacunque satisfactio puræ creaturæ in statu gratiæ, & ordine supernaturali exhibita, sit condigna: quia offensa secundum proportionem geometricam tantò est gravior, quantò Major & Dignior est persona læsa; satisfactio verò tantò est levior, & contemptibilior, quantò major est distantia dignitatis inter personam satisfaciendam, & inter eam, cui fit satisfactio. cum ergo status gratiæ, seu Filij duntaxat Adoptivi, non tollat infinitam distantiam inter satisfaciendam puram creaturam, & inter Deum læsum, hinc Deus habet omnimodam implacabilitatem per quantamcunque satisfactionem puræ Creaturæ, etiam sanctificatæ per gratiam.

337. Quapropter cum D. Thoma hic q. 1. a. 2. ad 2. non aliunde, quàm ex eo, quod peccatum habeat infinitatem Quandam (quam particulam Adversarius ex textu S. Thomæ hic expunxit, utpote valde sibi inimicam) seu vim offensivam, quacunque satisfactione puræ creaturæ graviolem, P. Haunoldus ita infert per Verba S. Thomæ: Unde oportuit ad condignam satisfactionem, ut actus satisfaciens haberet efficiam infinitam, utpote DEI & hominis exigens.

338. Secundò opponit Adversarius, [Nec ad satisfactionem æqualem necessaria est æqualitas satisfaciens, cum persona offensa; sed sufficit æqualitas satisfactionis cum injuria; aliàs contra communem Theologorum sententiam, pro peccato Veniali non posset creatura condignè satisfacere; nisi ergo offensa mortalis statueretur simpliciter infinita, non erit Ordinis Superioris ad omnes actus satisfactorios creaturæ.] Respondetur, ad satisfactionem æqualem universaliter quidem non esse necessariam æqualitatem satisfaciens cum persona offensa; si tamen hæc sit infinitæ dignitatis, ut proinde offensio sit infinita secundum quid, requiri æqualitatem satisfaciens cum persona offensa, ut eam in cit. textu omnino requirit S. Thomas; quia illa non posita, offensio DEI propter infinitatem secundum quid, est major quantacunque satisfactio personæ inæqualis, illa verò posita satisfactio Hominis DEI est maior propter absolutam infinitatem quibuscunque offensionibus DEI. Unde impossibile est poni satisfactionem pro peccatis mortalibus purè condignam; si enim ponatur à pura creatura, est insufficientis, si ab Homine DEO, est superabundans; atque adeò offensio DEI, & satisfactio nunquam possunt esse ejusdem ordinis quoad æstimabilitatem in suo genere, id est, offensivo, & reconciliativo.

339. Ad institutum verò paritatem peccati mortalis cum Veniali P. Haunoldus facile assignabit rationem disparitatis, quippe is lib. 4. n. 2. negat suppositum, quod peccatum Veniale sit propriè offensa DEI, eò quod non sitaversio à DEO, vel dissolutio amicitie, de cujus ratione est, ut amicus se non præbeat implacabilem amico propter actiones, non contra illius, sed præter illius Voluntatem positas. Quæ responsio fundatur in expresso Testimonio S. Thomæ, qui q. 7. de Malo a. 1. ad. 1. ait: Dissolutio peccati perfectè quidem convenit peccato mortali; imperfectè autem & secundum quid peccatum Veniale. Unde convenienter dicitur, quod peccatum veniale non est contra legem, sed præter legem. Et ibid. a. 2. ad 10. inquit, Dicendum, quod peccatum veniale, cum non importet aversionem, propriè loquendo, non habet rationem offensæ.

340. Denique concludit Adversarius in am Thesin his Verbis. [Quod autem per peccatum formaliter solum excludatur Bonitas actus finis, ut objicit Haunoldus l. c. n. 16. solum probat, id, in quantum est malum hominis, delictum gravitate simpliciter infinita. Sed quis in hoc contradicit?] Quam clausulam Adversarius impertinenter ponit in hac Thesi, ubi ex supposita infinitate peccati tantum secundum quid constituit, evincere placabilitatem DEI de condigno per satisfactionem puræ Creaturæ: spectat enim potius ad priorem Thesin, ubi ipsum suppositum impugnatur. Deinde objectio prædicta P. Hau-

P. Haunold etiam probat, peccatum mortale destitui quoque gravitate simpliciter infinita, in quantum est malum DEI; quia DEVS tantò gravius contemnitur, & offenditur, quantò gravius præcipit actum bonum, qui per peccatum formaliter excluditur, quatenus non continet bonitatem actus præcepti. Vnde licet terminus, à quo aliquis avertitur per peccatum mortale, semper sit idem, & simpliciter infinitus, modus tamen se avertendi à DEO contra legem, gravius vel leviùs præcipientem, est inæqualis, & ideo peccatum mortale etiam in quantum est averso à DEO, & est inæquale consequenter nullum est simpliciter infinita malitia.

CONTROVERSIA LXXV.

DIGNITAS SATISFACTIONIS.

An hæc crescat ex Dignitate satisfaciens.

341. Quemadmodum infinita Dignitas Christi merentis, & satisfaciens, est ratio formalis, ut ejus merita, licet non acquirant infinitam intensiorem, aut bonitatem moralem, dignificentur, & extollantur ad Valorem simpliciter infinitum, ita P. Haunoldus lib. 4. n. 129. Jure merito concessit, quòd quia dignitas major personæ auget Valorem operis, etiam plus præmii pro æquali opere accepturus essetis, qui esset sanctior, quàm qui esset minùs sanctus. Quam assertionem probavit clarissimo Testimonio S. Thomæ 2. dist. 29. a. 4. in C. ad quod nec Verbulum respondit Adversarius: Textus autem S. D. sic sonat. [Dicendum, quòd cum meritum non consistat in habitu, sed in actu, nec in actu quolibet, sed in eo, qui per habitum Gratiae NB. informatur. Actus autem omnis meritorius ex Voluntate procedat, oportet, quòd meritum aliquid habeat NB. à Gratia, & aliquid à voluntate, & aliquid ex objecto actus. Vnde species actus trahitur: & ideo ex his tribus efficacia merendi, mensurari potest, ex Gratia, Voluntate, & objecto. Quantò enim NB. majori Charitate, & Gratiâ actus informatur, tantò magis est meritorius.] Ita S. Doctor, cujus tam aperta sententia non debuit dissimulari, longè minùs refutari ab ejus Discipulo. Idque exemplis humanis illustrari potest. Si enim summus aliquis belli Dux, & gregarius miles prorsus simile obsequium Cæsari præstitissent, v.g. prodicionem seu occultam conjurationem contra Cæsarem, detexissent, majus utique præmium decernendum esset Duci, quod

scil. Dignitati ejus consentaneum esset, quàm gregario militi decerneretur, licet Dignitas Ducis nihil perfectionis aut intensiorem, aut influxus physici actioni meritoriae contulisset.

342. Vnde Adversarius frustra laborat in assignanda disparitate inter gratiam sanctificantem, & inter Personam Verbi Divini, ut salvâ hujus virtute dignificandi meriti Christi infinitè, deneget gratiæ vim dignificandi ultra bonitatem & intensiorem propriam actus meritorij. Dum ait: [Cum gratia sanctificans sit habitus, subditur Voluntati quoad usum, & solum dignificat secundum influxum, quem præstat: Vnde sicut nullatenus dignificat, si nullatenus influat, ut contingit, quando homo iustus non utitur gratiæ influxu, sed in actum mere naturalem prorumpit; ita cum influit, non dignificat, nisi juxta quantitatem influxus; ac proinde, si, quamvis gratia sit intensa ut octo, non influat nisi ut quatuor, solum præstat dignitatem ut quatuor: aliâ intensiorem solum concomitanter se habente; Persona autem Verbi non subditur usui libero Voluntatis; cum substantialis sit, & non possit Voluntas sine Personæ concursu operari; ideoque dignificat secundum totum, quod potest, & per consequens infinitè, juxta S. Thomam hic q. 48. a. 2. ad 3. dicentem: quòd dignitas carnis est æstimanda secundum Personam assumptam, in quantum scilicet erat caro DEI, ex quo habebat dignitatem infinitam.]

343. Hæc enim disparitas partim supponit falsum, partim est impertinens. Quia nimirum nec gratia sanctificans, nec Persona Verbi dignificat merita in genere Causæ efficientis, ideo supponit falsum; S. Doctor quippe loco cit. Personæ Verbi tantum tribuit vim dignificandi in genere Causæ formalis, quatenus per Unionem transfundit in carnem dignitatem DEI, in merita hoc ipso transfertur denominatio, quòd sint merita Personæ, habentis dignitatem infinitam, adeoque infinitam Vim merendi, ac satisfaciendi: aliàs si in genere causæ efficientis tantum Verbum Divinum dignificaret merita, producendo bonitatem intrinsecam & intensiorem illorum, hoc ipso non tribueret illis Valorem infinitum, quia non tribuit bonitatem, & intensiorem infinitam. Pari ratione gratiæ sanctificantis S. D. supra relatus, adscribit Vim dignificandi in genere Causæ formalis, quatenus immediatè personam merentem, & hac mediante actum illius meritorium informat, & hoc sensu S. D. 1. 2. q. 114. a. 3. in corp. de Virtute gratiæ dignificandi, & reddendi meritum condignum Vitæ æternæ, ait: [Attenditur etiam pretium operis secundum dignitatem gratiæ, per quam homo confors factus Divinæ naturæ adoptatur in Filium DEI, cui debetur hæreditas ex ipso Jure adoptionis.] Vnde licet gratia nullatenus dignificet actum, si nullatenus

influat in actum mediante habitu Virtutis supernaturalis, (qui alius non daretur id, quod esset dignificandum) non tamen dignificat per solum influxum, aliud enim est influere, & aliud, dignificare. Ex quo ulterius patet, disparitatem assignatam ab Adversario quoad modum influendi, non autem quoad modum dignificandi inter gratiam, & Personam Verbi, esse impertinentem; proinde non debuisse suam Thesin sic concludere: *quam disparitatem non perpendit Haunoldus*: sed sic: *quam disparitatem parvi pendit Haunoldus*.

CONTROVERSIA LXXVI.

MOTIVUM INCARNATIONIS.

An istud potuerit Christo esse Occasio Gaudij Speculativi de Peccato Adami.

344. **N**ecessè est, Adversarium fateri, quod vel Ecclesia in Sabbato sancto absurdè canat: *O Felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere Redemptorem*: vel quod P. Haunoldus lib. 4. n. 200. *Non absurdè existimaverit*. [Tam parum esse absurdum, Christum gaudio speculativo gaudere de peccato Adami, sine quo non fuisset futurus, quam quod Martyres multi gavisi sint de persecutione Tyrannorum.] Ex hoc enim, quod S. Thomas 2. 2. q. 124. a. 1. ad 3. de Martyrio sic loquatur: *Non debet homo occasionem dare injustè agendi, sed si quis injustè egerit, ipse moderatè tolerare debet: non eo ipso negat, (ut inconsequenter deducit Adversarius) Martyres de persecutione Tyrannorum activè, utpote injustè licitè fuisse gavisos gaudio Speculativo*: Nam per allegata Verba non debet homo occasionem dare &c. tantum excluditur gaudium Practicum, quod scilicet per oblatam occasionem positivè induktivam est causa injustè agendi. Imò S. D. I. c. a. 3. ad 1. agnoscit ut actum perfectionis: *cum ex Zelo Fidei, & charitate fraterna multotiens leguntur Sancti Martyres sponte se obruisse martyrio*, & sic datà occasione solummodo permissivà, speculativè deinde gavisi esse de illatione Martyrij, tanquam de collatione rei desideratæ.

345. Neque hoc gaudium Adversarius rectè nititur tollere ab ipsis, dicendo. [Sicut desideranti rem aliquam absentem, non propterea illius absentia placet; sed quemadmodum peccatum, licet in positivo consistens, ideo sub ratione deformitatis, entitati actus identificatæ, non est à DEO, quia non continetur sub objecto Omnipotentis Divinæ; nec clau-

dicatio oritur à Virtute progressivà, sed à tibia curva, sic licet Verbum non fuisset incarnatum, Adamo non peccante, tamen ad gaudendum nescio quo speculativo gaudio de peccato, se Voluntas Christi impeccabilis (idem vult dicit de Voluntate Martyrum) non extendit.] Ad primam quippe paritatem inter desiderium rei absentis, & inter gaudium speculativum de peccato, ratio disparitatis hæc ab Adversario advertenda fuisset, quia absentia rei desideratæ non est medium vel causa obtinendi rem absentem, & ideo absentia non desideratur: Peccatum vero Adami est aliquo modo causa Incarnationis & existentie Christi; similiter peccatum Tyrannorum est aliquo modo causa persequutionis Martyrij: Vnde sicut licitum est gaudium speculativum de effectu, ita etiam licitum est de causa, vel de eo, sine quo non daretur effectus.

346. Rectè itaque videtur Adversarius aliqualem ignorantiam falsus esse his Verbis: *Nescio quo gaudio speculativo de peccato*: nam planè videtur, non satis intelligere modum tendendi, & rationem motivam gaudij speculativi, quæ in peccato reperitur; quorum utrumque patebit ex ipsius actus expositione, quæ talis est. Displicet mihi quidem peccatum, quatenus est offensiva DEI, ex suppositione tamen, quod illud sit independens à mea actuali cooperatione, gaudeo, quod habeat conducentiam, & à DEO ordinetur ad talem effectum, mihi tam bonum, qui sine ejus existentia non fuisset futurus. Et sic quemadmodum DEVS affectu permissivo potest tendere in ipsam deformitatem peccati, non intendendo illam & per se causando, sed ab arbitrio creato liberè positam ordinando ad bonum effectum, sic Voluntas creata potest de conducbilitate & ordinabilitate, aliunde supposita, speculativè gaudere. Vnde altera paritas, ab Adversario objecta, nobis servit ad declarationem gaudij speculativi de peccato non præcisè quæ tali, sed de ratione motivâ, illi, annexa. Et hoc modo gaudet Ecclesia de culpa Adami, tanquam felici, id est, conducente ac ordinabili ad suam felicitatem: ac proinde propter receptum à tota Ecclesia loquendi modum, non est periculum hæresis, cujus cautelam incautè Adversarius objicit hac Thesi suæ clausulâ. [Vbi saltem, quia ex Aquinate 1. p. q. 31. a. 2. etiam ex Verbis inordinatè prolatis incurritur hæresis, est cum Majori cautela loquendum.]



CON-

CONTROVERSIA LXXVII.

VNIO HYPOSTATICA.

Quid sit.

347. **H**ÆC Controversia inter P. Haunoldum lib. 4. a. n. 224. usque ad n. 231. explicantem, in quo Unio hypostatica consistat, & inter Adversarium, arbitrantem se id præstare distinctius, aliâ compositione non indiget, quàm ut Adversario locum indicem, in quo P. Haunoldus eadem prædicata essentialia unionis exponit, & insuper alia, quorum Adversarius ex S. Thoma mentionem facit, & quorum facere oblitus est. Primò dicit Adversarius; [Præter naturam humanam & Personam Verbi, requiri aliquam superadditam realitatem, ut extrema sint unita, manifestum est ex eorum separabilitate; & Thomistæ solum cum D. Thoma 3. dist. 2. q. 2. a. 2. in corp. dicunt, quod in humana natura Unione ad Divinam, nihil potest cadere median formaliter unionem causans; cui per prius humana natura conjugatur, quàm Divine persona. Ceterum, post eundem idid, ad q. 3. asserunt, ex hoc, quod motus assumptionis humane nature terminatur ad personam, consequitur hæc relatio, quæ dicitur Unio.] Hanc realitatem superadditam extremis ex eorum separabilitate etiam probat P. Haunoldus n. 224. longè fusiùs. Et n. 226. ait, eam consequi ex motu assumptionis, eò quod assumptio importet productionem Unionis. Verum insuper ostendit, quia Unio, ut inquit S. Thomas 1. dist. 30. a. 2. ad 4. considerata secundum habitudinem ad terminum, sic terminatur ad Personam Filij, in qua est facta Unio, sed secundum habitudinem ad principium, sic refertur ad totam Trinitatem, quæ Unionem fecit: ideo rectè dici, Humanitatem à sola Persona Filij esse assumptam; quod Adversarius non insinuat; sed mox pergit, & dicit secundò. [Cujus relationis essentiam S. Th. hic q. 2. a. 7. sic exponit; Unio, de qua loquimur, est relatio quedam, considerata inter naturam Divinam & Humanam, secundum quod conveniunt in Una persona Filij DEI. Ibidemque subjungit, eam realiter esse in creatura.] Idem asserit P. Haun. n. 227. dicens, quod Unio sit actualis & ultima determinatio ad esse unitum; unde non potest existere sine extremis, tanquam terminis ad se mutuo relatis, ac connexis, & præcedenti numero addit rationem, quare unio in sola humanitate, & non in Persona DEI recipiatur, tanquam in subiecto perfectibili, quam Rationem S. Thomas l. c. expressit his Verbis: *Realiter quidem est in Creatura (per cuius mutationem talis relatio innascitur) non autem est realiter in DEO, sed secundum rationem tantum: Quia non innascitur secundum mutationem DEI.*



348. Hanc doctrinam sui Magistri Adversarius iterum silentio pertransivit; sed ex eodem solummodo excrispit definitionem, non unionis, sed assumptionis, seu unionis, quatenus respectu personæ assumptæ est actio, denominans illam assumptam, & respectu humanitatis est Passio, denominans illam assumptam: de cuius assumptionis reali distinctione ab Unione, & ratione denominandi solum Filium DEI assumptem, & humanitatem assumptam, locutus est P. Haunoldus n. 226. Qui insuper alia duo prædicata Vniopis hypostaticæ expressit, ab Adversario, non autem à S. Thoma neglecta; nempe quod Unio sit *substantialis* juxta S. D. hic q. 2. a. 6. ad 2. & 3. Et quod sit *supernaturalis*, quia teste S. D. a. 10. in corp. per illam humana natura *elevatur in DEVM*, cum sit *(supra) naturalis* suæ nature. Vnde ad subjunctam ab Adversario suæ thesæ clausulam, quæ, inquit ille, non exposuit Haunoldus, ut oportebat, occurrit illud Poëtæ: *Mutato nomine, de te Fabula narratur.*

CONTROVERSIA LXXVIII.

TERMINVS VNIONIS.

Concilij Toletani de hoc Sententia refertur.

349. **P**ROPOSITIONEM dogmaticam, in Symbolo Fidei Concilij Toletani expressam, & propterea ex intentione pariendi sensum absolutum, & completum, sine restrictione mentali prolatam, quæ dicitur *Solus tamen Filius suscepit humanitatem in singularitate Personæ, non in Unitate Divinæ Naturæ*, id est, in eo quod proprium est Filij, non quod commune est Trinitati, P. Haunoldus lib. 4. n. 234. sine doctrinæ inconsequentia, rectè negavit, exponi posse ad modum propositionis imperfectæ, & incompletæ, cum restrictione mentali quandoque ex rationali causa licet prolata: Cum enim vis significandi juxta S. Thomam determinetur ab intentione loquentis, ut Contr. 72. ex S. D. ostensum est, & propositiones à Concilijs ex intentione omnibus fidelibus declarandi articulos Fidei enunciatae, ad eum duntaxat sensum referantur, quem Verba explicite & sine reservatione aliorum Verborum continent, non nisi falsò & ridiculè in alio sensu exponerentur, si v. g. propositio simpliciter negans, Unionem hypostaticam immediatè terminari à Natura Divina, explicaretur per additionem Verborum *tanquam à termino adequato*: *non in Unitate Divinæ Naturæ, sed in singularitate Personæ Filij*, sicut

sicut etiam ista propositio : *Volitio mea procedit à me, & non à DEO* : enunciata ex intentione pariendi sensum perfectum, & explicitè, ac completè expressum, prædicto Iudice P. Haunoldo, & omnium consensu, ridiculè & falsò explicaretur adjiciendo hæc Verba : *tanquam à causa adequata*. Ex hoc tamen non legitime inferitur, quòd urgente rationabili causâ, non liceat, aliquando efferre Verba ex intentione non perficiendi integrum sensum, quando hinc neque erroris in fide, neque alterius injusti damni, auditori occasio præbetur, sed solummodo veritas justè celatur : Quam doctrinæ disparitatem, si advertisset Adversarius, non tam leviter fuisset inductus, ad gravem inconsequentiam & ignorantiam Censuram Viro in Academicis & editis libris celeberrimo in calca suæ thesisi per abusum testimonij D. Aquinatis indecorè inferendam.

CONTROVERSIA LXXIX.

SANCTITAS HUMANITATIS.

An ea tribuatur, Humanitati à Verbo Divino.

350. PRO affirmativa responsione, quòd scilicet Humanitas Christi sanctificetur etiam formaliter à Personalitate Verbi, ut virtualiter distincta à Natura Divina, P. Haunoldus lib. 4. n. 266. non tantum non est nixus illo supposito, quòd Adversarius immeritò ipsi tribuit, & veluti falsum unicè in sua thesi impugnât; sed ipse P. Haunoldus l. c. expressè protestatur, se in illo supposito, quòd nempe Personalitas Verbi sit quædam Sanctitas Relativa in Deo, nolle fundare suam conclusionem, utpote in fundamento incerto. Itaque Adversarius non in hostem, sed in aërem suum telum excussit, probans id, quòd P. Haunoldus non negat, sed potius affirmat l. c. & lib. 1. n. 587. conformiter S. Doctori I. p. q. 42. a. 4. ad 2. Fundamentum autem, quo præsentem suam conclusionem stabilivit, his verbis proposuit. [Personalitas Verbi dignificat formaliter opera Christi supernaturalia, in ordine ad præmia supernaturalia, & quidem tanquam prima Radix in Persona Christi, ut homo est: ergo sanctificat Humanitatem.] Eodem Fundamento usus est S. Thomas. 1. dist. 17. q. 2. a. 4. ad 3. & dist. 44. a. 3. ad 2. Vbi asserit in Christo Sanctitatem gratiæ habitualis esse finitam, Unionis autem ad Verbum esse infinitam, quia reddit operationem Christi infiniti Valoris, in quantum est operatio Divina Persona. Id ipsum P. Haunoldus rursum confirmavit his verbis. [Dignificatio operum in Ordine ad præmium supernaturale & dignum Filio DEI, est Sanctitas, quia constituit

Filium DEI, seu Naturalem, seu Adoptivum.] Quam Rationem iterum approbavit S. D. 3. p. q. 7. a. 11. in corp. inquit. In Christo potest duplex gratia considerari. Una quidem est gratia Unionis: quæ est ipsum univ. Personaliter Filio DEI: & hanc gratiam constat esse infinitam, secundum quod ipsa Persona Verbi est infinita.

351. Quando ergo querit Adversarius: [Quomodo Personalitas Verbi, Sanctitatem, quam non importat, prout à Natura distinguitur, dabit Humanitati Christi?] Respondetur, Personalitatem Verbi per hoc, quòd sit Filiatio Naturalis, seu Acceptio Naturæ Divinæ, & Perfectionis infinitæ, adeoque etiam Sanctitatis, per Unionem communicare Humanitati denominationem Filij DEI, & denominationem Sancti, Acceptione Sanctitatis infinitæ. Quia enim Verbum, non obstante distinctione Virtuali à Natura Divina, ab eadem Realiter non distinguitur, sed quia potius est Acceptio per identitatem realem omnis perfectionis Naturæ Divinæ, ideo eatenus sanctificat Humanitatem, quatenus Realiter est infinite perfectum, etiam perfectione infinitæ Sanctitatis.

352. Propterea debuisset Adversarius distinguere inter hæc duo: Personalitas, ut Virtualiter distincta à Natura, & à Sanctitate absoluta, sanctificat Humanitatem: & Personalitas sanctificat independentem à reali identitate cum Natura & Sanctitate absoluta. Sicut enim non dignificat infinitè, independentem ab infinita dignitate Naturæ, & sicut non facit Filium DEI Naturalem, independentem à communicatione ejusdem Naturæ Divinæ; ita etiam non sanctificat independentem à communicatione Sanctitatis Absolutæ; prout etiam Natura & Sanctitas ipsius absoluta non sanctificat independentem à Personalitate Verbi, qua mediante unitur & communicatur Humanitati. Adeoque Natura sanctificat Humanitatem dependentem ab identitate reali cum Verbo, quia hæc identitas facit, ut Sanctitas Naturæ Divinæ sit unita Humanæ, Verbum autem sanctificat Humanitatem dependentem ab Identitate reali cum Natura Divina, quia hæc identitas facit, ut Verbum unitum habeat Sanctitatem infinitam, quam communicet Humanitati.



CON-

CONTROVERSIA LXXX.

MERITVM INCARNATIONIS.

An Progenitores Christi & Antiqui Patres eam de Congruo promeruerint.

353. **N**ON expresse contra S. Thomam, ut objicit Adversarius, sed expresse cum S. Thoma P. Haunoldus lib. 4. n. 341. dixit. [Antiqui Patres, qui præcesserunt tempore Christum, nequidem de congruo promeruerunt Substantiam Incarnationis.] Hanc assertionem probat Autor ratione S. Thomæ, quam prius Verbis ipsius Autoris, deinde S. Doctoris proponam. P. Haunoldus ita loquitur. [Omnia dona supernaturalia Antiquorum fuerunt præmia meritorum Christi: sed merita Christi ut condigna, constituuntur formaliter per Unionem hypostaticam, ut dictum est; ergo merita Antiquorum fuerunt præmia meritorum Christi, ut includentium Unionem hypostaticam: ergo ipsa Unio non fuit præmium meritorum, Antiquorum Patrum: quia non possunt sibi duo esse mutuo præmia.] Hanc rationem S. Doctor 3. dist. 4. q. 3. a. 1. in C. His verbis expressit. [Illud quod est principium merendi, non potest cadere sub merito: Incarnatio autem est quodammodo principium omnium humanorum meritorum, quia omnia nostra merita à Christo efficaciam habent, per quem Veritas & gratia facta est.] Eandem rationem S. D. utroque loco ab Adversario relato, similibus planè verbis repetit, & pugnat contra utrumque meritum, tam congruum, quam condignum, si congruum etiam pro Impetratorio; sed minus proportionato, cum prioritate tamen naturæ præcedente, sumatur; sic enim utique non potest præcedere suum principium, nempe Substantiam Incarnationis. Unde S. D. 3. p. q. 2. a. 11. in concl. discretè dixit. [Nulla neque Christi, neque aliorum merita Divinam Verbi Unionem præcesserunt, cum ea sit supra omnem Beatorum unionem, & principium omnis meriti.]

354. Dixi: Si meritum Congruum pro impetratio sumatur. Nam si tantum pro dispositione, & præparatione ad congruè, id est, decen- ter recipiendum beneficium Incarnationis accipitur, ita ut eam non impetratoriè causet, sed tantum cohonestet atque exornet, veluti si subditus exornet suam domum, quam Rex promissit se subiturum, independentè ab hac exornatione præmiandâ, verum præsupponente potius ipsam

promissionem beneficij prorsus gratuiti, hoc sensu facile concedit P. Haunoldus, cum S. Thoma lib. 3. ad Annibaldum dist. 4. q. unico. a. 4. in C. quem locum dimidiatè allegavit Adversarius, quod SS. Patres, ut inquit S. D. Incarnationem meruerint merito Congruo, scilicet NB. se ad suscipiendum tantum beneficium præparando. Et sic cit. q. 2. a. 11. ad 3. dixit idem S. D. [Beata Virgo dicitur meruisse portare Dominum omnium: NB. non quia meruit ipsum incarnari; sed quia meruit ex gratia sibi data illum Puritatis, & Sanctitatis gradum, ut congruè (id est, decen- ter.) posset esse Mater Dei.] Si autem juxta S. Thomam ipsa B. Virgo solummodo isto improprie dicto merito de congruo promeruerit Incarnationem, jam suppositâ, ut S. Thomas l. c. ad Annib. ad 3. ait. Incarnatione faciendâ, multo magis alij SS. Patres tantum improprie dicto merito Congruo Substantiam Incarnationis meriti sunt.

355. Vnde quando Adversarius P. Haunoldo improprium loquendi modum his Verbis vult interdicere. [Quomodo elabatur Haunoldus, nisi forsitan confugiat ad questionem de nomine? hoc ipso non audiendus. Etenim si loquendum cum multis (quemadmodum ex Aristotele passim notant Authores) maxime cum Aquinate, eò quod illius doctrina, teste Innocentio VI. cujus elogium insertum est Ordinis Prædicatorum Breviario, præ ceteris, exceptâ Canonicâ, non solum habeat Veritatem sententiarum, sed etiam proprietatem Verborum, & modum dicendorum.] Facile responderet P. Haunoldus, se loqui cum S. Thoma, quem proinde audiat Adversarius 3. dist. 4. q. 3. a. 1. in Corp. sic loquentem: [Dicendum, quod Augustinus videtur intendere in littera, quod nulla merita illius hominis præcesserunt, ut Filio DEI in Persona uniretur; nihilominus tamen verum est, quod nulla merita etiam aliorum Filij DEI Incarnationem meruerunt, NB. proprie loquendo, propter tres rationes.] Et cum singulas recensuisset, tandem concludit: [Quod tota plenitudo Divinitatis habiter in homine, hoc excedit & conditionem & meritum humanum; unde NB. nullo modo (id est, nec de condigno, nec de Congruo) potest cadere sub merito, nisi NB. Large meritum dicamus omnem Præparationem ad aliquid habendum, quod præcessit in humano genere.] Quid expressius?

356. Sed pro merito Impetratorio de Congruo Incarnationis quoad Substantiam, instat Adversarius his Verbis. [S. D. hic q. 2. a. 11. inquit: Ex congruo meruerunt SS. Patres Incarnationem, desiderando, & petendo; quæ Verba denotant Angelicum Præceptorem loqui de Substantia Incarnationis, & non solum de Circumstantiis illius; nam SS. Patres non solum

Z 2

defi-

desiderabant, & petebant accelerationem, aliasque circumstantias, sed ipsum etiam Christi adventum. Ideo ex S. D. l. c. congruum erat, ut *DEVS exaudiret eos, qui ei obediebant.* Audiat nunc Adversarius, quam expresse S. Thomae contradicat: ille enim 3. dist. 4. q. 3. a. 1. ad 4. sic scribit. *Dicendum, quod ipsi NB. non petebant Incarnationem, quam indubitanter credebant futuram: sed petebant eius accelerationem.*

CONTROVERSIA LXXXI.

POTENTIA CHRISTI.

An scil. illius Humanitas & Passio possit physicè producere gratiam sanctificantem.

357. **Q**Uærit Adversarius, [Cur Haunoldus lib. 4. n. 619. tam securè passioni Christi *oalem* tantum concessit causalitatem? cum tamen S. Thomas hic q. 48. a. 6. in Corp. & in resp. ad 3. manifestè eidem attribuat, quod agat per modum efficientiæ & per modum meriti. Nec propterea, ut videbatur Haunoldo, ponenda est aliqua qualitas operativa in morte Christi: quia non passio & mors Christi in se, utpote præteritæ, sed existentes in Humanitate, per illam realiter immutatæ, sunt instrumentum physicum, juxta S. Doctorem hic q. 48. a. 6. dicentem: *Quia Humanitas Christi est Divinitatis instrumentum, ideo ex consequenti omnes actiones & passiones Christi, instrumentaliter operantur in Virtute Divinitatis ad Salutem humanam, & secundum hoc passio Christi efficienter causat Salutem humanam.*] Hujus quaestionis solutionem Adversarius ex allatis Verbis S. Doctoris colligere debuisset: cum enim ibid. Angelicus Magister Passioni tantum tribuat efficientiam *mediatam*, uti tantum habet existentiam *mediatam* ratione Humanitatis existentis, tanquam olim subiecti sui, & adhuc retinentis effectum passionis, nempe sacratissima vulnera; hinc P. Haunoldus securè Passioni Christi *Moralem* tantum concessit causalitatem *proprie & formaliter* loquendo: quia secundum rationem prædictam *physica* causalitas Passioni tantum convenit *denominativè*, & hæc ipsa denominatio duntaxat convenit *improprie*: sicut merita & martyria Beatorum nequeunt *proprie* dici, producere Visionem beatificam per hoc, quod Beati eandem producant: actiones enim sunt suppositorum, non autem eorum, quæ supposita egerunt, & passa sunt; neque possibile est, ut actiones & passiones præteritæ, non ha-

bentes physicam & *proprie* dictam existentiam, nisi in aliquo effectu relicto, habeant physicam, & à se *proprie* dependentem causalitatem: præsertim quia humanitas, qua mediante physica efficientia à S. Thoma l. c. 3. p. q. 56. a. 1. ad 3. & q. 27. de Veritate a. 4. in Corp. circa fin. aliquo modo refertur in actiones & passionem præteritas, non est instrumentum ipsarum actionum & passionum, ut per illam *proprie* dicantur efficere, & physicè producere effectus. Sed ista potius sunt instrumentum Humanitatis, & hæc est instrumentum Divinitatis, ut patet ex S. D. 3. p. q. 62. a. 5.

358. Quod si ergo contra mentem S. Thomae Passioni & Morte Christi physica causalitas salutis humanæ *immediatè & proprie* concederetur, rectè intulit P. Haunoldus l. c. per argumentum ad hominem, quem ibid. impugnavit, meritis & Passioni Christi attribuentem Qualitatem physicam gratiæ cautativam, ex illo quaerendo. [Nunquid etiam poni poterat talis qualitas in Morte, quæ est dissolutio, seu ablatio Unionis?] Ex qua proinde quaestione Adversarius advertere potuisset, quo sensu P. Haunoldus Passioni Christi solum *Moralem* & non *physicam* causalitatem concesserit: ad quam posteriorem probandam Adversarius impertinenter adduxit locum ex S. Thoma 3. p. q. 13. a. 2. in Corp. Vbi S. Doctorem ait, [co sensu affirmare Humanitatem Christi esse instrumentum ad omnes immutationes miraculosas, quo negat esse instrumentum ad creandum: clarum est autem, Christum ut hominem posse per orationem à DEO impetrare, & sic *moraliter* causare creationem unius Angeli. Igitur vult, illam esse non solum instrumentum *morale*, sed etiam *physicum* ad omnes alias actiones miraculosas.] Nam P. Haunoldus non locutus est de Humanitate, sed de Passione Christi: Ratio autem, qua Adversarius conatus est, Humanitati physicam causalitatem ex S. Th. asserere in omnes actiones miraculosas, & consequenter etiam in productionem gratiæ, de Passione Christi tantum probat *mediatè & improprie* attributam efficientiam: quæ longè expeditius potuisset probare ex D. Thoma q. 27. de Verit. a. 4. in Corp. circa finem. Vbi postquam S. D. Humanitati Christi solo contactu applicatæ expresse concessit influxum obedientialem in Salutem corporalem leprosi, & similem in Salutem animæ, nempe in gratiam sanctificantem, eundem *mediatè* concedit Sacramentis, & Passioni in dictam gratiam sanctificantem.

CON-

CONTROVERSIA LXXXII.

IMPECCABILITAS CHRISTI.

Quâ Ratione Probetur.

359. **N**escio, quomodo Adversarius in Præmonitione suarum Thesium de se in-
quiens: [Mihi firmissimè persuadeo, me iudicio eorum, qui non omnino nihil sciunt, religiosæ observantiæ limites ne hilum excoelisse.] hoc ipsum aliis persuasurus sit, legentibus istud præsentis suæ thesitis initium. [Despexit S. Thomam Haunoldus lib. 4. tr. 1. contr. 1. Ille siquidem in 3. dist. 12. q. 2. a. 1. de Christo ait: *Quidquid fecit ille homo, potest dici DEVS fecisse: si ergo ille homo peccasset, sequeretur, quod DEVS peccasset, quod est impossibile.* Hic autem n. 276. Ratione istâ propositâ, subiungit. *Peccatum, hoc ipsum est, quod queritur, cur repugnet per Communicationem idiomatum DEVM dici peccatorem, aut peccasse, sicut dicitur mortuus, fatigatus, &c.*] Ponamus enim, quod P. Haunoldus contradixisset S. Doctori, uti tamen non contradixisset, mox ostendat; an propterea despexit S. Thomam, quem ne quidem citavit? Si contradicere, despiciere est, & quidem eum, cuius etiam nomen reticetur, quoties Adversarius despexit P. Haunoldum, cui per omnes suas Theses cum exigua observantia citato, datâ operâ contradixit? Virum autem doctrinâ & Religione celebrem despiciere, plus quàm Hilum Religiosæ observantiæ limites excedere est. Et si per hoc, quod in sua Præmonitione Adversarius dicat, S. Hieronymum & S. Augustinum aliosque SS. Patres sibi mutuò Contradixisse, intelligi velit, eos se mutuò Despexisse, quando V. G. S. Thomas aliquoties contradixit Doctissimo suo Magistro Alberto M., id rursus non video, quomodo tale Testimonium intra religiosæ observantiæ limites subsistere possit.

360. Verùm, neque ex relatis S. Thomæ & P. Haunoldi Verbis doctrinæ antithesin rectè evincit Adversarius, partim quia ipse thesi 30. negat, Verba inter Rationes, pro & contra congestas, à S. Thoma ante Responsionem absolutam prolata, Resolutoriè dici, ea autem, quæ ipse ex S. D. suprâ allegavit, prolata sunt ante responsionem absolutam: partim quia S. Thomas in sua Ratione impeccabilitatem Christi non vult præcisè probare per hoc, quod, DEVM peccasse, posset dici per communicationem idiomatum, sed quod posset dici, DEVM peccasse, ita ut imputaretur DEO peccatum, & non tantum, ut denominaretur Peccator: cuius ulteriorem rationem & declarationem subjunxit S. Doctor in Re-

sponsione absoluta, quod nempe ideo, quidquid fecit ille homo, posset imputativè dici, Deus fecisse, quia Verbum propter Unionem, conferetur uti animâ Humanitatis tanquam Organo ad peccandum, veluti anima utitur corpore ad peccandum per corpus: Vnde in corp. articuli ita loquitur: [Secundum autem quod fuit Deus, & anima ejus & corpus fuerunt quasi Organum Deitatis, secundum quod dicit Damasc. Deitas regebat animam, & anima corpus. Vnde non poterat peccatum attingere ad eas animam, sicut nec Deus potest peccare.] Ex quibus patet, vim huius Rationis non fundari præcisè in communicatione idiomatum, quam communicationem P. Haunoldus assererat esse in questione, & consequenter non posse dari pro Ratione, sed fundari in hoc, quod S. D. ad Annibaldum 3. dist. 12. a. 2. in C. ulterius his verbis declaravit: [Quia natura humana in Christo quasi quoddam instrumentum Naturæ Divinæ eam NB. moventis, & in ea operantis fuit, quæ ad peccatum movere non potest.]

361. Et hoc fundamentum P. Haun. tit. 277. non intendit evertere exemplo populi Israelitici; quippe quod non contra S. Thomam, sed contra eos adduxit, qui Christi impeccabilitatem non in unionè, quâ Humanitas, velut intrinsecum instrumentum, ac Organum, Divinæ Naturæ eam moventi, ac in ea operanti, perfectissimè consecratur, sed in specialis gubernationis extrinsecam quandam providentiâ ad dispositionem retulerunt, ut ex propriis Verbis P. Haunoldi manifestum est, quando sic scribit. [Si specialis gubernationis hoc proprium esset, reddere personam gubernatam NB. extrinsecâ providentiâ impeccabilem, tunc populus Israeliticus, qui erat populus DEI electus, & ab eo specialiter gubernabatur, fuisset etiam impeccabilis: idem de Simeone dicendum esset, de quo Ecclesia dicit: *Senex puerum portabat, puer autem senem regebat*] Itaque crediderim, Adversarium potius, non obstante contrariâ ejus censurâ, quàm P. Haunoldum non intellexisse rationem S. Thomæ, quandoquidem eam nequivit quoad suam efficaciam distinguere à ratione inefficaci, à P. Haunoldo rejectâ; & ex 3. p. q. 1. a. 1. ad 3. innecessario, ac impertinenter fulcro illam stabilire conatus est, quia ibi S. D. non rationem ulteriorem assignat, quare Christus non potuerit peccare, sed solum reddit rationem disparitatis, quare DEO conveniens esse potuerit, assumere naturam creatam, mutabilem, corpoream, & pœnalitati subjectam: non autem fuerit ei conveniens, assumere malum culpæ quia Nimirum malum pœnæ à DEI iustitia est introductum propter gloriam DEI: malum verò culpæ committitur per recessum ab arte Divinæ Sapientiæ, & ab Ordine Divinæ bonitatis.

362. Cur autem Humanitas assumpta tale malum culpa non potuerit committere, hoc S. Thomas locis supra citatis, & P. Haunoldus n. 274. & licet deinde n. 275. alia adhuc ratione contra certos Advers. utatur) referunt in Unionem infinitae Sanctitatis Divinae, Vi cuius Humanitas unita exigebat Visionem Beatificam, tanquam infallibiliter directivam juxta artem Divinae sapientiae, & ad ordinem Divinae Bonitatis; ob quam causam S. Aquinas ex S. Damasceno dixit: [Deitas regebat animam, & anima corpus; unde non poterat peccatum attingere ad ejus animam, sicut nec DEVS potest peccare.] Confirmari potest haec Ratio, in inamissibili Unionem cum Filio DEI fundata, ex epist. 1. Joan. c. 3. ubi inquit. *In hoc apparuit Filius DEI ut dissolvat opera diaboli. Omnis qui natus est ex DEO peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex DEO natus est.*

CONTRORSIA LXXXIII.

LIBERTAS CHRISTI.

An hac potuerit obstringi praecepto Rigoroso.

363. **S**ic his Verbis S. Thomae 3. p. q. 47. a. 2. *Sicut Christus Mandatum accepit à Patre ut Pateretur, ab Adversario rectè probaretur Praeceptum Theologicum, seu in rigore Theologico acceptum, non debuisset Adversarius Autoritatem S. Thomae praeferre Autoritati S. Joannis Evangelistae, dicendo contra P. Haunoldum. [Divinum Thomam praec oculis non habuit Haunoldus, dum lib. 4. n. 296. dixit, Christum nec habuisse, nec ob impeccabilitatem intrinsicam potuisse habere praeceptum Theologicè sumptum.] Sed potius eandem suam thesin sic auspicari debuisset: Divinum Joannem praec oculis non habuit &c. quia ipse cap. 14. dicit Christi nomine: Sicut Mandatum dedit mihi Pater sic facio. Verum, Adversarius potius praec oculis non habuit S. Thomam, quippe qui per Mandatum non intelligit Praeceptum Theologicum, sed minus propriè dictum; ponam itaque S. Doctoris verba ob oculos ex 1. 2. q. 99. a. 5. in Corp. ubi ait. [Quaedam moralium praecisè praecipuntur, vel prohibentur in lege: sicut, non occides, non furtum facies; & haec propriè dicuntur praecepta. Quaedam verò praecipuntur, vel prohibentur, non quasi praecisè debita, sed propter melius: & ista NB. possunt dici mandata: quia quandam*

inductionem habent, & persuasionem, sicut Exod. 22. Si pignus acceperis Vestimentum à proximo tuo, ante solis occasum reddas ei; & aliqua similia. Vnde Hier. dicit, quod in praeceptis est justitia, in mandatis verò Charitas.]

364. Quod autem S. D. in textu ab Adversario allato ly *Mandatum*, simili modo pro praecepto minus theologicè ac propriè sumptum, colligere poterat Adversarius ex ipsius S. Doctoris subnexa declaratione: postquam enim protulerat illa Verba: [Christus mandatum accepit à Patre, ut pateretur (statim subiungit) dicitur enim Joan. 10. Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo, iterum iuvandi eam, & hoc mandatum accepi à Patre meo, scilicet ponendi animam & iuvandi eam, ex quo (ut Chrys. dicit) non est intelligendum, quod prius expectaverit audire, & opus ei fuerit discere, sed voluntarium monstravit processum, & contrarietatis ad Patrem suspicionem destruxit.] Quibus Verbis expressè testatur S. Thomas, se suam usurpationem Mandati, non velle intelligi aliud, quam quod intellexit S. Chrysostomus; iste autem negat, opus fuisse Christo expectare, usque dum vero & rigoroso praecepto edoceret de Voluntate Patris, sed hom. 60. in illud Joannis cap. 10. *Ego pono animam meam à me ipso.* apud P. Haun. n. 304. inquit: [Nam si praecepto fuisset opus, quid attinebat illum dicere, à me ipso pono; quippe, qui à seipso ponit, nihil habet opus praecepto.]

365. Vnde Adversarius nec citatum integrum textum S. Thomae, nec declarationem S. Chrysostomi videtur praec oculis habuisse, quando contra P. Haunoldum sic pergit. [Nec est ad rem, quod ut argumentatur Haunoldus n. 309. Magistro Angelico 2. 2. q. 104. a. 1. *Tanto videatur obedientia promptior, quanto expressum praeceptum obediendo praevenerit, voluntate Superioris intellecta.* Nam ex priori textu constat, obedientiam Christi non praevenerit expressum praeceptum, sed hoc implevisse, juxta illud Jo. 14. *Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio &c.* Praeterea quod etiam obedientia illa promptior, saltem in praeparatione animi, & conditionare respiciat praeceptum Superioris, quia ex S. Doctore loco posteriori ad 3. proprium obiectum obedientiae est praeceptum.] Nam quod sit ad rem non expectare audire, seu, expressum praeceptum obediendo praevenerit, & quod Christus, non expectaverit audire praeceptum rigorosum, idque ipse de se testatur Verbis illis Jo. 10. *Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam.* Nemo tollit eam à me (neque Pater) sed ego pono eam à me ipso. Manifestum est ex S. Tho-

S. Thomæ & S. Chrysostomi Testimoniis: quod autem per Vocem *Mandatum* denotetur discrimen à præcepto Theologico, etiam constat ex testimonio Angelici Doctoris: quod denique proprium obiectum obedientiæ non sit solum præceptum Theologicum, idque nec absolutè, nec conditionatè, ac secundum animi præparationem unice respiciendum sit, sed quod etiam minus propriè dictum præceptum, quod à S. Thomæ & S. Hier. mandatum appellatur, ad specialem Virtutem obedientiæ sufficiat, (aliàs Religiosi non ex Obedientia servarent suas Regulas, quæ quæ tales sæpe non obligant sub culpa, etiam veniali.) Christûsque tale per veram obedientiam, ex Charitate erga DEVM, & erga homines procedentem impleverit, est ipsissima mens S. Thomæ, qui præceptum, ut pateretur Christus, cum S. Joanne *Mandati* homine expressit, & tamen 3. p. q. 47. a. 2. ad 3. inquit: [Christus passus est in Charitate, & obedientia: quia & præcepta Charitatis ex obedientia implevit, & obediens fuit ex dilectione ad Patrem præcipientem.] Theologicum verò præceptum ita describit, ut ipsum Christo ratione suæ impeccabilitatis convenire non possit, quia 1. 2. q. 100. a. 9. in C. ita loquitur: [Dicendum, quod præceptum legis habet vim activam, illud ergo directè cadit sub præcepto legis, ad quod lex cogit: Coactio autem legis est per metum pœnæ.]

366. Quæ acceptione Præcepti Theologici supposita, P. Haunoldus suam doctrinam his argumentis, ab Adversario altum dissimulatis, efficaciter probat. Præceptum comminatorium sub culpa gravi, dicit: *Si hoc feceris, eris meus inimicus, & reus pœnæ.* Sed hic actus non potest exerceri erga personam impeccabilem: ergo &c. Minor probatur. Dicere, *si hoc feceris*, idem est ac dicere: *Si potentiam proximam, quam habes, exerceris.* Nisi enim supponatur adesse potentia proxima merendi pœnam, vel præmium, comminatio pœnæ, vel promissio præmij est nugatoria; quia utramque repugnat redigi in actum secundum, & utraque adhibetur, ut medium, ad inhibendam potentiam, nullā egentem inhibitione, perinde, ac si quis comminaretur pœnam alicui, ne pedibus ligatis, vel occluso carcere aufereret. Christo autem defuisse potentiam proximam ad peccandum, adeoque ad transgrediendum Præceptum comminatorium, partim constat ex tota præcedenti Controversia, partim contestatur ex instituto S. Thomæ 3. dist. 12. q. 2. a. 2. in Corp.

367. Alterum argumentum rursus fundatur à P. Haunoldo in Autoritate S. Thomæ 2. 2. q. 88. a. 4. ad 3. ubi S. D. negat, Christum, etiam qua hominem, potuisse vovere: & rationem dat hanc, quia *habebat firmatam voluntatem*

in bono: Atqui hæc probat, neque præcepto Theologico obligari potuisse: ergo ex mente S. Thomæ Christus non habuit præceptum Theologicum, obligatorium conscientia. Quomodo igitur Adversarius dicere potuit, Divum Thomam Patri Haunoldo non fuisse præ oculis?

368. Conatur tamen adhuc Adversarius solvere argumenta hac responsione. [Præceptum Theologicum Christi impeccabilitati non repugnat; quia non potuit non obedire privativè, & in sensu composito, licet stante præcepto potuerit non obedire negativè, & in sensu diviso. Quæ distinctio nisi admittatur, & Thomisticè exponatur, quomodo salvabitur, quod DEVS stante decreto de condendo Mundo potuerit oppositum? & quâ ratione verificabitur, causam posse agere sine actione, utpote ad actum primum non pertinente?]

369. Verum, hæc responsio dum nititur salvare impeccabilitatem Christi, destruit illius proximam libertatem indifferentiæ, seu libertatem à necessitate obediendi, cum tamen ad merendum non sufficiat libertas à coactione, sed requiratur etiam libertas à necessitate, tenente se ex parte personæ operantis, & meritorie obediētis. Vnde est expressè contra S. Thomam, & contra S. Chrysostomum, quem, ut supra dixi, S. Thomas sibi sequendum proposuit: ambo enim stante *Mandato*, seu *præcepto non Theologico*, id est, non obligante in conscientia sub reatu culpæ & pœnæ, sed tantum consistente in beneplacito Patris Superioris Humanitate Christi, & Salutem humanam tantum proponente *ut finem*, secundum præsens beneplacitum Divinum sine passione & morte Crucis non obtinibilem, concedunt, Christum potuisse non pati & mori.

370. Hinc Angel. Doctor in psal. 18. paulò post medium, distinguens triplex debitum, cuius alterutrum ad rationem præcepti requiritur, & sufficit, tertium asserit. [Ex parte finis, quem omnino volumus; qui est præstitutus nobis, & tunc cadit sub præcepto illud, sine quo non possumus servare subjectionem ad præcipientem: vel NB. sine quo non possumus consequi finem intentum.] Et sic ex præcepto fuit debita passio & mors; si nimirum Christus voluit consequi finem Salutis humanæ, quem tamen velle, nõ nisi ex debito illo conditionato citra obligationem tenebatur, prout expressè testatur Angel. Magister 3. dist. 16. q. 1. a. 2. ad 2. ubi, cum sibi objecisset: [Christus mortuus est, quia voluit, ut dicitur Isaiæ 53. sed non fuit in eo necessitas volendi, ergo nec necessitas moriendi.] Respondet: [Ly quia potest dicere causam, & hoc vel respectu mortis absolute, & sic referendum est ad Voluntatem Divinitatis; vel respectu mortis NB. violenter illatæ, A a z & sic

& sic potest referri ad Voluntatem humanam, per quam voluptas obtulit se persecutoribus.] Et hoc sensu etiam in 3. p. q. 46. a. 9. in C. inquit. *Docendum quod Passio Christi subiecta erat ejus voluntati.* S. Chrysostomus autem hom. 28. ita loquitur. *Licebat illi nihil pati si voluisset.* Et infra. *Erat igitur arbitrii illius non venire ad crucem, si voluisset.* Et statim affert Verba Christi: *potestatem habeo, ponendi animam meam; atque concludit.* Si igitur nullam necessitatem habuit, ut crucifigeretur, crucifixus est propter nos. Nempe propter finem nostrae salutis, aliter ex vi praesentis beneplaciti Paterni inobtinibilem. Idem S. Pater hom. 57. eandem doctrinam his Verbis repetit. [Poterat nulla ferre opprobria, poterat, quae passus est, non pati, si quidem, quae sua erant, spectare voluisset, sed quod nostrum erat, respiciens, quod suum erat, neglexit.] Plura SS. Patrum Testimonia videri possunt apud Petavium lib. 9. c. 8. & apud Raynaud. Tomo *Christus DEVS homo*. l. 4. lect. 2. c. 6. a n. 403.

371. Quod autem Adversarij responsio destruat libertatem, & consequenter meritum obedientiae in Christo, patet ex dictis Contr. 14. & Contr. 43. ubi ostensum est, ad libertatem & meritum actus secundi non sufficere possibilitatem omissionis, vel actus contrarij in sensu diviso ab ijs, quae ad actum secundum meritorium, pro priori natura requiruntur, si unum eorum, sicut praedeterminatio physica, sit *impossibile a libero arbitrio*, & tamen sit *infallibiliter* connexum cum existentia talis actus secundi, uti in praesenti casu ad actum obedientiae pro priori natura fuisset praesupposita unio hypostatica, & Visio beatifica, reddentes Christum impeccabilem, & praecceptum Theologicum, cujus existentiam Humanitas Christi neque impedire recusando mortem violentam, & eo stante, neque obedientiam omittere potuisset. Econtra in nostra sententia, quia praescientia DEI de executione Mandati citra culpam non implebilis, fuit à Christo *impossibilis*, ideo licet in sensu composito cum praescientia obedientiae, non potuerit poni omissio obedientiae (quae tamen non esset vocanda inobedientia, quia haec supponit praecceptum obligans sub culpa) sufficit, quod potuerit poni in sensu diviso à praescientia, & haec à libero arbitrio Humanitatis fuerit *divisibilis*, seu *impossibilis*. Et sic *sensus divisus* exponitur Thomistice, id est, ad mentem S. Thomae 3. p. q. 46. a. 2. in C. expresse dicentis: [Quia impossibile est DEI praescientiam falli (non autem dicit, impossibile esse impediri) & eius voluntatem seu dispositionem cassari, (qua noluit humanum genus sine passione liberari) supposita praescientia & praedestinatione DEI de passione Christi, non erat simul possibile, Christum non pati, vel hominem alio modo, quam per passionem libera-

ri. Et est eadem ratio de omnibus his, quae sunt praescita & praedeterminata à Deo, ut in prima parte habitum est.]

372. Itaque videat rursum Adversarius, quae supra locis cit. dixerimus, ex quibus & ex modo dictis intelligit responsum ad hanc suam quaestionem. [Quomodo salvabitur, quod Deus stante decreto de condendo Mundo potuerit oppositum?] Respondetur enim salvari per hoc, quod ipsum decretum, quod supponitur dari, potuerit per Volitionem oppositi impediri à Deo. Ad alteram quaestionem vero. [Et qua ratione verificabitur, causam posse agere sine actione, utpote ad actum primum non pertinente?] Respondetur, quaestionem seipsam solvere: si enim actio non pertinet ad actum primum, & consequenter si ad seipsam non praesupponitur, tunc sine actione causa jam est potens agere, seu jam datur actus primus proximus ad agendum sine actu secundo; quamvis causa non possit agere, quin agendo ponat actionem, seu, quamvis causa non possit redigi in actum secundum, quin detur actus secundus: hoc autem non obstat libertati actus primi, quia ad hanc non requiritur, ut quando ponitur actus secundus, cum illo possit conjungi negatio ejusdem actus secundi, vel oppositus actus secundus, sed solum requiritur, ut ex parte actus primi nihil sit positum, quod sit impossibile, & simul inconjunctibile cum omissione actus secundi, seu ut dum ponitur actus secundus, potuerit omitti actus secundus, stante, vel saltem impedito omni eo, quod se tenet ex parte actus primi.

CONTROVERSIA LXXXIV.

IMMACULATA CONCEPTIO.

Quomodo ea tribuatur Beatissimae Virgini.

373. Quamvis Adversarius propter haec Verba: [Inter illos paucos, de quibus Haunoldus lib. 2. Instit. Theol. n. 208. Immaculatam Conceptioni Adversantes, non est Doctor Angelicus &c.] Laudandus videatur, quod S. Thomam pro communi & pia sententia explicare studeat: quia tamen P. Haunoldo de mente Angel. Doctoris litem per illa intentat ipsi Angel. Doctori, & Patri Haunoldo iustum conquerendi causam praebet: S. Doctori quidem, eo quod excusatio non petita sapiat hic accusationem: Patri Haunoldo autem, quia ipsum in suspensionem trahit, quasi S. Thomam paucorum Patronum vel Ducem profiteatur; cum tamen nec Verbulo hanc Provinciam eidem imputaret;

posuerit; sed potius Autoritate & Ratione Immaculatam Conceptionem constanter propugnare, cum Vniuersis propè Doctores, ac integris Academijs conjuraverit. Vnde etiam ulteriori defensione in hoc puncto opus non habet.

374. Contra alteram verò immeritè opugnationis partem, his ab Adv. verbis comprehensam: [Primum conceptum formale hujus Exemptionis non rectè quis assignaret, si cum Haunoldo lib. 2. n. 562. ad privationem gratiæ recurreret: quia ut expressè docet S. Doctor in 2. ad Annibaldum dist. 30. a. 2. peccatum originale tantum Consummativè est privatio Iustitiæ, & Originaliter consistit in ipsa habitudine ad commutabile bonum, ex peccato primi parentis relicta; P. Haunoldus S. Doctoris clypeo facillimè se tueretur: quia, utique assentiente S. Thomæ, primum conceptum formalem Exemptionis à peccato originali, rectè quis assignat eum, quo Beatiss. Virgo in primò instanti Conceptionis suæ ita concipitur se habuisse, quemadmodum se habent illi, qui per Baptismum à peccato Originali liberi ac immunes redditii sunt. Atqui hic effectus Immunitatis formaliter illis præstatur per id, quo tollitur privatio gratiæ, adeoque per ipsam gratiam sanctificantem: ergo etiam Beatissima Virgini Exemptio à peccato Originali pro primo instanti Conceptionis formaliter præstita est per gratiam exclusivam suæ privationis. Major est certa; formalis quippe Exemptio à culpa pro instanti Conceptionis, non potest melius concipi, quam per formalem exclusionem culpæ pro eodem instanti. Minor autem constat ex Trid. sess. 5. in Decreto de peccato Origin. n. 5. ubi dicitur: [Si quis per Jesu Christi Domini nostri gratiam, quæ in Baptismo confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum id, quod veram & propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari, anathema sit.] Idem evidens est ex ipso loco ab Adv. citato ex S. Thomæ: & ex 1. 2. q. 82. a. 3. in C. ubi à S. D. peccatum originale formaliter non constituitur in habitudine ad commutabile bonum; quæ quidem inordinatio, inquit ibid. S. D. communi nomine potest dici concupiscentia: sed, ut mox subiungit: [Peccatum originale materialiter est quidem concupiscentia, formaliter verò est NB. defectus originalis Iustitiæ:] Vnde cum in Baptismo non tollatur concupiscentia, quando remittitur peccatum Originale, etiam juxta S. Thomam ipsum Originale solummodo impeditur, vel remittitur per positionem gratiæ sublativam rationis formalis, consummantis, & inducentis peccatum, sine qua nequit contrahi Peccatum Originale.



CONTROVERSIA LXXXV. SACRAMENTORVM CAUSALITAS.

An sit Physica vel Moralit re- spectu Gratiæ.

375. Quid P. Haunoldus lib. 4. n. 621. Sacramentis influxum tantum Moralem in Gratiam justificantem rectè & ex mente S. Thomæ tribuerit, patebit, expendendo textus, quos Adversarius adduxit, vel quos etiam adducere potuisset, deinde alios in oppositum afferendo. Inprimis ergò retulit ex Angelico Præceptore 3. p. q. 62. a. 4. hæc verba. [Ponendo, quòd Sacramentum est instrumentalis causa gratiæ, necesse est simul ponere, quòd in Sacramento sit quædam Virtus instrumentalis ad inducendum Sacramentalem effectum.] Quam Virtutem ibidem ad primum S. D. vocat Spiritualem; hoc ipsum repetit q. 78. a. 4. ubi ex eo, quia Sacramentis hanc Virtutem abnegare, repugnat & derogat dignitati Sacramentorum novæ legis, à priori infert de Sacramento Eucharistiæ sequentia: [Vnde cum hoc Sacramentum sit præ cæteris dignius, consequens est, quòd in Verbis formalibus hujus Sacramenti sit quædam Virtus creata ad conversionem hujus Sacramenti faciendam.]

376. Verum, ex his nihil probatur contra P. Haunoldum, quippe qui non negat Sacramentis inesse Virtutem Spiritualem, sic dictam propter Virtutem Spiritualem increatam agentis principalis, ut patet ex 3. p. q. 68. a. 4. ad 2. sed negat, hanc Virtutem esse Physicè causativam ipsius gratiæ, sicut non est Physicè causativa conversionis Eucharisticæ, ubi tamen inest Sacramento, ut inquit S. D. præ cæteris digniori. Et hoc negat ex mente S. Thomæ, 4. dist. 1. q. 1. a. 4. q. 1. in C. ita loquentis. [Ad ultimum autem effectum, NB. qui est gratia, non pertingunt etiam instrumentaliter, nisi dispositivè, in quantum hoc, ad quod instrumentaliter effectivè pertingunt, & dispositio, quæ est necessitas, quantum in se est, ad gratiæ susceptionem.] De Virtute autem Verborum Consecrationis, S. D. 4. dist. 8. q. 2. a. 3. ad 5. sic inquit. [Dicendum, quòd Virtus agentis principalis respicit principaliter terminum ad quem: Sed virtus causæ instrumentalis, NB. non attingit ad terminum ad quem, sed habet operationem suam in his, quæ sunt circa terminum, sicut qualitates activæ elementales non attingunt ad animæ rationalis introductionem. Et similiter hoc contingit, quia Virtus illa instrumentalis, quæ inest

B b

Ver-

Verbis, habet operationem supra substantiam panis, quia Verbum ad Elementum accedit secundum Augustinum; non est autem aliquo modo causa eorum, quæ in termino ad quem sunt, sicut quoddam accidentia sine subiecto, vel alicuius huiusmodi.] Ex his ergo patet, quid de Virtute aliorum Sacramentorum, quibuscum S. D. paritatem instituit, in ordine ad causandam gratiam sentiat.

377. Sed urget Adversarius ex hoc ipso art. 3. in C. allegans ista verba. NB. *Hæc qualitas* (designat Virtutem inexistentem Sacramentis) *habet esse incompletum, sicut similitudines colorum in aëre*: quas constat, inquit Adversarius, esse *Physicas*. Sed responderetur, aliud esse, quod Virtus Sacramentalis sit *qualitas physica*, & aliud, quod sit *causa physica* effectus ullimati, nempe gratiæ, vel conversionis Eucharisticæ. Deinde, ut Adversarii, quæ alibi, licet immerito, contra P. Haunoldum usus est, phrasi loquar, ipse inciviliter citavit S. Thomam, loco citato non dicentem: *Hæc qualitas &c.* sed ita loquentem: *Hæc Virtus NB. non est qualitas habens esse completum in natura, qualiter est Virtus alicuius principalis agentis secundum formam suam, sed habet* (scilicet *hæc Virtus, sed non hæc qualitas*) *esse incompletum, sicut Virtus, quæ est in instrumento ex intentione principalis agentis*. Et sicut similitudines colorum. Sic etiam alterius textus ex 4. dist. 1. q. 1. a. 4. q. 2. ad 1. allati præmatura abruptio, prorsus alienat sensum Angelici Doctoris; ab Adversario enim solummodo referuntur hæc Verba: [Virtus, quæ est in Sacramentis, reducitur ad id genus, in quo est Virtus completa principalis agentis quæ est qualitas.] His hæc addidisset immediatè annexa: *Vel in qua* (scilicet *qualitate seu genere qualitatis*) *esset, si in genere esset*: quia *Virtus increata non est in aliquo genere*: pateret, nec Virtutem principalem, ad quam Virtus Sacramentorum solummodo reducitur, esse propriè dictam qualitatem, multò minùs Virtutem Sacramentorum esse qualitatem propriè dictam, illis in ordine ad physicè producendum effectum ultimatum (nempe gratiam) intrinsicè superadditam.

378. Deinde, si S. Thomas loco citato agnosceret in Sacramentis talem Virtutem, quæ esset qualitas effectivè causans, ea tamen, ut ibidem *quæstionculâ* 1. in C. dicitur, tantum produceret dispositionem spiritualem ad gratiam, quam dispositionem *ornatum animæ*, vel *Characterem S. D.* appellat: istum proinde effectum unice tribuens Sacramentis, paulò post inquit: [Huiusmodi autem materialibus instrumentis competit aliqua actio ex natura propria, sicut aquæ ablueri, & oleo facere nitidum corpus: sed ulterius in quantum sunt instrumenta Divinæ misericordiæ iustificantis, pertingunt instrumentaliter ad aliquem effectum in ipsa anima,

qui primò correspondet Sacramentis, sicut est character, vel aliquid huiusmodi. Ad ultimum autem effectum, NB. qui est gratia, non pertingunt instrumentaliter, nisi dispositivè, &c.]

Verum, hanc ipsam Virtutem effectivam dispositionis Spirituales, existimat Emin. Card. Cajetanus in Commentario à S. D. q. 62. a. 1. non amplius agnosci.

379. Difficiliores duos textus ponisset Adversarius pro influxu physico immediato in gratiam adducere ex q. 62. a. 1. ad 3. & ex 4. dist. 14. q. 2. a. 4. in C. priori loco ita loquitur S. D. [Sacramenta corporalia per propriam operationem, quam exercent circa corpus, quod tangunt, NB. efficiunt operationem instrumentalem ex Virtute Divinâ circa animam, sicut aqua Baptismi ablucendo corpus secundum propriam Virtutem, abluit animam, in quantum est instrumentum Virtutis Divinæ.] In posteriori loco hæc habet. [Pœnitentia, ut est Sacramentum, ex parte ista NB. effectivè peccatum tollit, quia gratiam tribuit, sicut inducens albedinem, aufert nigredinem: & secundum hoc pœnitentia, in quantum est Sacramentum, peccata dimittit, quia Sacramentum novæ Legis est causa instrumentalis gratiæ.] Virtusque tamen textus solutio suppeditatur nobis ab ipso S. D. 4. dist. 1. q. 1. a. 4. q. 1. in C. Vbi ex instituto agens de causalitate Sacramentorum, ait: [Ad cuius evidentiam sciendum est, quod causa NB. efficiens dupliciter potest dividi: Vno modo ex parte effectus, scilicet NB. in disponentem, quæ causat dispositionem ad formam ultimam, & perficientem, quæ inducit ultimam perfectionem. Alio modo ex parte ipsius Causæ in Agens Principale, & Instrumentale.] Et paulò post Verbis jam suprà relatis dicit, quod Sacramenta tanquam causa solummodo instrumentalis non pertingant ad ultimum effectum, nisi dispositivè, & sicut causa efficiens gratiæ priori modo, eamque solummodo inducant mediatè, velut instrumenta.

380. Ex quo patet, quo sensu in utroque textu in contrarium allato Verbum efficiunt, & adverbium effectivè, à S. D. accipiat: idque confirmatur ex ipsis textibus, quia in primo comparat Sacramenta securi: quæ, ut ibidem dicitur, [non perficit instrumentalem actionem, nisi exercendo actionem propriam: sciendo enim facit lectum. Et similiter Sacramenta corporalia &c.] In secundo textu, dum comparat S. D. Sacramenta inducenti albedinem, implicite comparat ea penicillo, utpote quæ sunt instrumenta tantum causæ principalis per ea inducentis gratiam. Subsumo. Atqui neque securis, neque penicillus effectivè producant formam ultimam lecti, vel albi: ergo neque Sacramenta effectivè producant gratiam: Sed

exercendo actionem propriam ablutionem, unctionem &c. significatam per Verba, moraliter causant operationem causam Principalem, producentis gratiam; quod S. D. clarè significat 4. dist. 1. q. 1. a. 4. q. 1. ad 5. [Dicendum, quod ex Sacramentis causatur per modum influentiae gratia; nec tamen NB. Sacramenta sunt, quæ influunt gratiam, sed per quæ Deus, sicut per instrumenta, animæ gratiam influit.]

381. Quæ S. Aquinatis mens ulteriùs sic declaratur. S. Doctor diversis in Locis potissimum & unicè ferè probat, quod Sacramenta sint causa gratiæ, quia oppositum derogaret dignitati Sacramentorum; sed hæc ratio plus non probat, quam quod sint causa Moralis, sicut Passio præterita est causa tantum Moralis, ut Controv. 81. ex eodem S. D. ostensum: imò probat, quod Virtus illorum sit similis ei Virtuti, ex qua in ipsa sacramenta derivatur Virtus, nempe moralis: non enim debet esse major, vel auctior Virtus in Sacramentis, quam quæ est in Passione, à qua dignitas & efficacia in sacramenta transfunditur. Vnde sicut Passio Christi, ut etiam Contr. 81. declaravi ex S. D. 3. p. q. 48. a. 6. tantum denominativè producit gratiam, quia humanitas patiens illam producit, sic etiam Sacramenta tantum denominativè producant gratiam, quia Humanitas instituens Sacramenta illam producit, id quod testatur S. Thomas q. 27. de Veritate a. 4. in C. ad finem.

382. Præter hanc autem solum mediata & denominativè translata Virtutem Physicè causandi gratiam, non aliam causalitatem in sacramenta, quam præcisè moralem, seu impetrioriam derivari ab humanitate, dignificante illa, & merente propter passionem præteritam exaudiri, ulteriùs insinuat à S. D. 3. p. q. 62. a. 5. Vbi inquit, [Principalis autem causa efficiens gratiæ est ipse Deus, ad quem cooperatur humanitas Christi, sicut instrumentum conjunctum: Sacramentum autem sicut instrumentum separatum:] Et pro exemplo assignat baculum, qui movetur per instrumentum conjunctum, nempe per manum. Subsumo. Atqui instrumentum separatum non producit physicè effectum ultimum, ut suprà ex S. D. dictum est: ergo nec Sacramenta physicè producant gratiam.

383. Quod ulteriùs patebit, respondendo ad conjecturas, apparenter contrarias, quarum prima est, quod ipse S. Thomas sibi frequenter talia argumenta objiciat, quæ contra influxum physicum potius, quam moralem pugnant, atq; ostendunt, solum DEVM efficere gratiam, Sacramenta verò non habere sufficientem vim, nec proportionem, vel continentiam æqualis perfectionis cum gratia: & tamen S. D. non utatur obviâ responsione, negando, hæc quidquam efficere contra influxum moralem, sed ostendat

exemplis instrumentorum physicè influentium, v. g. ferræ securis &c. nihil contra influxum instrumentalem sacramentorum evincit. Secunda conjectura est, quia S. Thomas non opponit similia argumenta contra causalitatem meritorum, etiam moraliter efficientium gratiam. Tertia. Quia S. D. sacramenta absolute vocat causas instrumentales, motas à causa principali physicè producente gratiam. Atqui per causam instrumentalem absolute dictam intelligitur causa physica, & motus causa instrumentalis ordinatur ad similem influxum, qualis est influxus causæ principalis.

384. R. Ad Primam, quod allata argumenta etiam non pugnent contra causam instrumentalem physicè influentem, & adducta exempla neque physicè influant in formam artificialem. Deinde solenne est S. Doctori, ut causas per actionem convenientem suæ naturæ v. g. perfectionem vel scissionem ferræ aut securis, non influentes physicè in ultimum effectum, tamen explicet ad modum causarum physicè influentium, continentium in se perfectionem effectus ultimi. Hinc q. 27. de Veritate a. 7. in C. ait: [Similitudines effectuum sunt in instrumentis, quibus mediantibus defluunt formæ à causis principalibus in effectus. Et hoc modo (subsumit immediatè S. Doctor) gratia est in sacramentis, & tantò minùs, quantò NB. sacramenta non perveniunt directè & immediatè ad ipsam gratiam, de qua nunc loquimur: sed ad proprios effectus.] Præsertim autem videtur hac proportione, & modo explicandi causalitatem sacramentorum, quia etiam Ecclesia comparat sacramenta cum totis physicis, constantibus verà materiâ & formâ, ex quali tamen sacramenta non componuntur.

385. Ad Secundam Conjecturam R. Ideo à S. Thoma non opponi similia argumenta contra causalitatem meritorum, quia propter inefficaciam Sacramentorum Antiquæ Legis, quæ etiam significabant, sed neque moraliter causabant gratiam, & ad quorum præsentiam etiam producebatur gratia, major erat Controversia de Sacramentis Novæ Legis, & minùs apparebat, quomodo signa materialia, in se etiam non continentia vim meritoriam, possent causare gratiam.

386. Ad Tertiam. R. Per causam instrumentalem, & motum illius, significari causam physicam, & motum ad influxum physicum, comparatione effectus immediati ac directi, non autem comparatione effectus ultimi, ad quem causa instrumentalis, uti Sacramenta ad gratiam teste S. D. suo physico influxu non pertingit. Atque ex his patet, non aliam causalitatem sacramentorum Novæ Legis respectu gratiæ clarè ex S. Thoma probari posse, quam Moralem immediatam, & Physicam mediatam ac indirectam.

Bb 2

qua-

quatenus mediante humanitate Christi, aut mediante Verbo humanitati unito, etiam ipsa sacramenta denominantur producere gratiam, sicut Verba Consecrationis dicuntur à Magistro Sententiarum dist. 10. §. *hac & his similia*, substantias mutare, cum ait: [Si tantum Valuit sermo Eliæ, ut ignem de cælo deponeret, non valebit sermo Christi, ut substantias mutet? De totius Mundi operibus legitur: quia ipse dixit, & facta sunt. Sermo igitur NB. id est Filius, qui potuit ex nihilo facere, quod non erat, non potest ea, quæ sunt, in id mutare, quod non erant? Non enim minus est causare, quam mutare novas naturas rebus.] Itaque Adversarius dicens, P. Haunoldum in meridie cæcutivisse, dum S. Thomam in suas partes attrahere non dubitavit, verborum auxilium voluit suis rationibus lucem accendere, & usque ad meridiem perducere.

CONTROVERSIA LXXXVI.

EUCHARISTIÆ PARTES.

An Intentio Ministri & Forma Verborum sint Partes.

387. **N**egat de utroque Adversarius, quia S. Thomas 3. p. q. 73. a. 6. in Sacramento Eucharistiæ tria asserens consideranda, scilicet, id, quod est sacramentum tantum, quod est Panis & Vinum, (quæ verba malè explicat Adversarius, interpositâ parenthesi dicendo: id est, species utriusque, quia species panis & vini non sunt panis & vinum, quæ tamen ut materia ex qua specialiter sunt consideranda, & à S. D. ibidem dicuntur præfigurata à Melchisedec, qui obtulit panem & vinum) & id quod est Res & Sacramentum, scilicet, Corpus Christi Verum, & quod est Res tantum, scilicet, effectus huius sacramenti: non meminit Intentionis, & Formæ Verborum, ideoque ut intrinsecam partem exclusit. Verum, mala est hæc consequentia, partim quia S. D. non intendit hic explicite enumerare omnes partes, aliàs inter eas non posuisset effectum, & non debuisset omittere Species panis & vini, nominibus substantiarum tantum implicite significatas, & non expressisset solum Corpus Christi Verum, sed etiam Sanguinem Verum, substantiæ Vini succedentem, & in triduo mortis neque implicite significatum per nomen corpus; partim quia sub Considerando secundo S. D. per Corpus Christi Verum non intelligit ipsum prout existens secundum se, sed prout existens sacramentaliter, seu prout in Eucharistia mysticè Immolatum repræsentat corpus passum in Cruce: hinc l. c. explicans S. D. quid in corpore Vero considerandum sit, ait: quantum autem ad ipsum Christum passum, qui continetur in hoc Sacramento, figura ejus fuerunt omnia Sacrifi-

cia Veteris testamenti. Itaque sub nomine Corporis mysticè immolati, & Sacramentaliter existentis, meminit S. Thomas implicite omnium eorum, quæ constituunt Sacramentum, sicut etiam sub nomine panis & Vini tantum implicite meminit specierum, & quidem tantum ut existentium in substantia; patet ergo malam esse consequentiam, quod, quia intentio & forma consecrationis non nominatur explicite, sicut nec Species nominantur explicite, nec forma, nec intentio sit pars Sacramenti, quamvis species sint pars Sacramenti. Deinde, si non sufficeret implicita memoratio intentionis & formæ, ex illatione Adversarii non tantum sequeretur, quod non essent partes, sed quod in Sacramento nullius essent considerationis, quandoquidem non explicite ponuntur à S. D. inter tria Consideranda, quod nemo Catholicus dixerit.

388. **U**lterius quæro ex Adversario, an non, seposito interea textu S. Thomæ, pro formâ Sacramentali inter partes cujuslibet Sacramenti numerandâ, sufficiat non solum autoritas S. Augustini, in Joan. c. 15. tr. 80. dicentis: accedit Verbum ad Elementum, & fit Sacramentum, Sed totius Ecclesiæ, comparantis constitutiva Sacramenti materiæ & formæ in totis physicis? atque forma in quolibet toto est pars totius: ergo etiam Forma Sacramentalis est Pars Sacramenti. Quæ tam est expressa Sententia S. Thomæ, ut mirer Adversarium non legisse illam apud S. Magistrum 4. dist. 22. q. 2. a. 1. q. 2. in C. ubi ait, [In Sacramento Eucharistiæ Corpus Christi verum est Res significata tantum per species Panis & Vini, sed causata per Verba Ministri, & NB. illa duo simul conjuncta sunt signum & causa.] Subsumo. sed esse Signum & causam gratiæ seu effectus Sacramentalis est esse Sacramentum, ergo corpus Christi Verum, & Verba ministri simul conjuncta sunt Sacramentum. Idem S. D. per partes intrinsecas distinguens Sacramenta Nova ab Antiquis, 4. dist. 1. q. 1. 2. 3. in Corp. inquit, [Dicendum, quod est commune in omnibus Sacramentis, quod consistant in rebus sensibilibus, invisibilem gratiam Signantibus. Sed hoc est speciale in Sacramentis Novæ Legis, quod rebus verba addantur.] & paulò post addit: [ut ex rebus & Verbis consistant: sicut Christus ex Verbo & carne.] Sed consistere ex Verbis est constare Verbis tanquam parte, sicut Christus Verbo & carne constat tanquam partibus. Et ibidem, in respons. ad 2. distinguens partes essentielles à factis seu ceremonijs in usu Sacramentorum adhiberi solitis, cum Hugone de S. Vict. dicit S. D. [Ad Sacramenta concurrunt Verba & res & facta: sed facta pertinent ad usum, vel dispensationem Sacramentorum, NB. Verba autem & res sunt de essentia Sacramenti, & ideo Magister in his duobus dicit constare Sacramenta.]

389. **V**ideamus nunc etiam quid de Intentione

zione Ministri dicat Angelicus Doctor, & an non sub prædictis duabus partibus ut quod includat intentionem tanquam partem, ut quo, sicut totum physicum sub nomine *Materia & Formæ* continet etiam *unionem*, tanquam partem ut quæ; quemadmodum etiam sub dictis duabus partibus sacramentalibus comprehenduntur illa, quæ sunt *Ratio formalis* ut *Res & Verba* in Sacramento, non secundum se, & suum esse physicum, sed prout sunt partes totius Moralis, nempe Sacramenti, spectari debeant, adeoque prout sunt legitime instituta, tanquam signa gratiæ, & à legitimo ministro applicata. Huiusmodi ergo partes, sub rebus & Verbis cum debita intentione & ab idoneo Ministro conjunctis, complectens S. D. 3. p. q. 64. a. 8. in C inquit: [Ea, quæ in Sacramentis aguntur, possunt diversimode agi: sicut ablutio aquæ, quæ fit in Baptismo, potest ordinari & ad mundiciam corporalem, & ad sanitatem corporalem, & ad ludum, & ad multa alia huiusmodi. Et ideo oportet, quod determinetur ad unum, id est, ad Sacramentalem effectum per intentionem abluentis.] Quibus Verbis S. D. *Intentioni* tale tribuit officium, quale præstat *ratio*, tollens materiæ & formæ indifferentiam ad se mutuo, easque uniendo complens in ratione determinatæ & adæquatæ radicis certorum effectuum, ad quos ordinatur totum substantiale. Sublimo. Atqui unio ratione huius actualis completionis, ac determinationis, est pars ut quo: ergo juxta Angel. Doctorem etiam intentio est pars ut quo, tanquam actio & determinatio ut quo, quemadmodum forma est actus, & determinata radix ut quod. Vnde quia omnis pars Sacramenti debet saltem per suam partem reddi sensibilis, ibidem ait, intentionem exprimi per formam, statim enim subiungit: *Et hæc intentio exprimitur per Verba, quæ in Sacramentis dicuntur.*

390. Idem S. D. *Intentionem, & Ministrum idoneum* quæ talem in toto Sacramento, tanquam in una causa adæquatâ gratiæ includens, ut partes constitutivas huius totius morales 4. dist. 6. q. 1. a. 2. q. 1. in C. sic loquitur. [Ad effectum autem Sacramenti videmus multa concurrere, scil. Ministrum, formam Verborum, & materiæ; hæc autem non possunt colligari ad invicem, ut sint una causa, nisi per intentionem baptizantis, qui scil. formam & materiæ applicat, suum verò ministerium ad utrumque, & totum hoc ad Sacramenti collationem (nempe ut conferatur adæquatum Sacramentum) & ideo requiritur intentio baptizantis. Et similiter etiam in omnibus aliis Sacramentis requiritur intentio ministri cum debita materiæ & forma, non solum ad effectum Sacramenti consequendum, sed NB. ad Sacramenti perceptionem.] scil. ut percipiatur adæquatum Sacramentum.

391. Quod si tamen Adversario nondum sufficiat, prædictas partes sub nomine *Rerum & Verborum* implicite memorari, addam S. Doctori Testimonium longè majus, ipsius nimirum Concilij Florentini, quod cum ceteris partibus intrinsicè constitutivis Sacramenti, nempe cum materiæ & Formæ explicite meminit *Intentionis & idonei ministri*, ut sic ex eodem Concilio pateat, non tantum formam, sed etiam *Intentionem* cum legitimo ministro, in quo recipitur per modum unius accipiendam, immerito à partibus perfectivis totum Sacramentum excludi, & tantum pro causis efficientibus ab Adversario agnoscere. Sic ergo loquitur concilium. *Hæc omnia Sacramenta tribus perfectivis* (non dicit efficientibus, & singula eodem modo requirit, adeoque ut æqualiter constitutiva intrinsicè Sacramentum) *Videlicet rebus rebus, tanquam materiæ, Verbis, tanquam formæ, & personâ Ministri conferentis Sacramentum, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia: quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum.* Ex quibus verbis etiam patet, quod non obstante, quod minister sit causa efficiens intentionis, & applicationis, & ipsius formæ, seu Verborum, ac propterea dicatur *conferens Sacramentum*, possit tamen ipse etiam esse pars constitutiva, non *comparis*, quam efficit, sed *totius Sacramenti*, quod ex productione *comparium* exsurgit. & quod ipse cum materiæ & formæ perfect. Sicut materiæ prima non tantum est causa formæ materialis, illam sustentando, tanquam effectum à se adæquatè distinctum, sed etiam est causa intrinsicè constitutiva totius substantialis, quod ex ipsa, & ex ejus effectu physice exoritur; & sicut intellectus non tantum est causa efficiens suæ intellectionis, sed etiam intrinsicè constituens hoc concretum *intelligens*.

392. Atque ex his redditur evidens, quod immèrito Adversarius consecrationem, quatenus est Vitalis prolatio Verborum a Sacerdote consecrante procedens, & formam sacramentalem ut humano modo prolatam constituens, à ratione partis excludat hæc unica de causa. [Quia consecratio est actio, quæ fit Sacramentum: ergo non magis intrinsicè illud constituit, quàm actio, quæ producit homo, sit intrinsicè partialiter homo; vel actio coqui, per quam conficitur cibus corporalis, sit aliquo modo cibus coctus.] Falsum enim est, quod consecratio sacerdotalis sit actio, quæ fit, id est, quæ producit ipsum Sacramentum, sed quæ producit sonum Verborum, distinctus ab actione, & simul cum actione constituens formam in ratione verborum formalium, humano modo, & vitaliter prolatorum; ex qua forma deinde fit, id est, constituitur simul cum aliis comparibus totum Sacramentum, quod est totum morale. Proinde instantiæ ab Adversario impertinenter adductæ, tantum probant, actionem consecratoriam, C c pro-

prout à Sacerdote procedit, debere adæquatè distingui à termino producto, sicut productio hominis adæquatè distinguitur ab homine, & coctio cibi à cocto; non autem probat, quod ex actione consecratoria, & termino illius adæquatè distincto, non possit constitui aliquid totum morale, à Christo institutum, ut sit completum & adæquatum signum causativum gratiæ ad modum cibi & potus spiritualis. Sicut ipse Adversarius negare non potest, quod actio productiva hominis cum suo effectu constituat hoc concretum accidentale productus, & coctio cibi concretum coctus. Sic ergo sequela ab Adversario illata deficit suum caput, cum discursui suo subiungit hæc Verba: [Ex eodem capite non est consecrandum Haunoldo lib. 4. n. 763. non probabilius dicenti, etiam Verba consecrationis constituere intrinsecè Eucharistiam.] Quibus verbis ipsum manifestè contradicere non tam P. Haunoldo, quàm S. Thomæ clarissimis illius textibus supra relatis ostendi, & rursus confirmo alio æquè claro. q. 27. de veritate a. 4. ad 10. Vbi ait S. D. In omnibus igitur verum est, quod virtus Sacramenti NB. non consistit in materia tantum, sed in materia & forma simul, quæ duo sunt unum Sacramentum.

393. Neque tamen hinc sequitur, ut forsitan arguere posset Adversarius, quod si Eucharistia partialiter consisteret in Forma Verborum transeuntium, ipsa non amplius esset Sacramentum permanens. Nam Eucharistia non dicitur Sacramentum petmanens ratione formæ; sed ratione materiæ proximæ permanentis, quatenus hæc non est actio transiens, sicut ablatio, unctio &c. sed etiam extra ulum transeuntem datur Sacramentum Eucharistiæ, secundum materiam proximam existens physicè, secundum formam moraliter permanentem in suo effectu existens moraliter.

394. Ex his tandem concludo, Regulam Partium, ex qua P. Haunoldus lib. 4. n. 768. & n. 770. intulit Intentionem, & Potestatem idonei Ministri esse Partes constitutivas Eucharistiæ, in materia & forma non secundum se sumptis, sed prout à Christo institutis, inclusas, non probare nimium, sed solum eas partes, quas etiam S. Thomas, & inprimis Concilium Flor. agnovit, esseque lumini naturæ conformem, ut cum totum nihil sit aliud quàm omnes suæ partes ut quod, vel ut quo, simul sumptæ, id sit pars totius, quo solo ablato non amplius remanent omnes partes, vel quo solo non posito non sunt positæ omnes partes, adeoque nec remanet nec ponitur totum. Quando verò prædictæ partes ut quo explicite inter partes ab Autoribus non recensentur, inde fit quia censent eas in partibus ut quod jam implicite includi; vel quia nomen partis sumunt rigorosè, pro parte ut quod: quo sensu etiam in totis physicis sola materia & forma partes dicuntur, unio verò & subsistentia vocantur complementa intrinseca, seu partes, ut quo.

Et sic difficultas ab Adversario mota recidit in quæstionem nominis, ex intentione loquentis distinguendam, ac decidendam.

CONTROVER. LXXXVII.

CONVERSIO AQVÆ.

An hæc fiat aliquando immediate in Sanguinem Christi.

395. Quod Cathéchismus Romanus parte 2. c. 4. n. 16. dicit, scilicet ante Consecrationem Calicis omnium Ecclesiasticorum Scriptorum sententiâ & iudicio æquam in Vinum converti, quodque etiam cum relatis ab Innocentio III. cap. cum Martha. de celebratione Missarum. ut probabilius asserit S. Thomas 3. p. q. 74. a. 8. in C. cui adversarius potuisset insuper addere alium textum ex 4. dist. 11. q. 2. a. 4. q. 1. ad 2. hoc neque P. Haunoldus libro 4. n. 808. negat communiter fieri, neque est in quæstione, sed id potius quæritur, quando aqua paulò copiosior est affusa, quæ quidem nondum rationem Vini usualis tollat, sed tamen ante consecrationem in Vinum converti nequivit (quem proinde casum expresse excipit S. Thom. cit. a. 2.) vel quando immediate ante consecrationem est immixta, prout Christum fecisse communiter creditur, atque etiam necesse foret, si prius per oblivionem mixtio facta non esset, utrum in tali casu aqua immediate per consecrationem in sanguinem converteretur, antequam in Vinum potuerit converti. Et ad hanc quæstionem affirmativè respondet P. Haunoldus, adeoque non dicit, aquam communiter in vinum non converti, sed solum, pro consecratione necesse non esse, ut prius fuerit conversâ in Vinum; contra quod nihil evincit Adversarius relatis textibus, nullâ aliâ interpretatione egentibus; sed partim ex citato cap. cum Martha, partim ex S. Thomæ probatur, aquam nondum conversam in Vinum vi Unionis moralis, quæ constituit, & integrat Vinum Usuale, immediate in sanguinem converti.

396. Nam cum Innocentius §. Quasi etiam, tres sententias retulisset de conversâ aquæ cum Vino mixtione, rejectâ primâ, asserente, aquam converti in aliam aquam, quæ ex Christi latere cum sanguine effluxit, cum tamen Verba consecrationis solius sanguinis faciant mentionem, reprobatâ etiam tertiâ sententiâ, negante aquam ullo modo converti, approbavit quidem secundam, sed solummodo, quatenus dicit, aquam converti in sanguinem; Rationem verò illius desumptam ex immediata conversione in.

in Vinum improbavit Pontifex, tanquam incertam, ac quibusdam Philosophis falsam, cui proinde, quidquid sit de ejus Veritate, sententia Theologica magis certa non sit in edificanda. Propterea aliam rationem substituit, quæ probat conversionem aquæ in sanguinem, etiam si prius non physice fuerit conversâ in vinum; fundat enim illam conversionem aquæ in sanguinem in conversione saltem morali aquæ in Vinum usuale, propter unionem cum illo, per quam, sicut & per ipsam conversionem aquæ in sanguinem Christi, denotatur mirabilis Unio populi fidelis cum Christo, & mediante Christo cum Patre Cœlesti.

397. Ex S. Thoma autem triplici modo probatur responsio P. Haunoldi. In primis loco ab Adversario citato S. Doctor noluit admittere aquam Vino admixtam post consecrationem manere aquam, ne populus adorando, quidquid liquoris est in Calice, saltem materiam idololatriam committeret. Deinde loco à me citato hanc dat rationem: [Quia si aqua in propria natura remaneret, sic calix consecratus non esset tantum potus spiritualis, sed etiam corporalis: & ita non liceret post primam sumptionem sanguinis iterum sumere.] prout tamen licet die Nativitatis Domini, vel quando propter paucitatem Sacerdotum eidem subinde ex speciali privilegio conceditur uno die plures Missas facere. Utraque ratio pugnat pro nostro casu, & questione; & cum non sit ex natura aquæ & Vini petita, sed solummodo ex moralibus inconvenientiis, non probat naturalem Virtutem Vini, aquam in qualibet brevissima temporis mora in Vinum convertendi, sed potius institutionem Sacramenti ita factam esse, ut istæ inconvenientiæ non habeant locum, utque proinde aqua in Sanguinem convertatur, etiam si prius conversâ nequiverit in Vinum.

398. Quod ipsum ulterius Sapienter probat P. Haunoldus assumptâ evidenti paritate ex Verbis Angelici Doctoris 1. p. q. 74. a. 3. ad 3. ubi ait. [Dicendum, quod modica permixtio non solvit speciem: quia id quod est modicum, quodammodo absorbitur à plurimo: & ideo, si sit modica admixtio alterius frumenti, ad multo majorem quantitatem tritici, poterit exinde confici panis, qui est materia hujus Sacramenti. Si verò sit magna permixtio (puta ex æquo, vel quasi) talis permixtio speciem mutat: unde panis exinde confectus non erit debita materia hujus Sacramenti.] Si ergo, infert P. Haunoldus, sufficit, quod major quantitas tritici absorbeat minorem quantitatem alterius frumenti, seorsim non consecrabilis, & propter talem absorptionem ac Unionem moralem reddat etiam illam consecrabilem, etiam si eam non cōtererit physice in substantiam tritici, idem po-

terit dici de modica quantitate aquæ, physice nondum conversæ in Vinum.

399. Neque potest ad hunc discursum respondere Adversarius, quod farina alterius frumenti modicè admixti physice convertatur in triticum. Licet enim S. Thomas 4. dist. 1. q. 2. a. 2. q. 2. ad. 1. dicat. [Quamvis sicca dum integra manent, non amittant speciem ex permissione, tamen quando dividuntur, & conficiuntur, sicut in pane accidit, possunt speciem amittere.] & ibid. in corp. [Si autem adeo sit parva admixtio, quod species panis triticea maneat, & illud, quod additur, ad naturam tritici convertatur, potest exinde confici Sacramentum.] Tamen nec his Verbis S. Doctor vult asserere perfectam conversionem physicam, quæ non solum indiscernibilitatem, ac inestimabilitatem, sed mutationem substantialem denotet; quia triticum non agit in frumentum admixtum, sicut Vinum agit in aquam. Ideo S. D. in textu ex 3. p. relato, usus est Verbo *absorbetur*, seu absorbetur, non autem Verbo *convertitur*. & addidit particulam limitantem NB. *quodammodo absorbitur à plurimo*. Unde, cum his Verbis Adv. contra P. Haunoldum triumphum ante Victoriam sibi accinuit: [Quantum gloriaretur Adversarius, si sic ipsius sententiis hucusque rejectis, etiam obiter & non ex professo, S. Doctor vel à longè faveret?] Clarè ostendit, se in S. Thoma pro sententiis P. Haunoldi clarissima allata Testimonia vel non legisse, vel ex necessitate hanc nimium sibi applausivam hederam suspendisse, ut Aquam suam pro Vino ijs vendere posset, apud quos Verba defectum Rationum supplere valent.

CONTROVER. LXXXVIII.

TRANSUBSTANTIATIO.

An fiat per novam productionem termini ad quem.

400. EX hoc, quod S. Thomas 1. p. q. 75. a. 8. ad 1. asserat hanc propositionem: *Ex pane fit corpus Christi esse propriè dictam*, non rectè infertur contra P. Haunoldum libro 4. n. 837. ad salvandam proprietatem locutionis requiri productionem novam corporis Christi. Demonstrat hoc ex ipso S. Doctore, qui ipse explicat in corpore citati articuli, quis sit sensus prædictæ propositionis, scilicet non esse alium, quam, ut post hoc sit hoc (non dicit: *et producat hoc*) *et quod prædicti termini non sint similes*. Deinde requirit solummodo aliquem transitum, quo unum extremum transit in aliud, sicut panis in corpus Christi (Ecce particulam sit explicat per Verbum *transit*, sine pro-

productione nova ejus in quod transitur) Denique indicat convenientiam hujus transubstantiationis cum transmutatione naturali, quod utrobique remanet aliquid idem. Itaque juxta S. Thomam ista propositio: *Ex pane fit corpus Christi*, æquivaleret huic: *ex pane est corpus Christi*, vel *panis transit in corpus Christi*, vel *pani succedit corpus Christi sub aliquo eodem*, scilicet sub iisdem speciebus accidentibus. Licet autem ad hanc transubstantiationem faciendam Præceptor Angelicus hic q. 78. a. 4. requiratur, quod in verbis formalibus hujus Sacramenti sit quadam Virtus creata instrumentalis, non tamen requiritur, ut illa Virtus creata instrumentalis sit de novo productiva corporis Christi: Sic enim de illa loquitur Angelicus Præceptor 4. dist. 8. q. 2. a. 3. ad 5. [Dicendum, quod Virtus agentis principalis respicit principaliter terminum ad quem: sed Virtus causæ instrumentalis non attingit terminum ad quem, sed habet operationem suam in his, quæ sunt circa terminum: sicut qualitates activæ elementales non attingunt ad animæ rationalis introductionem. Et similiter hoc contingit, quia Virtus illa instrumentalis, quæ inest Verbis, habet operationem supra substantiam panis, quia Verbum ad elementum accedit, secundum Augustinum: non est autem aliquo modo causa eorum, quæ in termino ad quem sunt, sicut, quod sint accidentia sine subiecto, vel alicujus hujusmodi, & ideo objectio cessat.] Dico & ego Adversarii objectio cessat.

CONTROVERSIA LXXXIX.

PRIMA GRATIA.

An hæc aliquando causetur a Sacramento Eucharistiae?

401. Interpretatio, quæ P. Haunoldus lib. 4. n. 882. secutus Emin. Card. de Lugo disp. 12. n. 24. & plures alios insignes Doctores, textum S. Thomæ 3. p. q. 79. a. 3. mox referendum explicavit de primâ remissione peccati mortalis per Sacramentum Eucharistiae solum mediâ causabili, scilicet mediante perfectâ charitate ac contritione, in ordine ad quam eliciendam Sacramentum devotè cum sola attritione bonâ fide susceptum, ex Benignitate DEI confert gratiam auxiliantem; est consona proprijs S. Doctoris Verbis, ita loquentis de peccatore solum attrito, & inculpabiliter omittente ampliorem dispositionem. Fortè enim primò non fuit sufficienter contritus: sed devotè & reverenter accedens consequenter per hoc Sacramentum gratiam Charitatis, quæ contritionem perficit, & remissionem

peccati, quo proinde textu satis clarè indicat S. Doctor, prius conferri gratiam actualem, seu auxilium Charitatis, tum perfici contritionem, id est, pro contritione antè imperfectâ, & non sufficiente, auxilio gratiæ effici ac elici perfectam, & per hanc obtineri gratiam remissionem, seu remissionem peccati.

402. Est præterea hæc interpretatio conformis principiis ejusdem S. Thomæ. Nam 4. dist. 12. q. 2. a. 1. q. 1. ait: [Dicendum, quod proprius effectus cujuslibet Sacramenti debet assumi ex similitudine ad materiam illius Sacramenti: sicut expurgatio veteris vitæ est effectus Baptismi per ablutionem aquæ significatam. Et ideo, cum materiale in hoc Sacramento sit cibus, oportet, quod effectus proprius hujus Sacramenti accipiat secundum similitudinem ad effectum cibi.] Ergo quando in priori textu à P. Haunoldo explicato S. Thomas concedit, ab Eucharistia per accedens causari remissionem peccati mortalis, non potest, ut idem P. Haun. l. c. argumentatur, illam causare, immediate causando gratiam, quia hæc non nisi ad modum cibi ab Eucharistia causari potest, cibus autem spiritualis supponit vitam spirituales, sicut cibus corporalis supponit vitam corporalem. Atque ita de Virtute solummodo mediâ causandi remissionem Peccati mortalis intelligendi sunt plures alij textus Angelici Doctoris ab Adversario non adducti, 4. dist. 9. q. 1. a. 1. q. 2. & dist. 11. q. 2. a. 2. q. 2. ad 1. & ille de Confirmatione adductus ex 3. p. q. 72. a. 7. ad 2. etiam si ibi S. Doctor nullam faciat mentionem auxilij, intuitu Sacramenti collati pro elicienda contritione causativâ gratiæ. Nam etiam in 4. dist. 12. q. 2. a. 1. q. 1. ubi de Sacramento Eucharistiae ait: *ad hoc sequuntur duo effectus, augmentum spiritualis quantitatis in augmento Virtutum, & reparatio deperditorum in remissionem Venialium, vel reparatio deperditorum in remissionem Venialium*, vel reparatio deperditorum in remissionem Venialium, & tamen ut ex sequenti articulo & 3. p. q. 79. a. 4. & 4. dist. 16. q. 2. a. 2. q. 4. in C. & ad 1. patet, primum ex fervore Charitatis peccata Venialia remittuntur.

403. Quærit quidem adhuc Adversarius, cur ergo aliter de extrema Unctione, concedendo illi immediatam remissionem peccati mortalis, aliter de Eucharistia, concedendo tantum mediâ causabili, sensit P. Haunoldus n. 883. cum tamen S. Thomas extremam Unctionem Eucharistiae & Confirmationi expressis verbis comparaverit 4. dist. 23. q. 1. a. 2. q. 1. de illa sic scribens: *Si invenit peccatum aliquod, vel mortale, vel veniale, quoad culpam, tollit ipsum, dummodo non p. natur obex ex parte recipientis, sicut etiam de Eucharistia & Confirmatione supra dictum est.* Resp. P. Haunoldus n. 883. non sentire aliter de extrema Unctione, & aliter de Eucharistia, sed in responsione

sione ad objectionem solum transmittere, ut probabilem illam sententiam, quæ contendit, extremam unctionem esse *per se* institutam ad immediate remittendum peccatum mortale, & non tantum ad remittendum mediatè, vel *per accidens*. quæ particulæ *Per se*, & *Per accidens*, non solum etiam quæstionem nominis, ut Adversarius vult, sed specialem Intentionem Institutoris in illa sententia deotarent, alias etiã S. Thomas, loco de extrema unctione citato in corp. articuli faceret quæstionem nominis, distinguendo inter effectum principalem. & non principalem. Audiamus nunc verba P. Haunoldi. [38. Inquit, cum Card. Lugo, ideo hoc esse probabile de Extrema Vnctione, quia probabiliter est instituta ad tollendum, quod reliquum est peccati seu culpæ, seu pænæ, juxta dispositionem subjecti, & quidem si hoc facit (Ecce, non asserit, sed transmittit) non per accidens, sed per se id facit.] Ratio autem transmittendi ut probabile, quod Extrema unctio mortalia in defectum sacramentalis pœnitentiæ inculpabiliter omittat, cum imperfecta contritione remittat, Specialis est, Primò: quia S. Jacobus c. 5. universaliter ait: *Si in peccatis est, dimittentur ei.* Secundò, quia per Formam Vnctionis universaliter dicitur: *Indulgeat tibi DEVS, quidquid deliquisti &c.* Tertiò, quia extrema Vnctio sæpe confertur ijs, qui nequeunt amplius elicere contritionem, & quibus tamen sæpe antea solum attritis maxime necessaria esset Vis immediatè remittendi peccata.

CONTROVERSIA XC.

EFFECTVS EUCCHARISTIÆ.

An Species Vini augeant effectum Gratia.

404. Quid P. Haunoldus lib. 4. n. 884. dicens: [Vtraque sententia tam est probabilis intrinsecè & extrinsecè, ut inter illas difficilis sit electio. In affirmativam magis propendeo.] debuisset magis in negativam propendere, non persuader Adversarius ex S. Thoma, opusculo 58. cap. 29. asserente: [Si aut sumit sacerdos Sanguinem Christi sacramentaliter de calice: sic populus eum sumit Intellectualiter sub specie panis de ipso corpore Christi, & est eis tam utilis, & tam dulcis, ut Sacerdotibus, qui sumunt eum sub specie Vini de calice.] Ex sumptione enim intellectuali, qua fideles firmissimè credunt, sanguinem esse annexum corpori Christi realiter sumpto sub specie panis, non probatur augmentum gratiæ

ex opere operato, supponentis sumptionem sacramentalem, sed solummodo infertur augmentum gratiæ, correspondens sumptioni intellectuali, id est, merito fidei: quo tamen fieri potest, ut hæc sumptio sit tam utilis, quàm sumptio sacramentalis, seclusa æquali fide, & propter sumptionem realem totius Christi sub una specie sit æquè dulcis. Quod si tamen fidei addatur utriusque speciei sumptio sacramentalis, adeoque si sanguis à sacerdotibus sumatur sacramentaliter, & Intellectualiter, non ostenditur ex S. D. quod sumptioni sacramentali nullum superaddatur augmentum gratiæ, causatum à Sacramento ex opere operato: sed contrarium potius P. Haunoldus n. 886. probavit ex hymno Angelici Doctoris, quo utens Ecclesia dicit: *Dedit & tristibus Sanguinis poculum*: ut scilicet, quemadmodum David ps. 103. prædixit, *Panis cor hominis confirmet & Vinum letificet cor hominis.*

405. Respondit quidem, ut audio, Adversarius ad hoc testimonium S. Thomæ, à quodam Viro Docto in publica disputatione ipsi obiectum, Angelicum Doctorem postmodum versiculum tantum addidisse ad complendum Metrum. Verum crediderim S. Magistrum potius Veritati, quàm Poësi aut arti fingendi, an versificandi insistere voluisse, dum signo Symbolico Specierum Vini, in poculo propinatarum, specialem effectum gratiæ latificantis cor hominis, symbolo correspondentem adscripsit, & pro singulari Beneficio commemoravit: id quod colligitur ex ipso loquæ, ab Adversario citato. Nam circa initium capitis 29. cum S. D. quævisset, quare Sacramentum sumitur sub specie duplici, cibi & potus, sive Panis & Vini, prima ratio his ab illo Verbis exprimitur. *Ut Ornatum & perfectionem convivij sui, & mensæ demonstraret, sub specie panis & Vini simul Sacramentum altaris administrat.* Atqui si Christus sub specie Vini administrans Sacramentum, & dans tristibus Sanguinis poculum, nullam specialem refectionem animæ, per intensiorem gratiam, cum majori in rebus tristibus auxilio & robore connexam, exhiberet, nihil perfectionis convivij sui demonstraret, sed inane signum, sicut inane poculum apponeret; quod sanè S. Thomas noluit asserere, & ideo prædictus versiculus in hymno non est inane complementum Metri.

406. Idem colligitur ex altera ratione, à S. D. ad præmissam quæstionem his verbis reposita: *Secunda: ad redemptionis corporum nostrorum, & animarum simul saginationem.* Iterum subsumo. Atqui administratio Sacramenti sub specie Vini nihil adiciens gratiæ, quæ est corporum & animarum spiritualis sagina, quatenus majorem gloriam corporum & animarum in cælo præstat, nihil conduceret ad saginationem:

D d

Ex

Ergo administratio Sacramenti sub specie Vini adjicit augmentum gratiæ.

407. Id ipsum ulterius confirmatur ex citato S. Doctore, quando ibid. post medium inquit. *Secundo queritur, quare populus non accipit Sanguinem sub specie Vini, sicut Sacerdos?* & mox rationem reddens, ait: [Prima est, ad habendum Vas congruum, hujus Sanguinis contentivum. Sicut enim Vinum vas specialius & diligentius præparatum, in quo servetur, exigit, quam panis; sic sub specie Vini Sanguis Christi sumendus solum Sacerdotibus conceditur, tanquam Vasis Domini ad hoc specialiter consecratis, & sacra religione constrictis, & Virtutum pulchritudine excellentius præornatis.] Infero. Ergo tanta præparationi ad sumendum Sanguinem Christi sub specie Vini, intuitu Sanguinis ex opere operato correspondet intensior gratia: ut sic non propter Vini species solum, sed propter Sanguinem, æquè quidem præsentem sub speciebus panis, sed non æquè fructuosum, major præparatio, & Virtutum apparatus exigatur. Sic nec Sacerdotes de gravamine obligationis majoris, nec Laici de negatione Specierum Vini ullam amplius conquerendi causam habent, dum hi levamine obligationis, illi autem gravaminis fructu potiuntur.

408. Atque ex hoc patet Solutio communis argumenti, desumpti ex querela laicorum, & maxime hæreticorum contra negatum laicis calicem. Quibus à Trid. sess. 21. cap. 3. respondetur, quod ad fructum attinet, nulla gratia necessaria ad salutem (NB. non dixit nulla simpliciter, sed nulla necessaria ex Christi præcepto sumendi integrum Sacramentum quoad substantiam, non autem quoad ejus perfectionem integram) eos defraudari, qui unam speciem solum accipiunt. Unde tantum abest S. Thomas l. c. à sententia Adversarii, ut ibid. potius contrariæ triplicem rationem, & præcipuam objectionis veram solutionem statuatur. Unde etiam 3. p. q. 80. a. 12. ad 3. dixit. *Potest autem à populo Corpus sine Sanguine sumi. Nec exinde sequitur aliquod detrimentum* (scilicet nec integritatis Sacrificij) quia Sacerdos in persona omnium Sanguinem offert, & sumit, (nec Integritatis Sacramenti) quia sub utraque specie totus Christus continetur. Ecce quomodo S. Doctor duplici ratione adjecta non excludat detrimentum intensioris gratiæ, sed duplicis integritatis, à me indicatæ: ideo etiam iste textus, quem videbatur Adversarius pro se potuisse adducere, pro P. Haunoldo militat.

409. Urget Adversarius. [Nec per ambas species plenior ex parte rei significata, significatur resectio, quam per alteram, quandoquidem sub utraque totus Christus sumatur.] Respondetur subjunctam rationem esse insufficientem ad probandam assertionem, quia aliud est, sub utraque specie seorsim sumi totum Christum, & aliud sumi perfectum convivium, adeoque perfectioris gratiæ significativum, & cau-

fativum: quod posterius membrum negavit S. Doctor supra relatus, & loco proxime allegato a. 12. in corp. inquit: [Quod circa usum hujus Sacramenti duo possunt considerari. Unum ex parte ipsius Sacramenti: aliud ex parte summentium. Ex parte quidem ipsius Sacramenti convenit, quod utrumque sumatur, scilicet & corpus, & sanguis, quia NB. in utroque consistit perfectio Sacramenti, & ideo quia ad Sacerdotem pertinet, hoc Sacramentum consecrare, & perficere, nullo modo debet corpus Christi sumere sine sanguine.]

410. Instat ulterius Adversarius, [Si ex differentia, quæ est in modo significandi, posset aliquid concludi, etiam Baptismus collatus per immersionem, qua expressius ex modo significandi denotatur conspectura Baptizati cum Christo, majorem gratiam causaret, quam cum conferretur per aspersionem. Unde argumentum Haunoldi ex indicato principio desumptum, non subsistit; sed quemadmodum de Manna exod. 16. refertur, nec qui plus collegerat habuit amplius, nec qui minus paraverat, reperit minus: ita interprete S. Doctore l. c. qui habet æqualiter (quantum est ex parte Sacramenti) de Eucharistico Botro sumit, *Vram* (scilicet corpus Domini) in cibum, & Sanguinem in potum] Verum, Adversarius non assecutus est Vim argumenti, ex S. Thoma allati: quia Species vini juxta S. D. non tantum spectant ad clarius significandam resectionem spirituales animæ, sed insuper ad perficiendum & magis integrandum Sacramentum in ratione convivij, adeoque per conjunctionem specierum Vini causatur major gratia, non præcisè quia clarius, sed quia integralius significatur resectio, tam per modum cibi, quam per modum potus, ut proinde utrique symbolo debeat correspondere causalitas specialis gratiæ.

411. Unde patet disparitas cum Immersione, quæ non magis integratur aut perficitur Baptismus. & disparitas cum Manna, quod si- cut consistebat tantum in unica sua specie, sic quidem declarat, sub una eademque specie Eucharistica non plus gratiæ ex opere operato accipi, si- ve in magnâ, si- ve in parvâ, si- ve in unâ, si- ve in pluribus hostijs, Christi corpus sumatur, & si- ve multum si- ve parum ex calice bibatur: nõ autem denotat sub specie diversa Vini nihil intensioris ac specialis gratiæ sumi; nam etiam Manna non præstitit effectus potus, sed solius cibi. Quia tamen gratia Sanctificans spirituali modo præstat rationem cibi & potus (prout iustitia dispensatur esuriri & sitiri, & à Christo comparatur aquæ Vivæ, & cibo permanenti in vitam æternam) ideo S. D. opusc. 18. cap. 29. in fine, loquens de gratia quoad substantiam, non quoad intensiorem, rectè dixit: *Duo Sumo in botro, Vram scilicet Corpus Domini in cibum, & ex una fago dulcem licet Corpus Domini in potum.* Itaque P. Haunoldus propendens mentem S. Thomæ non debuit propendere

dere in sententiam Adversarij: sicut nec in eandem propendit, sed absolute contrariam docuit Religioſæ obſervantiæ in allegandis contrarijs Autoribus ſtudioſiſſimus P. Philippus à Sanctiſſima Trinitate, Carmelita Diſcalceatus, diſp. 7. de Euch. dub. 4. adducens recentiores Diſcipulos S. Thomæ.

CONTROVERSIA XCI.

PECCATA DUBIA.

An ſint Materia Neceſſaria Confeſſionis.

412. **N**on dubito, quin Sanctiſſimi & humillimi Aquinatis graviter indignante Modeſtiâ, Adverſarius ita theſin ſuam auſpicatus ſit: [Parùm intereſt, quòd, ut notavit Hauldus lib. 4. n. 104. quando adest probabilis ratio, à quâ potuit homo prudens moveri ad judicandum, peccatum non eſſe commiſſum, NB. Theologi conveniant non eſſe obligationem confeſſendi, etiamſi adſit non ſolùm ſuſpicio quædam de peccato commiſſo, ſed etiam quædam probabilitas: NB. pravalet enim Authoritas S. Thomæ 4. diſt. 21. q. 2. a. 3. ad 1. ſic oppoſitum ſentientis, dum ait] [Quando aliquis dubitat de aliquo peccato, an ſit mortale, tenetur illud conſideri dubitatione manente: quia qui aliquid committit, vel omittit, in quo dubitat eſſe mortale peccatum, peccat mortaliter, diſcrimini ſe committens. Et ſimiliter periculo ſe committit, qui de hoc, quòd dubitat eſſe mortale, negligit conſideri. Non tamen debet aſſerere illud eſſe mortale, ſed cum dubitatione loqui, & judicium Sacerdotis exſpectare.]

413. Verùm, ponamus interim, quòd Adverſarius propriam S. Doctoris mentem rectè ſi aſſecutus, quomodo, ſi ceteri Theologi, de negatione obligationis confeſſendi peccata dubia omnino conveniant, ſtabit lex illa poſitiva ſine ſufficienti promulgatione, cum ipſe S. Doctor 1. 2. q. 90. a. 4. in C. expreſſè dicat: [Ad hoc, quòd lex Virtutem obligandi obtineat, quòd eſt proprium legis, oportet, quòd applicetur hominibus, qui ſecundùm eam regulari debent: talis autem applicatio ſit per hoc, quòd in notitiam eorum deducitur ex ipſa promulgatione: Unde promulgatio ipſa neceſſaria eſt ad hoc, quòd lex habeat ſuam Virtutem.] Quomodo autem cenſebitur lex poſitiva Chriſti ſufficienter promulgata, ſi Theologi, qui indolentioribus debent Divinas leges promulgare, & declarare, de negatione legis conveniant, etiam poſtquam legerunt, & aliter, quàm Adverſarius, interpretati ſunt S. Thomam?



414. Itaque Adverſario ego cavendum puto, ne dum S. Thomam ceteris Theologis, de negatione obligationis confeſſendi peccata poſitive dubia convenientibus, dicit pravalet, ipſe ſuam interpretationem D. Thomæ, dicat pravalet interpretationi cæterorum Theologorum, quorum nomine hic adſcribam in investigandis obligationibus Moralibus Verſatiſſimi Thomiſtæ interpretationem: ſic enim Sylveſter, Sacri Palatii Magiſter digniſſimus, ſcribit in ſua Summa Verb. Confeſſio 2. q. 3. [Quæritur, utrum dubitans de aliquo an ſit mortale, teneatur illud conſideri? Et dicit S. Thomas, quòd ſic: aliter periculo ſe committit, vel omittit, in quo dubitat eſſe mortale. Sed tamen Notandum eſt (præſertim Adverſario, S. Thomam loquentem de dubio negativo, & proprie dicto, explicanti de dubio poſitivo, cujus diſcrimen hic annotatur) ex doctrina ejus, & communiter omnium, quòd aliud eſt ſcire, aliud opinari, & dubitare: quia ſcire, ut ex definitione ejus patet, habet certitudinem ſine hæſitatione de oppoſito: opinari verò non habet certitudinem ſine hæſitatione: ſed habet aſſenſum, vel credulitatem cum ſimilitudine de oppoſito: dubitare verò NB. non habet aſſenſum, vel credulitatem alicujus: ſed proprie dicitur, quando aliquis aliquam ſententiam nec credit, nec decredit, ſed eſt in æquilibrium, non declinans magis ad unam partem, quàm ad aliam, ſaltem notabiliter, etiamſi aliquo conjeſtetur leviter ſine probabili ratione de altera earum. Qui ergo NB. opinatur probabili ratione de aliquo, quòd non ſit mortale, non tenetur illud conſideri.] Ita Sylveſter.

415. Videamus nunc Rationem, quam Adverſarius communi Theologorum ſententiæ, & Angelici Doctoris genuinæ interpretationi opponit. [Si quis dubius de morbo, de remedio non cogitaret, ageret impudenter; & Venator ſi dubitet, an illud, quòd movetur, ſit homo, vel fera, tenetur non ſaculati: ſic etiam, qui ita dubitat, an peccatum ſit commiſſum, vel utrum ſit mortale, ut pro & contra probabilis ſe offerat ratio, illud ad Sacramentale tribunal, quòd poſt peccatum commiſſum eſt reo favorable, debet deferre.] Si Adverſarius intuliſſet in altero membro paritatis, quòd, qui dubitat, an peccatum ſit commiſſum, vel utrum ſit mortale, debeat cogitare de remedio, ne, ſi revera fuerit commiſſum mortale, remedium negligens, æternæ mortis damnum ſubeat; facile concederetur ipſi paritas: quia tamen, quàm diu non aliunde probat, dari obligationem confeſſendi peccata poſitive dubia, id eſt, pro quibus eſt poſita ratio probabilis in utramque partem, tam diu poteſt dari aliud remedium contra illa nempe abſolutio indirecta, ſicut datur de non occurrentibus memoria, vel contritio perfecta;

De 2. idco

ideo illatio paritatis quoad determinatum remedium peccati mortalis, æquæ falsa est, quàm falsa esset necessitas assumendi determinatum remedium contra morbum, si plura alia media suppetere. Hinc S. Doctor ad Annibaldum 4. dist. 16 a. 3. ad 1. cum sibi objecisset, quod peccator de omnibus circumstantiis peccati mortalis intra eandem speciem mortaliter aggravantibus, debeat exire, expressè ait: *Dicendum, quod verum est, tamen non oportet, quod semper per confessionem, sed N.B. sufficit, quod alio modo, scilicet per insuffecam contritionem.* Et hanc responsionem à suo S. Magistro accipiat sibi Adversarius ad suum Argumentum, neque amplius dicat, quod P. Haunoldus ad illud non attenderit.

CÓNTROVERSIA XCII.

CIRCUMSTANTIÆ AGGRAVANTE S.

An sint Materia Neccessaria Confessionis, quando sunt mortales intra eandem speciem.

416. **E**xplicatâ per confessionem speciei peccati mortalis, non esse obligationem per se loquendo, explicandi circumstantias notabiliter aggravantes intra eandem speciem, ut probabilius asseruit P. Haunoldus lib. 4. n. 104. allegans S. Thomam 4. dist. 16. q. 3. a. 2. q. 5. ubi expressè eandem sententiam tenet. Sed Adversarius non tam explicaturus, quàm correcturus suum S. Magistrum, ait: [Non observavit Haunoldus, quosdam extitisse tempore Magistri Angelici, qui dicebant aliquas circumstantias, quæ non valde notabiliter aggravant, esse necessariò confitendas, ut si peccatum committatur ab Episcopo, vel in die festo etc. has ergo circumstantias non necessariò confitendas esse, tantum voluit S. Doctor. subdit enim: *quia Venialia non sunt de necessitate confessionis: cenfer itaque, quod circumstantiæ aggravantes notabiliter, scilicet per modum mortali, sint de necessitate confessionis.*]

417. Verum, Adversarium per desideratam observationem doctrinæ aliorum, ab observatione doctrinæ Magistri sui Angelici manifestè deflexisse, patebit ex S. Doctoris Verbis integrè relatis. Ita enim l. c. inquit. [Dicendum, quod omnes circumstantias confiteri est impossibile, quasdam autem confiteri est necessitatis: sed in hoc est differentia Opinionis. Quidam enim dicunt, quod omnes circumstantiæ, quæ aliquam N.B. notabilem quantitatem peccato addunt (Adversarius observandum monuit, eos dixisse, Non notabilem) confiteri ne-

cessitatis est, si memoriæ occurrant. Alij verò dicunt, quod non sint de necessitate confitendæ (etiam si, quod priores dixerant, notabilem quantitatem peccato addant) nisi circumstantiæ, quæ ad aliud genus peccati trahunt: & hoc N.B. probabilius est. Sed addendum est, quæ ad aliam speciem mortalis trahunt; cuius ratio est, quod Venialia non sunt de necessitate confessionis, sed solum mortalia, quæ quantitatem infinitam quodammodo habent.] Circa quæ postrema Verba ab Adversario bene notanda est vitiosa translatio huius propositionis causalis; *Quia Venialia non sunt de necessitate confessionis: quam propositionem Adversarius refert ad circumstantias intra eandem speciem aggravantes, quasi S. Thomas ideo dixisset eas non esse necessariò confitendas, eò quod supponeret esse tantum non notabiles, sed veniales: S. Doctor autem retulit illam causalem ad circumstantias speciem mutantes, quas dixit esse confitendas, si ad aliam speciem peccati mortalis trahunt, non autem si ad aliam speciem solummodo Venialis, eò quod Venialia non sunt de necessitate confessionis.* Ecce quantum interfit integrè & fideliter adducere textum S. Doctoris. Nunc totum perexamus, ita enim pergit S. Doctor. [Et quia circumstantiæ aggravantes, quæ aliam speciem peccato non tribuunt, vel quæ tribuunt quidem, sed non mortalis peccati, non sunt de necessitate confessionis: tamen easdem confiteri perfectionis est, sicut & de Venialibus diximus.] Hic rursum Adversarius debuisse observare assertiones *disiunctivas*, quod circumstantiæ non sint confitendæ, si vel aliam speciem peccato non tribuunt, vel si tribuunt non mortalem; quæ esset inepta disjunctio, si etiam in priori membro aggravatio non deberet esse mortalis.

418. Citatum hunc textum, quem Adversarius voluit intelligi de circumstantiis Non notabiliter, seu non per modum mortali aggravantibus, ipse S. Thomas in oppositum explicat 4. dist. 41. a. 4. in C. Ubi eundem allegans, ex eo infert, illas circumstantias luxuriæ non esse in confessione omittendas, quæ peccatum in aliud genus mutant, scilicet. stuprum, adulterium, incestum, raptum; atqui in luxuria, in qua non datur ex parte Voluptatis verè venereæ parvitas materiæ, etiam aliæ circumstantiæ plurimæ sunt mortaliter peccaminosæ, consequenter etiam has inferre debuisset non esse omittendas, vel priores non ex eo præcisè debuisset inferre confitendas, quia peccatum in aliud genus mutant.

419. Longè minùs videtur legisse Adversarius Anglicum Doctorem ad Annibaldum 4. dist. 16. a. 3. in corpore expressè dicentem, [Quod peccatum mortale necessariò est confitendum, ideo circumstantiæ, quæ novam rationem peccati mortalis addit, de necessitate est

confitenda, NB. alia autem non.] Ubi etiam ad omnia argumenta in contrarium allata, quæ tendunt ad probandam necessitatem confitendi circumstantias per modum mortalis aggravantes, nullam tamen Novam Rationem formalem seu speciem peccati addentes, respondet, semper negando hujusmodi obligationem. Ad primum, cum sibi objecisset: [Præcipitur Loth de Sodomis exire, ne moretur in omni regione circa, sed penitus de Sodomis, id est, de peccato, per confessionem exeat: ergo non solum peccatum, sed omnis circumstantia peccati confiteri debet.] inquit: [Dicendum, quod verum est, tamen non oportet, quod semper per Confessionem, sed sufficit, quod alio modo, scil. per intrinsecam contritionem.]

420. Ad secundum, quod Adversarius his Verbis proponit: [Si circumstantie aggravantes notabiliter non essent de necessitate confessionis, confessio non foret satis verecunda, nec Sacerdotes possent servare aequitatem in panis injungendis ad mentem Tridentini.] Quodque S. Thomas his Verbis sibi objicit. *Secundum quantitatem peccati debet injungi satisfactio: cum igitur circumstantia variet quantitatem peccati, est confitenda pro satisfactionis injunctio*: S. D. sic respondet: *Ad secundum, de satisfactione recipienda, dicendum, quod determinata quantitas peccati non potest Sacerdoti innotesci, (id est, fieri nota sine nimia difficultate obligationis, & anxietatis) quia nec ipse peccator scit, (scil. exactè, ut facile possit determinare durationem, intensiorem actus &c. in quibus circumstantiis tamè imbibitur ipsa mortalis malitia peccati.) Unde sufficit, quod cognoscat quantitatem NB. quæ ex nova specie confurgit. Vel dicendum: quod si cognosceret, (scil. quantitatem, quæ non ex nova specie confurgit, sed ex circumstantia præcisè notabiliter aggravante, & majorem poenam merente) non tamen teneretur confiteri, quia tantum peccatum mortale (id est, substantia peccati mortalis, non autem circumstantia) est de necessitate confitendum.*

421. Ad tertium argumentum, quod S. D. sibi objecerat, inquit: [Confessio debet contritioni respondere: sed homo debet de singulis circumstantiis conteri, ut littera Aug. dicit, ergo & confiteri.] Respondet: [De Augustino dicendum, quod de circumstantiis, quæ peccati speciem mutant, oportet, quod quis doleat ad peccati dimissionem, de aliis autem singulis sufficit, quod in generali, non tamen necessitatis est, quod de eis doleat, ut peccatum dimittatur.] Id est, ut Sacerdos malitiam peccati, in his circumstantiis residentem directè dimittat, sicut tamen dolor de circumstantiis, speciem mutantibus, ad directam dimissionem per distinctam confessionem debet

ordinari. Ecce, quàm non obiter tantum, sed ex instituto S. Thomas tradat. Nam doctrinam, quàm ipse ex suo Magistro Alberto M. 4. dist. 16. a. 24. P. Haunoldus autem ex S. Thoma desumpsit, & longè gravissimo testimonio Concilij Trid. Sess. 14. cap. 5. confirmavit, quod apud ipsum cum sua declaratione legi potest.

422. Sed opponit Adversarius ipsi Concilio ejus Catechismum. p. 2. cap. 5. n. 41. dicentem. *Neg. verò solum peccata gravia narrando explicare oportet, verum etiam illa, quæ unumquodque peccatum circumstant, & pravitatem valde augent, vel minuunt.* Debuisset Adversarius ulterius pergere legendo Catechismum, & statim annexam rationem subungere, ex qua eluxisset, Catechismum loqui de circumstantiis, ex una specie in aliam, vel ex Veniali ad Mortale peccati malitiam transferentibus: sic ergo prolequor textum Catechismi. [Quadam enim (Nota bene particulam causalem) circumstantiæ adeò graves sunt, ut peccati mortiferi ratio ex illis tantum constet: quare hæc omnia confiteri oportet. Si quis enim hominem interemerit, explicandum est, utrum ille Sacris initiatus, an Profanus fuerit. Itemque si cum muliere concubuit, matrimonij lege liberâ, aut alterius uxore, aut propinquâ, aut alicujus Voti sponcione DEO consecratâ, aperiat, necesse est. Hæc enim diversa peccatorum genera constituunt.]

Deinde, quia non confiteretur quis suum furtum, quod fecit, qui notabilem summam ultra aureum nummum, quantumvis ille ad furtum mortale sufficeret, abstulisset, & solum diceret, furatus sum auream nummum, declarat Catechismus, illum sic confitendo non satisfacturum, eò quod peccatum commissum esset notabiliter aliud, & longè gravius, quàm peccatum in confessione explicatum: ut autem pateat, à Catechismo non exigi expressionem totius summæ ablata, modo dicatur fuisse gravem, & non positivè exprimat notabiliter minor, quæ esset confessio minoris peccati non commissi præ majore verè commissio, addo propria Catechismi Verba. [Furtum etiam in peccatis numerandum est: Verum si quis aureum nummum furetur, levius omnino peccat, quàm qui Centum vel Ducentos, vel ingentem aliquam auri vim, præsertim verò qui Sacram pecuniam abstulit. Quæ etiam ratio ad locum, & ad tempus pertinet &c.] Ex quibus constat Catechismum solum præcipere, ut quis suum peccatum, quod verè perpetravit, integrè confiteatur, nihil addendo, vel subrahendo, vel novam peccati mortalis speciem constituens omittendo. Unde concludit: [Hæc igitur, ut diximus, enumeranda sunt; quæ verò pravitatem rei magnopere non augent, (Nec modo prædicto, trahendo quidem in aliam speciem, sed non mortaliter peccaminosam) sine crimine

Ee

omitti

omitti possunt] Ceterum, etiam si Catechismus Rom. l. c. exigat expressionem circumstantiarum intra eandem speciem notabiliter aggravantium, eatenus tantum exigeret, quatenus & quando id esset alicui poenitenti necessarium ad finem, quem his Verbis eidem medio necessario praeiussit. [Est etiam in confessione summa illa cura & diligentia adhibenda, quam in rebus gravissimis ponere solemus, omnique studium ita eo conferendum est, ut sanemus animae Vulnera, & NB. peccati radices evellamus.]

CONTROVERSIA XCIII.

CONFESSIO INFORMIS

An tamen possit esse Valida.

423. Negavit P. Haunoldus lib. 4. n. 997. Licet autem S. Thomas q. 9. supplementi. 2. 1. qui desumptus est ex 4. dist. 17. q. 3. a. 4. q. 1. videatur aperte affirmare; tamen postea 4. dist. 23. q. 1. a. 4. q. 2. in C. assignans discrimen, & rationem, cur sola Extrema Unctio fiat per formam Deprecatoriam, ita loquitur. [Quia hoc Sacramentum non habet aliquem effectum, qui semper ex Operatione Ministri consequatur, omnibus, quae sunt de essentia Sacramenti rite peractis, sicut character in Baptismo & Confirmatione, & transubstantiatio in Eucharistia, & remissio peccati in Poenitentia, existente contritione, quae est de essentia Sacramenti poenitentiae, non videtur de essentia huius Sacramenti: & ideo in hoc Sacramento non potest esse forma indicativi modi, sicut in praedictis Sacramentis.] Quibus Verbis putant quidam graves Doctores, inter quos numerari meretur P. Haunoldus, Angelicum Magistrum destituisse a priori sententia, eo quod ab Extrema Unctione, quae non semper ex operatione Ministri habet aliquem effectum, Poenitentia juxta S. D. distinguatur per hoc, quod ex illa semper sequatur effectus, scilicet Remissio peccati, existente contritione, quae est de essentia poenitentiae, adeoque existente Sacramento, per partem suam essentialem completo, ac Valido.

424. Verum, etiam transmissa mente S. Thomae, locum hic habet illa exceptio ac limitatio testimonij, ab Adversario thes. 80. relati, ubi ex Innocentio VI. dixit, doctrinam S. Thomae praeter ceteris, excepta Canonica, habere Veritatem: Subsumo. Atqui P. Haunoldus suam Sententiam probat ex doctrina Canonica Concilij Florentini, ac Tridentini, quorum utrumque duobus saeculis est posterius S. Aquinate: Adversarius autem suam sententiam fundat unice in doctrina S. Thomae, destituti autoritate

dictorum Conciliorum: cum tamen praefens Controversia, non ex Ratione, sed potius ex intentione, & Institutione Christi, per Ecclesiam nobis manifestanda, decidi possit, quod occasione subnascentium haereticum per praedicta Concilia clarius & expressius Ecclesia creditur praestitisse. Nam Concilium Flor. in decreto Eugenij §. Quartum. pro materia constitutiva Poenitentiae requirit Actus poenitentis, in tres partes distinctos: quarum prima, inquit, est cordis contritio, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commisso, cum proposito, non peccandi de cetero. Quae Verba denotant propositum universale, sicut sunt prolata universaliter, vi cuius homo ita averlatur omne peccatum, ut cum ea aversione non tantum non esset coniungibile ullum peccatum mortale deinceps ponendum, sed ut saltem sit Virtualis detestatio omnis peccati antecedenter commissi, utpote non committendi, si universale propositum in nullis circumstantiis peccandi, quale a Flor. exigitur, tunc extitisset. Subsumit P. Haunoldus. Atqui talis Virtualis detestatio omnis peccati praeteriti, etiam ignorati, inclusa in proposito universali ad Valorem poenitentiae Sacramentalis requisito, semper etiam sufficit ad fructum absolutionis; ergo Sacramentum poenitentiae nunquam potest esse validum, & infructuosum, seu ex dilatione fructus Informe.

425. Concilium Tridentinum, sess. 14. cap. 5. haereticis, propter impossibilitatem semper confitendi omnia peccata mortalia, obicientibus ex necessitate confitendi omnia mortalia commissa, saepe eventurum, ut Sacramentum valore & fructu suo destitueretur, ostendens hoc nunquam eventurum, modo praestentur omnia, quae ab Ecclesia ex institutione Christi exiguntur, respondet: *Constat enim nihil aliud in Ecclesia a poenitentibus exigi, (tam ad fructum, quam quoad Valorem) quam ut postquam quicquid diligenter se excusserit, ea peccata confiteatur, quibus si Dominum mortaliter offendisse meminerit.* Reliqua autem peccata, quae diligenter cogitanti non occurrunt, in universum in eadem confessione NB. inclusa esse intelliguntur, pro quibus (vi doloris, aut propositi universalis ad Valorem poenitentiae Christo requisiti) fideliter cum propheta dicimus, *ab Occulis meis munda me Domine.* Subsumitur P. Haunoldus. Atqui si talis dolor & propositum requiruntur ad Valorem, vi cuius etiam peccata non occurrentia memoriae semper sunt inclusa, & vi cuius hoc ipso, quod ad valorem detur sufficiens dolor ac propositum, semper fideliter cum propheta dicimus, *ab occulis meis munda me Domine*: tunc Sacramentum poenitentiae nunquam potest esse validum, et tamen infructuosum. Ergo etiam iuxta Trid. Sacramentum poenitentiae nunquam potest esse validum ac infructuosum. Unde rectius S. Thomam

Thomam ex loco posterius citato P. Haunoldus juxta sententiam Ecclesie Traditioni conformiorem explicat.

CONTROVERSIA XCI.V.

IMPEDIMENTUM VOTI.

An dirimat Matrimonium propter Solennitatem Iure Naturali, vel an Ecclesiastico tantum introductam.

426. **P** Haunoldus lib. 3. Instit. Theolog. n. 319. affirmativam responsionem Juris duntaxat Ecclesiastici, merito securus est expressam declarationem Bonifacii VII. cap. un. de Voto & Voti Redemptione. Cui ipse S. Thomas, qui pluribus annis ante Bonifacium scripsit, & solennitatem professionis Religioſæ q. 53. a. 2. supplementi, desumpti ex 4. dist. 38. q. 1. a. 3. q. 3. in Corp. Juris Divini ac Naturalis esse asseruit, & 2. 2. q. 88. a. 11. etiam à Summo Pont. indispensabilem affirmavit, Viri tantisper prolongata utique subscripsisset; quia textus Pontificis non potest absque maxima violentia, & responsionis ad propositam questionem impertinentia, explicari de solennitate accidentali, cum non de hac, sed de essentiali quaestio fuerit instituta, & consequenter eidem fuerit accommodanda responsio, prout etiam factum esse ex Verbis Capituli est manifestum, quæ ita sonant: [Quod Votum debeat dici solenne, ac ad dirimendum matrimonium efficax, (solennitas autem accidentalis non habet hanc efficaciam) nos consulere voluisti. Nos igitur attendentes, quod Voti solennitas NB. ex sola constitutione Ecclesie est inventa: matrimonij verò Vinculum ab ipso Ecclesie Capite rerum omnium Conditor, ipsum in Paradiso, & in statu Innocentie, instituyente, Unionem, & indissolubilitatem acceperit: præsentis declarandum duximus Oraculo Sanctionis, illud solum Votum debere dici solenne, quantum ad post contractum matrimonium dirimendum, quod solennizatum fuerit per susceptionem S. Ordinis, aut per Professionem expressam, vel tacitam, factam alicui de Religionibus per Sedem Apostolicam approbatis.] Ecce! quaestio proposita ab Episcopo Biterrensi, particula igitur relata ad statum quaestionis, particula Attendentes, quæ denotat attentionem ad solennitatem diremptivam Matrimonij, particula Professionem tacitam, factam scilicet absque solennitate accidentali, aperte denotant Professionem solennem solennitate substantiali; & tamen de hac loquens dicit Pontifex, quod Voti solennitas ex sola constitutione Ecclesie est inventa.

427. **Q**uam Opinionem Pontificij Juris interpretes Omnes sequuntur, inquit Azor lib. 12. cap. 6. nominatim citans Innocentium Hostiensem, Archidiaconum, Joannem Andream, Abbatem, Ancharanum, Cardinalem, Francum, Felinum, & inter Theologos Scotum, Henricum, Paludanum, Cajetanum, Medinam, Angelum, Palacium, Rosellam, & alios. Plures videri possunt apud Sanchez lib. de Matrimonio disp. 25. n. 2. quos ipse sequitur in fine n. 7. & disp. 26. n. 2. quos rursus approbat n. 4. in fine. Vnde quando cap. cum ad Monasterium de statu Monachorum, dicitur: [Abdicatio proprietatis, sicut & custodia Castitatis, ad annexa Regula Monachali, ut adversus eam ne Summus quidem Pontifex possit licentiam indulgere.] passim intelligunt D. D. inquit Vallenſis, Canonista Celeberrimus, ibidem [remanente statu Monachali, seu Religioso, cui repugnat habere aliquid proprium, prout eo nomine significatur Dominium, & usus independentis ab arbitrio superioris] Itaque P. Haunoldus rursus laudabiliter, & juxta V. Congregationis nostræ Gen. Decret. 41. Reg. 1. de Solennitate Votorum expressam Constitutionem, (quod Decretum Adversarius in ult. theſi non rectè Canonis nomine allegavit, sicut ex Tridentino, ut rem noto exemplo declarem, non rectè Canonem pro Cap. citaret) Doctrinam Canonicam prætulit doctrinæ Angelici Doctoris, ætate illius posteriorem, alioquin etiam à S. S. Canonum observatissimo Magistro amplexandam.

CONTROVERSIA XCV.

CONCLUSIO.

An hac ab Adversario ex suis Theſibus rectè sit deducta.

428. **A**dversarius ita concludit. [Has Theſes contra se Haunoldus approbavit eo ipso, quod postquam lib. 3. Theol. specul. n. 113. dixerat: Motiva Credibilitatis non habere meram rationem Autoritatis humane, sed esse revera testificationem & locutionem Divinam: deinde n. 121. hæc subdiderit formalia: Sed quid multis opus est autoritatibus? unus instar omnium sit Angelicus Thomas.] Verum, huic Conclusioni deest præcipua Præmissa, nempe, quod hæc Theſes sint Theſes & Doctrina Angelici Thomæ: si enim hujus moderatissimi stylum, & modum, plerumque, tacito nomine ac modestissime refutandi Doctores catholicos, nullam acerbam nota-

E e x

605

eos censurâ, attentius spectem, non possum in Adversarij Theſis meum Angelicum Doctorem invenire. Si autem animus ad doctrinam advertam, video quidem, Adversarium totum fuisse in exscribendis textibus Angelici Doctoris, sed applicationem, & explicationem, & subinde etiam relationem, non convenisse cum Doctrina S. Thomæ. Unde potius crediderim à P. Haunoldo, cui novit optime Angelici Magistri stillantem orem à pruina discernere, ac colligere, Adversarij Theſes quoad Modum, & Substantiam merito fuisse improbatas; in quarum ultimâ per Encomium S. Doctori ab Innocentio V. I. iustissime collatum: [quod nunquam, qui Veritatem sententiarum ejus tenuit, inveniat à tramite Veritatis deviâsse, & qui eam impugnavit, semper fuerit de falsitate suspectus.] nec P. Haunoldi, nec Societatis nostræ doctrinas de falsitate Adv. reddit suspectas, quamvis hæc Vocabula singulari characterem notaverit: utpote qui fatetur, Doctrinam S. Thomæ in Theologia Scholastica, tanquam solidiorem, securiorem, magis approbatam, & consensaneam Constitutionibus, sequendam à V. Congreg. Gen. nostris Doctoribus propositam esse.

429. Ipsum tamen testimonium Summi Pontificis in eo sensu accipiendum est, quo S. Hieronymus in Breviario Rom. die 14. Januarij legitur de S. Hilario dixisse. [Multos libros scripsit mirâ eruditione: quos omnes S. Hier. ad Lat. sine ulla erroris suspitione legi posse testatur illis Verbis: Hilarij libros inoffenso decurrat pede:] quo sensu etiam de S. Gregorio Nazian. 9. Maji in eodem Breviario Rom. legimus: [Scripsit autem multa, & soluta Oratione, & Versibus, mirabili pietate, & eloquentiâ: quibus Doctorum hominum, Sanctorumque judicio id affectus est, ut nihil in illis, nisi ex Verâ pietatis, & Catholicæ Religionis regula reperiat, nemo quiquam jure vocare possit in dubium.] Et de eodem S. Gregorio S. Thomas 1. p. q. 61. a. 3. in c. quantumvis ab ejus doctrina ibid. recedens, & sententiæ suæ certitudinem ob ejusdem Autoritatem limitans, ita scripsit. [Quamvis contrarium non sit reputandum erroneum, præcipue propter sententiam S. Greg. Naz. cujus tanta est in Doctrina Christiana autoritas, ut nullus unquam ejus dictis calumniam inferre præsumpserit, sicut nec Athanasij documentis, ut Hier. dicit] Cujusmodi testimoniis cum tam S. Thomas, quam alii Ecclesiæ Doctores, solummodo in Veritatibus Fidei, & bonorum morum, in fidissimos Duces proponantur, in Veritatibus autem Philosophicis, aut Theologicis purè speculativis,

ad mysteria fidei & bonos mores prorsus indifferenter, Summi Pontifices pro pastoralis sollicitudinis curâ nihil definiant, ac decernant, ideo Societas nostra, in secunda Regula Professorum Theologiæ, obligationem sequendi Sententias S. Thomæ his Verbis attemperavit, securâ ab omni suspitione falsitatis: [Sequantur nostri omnino in Scholastica Theologia doctrinam S. Thomæ, cumque ut Doctorem proprium habeant: ponantque in eo omnem operam, ut Auditores erga illum quam optime afficiantur. Non sic tamen S. Thomæ adstricti esse debere intelligantur, ut nullâ prorsus in re ab eo recedere liceat.] Quam regulam exactissime à P. Haunoldo observatam esse; satis ex ipso S. Doctore (quod unice videbam exigi) me ostendisse confido.

430. Adversarium verò miror tandem etiam suas Theſes judicio aliorum submittere hoc Epilogo. [An Theſes præmissæ, in puris, utis Angelici Thomæ Dogmatibus inconcussis, & tutissimis fundatæ, potius, quam Haunoldus, mentem Anquinatis attigerint, aliorum judicio, alienis impressionibus non preoccupato, relinquatur censendum.] Cur enim paulò antè has ipsas suas Theſes, veluti proprias S. Thomæ sententias à P. Haunoldo jam approbatas indubitanter asseveravit? Cur per frequenter in principio, vel in fine Theſium Asperis Censuras sibi ipsi toties Epinicium cecinit? Quomodo denique ex ipsius Theſibus lector sincerum judicium feret, nisi audiat & altera pars? Solam quippe plerumque P. Haunoldi Conclusionem, aut Rationem subinde, quam putaverat se impugnare posse, nudissime retulit: quomodo autem intra Sedecim Folia, integris Voluminibus comprehensa Fundamenta referre, Responsiones reponere, Argumentorum suorum preoccupatas Solutiones stabilire potuisset? Cum mihi bene longo Tractatu opus fuerit, ut ad omnes & singulos Adversarij textus ex S. Thomæ congestos, omnesque ejus propositiones, pauculis foliis conclusas, expeditam Solutionem, & ejusdem ex Angelico Doctore confirmationem, integrè ac fideliter redderem. Quod officium sicut meo plurimum Venerando Magistro, propter innumera beneficia, & Theologicam doctrinam, quadriennali instructione ex ipso haustam, nunquam satis exolvendo, gratitudinis titulo debebam; ita spero, meo in litteraria concertatione Adversario, de cetero autem Colendissimo, & Amantissimo Patri, non Ingratum, imò, ut ipse in fine Præfationis suæ præmonuerat, Exoptatum fore.

Omnia ad Majorem DEI Gloriam.

SYL-